

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2025 m. gruodžio 10 d.
(OR. en)

12450/25

Tarpinstitucinė byla:
2025/0192 (NLE)

COLAC 136
POLCOM 216

TEISĖS AKTAI IR KITI DOKUMENTAI

Dalykas: Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Pietų Amerikos šalių bendrosios rinkos, Argentinos Respublikos, Brazilijos Federacinės Respublikos, Paragvajaus Respublikos ir Urugvajaus Rytų Respublikos partnerystės susitarimas

EUROPOS SĄJUNGOS
BEI JOS VALSTYBIŲ NARIŲ
IR PIETŲ AMERIKOS ŠALIŲ
BENDROSIOS RINKOS,
ARGENTINOS RESPUBLIKOS,
BRAZILIJOS FEDERACINĖS RESPUBLIKOS,
PARAGVAJAUS RESPUBLIKOS
IR URUGVAJAUS RYTŲ RESPUBLIKOS
PARTNERYSTĖS SUSITARIMAS

BELGIJOS KARALYSTĖ,

BULGARIJOS RESPUBLIKA,

ČEKIJOS RESPUBLIKA,

DANIJOS KARALYSTĖ,

VOKIETIJOS FEDERACINĖ RESPUBLIKA,

ESTIJOS RESPUBLIKA,

AIRIJA,

GRAIKIJOS RESPUBLIKA,

ISPANIJOS KARALYSTĖ,

PRANCŪZIJOS RESPUBLIKA,

KROATIJOS RESPUBLIKA,

ITALIJOS RESPUBLIKA,

KIPRO RESPUBLIKA,

LATVIJOS RESPUBLIKA,

LIETUVOS RESPUBLIKA,

LIUKSEMBURGO DIDŽIOJI HERCOGYSTĖ,

VENGRIJA,

MALTOS RESPUBLIKA,

NYDERLANDŲ KARALYSTĖ,

AUSTRIJOS RESPUBLIKA,

LENKIJOS RESPUBLIKA,

PORTUGALIJOS RESPUBLIKA,

RUMUNIJA,

SLOVĖNIJOS RESPUBLIKA,

SLOVAKIJOS RESPUBLIKA,

SUOMIJOS RESPUBLIKA,

ŠVEDIJOS KARALYSTĖ,

Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Susitariančiosios Šalys
(toliau – valstybės narės),

ir

EUROPOS SĄJUNGA (toliau – Sąjunga arba ES)

IR

ARGENTINOS RESPUBLIKA,

BRAZILIJOS FEDERACINĖ RESPUBLIKA,

PARAGVAJAUS RESPUBLIKA,

URUGVAJAUS RYTŲ RESPUBLIKA –

ši Susitarimą pasirašančios Pietų Amerikos šalių bendrosios rinkos valstybės (toliau – Susitarimą
pasirašiusios MERCOSUR valstybės) –

ir

PIETŲ AMERIKOS ŠALIŲ BENDROJI RINKA (toliau – MERCOSUR),

toliau kartu – Šalys,

šio Susitarimo tikslais MERCOSUR – Argentinos Respublika, Brazilijos Federacinė Respublika, Paragvajaus Respublika ir Urugvajaus Rytų Respublika,

ATSIŽVELGDAMOS į glaudžius istorinius, kultūrinius, politinius ir ekonominius ryšius, kurie vienija jų tautas, ir įkvėptos jų bendrų vertybių;

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad MERCOSUR ir Europos Sąjunga nori stiprinti šiuos ryšius ir stiprinti savo santykius remdamosi dialogu ir bendradarbiavimu, kad būtų sukurta strateginė partnerystė;

PRIMINDAMOS Šalių tvirtą įsipareigojimą laikytis tarptautinės teisės principų, Jungtinių Tautų (toliau – JT) Chartijos, demokratijos, teisinės valstybės principų ir žmogaus teisių bei pagrindinių laisvių;

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad pagarba Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir kituose atitinkamuose tarptautiniuose su žmogaus teisėmis susijusiuose dokumentuose išdėstytiems demokratiniais principams bei žmogaus teisėms, tarptautinei humanitarinei teisei ir teisinės valstybės principui yra abiejų Šalių vidaus ir užsienio politikos pagrindas bei esminis šio Susitarimo elementas;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS savo paramą demokratinėms institucijoms ir vertybėms, kurios yra būtinos plėtojant atitinkamus integracijos procesus ir tarpusavio santykius;

PASIRYŽUSIOS prisidėti prie daugiašališkumo stiprinimo, tarptautinės taikos ir saugumo bei sąžiningos ir demokratinės tarptautinės tvarkos skatinimo;

PRIPAŽINDAMOS Lotynų Amerikos ir Karibų valstybių pagal Tlatelolko sutartį ir jos papildomus protokolus paskelbimo taikos zona, kurioje nėra branduolinių ginklų, svarbų indėlį nusiginklavimo ir ginklų neplatavimo srityje ir dar kartą patvirtindamos savo įsipareigojimus skatinti branduolinių nusiginklavimą;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS Jungtinių Tautų Chartijos, pasirašytos 1945 m. birželio 26 d. San Franciske Jungtinių Tautų tarptautinės organizacijos konferencijos pabaigoje, (toliau – JT Chartija) vertybes, tikslus ir principus;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS bendrą tikslą skatinti ekonominį ir socialinį vystymąsi, kuriuo grindžiamas šis Susitarimas, ir atsižvelgdamos į tai, kad rinkos liberalizavimą turėtų papildyti socialinio vystymosi skatinimas ir nelygybės mažinimas suteikiant tinkamas galimybes įsidarbinti, gauti išsilavinimą ir sveikatos priežiūros paslaugas, taip pat itin didelio skurdo panaikinimas;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS įsipareigojimą stiprinti ir plėtoti daugiašalę prekybos sistemą taikant skaidrias, teisingas ir nediskriminacines taisykles, kad būtų skatinama vis dinamiškesnė ir atviresnė tarptautinė prekyba, užtikrinanti aktyvesnį besivystančių šalių dalyvavimą joje ir taip pat tarptautinių investicijų ir technologijų srautuose;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS įsipareigojimą skatinti tarptautinę prekybą taip, kad būtų prisidedama prie ekonominiu, socialiniu ir aplinkos apsaugos atžvilgiais darnaus vystymosi, dalyvaujant visiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant pilietinę visuomenę ir privatųjį sektorių, ir įgyvendinti šį Susitarimą laikantis Šalių atitinkamų įstatymų ir tarptautinių įsipareigojimų darbo ir aplinkos apsaugos srityse;

REMDAMOSI Šalių teisėmis ir pareigomis, tenkančiomis ir prisiimtomis pagal narystę Pasaulio prekybos organizacijoje (toliau – PPO);

NORĖDAMOS gerinti savo įmonių konkurencingumą, užtikrindamos, kad jų prekybos ir investicijų santykiams būtų taikoma nuspėjama teisinė sistema, ir ypač daug dėmesio skirdamos labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS, kad jų teritorijose veikiančias įmones reikia skatinti laikytis tarptautiniu mastu pripažintų įmonių socialinės atsakomybės ir atsakingo verslo gairių ir principų, įskaitant Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijas daugiašalėms įmonėms;

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad daugiašalę prekybos sistemą galima stiprinti vedant daugiašales derybas dėl prekybos, kuriomis siekiama plataus užmojo, visapusiškų ir subalansuotų rezultatų, skatinti ekonominį vystymąsi ir gerinti žmonių gerovę;

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad Šalys mano, jog regioninė integracija ir atviras regionalizmas – svarbios ekonominio ir socialinio vystymosi priemonės, kuriomis stiprinama tarptautinė jų ekonomikos integracija, skatinami glaudesni jų tautų ryšiai ir prisidedama prie tarptautinio stabilumo;

PALANKIAI VERTINDAMOS tai, kad 2015 m. rugsėjo 25 d. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja priėmė Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. dokumentą „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“ (toliau – Darbotvarkė iki 2030 m.) ir kad 2015 m. gruodžio 12 d. Paryžiuje sudarytas Paryžiaus susitarimas pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (toliau – Paryžiaus susitarimas), ir ragina juos skubiai įgyvendinti;

SUVOKDAMOS, kad reikia skatinti Šalių augimą ir vystymąsi bei mažinti esamus skirtumus, ypatingą dėmesį skiriant Paragvajaus, kaip žemyninės šalies, poreikiams ir sunkumams;

PRIPAŽINDAMOS ilgą migracijos tarp Europos Sąjungos ir MERCOSUR valstybių istoriją ir tai, kad ji teigiamai prisidėjo prie jų santykių, taip pat socialinio, kultūrinio ir ekonominio vystymosi;

ATSIŽVELGDAMOS į tarptautiniu mastu sutartas nuostatas dėl specialiojo ir diferencijuotojo režimo besivystančioms šalims;

PRIPAŽINDAMOS, kad šiuo Susitarimu Šalims paliekama teisė vykdyti reglamentavimą savo teritorijoje pagal savo vidaus įstatymus ir kitus teisės aktus ir Šalių lankstumas siekti teisėtų politikos tikslų, susijusių su visuomenės sveikata, sauga, aplinkos apsauga, švietimu, visuomenės dorove ir kultūros įvairovės propagavimu bei apsauga;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS Šalių teisę naudoti savo gamtos išteklius pagal savo aplinkos politiką ir darnaus vystymosi tikslus;

ATSIŽVELGDAMOS į 1995 m. gruodžio 15 d. Madride pasirašytą Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Pietų Amerikos bendrosios rinkos bei jos Šalių bendrąjį regionų bendradarbiavimo susitarimą ir prie jo pridėtą Bendrą deklaraciją dėl politinio dialogo, ir tikslą sukurti partnerystę, grindžiamą sustiprintu politiniu dialogu, prekybos liberalizavimu, investicijų skatinimu ir bendradarbiavimo stiprinimu;

ATSIŽVELGDAMOS į tai, kad Europos Sąjunga ir MERCOSUR bendradarbiauja pasitelkdamos įvairias priemones;

PRIMINDAMOS 1999 m. birželio mėn. Rio de Žaneire įvykusiame MERCOSUR ir Europos Sąjungos valstybių ir vyriausybių vadovų susitikime priimtą sprendimą vėl teikti pirmenybę savo santykiams politikos, ekonomikos, prekybos, kultūros ir bendradarbiavimo srityse, siekiant sukurti gilesnę ir tvirtesnę abiejų regionų partnerystę, kuri turėtų būti grindžiama demokratija, darniu vystymusi ir socialiai teisingu ekonomikos augimu;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS įsipareigojimą toliau stiprinti, liberalizuoti ir įvairinti prekybos ir investicijų santykius;

TIKĖDAMOSI šiomis aplinkybėmis stiprinti savo prekybos ir investicinius santykius sukurdamos laisvosios prekybos erdvę, atitinkančią 1994 m. Bendrąjį susitarimą dėl muitų tarifų ir prekybos ir PPO taisykles;

NORĖDAMOS stiprinti Šalių bendradarbiavimą palaikant atvirą ir nuolatinį dialogą visose bendro intereso srityse, visų pirma politikos, ekonomikos, komercijos, finansų, teisės ir teismų, laisvės ir saugumo, mokslo ir technologijų, socialinėje ir kultūros srityse;

SUVOKDAMOS, kaip svarbu įtraukti pilietinę visuomenę į Šalių partnerystę;

SUVOKDAMOS, kad, siekiant stiprinti santykius visose bendro intereso srityse, būtina pradėti naują esamo Šalių politinio dialogo etapą;

ATSIŽVELGDAMOS į konkrečią Šalių regioninės integracijos patirtį, kuri joms gali būti bendrai naudinga atsižvelgiant į jų poreikius;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS savo bendrų principų ir vertybių svarbą socialinio vystymosi srityje;

ATSIŽVELGDAMOS į kultūrinio dialogo svarbą siekiant geresnio Šalių tarpusavio supratimo, skatinant kultūrų įvairovę ir puoselėjant savo piliečių kultūrinius ryšius;

PAŽYMĖDAMOS, kad Šalims nusprendus pagal šį Susitarimą sudaryti konkrečius susitarimus dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, kuriuos Europos Sąjunga galėtų sudaryti pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Trečiosios dalies V antraštinę dalį, tokių būsimų susitarimų nuostatos nebūtų privalomos Airijai, nebent Europos Sąjunga kartu su Airija, atsižvelgdamos į jų atitinkamus ankstesnius dvišalius santykius, praneštų MERCOSUR, kad pagal Protokolą Nr. 21 dėl Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėtą prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, Airijai, kaip Europos Sąjungos daliai, tokie susitarimai tampa privalomi; pažymėdamos, kad bet kokios Europos Sąjungos vidaus priemonės, kurios gali būti vėliau priimtos pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Trečiosios dalies V antraštinę dalį šiam Susitarimui įgyvendinti, nebus privalomos Airijai, nebent ji pagal Protokolą Nr. 21 praneštų apie savo pageidavimą dalyvauti įgyvendinant tokias priemones arba su jomis sutikti; taip pat pažymėdamos, kad tokiems būsimiems susitarimams arba vėliau priimtoms Europos Sąjungos vidaus priemonėms būtų taikomas prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėtas Protokolas Nr. 22 dėl Danijos pozicijos;

PRIPAŽINDAMOS Šalių tarpusavio ir vidaus ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus,

SUSITARĖ:

I DALIS

BENDRIEJI PRINCIPAI IR INSTITUCINĖ STRUKTŪRA

1 SKYRIUS

PRADINĖS NUOSTATOS

1.1 STRAIPSNIS

Bendrosios terminų apibrėžtys

Šiame Susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) 1995 m. bendrasis regionų bendradarbiavimo susitarimas – 1995 m. gruodžio 15 d. Madride pasirašytas Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Pietų Amerikos bendrosios rinkos bei jos Šalių bendrasis regionų bendradarbiavimo susitarimas;
- b) Laikinas susitarimas dėl prekybos – Europos Sąjungos ir Pietų Amerikos šalių bendrosios rinkos, Argentinos Respublikos, Brazilijos Federacinės Respublikos, Paragvajaus Respublikos ir Urugvajaus Rytų Respublikos laikinasis susitarimas dėl prekybos, kuris turi būti sudarytas;
- c) MVĮ – mažosios ir vidutinės įmonės, įskaitant labai mažas, mažąsias ir vidutines įmones bei verslininkus;

- d) trečioji šalis – šalis ar teritorija, nepatenkanti į šio Susitarimo teritorinę taikymo sritį;
- e) UNCLOS – Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija, priimta Montego Bėjuje 1982 m. gruodžio 10 d., ir
- f) PPO – Pasaulio prekybos organizacija.

1.2 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Pagarba demokratiniais principams, žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, kaip nustatyta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose, kurių šalys jos yra, taip pat teisinės valstybės principui, yra Šalių vidaus ir tarptautinės politikos pagrindas ir vienas iš esminių šio Susitarimo elementų.
2. Šalys patvirtina esančios tvirtai įsipareigojusios laikytis bendrų principų ir tikslų, išdėstytų JT Chartijoje. Pagrindiniai principai, taikomi įgyvendinant šį Susitarimą, yra tvarios ekonominės ir socialinės plėtros skatinimas ir teisingas šio Susitarimo teikiamos naudos paskirstymas.
3. Šalys dar kartą patvirtina, kad laikosi gero valdymo principų, įskaitant tokius principus kaip vyriausybės veiklos skaidrumas ir kova su korupcija, etiška ir atskaitinga vyriausybė, teisminių institucijų nepriklausomumas ir mažumų teisių apsauga.

1.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Šiuo Susitarimu nustatoma Šalių partnerystė, grindžiama bendromis vertybėmis, įskaitant abipusiškumą, ir bendru interesu. Juo stiprinama ES Šalies ir MERCOSUR Šalies partnerystė ir užmezgami strateginiai santykiai politikos, bendradarbiavimo ir prekybos srityse, taip pat kitose srityse, dėl kurių bus susitarta.

1.4 STRAIPSNIS

Bendrieji tikslai

Šiame Susitarime numatyta:

- a) institucinė struktūra, kuri yra partnerystės pagrindas;
- b) politinio dialogo stiprinimas taikant naujus institucinius mechanizmus;
- c) Šalių bendradarbiavimas, kuriuo siekiama padėti įgyvendinti šio Susitarimo bendruosius tikslus pasinaudojant esamomis ar būsimomis novatoriškomis bendradarbiavimo priemonėmis, galinčiomis suteikti pridėtinės vertės santykiams, ir
- d) Šalių tarpregioninių prekybos ryšių išplėtimas ir įvairinimas ir šio Susitarimo III dalyje nustatyti konkretūs tikslai ir nuostatos, kuriais būtų prisidedama prie didesnio ekonomikos augimo, palapnsnio gyvenimo kokybės gerinimo abiejuose regionuose ir geresnės abiejų regionų integracijos į pasaulio ekonomiką.

2 SKYRIUS

INSTITUCINĖ STRUKTŪRA

2.1 STRAIPSNIS

Aukščiausiojo lygio susitikimas

1. Aukščiausias ES Šalies ir MERCOSUR Šalies politinio dialogo ir dialogo politikos klausimas lygmuo yra aukščiausiojo lygio susitikimo lygmuo. Aukščiausiojo lygio susitikimai rengiami pagal poreikį ir bendrą sutarimą.
2. Aukščiausiojo lygio susitikimai suteikia galimybę įvertinti šio Susitarimo įgyvendinimo pažangą, nustatyti jo būsimos raidos tikslus ir aptarti kitas bendro intereso temas.

2.2 STRAIPSNIS

Jungtinė taryba

1. Įsteigiama Jungtinė taryba, kuri stebi, kaip siekiama šio Susitarimo tikslų, ir prižiūri jo įgyvendinimą. Jungtinė taryba sprendžia klausimus, kuriems taikomas šis Susitarimas, ir nagrinėja visus svarbius klausimus, kylančius pagal šį Susitarimą, taip pat tarpregioninių, daugiašalius ar tarptautinius bendro intereso klausimus.

2. Jungtinė taryba į posėdžius renkasi ministrų lygmeniu reguliariai, bent kas 2 (dvejus) metus, arba *ad hoc* pagrindu, kaip bendrai sutarta. Posėdžiai taip pat gali būti rengiami telekonferencijų, vaizdo konferencijų arba kita Šalių bendrai sutarta forma.
3. Jungtinę tarybą sudaro ministrų lygmens kiekvienos Šalies atstovai pagal atitinkamą Šalių vidaus tvarką ir atsižvelgiant į konkrečius sprendžiamus klausimus. Jungtinė taryba bendru sutarimu renkasi į posėdžius bet kokios reikiamos sudėties.
4. Kai Jungtinė taryba svarsto bet kokį klausimą, susijusį su šio Susitarimo III dalimi, ją sudaro kiekvienos Šalies atstovai, atsakingi už su prekyba susijusius klausimus, (toliau – Jungtinė taryba prekybos klausimams).
5. Jungtinė taryba nustato savo ir Jungtinio komiteto darbo tvarkos taisykles.
6. Jungtinei tarybai bendrai pirmininkauja vienas ES Šalies atstovas ir vienas MERCOSUR Šalies atstovas pagal jos darbo tvarkos taisyklių nuostatas ir atsižvelgiant į konkrečius klausimus, kurie turi būti sprendžiami konkrečiame posėdyje.
7. Jungtinė taryba nagrinėja pasiūlymus ir rekomendacijas ir turi įgaliojimus priimti sprendimus, be kita ko, dėl nuostatų aiškinimo, ir teikti tinkamas rekomendacijas, kaip numatyta šiame Susitarime. Sprendimai ir rekomendacijos priimami Šalių susitarimu ir laikantis Jungtinės tarybos darbo tvarkos taisyklių. Sprendimai Šalims yra privalomi ir jos, vadovaudamosi savo vidaus procedūromis, imasi visų būtinų priemonių jiems įgyvendinti. Šalių bendru sutarimu Jungtinė taryba taip pat turi įgaliojimus priimti sprendimus ir teikti rekomendacijas šio Susitarimo II dalies taikymo srityje.

8. Pagal Jungtinės tarybos darbo tvarkos taisykles Jungtinė taryba gali deleguoti Jungtiniam komitetui bet kurias savo funkcijas, įskaitant įgaliojimą priimti privalomus sprendimus.

2.3 STRAIPSNIS

Jungtinis komitetas

1. Įsteigiamas Jungtinis komitetas.
2. Jungtinis komitetas padeda Jungtinei tarybai vykdyti jos pareigas.
3. Jungtinis komitetas rengia Jungtinės tarybos posėdžius ir yra atsakingas už tinkamą šio Susitarimo įgyvendinimą.
4. Jungtinį komitetą sudaro kiekvienos Šalies vyresniųjų pareigūnų lygmens atstovai arba Šalių pagal jų vidaus tvarką paskirti atstovai, atsižvelgiant į konkrečius klausimus, kurie turi būti sprendžiami konkrečiame posėdyje.
5. Kai Jungtinis komitetas svarsto bet kokį klausimą, susijusį su šio Susitarimo III dalimi, jį sudaro kiekvienos Šalies atstovai, atsakingi už su prekyba susijusius klausimus, (toliau – Jungtinis komitetas prekybos klausimams).
6. Kai Jungtinis komitetas svarsto bet kokį klausimą, susijusį su šio Susitarimo II dalimi, jį sudaro kiekvienos Šalies atstovai, atsakingi už tuos klausimus pagal atitinkamą Šalių vidaus tvarką.

7. Jungtinis komitetas yra įgaliotas priimti sprendimus šiame Susitarime numatytais atvejais arba kai tokius įgaliojimus jam delegavo Jungtinė taryba. Jungtinis komitetas priima sprendimus Šalių sutarimu. Šie sprendimai Šalims yra privalomi ir jos imasi jiems įgyvendinti būtinų priemonių. Vykdydamas deleguotuosius įgaliojimus Jungtinis komitetas sprendimus priima pagal Jungtinės tarybos darbo tvarkos taisykles.

8. Nedarant poveikio konkrečioms 29 skyriaus nuostatomis, bet kuri Šalis gali perduoti svarstyti bet kokį su Susitarimo taikymu ar aiškinimu susijusį klausimą Jungtiniam komitetui.

9. Jungtiniam komitetui bendrai pirmininkauja vienas MERCOSUR Šalies atstovas ir vienas ES Šalies atstovas, atsižvelgiant į konkrečius klausimus, kurie turi būti sprendžiami konkrečiame posėdyje.

10. Jungtinis komitetas paprastai į posėdžius šio Susitarimo įgyvendinimui peržiūrėti renkasi kartą per metus pakaitomis Briuselyje ir Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje iš anksto Šalių sutartą datą ir pagal iš anksto Šalių sutartą darbotvarkę. Papildomi posėdžiai taip pat gali būti šaukiami bendru sutarimu ES Šalių arba MERCOSUR prašymu. Posėdžiai taip pat gali būti rengiami telekonferencijų, vaizdo konferencijų arba kita Šalių bendrai sutarta forma.

2.4 STRAIPSNIS

Pakomitečiai ir kiti organai

1. Jungtinis komitetas gali steigti pakomitečius arba kitus organus, padedančius vykdyti jo pareigas, atlikti konkrečias užduotis arba spręsti konkrečius klausimus. Jis gali pakeisti bet kurio pakomitečio ar kitos šiems tikslams įsteigtos struktūros užduotis arba juos išformuoti.

2. Jungtinis komitetas priima darbo tvarkos taisykles, kuriose nustatoma pakomitečių ir kitų organų sudėtis, pareigos ir veikimas.
3. Tai, kad įsteigtas ar veikia koks nors pakomitetas, neužkerta kelio Šalims bet kuriuo klausimu kreiptis tiesiogiai į Jungtinį komitetą.
4. Jei šiame Susitarime nenumatyta kitaip, pakomitečiai ir kiti pagal šį Susitarimą arba Jungtinio komiteto įsteigti organai reguliariai arba paprašyti teikia savo veiklos ataskaitas Jungtiniam komitetui.
5. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigti pakomitečiai, sprendžiantys prekybos ir su prekyba susijusius klausimus, veikia pagal 9.9 straipsnį ir atsiskaito Jungtiniam komitetui prekybos klausimams.
6. Įsteigiamas Tarptautinio bendradarbiavimo ir vystymosi pakomitetas, kuris skatina, koordinuoja ir prižiūri bendradarbiavimo veiklos, vykdomos šio Susitarimo II dalyje nurodytose srityse, įgyvendinimą, taip pat vykdo su tokiomis bendradarbiavimo iniciatyvomis susijusią tolesnę veiklą, jų stebėseną ir vertinimą. Jis padeda Jungtiniam komitetui atlikti su šiais klausimais susijusias jo funkcijas.

2.5 STRAIPSNIS

Jungtinis parlamentinis komitetas

1. Įsteigiamas Jungtinis parlamentinis komitetas, kuris skatina glaudesnius santykius ir užtikrina reguliarių Europos Parlamento ir MERCOSUR Parlamento dialogą.

2. Jungtinį parlamentinį komitetą sudaro Europos Parlamento nariai ir MERCOSUR Parlamento nariai. Posėdžių periodiškumą nustato pats komitetas.
3. Jungtinis parlamentinis komitetas nustato savo darbo tvarkos taisykles.
4. Jungtiniam parlamentiniam komitetui paeiliui pirmininkauja Europos Parlamentas ir MERCOSUR Parlamentas.
5. Jungtinis parlamentinis komitetas bus nuolat informuojamas apie pažangą, padarytą įgyvendinant šį Susitarimą.
6. Jungtinis parlamentinis komitetas gali teikti rekomendacijas Jungtinei tarybai.

2.6 STRAIPSNIS

Ryšys su pilietine visuomene

1. Siekdamas palengvinti šio Susitarimo įgyvendinimą, Šalys skatina vykdyti konsultacijas su pilietine visuomene sukuriant tinkamą konsultacijų mechanizmą ir skatinant savo pilietinės visuomenės atstovų sąveiką.
2. Šalys skatina Europos Sąjungos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ir MERCOSUR konsultacinio socialinio ir ekonominio forumo dialogą ir jų indėlį įgyvendinant 2.7 ir 2.8 straipsniuose nurodytus mechanizmus.

2.7 STRAIPSNIS

Vidaus patariamosios grupės

1. ES Šalis ir MERCOSUR Šalis paskiria pagal kiekvienos Šalies vidaus tvarką įsteigtą vidaus patariamąją grupę, kuri konsultuoja atitinkamą Šalį klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas. Joje proporcingai atstovaujama nepriklausomoms pilietinės visuomenės organizacijoms, be kita ko, nevyriausybinėms organizacijoms, verslo ir darbdavių organizacijoms ir profesinėms sąjungoms, veikiančioms ekonomikos, vystymosi, socialinių reikalų, žmogaus teisių, aplinkos apsaugos ir kitose srityse.
2. Šalys skatina nuolatinį dialogą su savo vidaus patariamąja grupe ir svarsto savo atitinkamos vidaus patariamosios grupės pateiktas nuomones ar rekomendacijas dėl šio Susitarimo įgyvendinimo.
3. Siekdamas didinti visuomenės informuotumą apie vidaus patariamąsias grupes, ES Šalis ir MERCOSUR Šalis viešai paskelbia konsultacijose dalyvaujančių organizacijų sąrašą ir atitinkamos grupės kontaktinį punktą.

2.8 STRAIPSNIS

Pilietinės visuomenės forumas

1. Šalys padeda organizuoti Pilietinės visuomenės forumą viešam dialogui dėl šio Susitarimo įgyvendinimo vesti ir pirmajame Jungtinio komiteto posėdyje susitaria dėl Pilietinės visuomenės forumo veiklos gairių.

2. Šalys gali sudaryti sąlygas dalyvauti Pilietinės visuomenės forume ir virtualiomis priemonėmis.
3. Pilietinės visuomenės forumo veikloje gali dalyvauti ES Šalies arba MERCOSUR Šalies teritorijoje įsteigtos nepriklausomos pilietinės visuomenės organizacijos, įskaitant 2.7 straipsnyje nurodytų vidaus patariamųjų grupių narius. Šalys skatina proporcingą atstovavimą, be kita ko, nevyriausybinėms organizacijoms, verslo ir darbdavių organizacijoms ir profesinėms sąjungoms, veikiančioms ekonomikos, vystymosi, socialinių reikalų, žmogaus teisių, aplinkos apsaugos ir kitose srityse.
4. Šalių atstovai atitinkamai Jungtinėje taryboje ar Jungtiniame komitete dalyvauja Pilietinės visuomenės forumo posėdžiuose, kad pateiktų informacijos apie šio Susitarimo įgyvendinimą ir vestų dialogą su Pilietinės visuomenės forumu.

3 SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

3.1 STRAIPSNIS

Saugumo nuostata

Nė viena šio Susitarimo nuostata neaiškinama kaip:

- a) reikalavimas Šaliai pateikti informaciją, kurios atskleidimas, jos manymu, prieštarauja jos esminiams saugumo interesams, arba suteikti prieigą prie tokios informacijos, arba

- b) kliūtis Šaliai imtis, jos nuomone, jos esminiems saugumo interesams užtikrinti būtinų veiksmų:
- i) kurie yra susiję su ginklų, šaudmenų ir karinių medžiagų gamyba ar prekyba jais ir tokia prekyba bei sandoriais, yra susiję su kitomis prekėmis bei medžiagomis, paslaugomis ir naudojamomis technologijomis, taip pat yra susiję su ekonomine veikla, vykdoma tiesiogiai ar netiesiogiai karinio objekto aprūpinimo tikslu;
 - ii) susijusių su daliosiomis ir termobranduolinėmis daliosiomis medžiagomis arba medžiagomis, iš kurių šios gautos, arba
 - iii) kurių imamasi karo metu ar susidarius kitai ekstremaliajai tarptautinių santykių padėčiai, arba
- c) kliūtis Šaliai imtis bet kokių veiksmų vykdant savo tarptautinius įsipareigojimus pagal JT Chartiją, siekiant palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą.

3.2 STRAIPSNIS

Kiti susitarimai

1. Šiam Susitarimui įsigaliojus 1995 m. bendrasis regionų bendradarbiavimo susitarimas nustoja galioti.
2. Šiuo Susitarimu pakeičiamas 1995 m. bendrasis regionų bendradarbiavimo susitarimas. Nuorodos į 1995 m. bendrąjį regionų bendradarbiavimo susitarimą visuose kituose Šalių tarpusavio susitarimuose laikomos nuorodomis į šį Susitarimą.

3. Šiam Susitarimui įsigaliojus Laikinasis susitarimas dėl prekybos nustoja galioti ir yra pakeičiamas šiuo Susitarimu. Nuorodos į Laikinąjį susitarimą dėl prekybos visuose kituose Šalių tarpusavio susitarimuose laikomos nuorodomis į šį Susitarimą.
4. Įsigaliojus šiam Susitarimui visi sprendimai, priimti Laikiniu susitarimu dėl prekybos įsteigtos Prekybos tarybos, laikomi priimtais šio Susitarimo 2.2 straipsniu įsteigtos Jungtinės tarybos. Visi sprendimai, priimti Laikiniu susitarimu dėl prekybos įsteigto Prekybos komiteto, laikomi priimtais šio Susitarimo 2.3 straipsniu įsteigto Jungtinio komiteto.
5. Nepaisant šio straipsnio 3 dalies:
 - a) pagal Laikinojo susitarimo dėl prekybos 11.4 ir 11.5 straipsnius priimtos laikinosios priemonės, galiojančios šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, toliau taikomos iki natūralios jų galiojimo pabaigos;
 - b) pagal Laikinojo susitarimo dėl prekybos 9 skyriaus C skirsnį priimtos dvišalės apsaugos priemonės, galiojančios šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, toliau taikomos iki natūralios jų galiojimo pabaigos;
 - c) pagal Laikinojo susitarimo dėl prekybos 21.7 ir 18.17 straipsnius jau pradėtos ginčų sprendimo procedūros nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos laikomos ginču pagal šį Susitarimą bei tęsiamos iki jų užbaigimo ir
 - d) pagal Laikinojo susitarimo dėl prekybos 21.7 ir 18.17 straipsnius pradėtų ginčų sprendimo procedūrų privalomi rezultatai lieka privalomi Šalims ir po šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

6. Šalys negali pradėti ginčo sprendimo proceso pagal šį Susitarimą dėl klausimų, dėl kurių pagal Laikinojo susitarimo dėl prekybos 18 skyrių pateikta galutinė kolegijos ataskaita ir pagal jo 21 skyrių priimta arbitražo kolegijos nutartis.

7. Apskaičiuojant lygiavertėse šio Susitarimo nuostatose numatytus pereinamuosius laikotarpius, atsižvelgiama į pereinamuosius laikotarpius, kurie pagal Laikinąjį susitarimą dėl prekybos jau visiškai arba iš dalies pasibaigė. Tokie pereinamieji laikotarpiai pagal šį Susitarimą skaičiuojami nuo Laikinojo susitarimo dėl prekybos įsigaliojimo dienos.

Apskaičiuojant lygiavertėse šio Susitarimo nuostatose numatytus procedūrinius laikotarpius, atsižvelgiama į procedūrinius laikotarpius, kurie pagal Laikinąjį susitarimą dėl prekybos jau visiškai arba iš dalies pasibaigė.

8. Šalys gali papildyti šį Susitarimą sudarydamos specialius susitarimus bet kurioje bendradarbiavimo srityje, kuriai taikomas šis Susitarimas. Tokiuose specialiuose susitarimuose gali būti numatyta, kad jie yra neatsiejama bendrų tarpregioninių šiuo Susitarimu reglamentuojamų santykių dalis ir jiems taikoma bendra institucinė struktūra.

3.3 STRAIPSNIS

Teritorinė taikymo sritis

1. Šis Susitarimas taikomas:
 - a) teritorijoms, kuriose taikoma Europos Sąjungos sutartis ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, pagal tose sutartyse nustatytas sąlygas ir

b) Argentinos Respublikos, Brazilijos Federacinės Respublikos, Paragvajaus Respublikos ir Urugvajaus Rytų Respublikos teritorijoms.

2. Šiame Susitarime terminas „teritorija“ apima oro erdvę ir teritorinę jūrą, kaip nurodyta UNCLOS.

3. Šiame Susitarime terminas „teritorija“ vartojamas kaip nurodyta, jei aiškiai nenustatyta kitaip.

4. Kalbant apie nuostatas dėl prekėms taikomo muitų tarifų režimo, įskaitant nuostatas dėl muitinės klausimų ir prekybos lengvinimo, savitarpio administracinės pagalbos muitinių veiklos srityje ir kilmės taisyklių, ir laikiną tokio režimo taikymo sustabdymą, šis Susitarimas taip pat taikomas Europos Sąjungos muitų teritorijos sritims, apibrėžtoms 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas¹, 4 straipsnyje, kurioms netaikomas šio straipsnio 1 dalies a punktas.

¹ ES OL L 269, 2013 10 10, p. 1.

II DALIS

POLITINIS DIALOGAS IR BENDRADARBIAVIMAS

4 SKYRIUS

POLITINIO DIALOGO IR TARPTAUTINIO BENDRADARBIAVIMO TIKSLAI

4.1 STRAIPSNIS

Politinio dialogo tikslai

1. Šalys susitaria, kad politinis aspektas yra esminė šiuo Susitarimu užmegztos partnerystės dalis, ir stiprina bei gilina reguliarų Šalių politinį dialogą. Šalys susitaria nustatyti politinę darbotvarkę, bendradarbiauti bendro intereso srityse ir dėti pastangas savo pozicijoms suderinti, kad tinkamuose tarptautiniuose forumuose galėtų imtis bendrų iniciatyvų.
2. Politiniu Šalių dialogu siekiama:
 - a) stiprinti jų ryšius siekiant prisidėti prie taikos, stabilumo, saugumo bei klestėjimo ir stiprinti jų strateginę partnerystę;

- b) skatinti tarptautinę taiką ir saugumą, prevencinę diplomatiją, pasitikėjimo stiprinimo priemones ir taikų ginčų sprendimą, be kita ko, plėtojant bendrus veiksmus JT sistemai ir daugiašališkumui stiprinti;
- c) stiprinti demokratiją, teisinę valstybę ir žmogaus teisių bei pagrindinių laisvių skatinimą ir apsaugą;
- d) skatinti žmogaus socialinę raidą ir socialinę vystymąsi, dar karta patvirtinant savo įsipareigojimą siekti darnaus vystymosi, išreikštą priimant Darbotvarkę iki 2030 m. Šalys bendradarbiauja, kad įgyvendintų ir pasiektų darnaus vystymosi tikslus (toliau – DVT), pripažindamos, kad dėl jų plataus masto ir plataus užmojo reikia imtis skubių veiksmų, vykdyti tolesnius veiksmus ir juos peržiūrėti;
- e) skatinti lyčių lygybę ir pagarbą visoms moterų ir mergaičių teisėms, pabrėžiant lyčių aspektą, ir kovoti su diskriminacija ir smurtu dėl seksualinės orientacijos, laikantis kiekvienos Šalies vidaus teisės;
- f) prisidėti prie nusiginklavimo ir masinio naikinimo ginklų ir jų siuntimo į taikinių priemonių neplatinimo, visapusiškai laikantis Šalių atitinkamų tarptautinių įsipareigojimų ir užtikrinant jų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu;
- g) stiprinti bendradarbiavimą kovojant su rasizmu, rasine diskriminacija, ksenofobija ir susijusia nepakanta;
- h) plėtoti bendrus veiksmus siekiant stiprinti bendradarbiavimą kovoje su prekyba žmonėmis, neteisėtu migrantų gabenimu, neteisėta prekyba ginklais, neteisėta prekyba narkotikais ir susijusiais nusikaltimais, kibernetiniais nusikaltimais ir kitų formų tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu;

- i) skatinti ir plėtoti bendrus veiksmus, kuriais siekiama panaikinti seksualinę prievartą prieš vaikus, įskaitant seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos rengimą ir platinimą ir kovą su keliaujančiais seksualiniais nusikaltėliais;
- j) stiprinti bendradarbiavimą kovojant su korupcija ir užkertant kelią tam, kad jų finansinės sistemos būtų naudojamos pajamoms iš nusikalstamos veiklos plauti ir terorizmui finansuoti, taip pat nustatant, susigrąžinant ir grąžinant neteisėtą turtą;
- k) kovoti su nebaudžiamumu už visai tarptautinei bendruomenei susirūpinimą keliančius sunkiausius tarptautinius nusikaltimus;
- l) stiprinti bendradarbiavimą teroro aktų prevencijos ir kovos su jais srityje, vadovaujantis tarptautinėmis konvencijomis, kurių šalys yra Europos Sąjungos valstybės narės ir Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, atitinkamomis JT rezoliucijomis ir Šalių atitinkamais įstatymais ir kitais teisės aktais;
- m) keistis nuomonėmis ir gerinti dialogą tarptautiniais mokesčių klausimais, įskaitant pasaulinius standartus ir skaidrumą;
- n) remti savo atitinkamą regioninę integraciją, laikomą viena iš priemonių darniam vystymuisi pasiekti, taip pat konkurencingos integracijos į pasaulio ekonomiką priemone;
- o) plėtoti tarpusavio supratimą ir skatinti sutarimą tarpregioniniais ir tarptautiniais klausimais, visų pirma bendradarbiaujant daugiašaliuose forumuose ir plėtojant bendras iniciatyvas;
- p) plėtoti bendrus veiksmus siekiant stiprinti JT sistemą ir daugiašališkumą, kad būtų veiksmingai, efektyviai ir greitai sprendžiami svarbiausi esami ir būsimi uždaviniai;

- q) plėtoti plataus masto politinį koordinavimą tarptautiniu lygmeniu siekiant remti ir stiprinti daugiašalius, skaidrius ir demokratinius įvairius suinteresuotuosius subjektus jungiančius procesus interneto valdymo srityje, dalyvaujant vyriausybėms, privačiajam sektoriui, pilietinei visuomenei, tarptautinėms organizacijoms, techninėms ir akademinėms bendruomenėms ir visiems kitiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams, atsižvelgiant į jų atitinkamus vaidmenis, atsakomybę ir pajėgumus;
- r) aptarti bendro intereso teisinius bei teisminius klausimus ir
- s) aptarti kitas temas, dėl kurių susitarė Šalys.

4.2 STRAIPSNIS

Tarptautinio bendradarbiavimo ir vystymosi tikslai

1. Šalys, dar kartą patvirtindamos, kad reikia stiprinti savo partnerystę, pabrėžia tarptautinio bendradarbiavimo ir vystymosi svarbą ir susitaria, kad vienas iš pagrindinių tarpregioninio bendradarbiavimo ir jo sąlygų tikslų turi būti šio Susitarimo įgyvendinimo lengvinimas.
2. Šalys vykdo bendradarbiavimo projektus ir bendrą veiklą pasitelkdamos visas esamas ir būsimas priemones ir metodiką bei turimus išteklius, įskaitant trišalį bendradarbiavimą. Toks bendradarbiavimas gali apimti, *inter alia*, tokius klausimus:
 - a) investicijų ir darbo vietų kūrimas sutelkiant finansinius išteklius, *inter alia*, panaudojant dotacijas ir paskolas, kad būtų pasiekti darnaus vystymosi rezultatai;
 - b) pajėgumų stiprinimo rėmimas rengiant mokymo kursus, praktinius seminarus ir seminarus, keičiantis ekspertais, studijomis, bendrais moksliniais tyrimais ir gerąja praktika;

- c) institucinės praktinės patirties skatinimas abiejuose regionuose vykdant bendradarbiavimo veiklą;
- d) vystymosi finansavimo skatinimas visomis kiekvienai Šaliai prieinamomis priemonėmis ir kitų formų novatoriškais finansiniais mechanizmais;
- e) prieigos prie novatoriškų technologijų skatinimas ir nacionalinių pajėgumų stiprinimas;
- f) konkrečių veiksmų, kuriais siekiama mažinti skurdą, kovoti su badu ir skatinti socialinę įtrauktį bei sanglaudą, rengimas;
- g) esamų regioninio bendradarbiavimo tinklų ir platformų stiprinimas ir
- h) Šalių viešojo administravimo ir institucijų bendradarbiavimo skatinimas.

3. Šalys susitaria skatinti šiam Susitarimui įgyvendinti skirtų finansinių išteklių telkimą glaudžiai bendradarbiaujant su Europos investicijų banku, Europos finansų įstaigomis ir ši Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių įstaigomis, taip pat tarptautinėmis ir regioninėmis finansų įstaigomis.

4.3 STRAIPSNIS

Ištekliai

1. Siekdamos padėti siekti šiame Susitarime nustatytų bendradarbiavimo tikslų, Šalys įsipareigoja pagal savo galimybes ir savo kanalais teikti tinkamus išteklius, įskaitant finansinius išteklius, ir skatinti abiejų regionų su vystymusi susijusias viešąsias ir privačiąsias finansų įstaigas aktyviai bendradarbiauti siekiant šio tikslo.
2. Šalys ragina Europos investicijų banką ir kitas finansų įstaigas, laikantis savo procedūrų ir finansavimo kriterijų, tęsti savo veiklą Susitarimą pasirašiusiose MERCOSUR valstybėse pagal jų atitinkamus įstatymus ir kitus teisės aktus bei nedarant poveikio jų kompetentingų institucijų įgaliojimams.

5 SKYRIUS

BENDRADARBIAVIMAS DEMOKRATINIŲ PRINCIPŲ, ŽMOGAUS TEISIŲ, TEISINĖS VALSTYBĖS IR TARPTAUTINĖS TAIKOS IR SAUGUMO SRITYSE

5.1 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas demokratiŲ principŲ, Ųmogaus teisiŲ ir teisinĖs valstybĖs srityse

1. Ųalys bendradarbiauja Ųmogaus teisiŲ skatinimo ir apsaugos, įskaitant tarptautiniŲ Ųmogaus teisiŲ srities aktŲ ratifikavimą ir įgyvendinimą, taip pat demokratiŲ principŲ bei teisinĖs valstybĖs principo stiprinimo srityse.
2. Toks bendradarbiavimas gali apimti:
 - a) veiksmingą tarptautiniŲ Ųmogaus teisiŲ srities teisĖs aktŲ, kuriŲ Ųalys jos yra, taip pat JungtiniŲ TautŲ Ųmogaus teisiŲ sutarĉiŲ stebĖsenos organŲ, JungtiniŲ TautŲ Ųmogaus teisiŲ tarybos įgaliotŲjų ekspertŲ ir visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijŲ, įgyvendinimą;
 - b) Ųmogaus teisiŲ integravimą į nacionalinę politiką ir vystymosi planus;
 - c) gebĖjimo taikyti demokratiškus principus ir praktiką stiprinimą;
 - d) keitimąsi gerąja praktika, susijusia su nacionaliniais veiksmy planais demokratijos ir Ųmogaus teisiŲ srityse;

- e) informuotumo didinimą ir švietimą žmogaus teisių, demokratijos ir taikos kultūros klausimais;
- f) demokratiškos ir su žmogaus teisėmis susijusių institucijų, taip pat teisinių ir institucinių žmogaus teisių ir teisinės valstybės principo rėmimo ir apsaugos sistemų stiprinimą;
- g) jungtinių bendro intereso iniciatyvų rengimą atitinkamose su žmogaus teisėmis susijusiose JT institucijose ir daugiašaliuose forumuose;
- h) demokratijos, tarptautinės teisės, įskaitant žmogaus teises, pagrindines laisves ir teisinės valstybės principą, skatinimą, be kita ko, daugiašaliuose forumuose;
- i) bendradarbiavimą ir veiklos koordinavimą, be kita ko, kai tinkama, trečiosiose šalyse, atsižvelgiant į praktinę pažangą demokratijos principų, žmogaus teisės ir teisinės valstybės principo srityse, visų pirma kiek tai susiję su politinėmis teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, įskaitant skaidrių, patikimų ir įtraukių rinkimų procesų stiprinimą laikantis tarptautinių standartų;
- j) gero valdymo nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis stiprinimą, įskaitant institucijų atskaitomybę bei skaidrumą, paramą piliečių dalyvavimui bei pilietinės visuomenės įsitraukimui ir kovą su korupcija, ir
- k) genocido, nusikaltimų žmoniškumui, karo nusikaltimų ir bet kokių kitų Tarptautinio baudžiamojo teismo jurisdikcijai priklausančių nusikaltimų prevencijos skatinimą.

5.2 STRAIPSNIS

Lyčių lygybė ir moterų klausimai, taika ir saugumas

1. Šalys skatina lyčių lygybę ir moterų bei mergaičių įgalėjimą. Jos pripažįsta, kad būtinybė užtikrinti lyčių lygybę ir įgalinti visas moteris ir mergaites yra viena iš būtinųjų sąlygų, norint visapusiškai įgyvendinti įtraukaus vystymosi, demokratijos ir saugumo tikslus. Šalys ieško galimybių vykdyti daugiau bendradarbiavimo programų ir atrasti potencialių sąveikų tarp atitinkamos politikos ir iniciatyvų, laikantis tarptautinių standartų ir įsipareigojimų, kaip antai Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), Darbotvarkės iki 2030 m. ir JT Saugumo Tarybos rezoliucijos 1325 dėl moterų, taikos ir saugumo.
2. Toks bendradarbiavimas gali apimti:
 - a) skatinimą veiksmingai integruoti lyčių aspektą;
 - b) moterų politinio aktyvumo ir lyderystės, taip pat jų galimybių įgyti kokybišką išsilavinimą, jų ekonominio įgalėjimo ir aktyvesnio jų dalyvavimo darbo rinkoje skatinimą;
 - c) nacionalinių ir regioninių institucijų stiprinimą siekiant spręsti su smurtu prieš moteris susijusias problemas, įskaitant seksualinio smurto ir smurto dėl lyties prevenciją ir apsaugą nuo jo, tyrimų ir atskaitomybės mechanizmus, paramą aukoms ir moterų bei mergaičių saugumo ir apsaugos sąlygų gerinimą;

- d) aktyviai stiprinti moterų žmogaus teises, įskaitant laisvę nuo žmogaus teisių pažeidimų ir bet kokio pobūdžio smurto prieš moteris, ir moterų teisę kreiptis į teismą;
- e) paramą rengiant ir įgyvendinant nacionalinius veiksmų planus dėl žmogaus teisių pagal JT ST rezoliuciją 1325 ir
- f) bendradarbiavimo su atitinkamais JT organais ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis stiprinimą.

5.3 STRAIPSNIS

Masinio naikinimo ginklai

1. Šalys pripažįsta pagrindinį 1968 m. liepos 1 d. Londone priimtą Sutarties dėl branduolinio ginklo neplatavimo ir jos trijų lygiaverčių svarbių ir stiprinančių ramsčių – nusiginklavimo, ginklų neplatavimo ir branduolinės energijos naudojimo taikiems tikslams – vaidmenį.
2. Šalys laikosi nuomonės, kad masinio naikinimo ginklų (toliau – MNG) ir jų siuntimo į taikinių priemonių platinimas tiek valstybiniais, tiek nevalstybiniais subjektams yra viena iš didžiausių grėsmių tarptautiniam stabilumui ir saugumui. Todėl Šalys susitaria bendradarbiauti ir prisidėti prie kovos su MNG ir jų siuntimo į taikinių priemonių platinimu, visapusiškai laikydamosi esamų įsipareigojimų pagal tarptautines sutartis ir susitarimus dėl nusiginklavimo bei ginklų neplatavimo, taip pat kitų atitinkamų tarptautinių įsipareigojimų, ir užtikrindamos, kad tokie įsipareigojimai būtų įgyvendinami nacionaliniu lygmeniu. Šalys susitaria, kad ši dalis yra esminis šio Susitarimo elementas.

3. Šalys susitaria bendradarbiauti ir prisidėti kovojant su MNG ir jų siuntimo į taikinį priemonių platinimu:
 - a) imdamosi veiksmų, kad būtų pasirašyti, ratifikuoti visi kiti atitinkami tarptautinės teisės aktai arba kad būtų atitinkamai prie jų prisijungta ir kad jie būtų visapusiškai įgyvendinti, ir
 - b) įdiegdamos veiksmingą nacionalinės eksporto kontrolės sistemą, skirtą su MNG susijusių prekių eksportui ir tranzitui kontroliuoti, įskaitant dvejetainio naudojimo technologijų galutinės paskirties kontrolę, kad jos nebūtų naudojamos masinio naikinimo ginklams, ir numatydamos veiksmingas sankcijas už eksporto kontrolės pažeidimus.
4. Šalys užmezga nuolatinį politinį dialogą, kuriuo papildomi ir įtvirtinami šie elementai.

5.4 STRAIPSNIS

Tarptautinei bendruomenei susirūpinimą keliantys sunkiausi nusikaltimai ir Tarptautinis baudžiamasis teismas

1. Šalys dar kartą patvirtina, kad negali būti nebaudžiama už tarptautinei bendruomenei susirūpinimą keliančius sunkiausius nusikaltimus, pavyzdžiui, Tarptautinio baudžiamojo teismo jurisdikcijai priklausančius nusikaltimus, ir kad už juos turi būti vykdomas baudžiamasis persekiojimas atitinkamai nacionalinėmis ir tarptautinėmis priemonėmis, laikantis papildomumo principo.

2. Laikydamosi nuomonės, kad veiksmingas Tarptautinis baudžiamasis teismas yra svarbus siekiant tarptautinės taikos ir teisingumo, Šalys susitaria bendradarbiauti skatindamos visuotinį prisijungimą prie 1998 m. liepos 17 d. Romoje priimto Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto (toliau – Romos statutas) ir šiuo tikslu:

- a) toliau imtis veiksmų, kad būtų įgyvendintas Romos statutas ir jo daliniai pakeitimai, ir ratifikuoti ir įgyvendinti susijusius dokumentus, pavyzdžiui, 2002 m. rugsėjo 9 d. Niujorke sudarytą Susitarimą dėl Tarptautinio baudžiamojo teismo privilegijų ir imunitetų;
- b) prireikus dalytis patirtimi, susijusia su nacionalinės teisės aktais, kuriais siekiama veiksmingai įgyvendinti Romos statutą, priėmimu, ir
- c) imtis priemonių Romos statuto vientisumui apsaugoti.

5.5 STRAIPSNIS

Šaulių ir lengvieji ginklai bei kiti įprastiniai ginklai

1. Šalys įsipareigoja bendradarbiauti ir užtikrinti jų pastangų reglamentuojant tarptautinę prekybą įprastine ginkluote ar gerinant jos reglamentavimą bei užkertant kelią neteisėtai prekybai ginklais, kovojant su ja ar ją panaikinant koordinavimą ir papildomumą ir ištirti galimybes užtikrinti šių pastangų sinergiją regioniniu ir subregioniniu lygmenimis.

2. Pasauliniu lygmeniu Šalys pabrėžia unikalią sistemą, nustatytą 2013 m. balandžio 2 d. Niujorke sudaryta Sutartimi dėl prekybos ginklais (toliau – SPG), kad būtų pasiektas šis bendradarbiavimas ir nacionalinių kontrolės sistemų papildomumas įprastinių ginklų perdavimo srityje, įskaitant jos nuostatas dėl bendradarbiavimo ir pagalbos. Jos taip pat susitaria dėl to, jog svarbu visas JT narėmis esančias valstybes skatinti visuotinai taikyti ir visapusiškai įgyvendinti SPG.
3. Šalys pripažįsta, kad neteisėta šaulių ir lengvųjų ginklų gamyba, perdavimas ir platinimas, pernelyg didelių jų kiekių kaupimas ir nekontroliuojamas jų paleidimas į apyvartą daugelyje pasaulio regionų turi įvairių humanitarinių ir socialinių bei ekonominių pasekmių ir kelia didelę grėsmę taikai, susitaikymui, saugai, saugumui, stabilumui ir darniam vystymui individualiu, vietos, nacionaliniu, regionų ir tarptautiniu lygmenimis.
4. Šalys susitaria visapusiškai vykdyti savo atitinkamas pareigas dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais, įskaitant jų šaudmenis, laikantis esamų tarptautinių susitarimų, kurių šalys jos yra, ir laikantis JT Saugumo Tarybos rezoliucijų, taip pat savo įsipareigojimus, nustatytus kituose šioje srityje taikomuose tarptautinės teisės aktuose, pavyzdžiui, JT veiksmų programoje dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visų aspektų prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo.
5. Šalys pripažįsta įprastinių ginklų perdavimo vidaus kontrolės sistemų, atitinkančių esamus tarptautinius standartus, svarbą. Šalys susitaria tokią kontrolę vykdyti atsakingai, prisidedant prie taikos, saugumo ir stabilumo užtikrinimo tarptautiniu ir regioniniu lygmenimis, žmonių kančių mažinimo ir įprastinių ginklų nukreipimo neteisėtam naudojimui prevencijos.

5.6 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovos su terorizmu srityje

1. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą kovoti su visų formų ir apraiškų terorizmu laikantis tarptautinės teisės, žmogaus teisių teisės ir tarptautinės humanitarinės teisės, atitinkamų JT rezoliucijų ir savo atitinkamų teisės aktų.
2. Šalys susitaria bendradarbiauti ir tais atvejais, kai yra bendrų interesų, užkirsti kelią visiems teroro aktams, su jais kovoti ir juos kriminalizuoti pagal JT dokumentus, kurių šalys jos yra.
3. Šalys susitaria neteikti pagalbos ar prieglobsčio bet kokios rūšies teroristine veiklą vykdžiusiems ar ją kursčiusiems asmenims, ar bet kuriam kitam joje dalyvavusiam asmeniui pagal JT Saugumo Tarybos rezoliucijas 1373 (2001) ir 1624 (2005). Jos visų pirma bendradarbiauja:
 - a) visapusiškai įgyvendinant JT Saugumo Tarybos rezoliucijas 1267 (1999), 1373 (2001), 1624 (2005), 1904 (2009), 2178 (2014), 2253 (2015), 2322 (2016) ir 2331 (2016) bei kitas atitinkamas JT rezoliucijas ir tarptautines bei regionines konvencijas ir dokumentus;
 - b) skatindamos JT narėmis esančias valstybes bendradarbiauti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta JT pasaulinė kovos su terorizmu strategija;
 - c) keisdamosi patirtimi ir gerąja praktika žmogaus teisių apsaugos, humanitarinės teisės ir tarptautinės teisės srityse kovojant su terorizmu;

- d) keisdamosi nuomonėmis apie kovos su terorizmu priemones ir metodus, įskaitant bendradarbiavimą techninėse srityse ir mokymą, taip pat keisdamosi patirtimi ir gerąja praktika, susijusia su smurtinio ekstremizmo, dėl kurio kyla terorizmas, prevencija, visų pirma, įgyvendinant JT pasaulinės kovos su terorizmu strategijos I ir IV skirsnius terorizmo prevencijos srityje, ir
- e) šalindamos struktūrines terorizmo ir smurtinio ekstremizmo reiškinių priežastis.

5.7 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas taikos kūrimo ir taikos palaikymo srityje

1. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą vadovaujant JT bendradarbiauti skatinant tarptautinę taiką ir saugumą.
2. Dėl JT vykdomo taikos kūrimo ir taikos palaikymo, Šalys užmezga dialogą taikos ir saugumo klausimais, siekdamas, be kita ko, pradėti bendradarbiavimą pajėgumų stiprinimo ir keitimosi geriausia praktika srityse.

5.8 STRAIPSNIS

Humanitarinė pagalba ir nelaimių rizikos valdymas

1. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą laikytis JT sistemos nelaimių rizikos mažinimo ir reagavimo į jas srityje ir susitaria prioritetais pripažinti pažeidžiamumo bei rizikos mažinimą ir atsparumo skatinimą.
2. Siekdamos 1 dalyje išdėstytų tikslų, Šalys nagrinėja galimybes koordinuoti humanitarinę pagalbą ir reagavimo į nelaimes veiksmus.

5.9 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas daugiašaliuose regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose bei organizacijose

1. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą laikytis JT Chartijos principų. Šalys yra įsipareigojusios laikytis daugiašališkumo ir stengtis didinti regioninių ir tarptautinių forumų ir organizacijų, tokių kaip JT ir jų specializuotos organizacijos ir agentūros, taip pat kitų daugiašalių forumų veiksmingumą.
2. Dalyvaudamos daugiašalių forumų veikloje Šalys taiko veiksmingus konsultavimosi mechanizmus. Veikdamos JT Šalys nustato atitinkamus konsultavimosi mechanizmus JT Generalinėje Asamblėjoje ir JT biuruose, kai tai tinkama ir dėl to yra Šalių susitarta.

5.10 STRAIPSNIS

Kibernetinis saugumas ir informacinės ir ryšių technologijos

Šalys pripažįsta bendradarbiavimo ir keitimosi nuomonėmis kibernetinio saugumo srityje dėl informacinių ir ryšių technologijų (toliau – IRT) naudojimo svarbą tarptautinės taikos ir saugumo kontekste, be kita ko, dėl atsakingo valstybių elgesio normų, taisyklių ir principų, tarptautinės teisės taikymo IRT naudojimui ir pasitikėjimo stiprinimo priemonių plėtojimo ir gebėjimų stiprinimo.

5.11 STRAIPSNIS

Kibernetiniai nusikaltimai

1. Šalys pripažįsta, kad kibernetiniai nusikaltimai tampa plačiai paplitusia pasauline problema, kuriai spręsti reikalingas daugiašalis, regioninis ir nacionalinis atsakas. Šalys stiprina bendradarbiavimą siekdamos užkirsti kelią kibernetiniams nusikaltimams ir su jais kovoti, dalydamosi informacija ir bendradarbiaudamos praktiniu lygmeniu, laikydamosi savo atitinkamų teisinių sistemų ir teisės aktų ir taikytinų tarptautinės teisės aktų dėl kibernetinių nusikaltimų. Šalys stengiasi bendradarbiauti, kai tinkama, rengdamos veiksmingus teisės aktus, politiką ir praktiką, kad būtų užkirstas kelias kibernetiniams nusikaltimams ir su jais kovojama visur, kur jie pasireiškia.
2. Šalys, kai tinkama, atsižvelgdamos į savo atitinkamas teises sistemas, keičiasi informacija, įskaitant dėl kibernetinių nusikaltimų tyrėjų švietimo ir mokymo, kibernetinių nusikaltimų tyrimų vykdymo ir skaitmeninės ekspertizės.

6 SKYRIUS

BENDRADARBIAVIMAS TEISINGUMO, LAISVĖS IR SAUGUMO SRITYJE

6.1 STRAIPSNIS

Migracija ir tarptautinė pabėgėlių apsauga

1. Šalys dar kartą patvirtina, kad joms svarbu veiksmingai spręsti migracijos srautų klausimus, ir susitaria stiprinti bendradarbiavimą migracijos klausimais, remdamosi nacionalinio suverenumo principu, bendra atsakomybe ir atsižvelgdamos į susijusius klausimus, pavyzdžiui, galimą migrantų ekonominį, socialinį ir kultūrinį indėlį kilmės, tranzito ir paskirties šalyse.
2. Šalys, visų pirma, skiria dėmesį:
 - a) pagrindinėms migracijos priežastims;
 - b) savo piliečių judėjimo tarp jų teritorijų pagal taikytiną teisę ir atitinkamą kompetenciją palengvinimui;
 - c) visapusiškai pagarbai visų migrantų ir jų šeimos narių žmogaus teisėms, taip pat kovos su rasizmu ir ksenofobija priemonėms;
 - d) lyčių aspektu grindžiamo požiūrio į migraciją integravimui;
 - e) šeimos susijungimui pagal taikytiną teisę, įskaitant tarptautinę žmogaus teisių teisę;

- f) tarpreigioniam bendradarbiavimui siekiant užkirsti kelią neteisėtam migrantų gabenimui ir prekybai žmonėmis, visų pirma, vaikais ir pažeidžiamoje padėtyje esančiais asmenimis, įskaitant moteris, kurioms gresia pavojus, ir kovoti su tuo, taip pat siekiant apsaugoti vaikus pagal 2000 m. lapkričio 15 d. Niujorke priimtą Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ir jos papildomus protokolus dėl prekybos žmonėmis ir neteisėto migrantų gabenimo;
- g) reguliariam keitimuisi informacija apie migrantams taikomas teisines bei administracines priemones ir patirtį migracijos klausimais;
- h) klausimams, kylantiems įgyvendinant atitinkamus tarptautinės teisės aktus dėl pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų apsaugos;
- i) galimybių bendradarbiauti regioniniu lygmeniu savanoriško migrantų perkėlimo ir kitų formų humanitarinio priėmimo srityje nagrinėjimui siekiant bendrų sprendimų dėl didėjančio pasaulinio didelių pabėgėlių srautų reiškinio ir
- j) tarpreigioniam bendradarbiavimui siekiant užkirsti kelią neteisėtai migracijai.

3. Šalys bendradarbiauja siekdamos užtikrinti saugią, tvarkingą ir teisėtą migraciją, priimdamos atgal neteisėtai kitos Šalies teritorijoje esančius savo piliečius ir kovodamos su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu. Jos taip pat bendradarbiauja keisdamosi informacija, taip pat dalydamosi migracijos srities duomenimis ir statistika.

4. Kiekviena valstybės narė ir kiekviena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė kitos Šalies prašymu priima atgal savo piliečius, neteisėtai esančius tos Šalies teritorijoje. Šiuo tikslu suteikiami tinkami kelionės dokumentai, kuriais užtikrinamas veiksmingas grąžinimas. Šalys užtikrina saugų ir orų elgesį su neteisėtai esančiais migrantais. Nepriimtų asmenų grąžinimas taip pat užtikrinamas žmogiškomis, oriomis ir teisingomis sąlygomis pagal taikytiną teisę, įskaitant joje numatytas teisių gynimo priemones.
5. Vienos iš Šalių prašymu atskiros Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės ir ES arba bet kuri atskira valstybė narė stengiasi derėtis dėl konkrečių susitarimų ir juos sudaryti, kad kompetentingoms institucijoms būtų dar lengviau bendradarbiauti, siekiant nustatyti ir dokumentuoti kitos Šalies teritorijoje neteisėtai esančius piliečius. Tokie susitarimai taip pat apimtų asmenų, kurie nėra jų piliečiai, tačiau turi vienos iš Šalių išduotą galiojantį leidimą gyventi arba kurie atvyko į vienos Šalies teritoriją tiesiai iš kitos Šalies teritorijos, readmisiją.
6. Šalys skatina rengti ir įgyvendinti nacionalinės teisės aktus ir praktiką, susijusius su tarptautine pabėgėlių apsauga, kad būtų laikomasi 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje priimtose Jungtinių Tautų konvencijos dėl pabėgėlių statuso ir jos 1967 m. protokolo bei kitų atitinkamų regioninių ir tarptautinės teisės aktų nuostatų, siekiant užtikrinti, jog būtų laikomasi negrąžinimo principo. Šalys daugiausia dėmesio visų pirma skiria galimybių bendradarbiauti regioniniu lygmeniu dėl savanoriško migrantų perkėlimo ir kitų formų humanitarinio priėmimo nagrinėjimui siekiant bendrų sprendimų dėl didėjančio pasaulinio didelių pabėgėlių srautų reiškinio.

6.2 STRAIPSNIS

Teisinis ir teisminis bendradarbiavimas

1. Šalys susitaria plėtoti teisminį bendradarbiavimą civilinėse bylose, visų pirma susijusį su derybomis dėl daugiašalių teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose konvencijų ir visų pirma Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos konvencijų tarptautinio teismo bendradarbiavimo ir bylinėjimosi srityje, taip pat vaikų apsaugos srityje, ir tų konvencijų ratifikavimu bei įgyvendinimu.
2. Šalys susitaria stiprinti teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, remdamosi atitinkamais JT, tarptautinių ir regioninių organizacijų, pavyzdžiui, Europos Tarybos ir Amerikos valstybių organizacijos, standartais, visų pirma savitarpio teisinės pagalbos, ekstradicijos ir kalinių perdavimo.

6.3 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas sprendžiant pasaulinę narkotikų problemą

1. Šalys, remdamosi bendros atsakomybės ir atsakomybės pasidalijimo principais, bendradarbiauja siekdamos užtikrinti subalansuotą ir integruotą požiūrį į visų pasaulinės narkotikų problemos aspektų, įskaitant tokias problemas kaip naujos psichoaktyviosios medžiagos, sprendimą. Šiuo atžvilgiu narkotikų politika ir jos veiksmais siekiama stiprinti struktūras, mažinti neteisėtų narkotikų pasiūlą, prekybą jais ir jų paklausą, šalinti žalingus piktnaudžiavimo narkotikais padarinius sveikatai bei socialinius padarinius, siekiant mažinti susijusią žalą, ir užtikrinti veiksmingesnę cheminių medžiagų pirmtakų naudojimo neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai prevenciją.

2. Šalys susitaria dėl reikiamų bendradarbiavimo metodų 1 dalyje nurodytiems tikslams pasiekti. Veiksmai grindžiami bendrai sutartais principais, visų pirma laikantis trijų 1961 m., 1971 m. ir 1988 m. JT narkotikų kontrolės konvencijų ir 2016 m. balandžio 19 d. Niujorke priimto JT Generalinės Asamblėjos specialiosios sesijos dėl pasaulinės narkotikų problemos baigiamojo dokumento.
3. Šalys susitaria remti ir skatinti politikos ir priemonių, skirtų pasaulinei narkotikų problemai spręsti, kūrimą.

6.4 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovojant su korupcija ir tarpvalstybiniu organizuotu nusikalstamumu, pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu

1. Vadovaudamosi savo vidaus įstatymais ir kitais teisės aktais bei taikytiniais dvišaliais ir tarptautiniais teisės aktais, pavyzdžiui, 2000 m. gruodžio 15 d. Niujorke priimta JT konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ir jos protokolais, ir 2003 m. spalio 31 d. Niujorke priimta JT konvencija prieš korupciją, Šalys stiprina bendradarbiavimą kovodamos su tarpvalstybiniu organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, įskaitant prevencijos ir tyrimo veiklą, pažeidėjų baudžiamąjį persekiojimą ir savitarpio teisinę pagalbą.

2. Šalys susitaria, kad reikia imtis veiksmų siekiant veiksmingai užkirsti kelią tam, kad jų finansų įstaigos ir įpareigosios ne finansų įmonės ir tam tikrų profesijų atstovai būtų pasitelkiami terorizmui finansuoti ir pajamoms iš nusikalstamos veiklos, įskaitant prekybą narkotikais, prekybą žmonėmis, visų pirma vaikais, moterimis, kurioms gresia pavojus, ir kitais pažeidžiamoje padėtyje esančiais asmenimis, neteisėtą prekybą ginklais ir korupciją, plauti, ir su tuo kovoti, vadovaujantis Finansinių veiksmų darbo grupės (toliau – FATF) rekomendacijomis ir atsižvelgiant į Lotynų Amerikos finansinių veiksmų grupės (toliau – GAFILAT) veiklą.

3. Šalys susitaria bendradarbiauti siekdamas kovoti su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu ir užkirsti jiems kelią, užtikrinti, kad būtų veiksmingai ir visapusiškai įgyvendinamos FATF rekomendacijos ir būtų atsižvelgta į GAFILAT veiklą. Šis bendradarbiavimas apima iš nusikalstamu būdu įgytų pajamų gauto turto ar lėšų sekimą, nustatymą, areštą, konfiskavimą, išieškojimą ir grąžinimą.

4. 3 dalyje nurodytu bendradarbiavimu sudaromos sąlygos keistis atitinkama informacija pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus ir laikantis tarptautinių standartų, siekiant užkirsti kelią pinigų plovimui ir terorizmo finansavimui ir su tuo kovoti, laikantis FATF rekomendacijų ir atsižvelgiant į GAFILAT veiklą.

5. Šalys susitaria, laikydamosi savo atitinkamų įstatymų ir kitų teisės aktų bei taikytinų dvišalių ir tarptautinių teisės aktų, imtis priemonių, kuriomis remiamas pajamų iš nusikalstamos veiklos nustatymas, sekimas, užšaldymas, areštas ir konfiskavimas.

6.5 STRAIPSNIS

Asmens duomenys

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu propaguoti ir saugoti pagrindines teises į privatumą ir duomenų apsaugą, įskaitant asmens duomenų saugumą, kaip pagrindinį piliečių pasitikėjimo skaitmenine ekonomika veiksnį ir esminį tolesnio komercinių mainų ir teisėsaugos bendradarbiavimo plėtojimo aspektą.

2. Šalys bendradarbiauja siekdamos užtikrinti veiksmingą 1 dalyje nurodytų teisių apsaugą, taip pat terorizmo ir kitų tarpvalstybinių nusikaltimų prevencijos ir kovos su jais srityse.

Bendradarbiaujant dvišaliu ir daugiašaliu lygmenimis atsižvelgiama į esamus tarptautinius įsipareigojimus ir, kai taikytina, atitinkamus Šalių įstatymus ir kitus teisės aktus.

Bendradarbiavimas gali apimti gebėjimų stiprinimą, techninę pagalbą ir keitimąsi informacija bei ekspertinėmis žiniomis.

6.6 STRAIPSNIS

Konsulinė apsauga

1. Kiekviena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė sutinka, kad bet kurios joje atstovaujamos valstybės narės diplomatinės ir konsulinės įstaigos suteiktą apsaugą bet kuriam valstybės narės, neturinčios nuolatinės atstovybės jos teritorijoje, faktiškai galinčios tuo atveju suteikti konsulinę apsaugą, piliečiui tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos tos valstybės narės piliečiams.

2. Kiekviena valstybė narė sutinka, kad bet kurios joje atstovaujamos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės diplomatinės ir konsulinės įstaigos suteiktą apsaugą bet kuriam Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, neturinčios nuolatinės atstovybės jos teritorijoje, faktiškai galinčios tuo atveju suteikti konsulinę apsaugą, piliečiui.

7 SKYRIUS

BENDRADARBIAVIMAS DARNAUS VYSTYMOSI SRITYJE

7.1 STRAIPSNIS

Tikslai ir darbo metodai

1. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą skatinti tvarų ir įtraukų ekonominį vystymąsi, prisidėdamos prie principų, nustatytų 1992 m. Jungtinių Tautų konferencijoje dėl aplinkos ir vystymosi priimtoje Rio deklaracijoje dėl aplinkos ir plėtros (toliau – 1992 m. Rio deklaracija dėl aplinkos ir plėtros), kuri patvirtinta 2012 m. Jungtinių Tautų konferencijos dėl aplinkos ir vystymosi baigiamuoju dokumentu „Ateitis, kurios norime“, įtrauktu į 2012 m. liepos 27 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtą rezoliuciją 66/288, (toliau – 2012 m. JT konferencijos darnaus vystymosi klausimais baigiamasis dokumentas „Ateitis, kurios norime“), ir Darbotvarke iki 2030 m. Atsižvelgdamos į tai, Šalys bendradarbiauja, kad įgyvendintų ir pasiektų DVT, pripažindamos, kad dėl jų plataus masto ir užmojo reikia imtis skubių veiksmų.

2. Šalys pripažįsta dialogo ir bendradarbiavimo svarbą sprendžiant uždavinius, susijusius su DVT įgyvendinimu, ir pripažįsta įvairių suinteresuotųjų subjektų, įskaitant privatųjį sektorių ir pilietinę visuomenę, įtraukimo į tarptautinį bendradarbiavimą svarbą.
3. Šalys sieks stiprinti ekonomikos augimą taip, kad būtų mažinama nelygybė ir laikomasi darnaus vystymosi principų.
4. Šalys turėtų skatinti darnius vartojimo ir gamybos modelius ir ugdyti sąmoningumą ekonominių ir socialinių žalos aplinkai sąnaudų ir su ja susijusio poveikio žmonių gerovei klausimais.
5. Šalys skatina darnų vystymąsi palaikydamos dialogą, dalydamosi geriausios praktikos, gero valdymo ir patikimo finansų valdymo pavyzdžiais.
6. Šalys siekia bendro tikslo – panaikinti skurdą ir remti įtraukų ekonominį vystymąsi ir, kai tik įmanoma, bendradarbiauja, kad pasiektų šį tikslą.
7. Šalys bendradarbiauja, kad pagerintų Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą ir tolesnių veiksmų metodiką, atskaitomybę savo piliečiams už rezultatų, susijusių su Darbotvarkės iki 2030 m. stebėseną, įgyvendinimą ir bendradarbiavimo veiksmų vertinimą, įskaitant kokybinius ir kiekybinius duomenis atsižvelgiant į poveikį vietoje.
8. Pripažindamos, kad lyčių lygybė ir moterų ir mergaičių įgalėjimas yra labai svarbūs darniam vystymuisi, Šalys ieškos tolesnių bendradarbiavimo būdų.

9. Šalys skatina Pietų šalių savitarpio ir trišalio bendradarbiavimo struktūras. Taip bendradarbiaujant bus, be kita ko, kuriamos bendros iniciatyvos su trečiosiomis šalimis, kurių tikslas – bendradarbiauti remiant Darbotvarkės iki 2030 m. daugiapakopių strategijų rengimą ir įgyvendinimą, taip pat bet kokie kiti atitinkami būsimi tarpregioniniai ir tarptautiniai susitarimai darnaus vystymosi srityje.

10. Šalys supranta, kad DVT pobūdis yra visapusiškas. Atsižvelgdamos į tai, Šalys turėtų skatinti novatoriškas partnerystes, kuriose būtų atsižvelgiama į įvairių suinteresuotųjų subjektų požiūrį, kad būtų skatinamos ir įgyvendinamos tarptautinės vystymosi iniciatyvos. Šiose partnerystės gali dalyvauti privatusis sektorius, organizuota pilietinė visuomenė, filantropinės organizacijos ir vietos bei regionų valdžios institucijos.

11. Šalys pripažįsta visapusiško požiūrio į socialinį vystymąsi, kuris turi būti derinamas su ekonominiu vystymusi ir aplinkos tvarumu, svarbą. Jos teikia pirmenybę visiškam užimtumui, socialinei įtraukčiai ir sanglaudai, taip pat pilietinės visuomenės dalyvavimui. Atsižvelgdamos į 8-ojo DVT siekius, jos skatina deramą darbą visiems, kaip nustatyta 2008 m. birželio 10 d. Ženevoje vykusioje Tarptautinės darbo konferencijos 97-ojoje sesijos priimtoje Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos (toliau – TDO deklaracija dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos).

7.2 STRAIPSNIS

ES ir MERCOSUR bendradarbiavimo ir dvišalio bendradarbiavimo įgyvendinimas

1. Šio Susitarimo nuostatos nedaro poveikio programų, projektų ir veiklos įgyvendinimui pagal 1995 m. bendrąjį regionų bendradarbiavimo susitarimą ir nedaro poveikio vykdomam ar būsimam dvišaliam bendradarbiavimui, plėtojamam remiantis dvišalėmis programavimo priemonėmis, tokiomis kaip orientacinės programos ar bet kokia kita susijusi priemonė.
2. Bendradarbiavimas vykdomas laikantis atitinkamų tarptautiniu mastu sutartų principų ir politikos, kurių laikosi abi Šalys, ir laikantis atitinkamos ES ir MERCOSUR ir jos Susitarimą pasirašiusių valstybių teisės aktų sistemos.

7.3 STRAIPSNIS

Lengvinimo tvarka

Šalys tinkama tvarka užtikrina atleidimą nuo muitų ir mokesčių bei vizų režimo lengvatas, būtinas bendradarbiavimo iniciatyvoms, dėl kurių susitarta pagal šią Susitarimo dalį ir Protokolą dėl bendradarbiavimo, įgyvendinti.

7.4 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas viešojo administravimo srityje

Šalys užmegs bendradarbiavimą ir dialogą, kad nustatytų veiksmus, kuriais siekiama plėtoti viešosios politikos formavimo, veiksmingo įgyvendinimo ir vertinimo pajėgumus. Šiuo atžvilgiu Šalys bendradarbiauja su viešuoju administravimu ir institucijomis susijusiais klausimais, siekdamos stiprinti institucinius gebėjimus, be kita ko, skatindamos praktinės patirties perdavimą ir valdžios sektoriaus darbuotojų mokymą, gerindamos viešojo administravimo valdymo procesus ir palengvindamos reguliavimo sistemų modernizavimą šiam Susitarimui veiksmingai įgyvendinti.

7.5 STRAIPSNIS

Aplinka

1. Bendradarbiaujant aplinkos srityje turėtų būti siekiama padėti apsaugoti, išsaugoti ir tvariai naudoti gamtos išteklius ir skatinti darnų vystymąsi koordinuojant, integruojant ir bendrai naudingai atsižvelgiant į tris jo aspektus – ekonominį, socialinį ir aplinkos – laikantis 1992 m. Rio deklaracijoje dėl aplinkos ir plėtros nustatytų principų, patvirtintų 2012 m. JT konferencijos darnaus vystymosi klausimais baigiamuoju dokumentu „Ateitis, kurios norime“ ir Darbotvarke iki 2030 m., ir atsižvelgiant į skirtingas nacionalines realijas, pajėgumus ir vystymosi lygius, taip pat laikantis nacionalinės politikos ir prioritetų.

2. Bendradarbiaujant aplinkos srityje daugiausia dėmesio visų pirma turėtų būti skiriama:
- a) keitimuisi informacija, techninėmis ekspertinėmis žiniomis, aplinkosaugos praktika ir patirtimi, susijusia su programomis, projektais ir reglamentais, kuriais skatinama apsaugoti, išsaugoti, atkurti ir tvariai naudoti gamtos išteklius bei skatinamas darnus vystymasis, visų pirma atsižvelgiant į taikytinus teisės aktus, tarptautinius įsipareigojimus ir tikslus;
 - b) daugiašalių susitarimų dėl aplinkos ir JT aplinkos asamblėjos rezultatų įgyvendinimui ir aplinkosaugos tikslų skatinimui;
 - c) aplinkos apsaugos aspektų integravimui visuose bendradarbiavimo sektoriuose;
 - d) biologinės įvairovės išsaugojimui bei tvariam naudojimui ir sąžiningam bei teisingam naudoti, gaunamos naudojant genetinius išteklius, pasidalijimui atsižvelgiant į bet kokį formatą ir užtikrinant tinkamą prieigą prie tokių išteklių, kaip nustatyta nacionalinės teisės aktuose, taip pat bendradarbiavimui vandens, cheminių medžiagų, atliekų ir kitose bendrai sutartose prioritetinėse srityse;
 - e) bendradarbiavimui žaliųjų technologijų kūrimo, sklaidos bei platinimo ir jų perdavimo besivystančioms šalims palankiomis sąlygomis, be kita ko, lengvatinėmis ir pirmenybę suteikiančiomis sąlygomis, kaip bendrai sutarta, srityje ir skatinimui tai daryti;
 - f) besivystančių šalių galimybių naudotis įgyvendinimo priemonėmis didinimui, kad būtų visiškai įgyvendintos nacionalinės darnaus vystymosi strategijos, pripažinimui, kad dėl jų plataus masto ir užmojo jas reikia įgyvendinti skubiai, ir, kai tinkama, dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo palengvinimui.

Pagal šį Susitarimą bendradarbiaujant aplinkos srityje taip pat turėtų būti skatinama žaliosios infrastruktūros plėtra.

7.6 STRAIPSNIS

Tvari miestų plėtra

1. Šalys pripažįsta, kad tvarios miestų plėtros skatinimo politika yra svarbi ir kad svarbu padėti veiksmingai įgyvendinti JT konferencijoje dėl būsto ir tvarios miestų plėtros (HABITAT III) priimtą Naująją miestų darbotvarkę ir Darbotvarkės iki 2030 m. aspektus, susijusius su tvaria miestų plėtra.
2. Šalys skatina bendradarbiavimą ir partnerystę dalyvaujant visiems pagrindiniams subjektams, susijusiems su tvarios miestų plėtros politika ir praktika, visų pirma ieškant būdų integruotai ir kompleksiškai spręsti miestų uždavinius.
3. Šalys skatina dalytis žiniomis ir keistis patirtimi, susijusia su, *inter alia*, nelaimių rizikos mažinimu ir valdymo politika, kuria siekiama stiprinti miestų ir gyvenviečių atsparumą. Šalys tai daro, *inter alia*, plėtodamos kokybišką infrastruktūrą bei teritorijų planavimą ir įgyvendindamos miestų plėtros planus. Šiuose planuose turėtų būti atsižvelgiama į tokias pagrindines temas kaip veiksmingas atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimas, miestų įtraukumas atsižvelgiant į skirtingą urbanizacijos lygį globaliųjų Pietų šalyse, ir vietos, nacionaliniu ir regionų lygmenų miestų plėtros projektų finansavimo mechanizmus.
4. Šiuo tikslu Šalys įsipareigoja, kai tik įmanoma, plėsti konkrečias decentralizuoto bendradarbiavimo tarp miestų galimybes regionų ir tarptautiniu lygmenimis, siekdamas gerinti miestų valdymą ir gebėjimų stiprinimą keičiantis patirtimi ir praktika, taip pat organizuodamos tarpusavio mokymąsi miestų uždavinių tvarių sprendimų srityje.

7.7 STRAIPSNIS

Klimato kaita

1. Šalys pripažįsta, kad dėl klimato kaitos pasaulinės grėsmės visos šalys turi kuo plačiau bendradarbiauti, kad sumažintų pasaulyje išmetamą šiltnamio efektą skeliančių dujų kiekį ir prisitaikytų prie neigiamo klimato kaitos poveikio taip, kad nekiltų grėsmė maisto produktų gamybai, o išsivysčiusios šalys ir toliau imtųsi iniciatyvos. Šalys pakartoja savo įsipareigojimą įgyvendinti Paryžiaus susitarimą, priimtą pagal 1992 m. gegužės 9 d. Niujorke priimtą Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (toliau – UNFCCC), atspindintį teisingumą ir bendrą, bet diferencijuotą įsipareigojimą ir atitinkamus pajėgumus, atsižvelgiant į skirtingas nacionalines aplinkybes.
2. Šalys prireikus bendradarbiauja su prekyba susijusiais klimato kaitos klausimais dvišaliuose, regioniniuose ir atitinkamuose tarptautiniuose forumuose. Šiomis aplinkybėmis, pripažindamos prekybos vaidmenį padedant reaguoti į sparčiai didėjančią klimato kaitos grėsmę, kiekviena Šalis gera valia lieka UNFCCC ir jos Paryžiaus susitarimo šalimi¹.
3. Šalys susitaria, kad 2 dalies antras sakinytis yra esminis šio Susitarimo elementas.

¹ Čia nurodyti tarptautinės teisės aktai neapima jų dalinių pakeitimų ar juos pakeičiančių susitarimų, taip pat sprendimų, aiškinimų ar aktų, kuriuos priėmė tokios teisės aktus reglamentuojantys organai, nebent Šalys susitaria kitaip.

4. Nė viena šio straipsnio nuostata nedaro poveikio Šalies teisėms pasinaudoti ginčų sprendimo procedūromis pagal bet kurį kitą tarptautinį susitarimą, kurio šalys yra Šalys, įskaitant PPO steigimo sutartį.

5. Veikdamos pagal atitinkamą savo kompetenciją ir remdamosi UNFCCC ir jos Paryžiaus susitarimu, Šalys turėtų stiprinti bendradarbiavimą ir dialogą politikos klausimais, kad paskatintų perėjimą prie mažo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) išmetamo kiekio, atsižvelgdamos į savo pareigas ir pajėgumus, ir keistųsi informacija bei patirtimi, *inter alia*, šiais klausimais:

- a) kova su klimato kaita, grindžiama teisingumu ir moksliniais įrodymais, visų pirma įgyvendinant atitinkamus nacionaliniu lygmeniu nustatytus įsipareigojančius veiksmus ir toliau bendradarbiaujant klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos veiksmų srityje siekiant veiksmingai įgyvendinti Paryžiaus susitarimą;
- b) viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės, pagal kurią būtų galima veiksmingai remti kovos su klimato kaita ir prisitaikymo prie jos neigiamo poveikio veiksmus, stiprinimas;
- c) bendradarbiavimo veiksmų technologijų srities mokslinių tyrimų, technologijų plėtros, sklaidos, diegimo ir perdavimo srityse skatinimas siekiant padidinti atsparumą klimato kaitai ir sumažinti išmetamų ŠESD kiekį, be kita ko, vedant į verslą orientuotus dialogus;
- d) išmetamo ŠESD kiekio stebėseną, ataskaitų teikimas ir tikrinimas, taip pat klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos programų rengimas ir įgyvendinimas;
- e) Paryžiaus susitarimo įgyvendinimas ir sąlygų skatinti išmetamo ŠESD kiekio mažinimą sudarymas, gebėjimo prisitaikyti prie neigiamo klimato kaitos poveikio gerinimas ir atsparumo klimato kaitai puoselėjimas tokiu būdu, kad nekiltų grėsmė maisto produktų gamybai, pagal Paryžiaus susitarimo 2 straipsnį;

- f) užtikrinimas, kad būtų greitai parengta Paryžiaus susitarimo veiksmų ir nuostatų dėl paramos skaidrumo sistema, įskaitant dialogą politikos klausimais ir bendradarbiavimą bendrai sutartose prioritetinėse srityse;
- g) vidaus klimato politikos ir programų pagal Paryžiaus susitarimą, susijusių su klimato kaitos švelninimu ir prisitaikymu prie jos, be kita ko, miškų naikinimo ir miškų alinimo bei atkūrimo srityse, skatinimas, taip pat priemonių, kuriomis skatinama atsinaujinančiųjų išteklių energija, energijos vartojimo efektyvumas, darnusis transportas ir darnios bei klimato kaitos poveikiui atsparios infrastruktūros plėtra, skatinimas, ir
- h) kitų dvišalio dialogo dėl klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos politikos sričių ar kitų bendro intereso sričių, kurių gali atsirasti, be kita ko, kituose susijusiuose daugiašaliuose forumuose, pavyzdžiui, Tarptautinėje civilinės aviacijos organizacijoje, Tarptautinėje jūrų organizacijoje, ar jos būti susijusios su 1987 m. rugsėjo 16 d. Monrealyje sudarytu Monrealio protokolu ir, kai taikytina, jo Kigalio pakeitimu, stiprinimas.

6. Siekdamas šių tikslų Šalys susitaria geriau bendradarbiauti ir keistis informacija bei patirtimi šioje srityje, taip pat toliau vykdyti esančius įsipareigojimus pagal UNFCCC ir jos Paryžiaus susitarimą. Šiuo tikslu išsivysčiusios šalys teiks finansinius išteklius klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos ir sutelks kovos su klimato kaita finansavimą iš įvairių šaltinių, priemonių ir kanalų, atsižvelgdamos į besivystančių šalių, kurios yra Susitarimo šalys, poreikius ir prioritetus, taip pat kitas įgyvendinimo priemones Paryžiaus susitarime nustatytiems tikslams pasiekti.

7.8 STRAIPSNIS

Vandenynai ir jūros

1. Šalys pripažįsta jūrų išteklių išsaugojimo ir tvaraus naudojimo svarbą, įskaitant tvarų ir atsakingą žuvininkystės, akvakultūros ir kitos jūrinės veiklos valdymą, ir pripažįsta jų svarbą sudarant aplinkos apsaugos, ekonominių ir socialinių galimybių dabartinėms ir būsimoms kartoms, atsižvelgdamos į vandenynų, jūrų ir jūrų išteklių išsaugojimą ir tvarų naudojimą siekiant ilgalaikio tikslo gerinti vandenynų būklę, be kita ko, kai tinkama, stiprinant tarptautinių institucijų ir forumų sistemą.
2. Laikydamosi savo įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę, visų pirma UNCLOS, Šalys įsipareigoja:
 - a) bendradarbiauti, kad pasiektų Darbotvarkės iki 2030 m. 14-ąją DVT – išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius siekiant darnaus vystymosi;
 - b) kai taikoma, skatinti geresnį kompetentingų tarptautinių organizacijų, priemonių ir organų bendradarbiavimą ir konsultavimąsi juose ir tarpusavyje;
 - c) priimti veiksmingas stebėsenos, kontrolės ir priežiūros priemones, kad būtų užtikrintas veiksmingas žuvininkystės išteklių išsaugojimo priemonių įgyvendinimas;
 - d) bendradarbiauti JT siekiant parengti tarptautinę teisiškai privalomą priemonę pagal UNCLOS dėl nacionalinei jurisdikcijai nepriklausančių rajonų jūrų biologinės įvairovės išsaugojimo ir tvaraus naudojimo, ir

- e) bendradarbiauti, kai tinkama, atitinkamuose subregioniniuose, regioniniuose ir daugiašaliuose organuose, kuriuose Šalys dalyvauja kaip narės, stebėtojos ar bendradarbiaujančiosios šalys, kurios nėra susitariančiosios šalys, siekiant 14-ojo DVT ir kitų susijusių DVT.
3. Šalys susitaria stiprinti dialogą ir bendradarbiavimą šiais klausimais:
- a) tvarios žuvininkystės produktų gamybos, žuvivaisos sektorių ir visų pirma žuvininkystės išteklių išsaugojimo, įskaitant galimą tarpregioninį bendradarbiavimą keliose srityse, priklausomai nuo pakrantės valstybės interesų, pavyzdžiui, mokslinį, technologinį, pramoninį, ekonominį ir komercinį bendradarbiavimą, taip pat institucijų stiprinimo ir mokymo rėmimo;
 - b) už aplinką atsakingos ir ekonomiškai konkurencingos akvakultūros pramonės plėtros rėmimo;
 - c) jūrų mokslinių tyrimų ir mokslinių tyrimų bei technologinių pajėgumų kūrimo rėmimo, taip pat moksliskai pagrįstų sprendimų skatinimo;
 - d) keitimosi geriausios praktikos pavyzdžiais Šalims svarbios jūrų ekonominės veiklos, tokios kaip vandenynų energija, vandens transportas, pakrančių ir jūrų turizmas ar jūrų biotechnologijos, srityse;
 - e) kovos su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama (toliau – NNN) žvegyba, be kita ko, kai tinkama, keisdamosi informacija apie NNN veiklą ir remdamos techninių ir administracinių pajėgumų kovoti su NNN žvegyba stiprinimą;

- f) teritorinių išsaugojimo priemonių ir valdymo priemonių, įskaitant saugomas jūrų teritorijas, atitinkančias nacionalinę ir tarptautinę teisę ir grindžiamas geriausia turima mokslinė informacija, kūrimo, kad būtų apsaugotos ir atkurtos pakrančių ir jūrų teritorijos ir ištekliai;
- g) neigiamo poveikio vandenynams mažinimo, *inter alia*, kovojant su jūrų tarša ir jūrą teršiančiomis šiukšlėmis, be kita ko, iš sausumoje esančių šaltinių ir dėl žmogaus veiklos jūroje;
- h) jūrinių teritorijų planavimo ir integruoto pakrančių zonų valdymo skatinimo ir
- i) su klimatu susijusių klausimų, tokių kaip išmetamų ŠESD kiekio, jūros lygio kilimo, vandenynų bei pakrančių rūgštėjimo ir oro taršos poveikio švelninimas ir prisitaikymas prie jo.

7.9 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas energetikos srityje

1. Šalys siekia palengvinti keitimąsi idėjomis, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, kaip pagerinti prieigą prie saugios, tvarios ir įperkamos energijos, be kita ko, skatindamos naujas investicijas ir technologijų perdavimą tarp Šalių viešųjų ir privačiųjų ekonominės veiklos vykdytojų, visų pirma elektros energijos, angliavandenilių, atsinaujinančiųjų išteklių energijos, įskaitant tvarią gamybą ir naudojimą, biodegalų ir efektyvaus energijos vartojimo srityse.

2. Bendradarbiavimas pagal šį straipsnį, grindžiamas suverenios valstybių teisės valdyti savo gamtos išteklius principu, siekiant užtikrinti visiems galimybę naudotis įperkama, patikima, darnia ir modernia energijos, vykdomas, *inter alia*, taip:
- a) bendradarbiaujant institucijoms, sprendžiančioms energetikos sektoriaus politikos, planavimo ir modeliavimo klausimus;
 - b) keičiantis mokslinių, techninių ir kitų energetikos mokslinių tyrimų srities rezultatais, patirtimi, leidiniais, informacija ir duomenimis, įskaitant bendrų duomenų bankų, kuriais dalytūsi Šalių veiklos vykdytojai, kūrimą pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus;
 - c) skatinant bendras konferencijas ir techninį mokymą, įskaitant trečiosios pakopos studijų lygmeniu;
 - d) perduodant technologijas, visų pirma susijusias su atsinaujinančiais energijos ištekliais;
 - e) skatinant Šalių viešųjų ir privačiųjų ekonominės veiklos vykdytojų ir mokslinių tyrimų institucijų galimybių studijas ir bendrų projektų energetikos sektoriuje įgyvendinimą;
 - f) abiejų regionų ekonominės veiklos vykdytojams dalyvaujant bendruose technologijų, plėtros ir infrastruktūros projektuose, įskaitant tinklus su kitomis šalimis, ir
 - g) racionalizuojant ir palaipsniui panaikinant neefektyvias iškastinio kuro subsidijas, kuriomis skatinamas netvarus vartojimas, visapusiškai atsižvelgiant į konkrečius besivystančių šalių poreikius ir sąlygas ir kuo labiau mažinant galimą neigiamą poveikį jų vystymuisi taip, kad būtų apsaugotos skurdžios ir paveiktos bendruomenės.

7.10 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas žaliavų srityje

Šalys bendradarbiauja žaliavų srityje, siekdamos, *inter alia*:

- a) skatinti veiksmingas, lanksčias, konkurencingas ir skaidrias tarptautines rinkas;
- b) skatinti keitimąsi žaliavų srities rinkos informacija;
- d) skatinti mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas žaliavų srityje;
- e) skatinti keitimąsi informacija ir geriausia patirtimi, susijusiomis su vidaus politikos pokyčiais, ir
- f) propaguoti gavybos operacijų jūroje saugos ir aplinkos apsaugos standartus, didinant skaidrumą, dalijantis informacija, be kita ko, pramoninės saugos ir aplinkosauginio veiksmingumo klausimais.

8 SKYRIUS

SOCIALINĖ, EKONOMINĖ IR KULTŪRINĖ PARTNERYSTĖ

8.1 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Bendradarbiaudamos Šalys pripažįsta, kad visos tautos turi teisę siekti ekonominio, socialinio ir kultūrinio vystymosi. Pripažindamos, kad socialinis vystymasis turėtų vykti lygiagrečiai su ekonominiu vystymusi, Šalys susitaria bendradarbiauti didinant socialinę įtrauktį ir sanglaudą, mažindamos skurdą, neteisybę ir nelygybę.
2. Pagrindiniai ekonominio bendradarbiavimo tikslai – padėti plėsti, įvairinti ir gilinti Šalių ekonominius ir komercinius ryšius, stiprinti gamybos sektorių, ypatingą dėmesį skiriant MVI, kurti naujas galimybes ir didinti tarptautinį konkurencingumą bei inovacijas, taip pat stiprinti regioninės ekonominės integracijos procesą.
3. Ekonominis bendradarbiavimas turėtų būti stiprinamas siekiant padėti švelninti ekonomines pasekmes, kurių gali atsirasti dėl struktūrinių pokyčių, susijusių su šiuo Susitarimu.
4. Turėtų būti skatinamos visos priemonės, kuriomis būtų galima padėti toliau plėtoti regioninę integraciją arba stiprinti Šalių tarpregioninius santykius socialinėje, ekonomikos ir kultūros srityse.

8.2 STRAIPSNIS

Įmonių socialinė atsakomybė

1. Šalys skatina įmonių socialinę atsakomybę pagal tarptautinius standartus, kaip antai EBPO rekomendacijas daugiašalėms įmonėms ir Išsamaus patikrinimo rekomendacijas.
2. Šalys remia JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų sklaidą ir savanorišką įgyvendinimą, pabrėždamos išsamių diskusijų su visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais svarbą.
3. Šalys skatina bendroves savanoriškai į savo vidaus politiką įtraukti įmonių socialinės atsakomybės arba atsakingo verslo principus, be kita ko, skatindamos taikyti atitinkamą praktiką, atitinkančią šiame straipsnyje nurodytus tarptautinės teisės aktus.

8.3 STRAIPSNIS

Pramoninis bendradarbiavimas, verslo galimybės ir labai mažos, mažosios ir vidutinės įmonės bei verslininkai

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu skatinti MVI ir stiprinti pramonę, kad būtų puoselėjamas integracinis ir tvarus ekonomikos augimas visuose regionuose, skatinamas aukštesnis socialinės sanglaudos lygis ir mažinami teritoriniai skirtumai, taip didinant teisingumą atsiliekančiose vietovėse. Šalys pripažįsta, kad skatinant MVI konkurencingumą stiprinama socialinė struktūra, nes kuriamos darbo vietos ir mažinamas skurdas, taip pat skatinant MVI konkurencingumą mažinamos kitos ekonominės pasekmės, kurių gali atsirasti dėl struktūrinių pokyčių, susijusių su šiuo Susitarimu.

2. Šalys remia moterų ekonominių įgalėjimą plėtojant verslumą ir kuriant verslą.
3. Šalys skatina pramoninį bendradarbiavimą ir stiprina bendradarbiavimą MVĮ klausimais, siekdamas didinti našumą ir konkurencingumą, kad būtų skatinama Šalių tarpusavio prekyba ir investicijos, kartu išlaikant šiuo Susitarimu abiem Šalims suteikiamų galimybių pusiausvyrą.
4. Šalys skatina patrauklią ir stabilią aplinką geresnėms bendrai naudingoms verslo galimybėms, be kita ko, MVĮ, ir įsipareigoja stiprinti bendradarbiavimą, kad padėtų plėsti, įvairinti ir stiprinti Šalių ekonominius ir komercinius ryšius.
5. Šalys susitaria skatinti MVĮ plėtrą, įtraukiant tiek kaimo, tiek miesto įmones, ir skatinti jų patekimą į tarptautines rinkas.
6. Įgyvendinant šį straipsnį gali būti imamasi šių veiksmų, apimančių visų rūšių įmones, įskaitant MVĮ:
 - a) remiami reguliarūs Šalių verslo sektorių ryšiai, rengiant verslo verslui ir klasterio klasteriui renginius ar misijas, prekybos mugės, seminarus ir apskritojo stalo diskusijas, siekiant skatinti nustatyti ir skleisti informaciją apie verslo galimybes investicijoms, pramoninį ir technologinį bendradarbiavimą bendro intereso srityse, taip pat skatinti informacijos tinklus ir ekonominės veiklos vykdytojų, visų pirma MVĮ ir klasterių, bendradarbiavimą;

- b) keičiamasi geriausios praktikos pavyzdžiais, kuriais remiama pramonės plėtra, inovacijų procesai ir pramonės politika, įskaitant regioninės pramonės politikos stiprinimą, siekiant didinti konkurencingumą bendro intereso pramonės sektoriuose;
- c) skatinami pramoninio bendradarbiavimo projektai, įskaitant technologijų plėtrą ir inovacijas, bendro intereso sektoriuose;
- d) skatinamos abipusės ir bendros investicijos, taip pat skatinama steigti bendrąsias įmones ir klasterius ir kurti bendradarbiavimo procesus strateginiuose sektoriuose;
- e) kuriami privačiojo sektoriaus vystymuisi remti skirti mechanizmai, lengvinamos galimybės gauti novatorišką finansavimą pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus ir pramoninis bendradarbiavimas siekiant didinti našumą, inovacijas ir konkurencingumą, be kita ko, teikiant naujausią informaciją apie MVĮ skirtas finansavimo priemones;
- f) įmonėms padedama prisitaikyti prie dabartinės gamybos technologijų automatizavimo ir keitimosi duomenimis tendencijos;
- g) skatinami bendri ES ir MERCOSUR į technologijas, pramonę ir taikomąsias programas orientuotų mokslinių tyrimų centrų projektai ir
- h) stiprinamos tarpregioninės ir pasaulinės vertės ir tiekimo grandinės, įskaitant pramonės tiekėjų plėtrą.

7. Be 4 dalyje nurodyto bendradarbiavimo, Šalys susitaria, kad bendradarbiavimas MVĮ klausimais, gali apimti, *inter alia*:

- a) keitimosi gerąja praktika, susijusia su viešąja politika ir programomis bei reguliavimo sistemomis, patirtimi, atitinkama informacija ir praktine patirtimi lengvinimą, siekiant skatinti ir remti verslumą bei MVĮ kūrimą, plėtrą ir inovacijas;
- b) MVĮ dalyvavimo mugėse, komercinėse misijose ir kituose mechanizmuose vietos ir tarptautiniu lygmenimis skatinimą;
- c) keitimąsi geriausia praktika, padedančia MVĮ patekti į viešųjų pirkimų rinkas;
- d) rėmimąsi esamomis sėkmingomis partnerystėmis ir naujų strateginių partnerysčių bei ekonominės veiklos vykdytojų ir verslo tinklų ryšių plėtojimą pagal esamas arba naujas MVĮ skirtas ES arba MERCOSUR horizontaliąsias programas;
- e) MVĮ tarptautinimo, įskaitant bendradarbiavimą kuriant specializuotas žiniatinklio svetaines, rėmimą;
- f) MVĮ dalyvavimo bendrose programose ir bandomuosiuose projektuose, visų pirma tokiuose sektoriuose kaip skaitmeninė ekonomika, skatinimą, ir
- g) paramos ir ekspertinių žinių apie verslo plėtros paslaugas, įskaitant kokybės valdymo sistemas, teikimą ir e. prekybos skatinimą siekiant stiprinti MVĮ.

8.4 STRAIPSNIS

Mokesčių klausimai

Šalys susitaria bendradarbiauti tarpreregioniniu lygmeniu mokesčių klausimais ir įsipareigoja įgyvendinti pasaulinius skaidrumo ir keitimosi informacija standartus, taip pat minimaliuosius kovos su mokesčių bazės erozija ir pelno perkėlimu (BEPS) standartus.

8.5 STRAIPSNIS

Dialogas makroekonominiais klausimais

Šalys skatina keistis informacija apie savo atitinkamas makroekonominės tendencijas ir politiką bei dalytis patirtimi, sukaupta makroekonominės politikos koordinavimo srityje. Šiuo tikslu Šalys gilins savo už makroekonominius klausimus atsakingų institucijų dialogą. Bendradarbiavimas šioje srityje gali apimti seminarų ir konferencijų organizavimą.

8.6 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas vartotojų teisių srityje

Šalys pripažįsta aukšto vartotojų apsaugos lygio užtikrinimo svarbą ir šiuo tikslu stengiasi bendradarbiauti vartotojų apsaugos politikos srityje. Šalys susitaria, kad bendradarbiavimas šioje srityje gali apimti, kiek įmanoma:

- a) keitimąsi informacija apie atitinkamas jų vartotojų apsaugos sistemas, be kita ko, apie vartotojų srities įstatymus, vartojimo prekių saugą, žalos atlyginimą vartotojams ir vartotojų srities teisės aktų vykdymo užtikrinimą;
- b) skatinimą kurti nepriklausomas vartotojų asociacijas bei plėtoti ryšius tarp vartotojų atstovų ir
- c) keitimąsi informacija ir bendros abiejų Šalių vartotojų organizacijų veiklos pagal jų tarpusavio sutarimą skatinimą.

8.7 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas statistikos srityje

Šalys bendradarbiauja statistikos srityje, kad užtikrintų Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių statistinių duomenų tarpusavio palyginamumą ir MERCOSUR bei Europos Sąjungos statistinių duomenų palyginamumą. Veikla galėtų būti plėtojama, *inter alia*, tokia forma:

- a) parama statistikos sistemos, sukurtos remiantis administracinėmis struktūromis ir teisiniais pagrindais, kurie galėtų atitikti būtinus statistinės informacijos reikalavimus, stiprinimui;
- b) parama gerosios praktikos, grindžiamos tarptautiniu mastu pripažintais standartais, įgyvendinimui;
- c) palyginamos statistinės informacijos rengimas, daugiausia dėmesio skiriant prekybos prekėmis ir paslaugomis bei tiesioginių užsienio investicijų sritims, taip pat palyginamų makroekonominių rodiklių rengimas, ir
- d) keitimasis geriausios praktikos ir patirties pavyzdžiais, *inter alia*, rengiant mokymus, praktinius seminarus ir pažintinius vizitus.

8.8 STRAIPSNIS

Moksliniai tyrimai ir inovacijos

1. Šalys bendradarbiauja mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų srityse remdamosi bendru interesu ir abipuse nauda ir laikydamosi savo atitinkamų teisės aktų. Taip bendradarbiaujant siekiama skatinti darnų vystymąsi, spręsti pasaulinius uždavinius, pasiekti mokslinę kompetenciją, didinti regionų konkurencingumą ir stiprinti Šalių tarpusavio santykius, atsižvelgiant į jų mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus ir konkrečius prioritetus. Šalys skatina regioninio lygmens dialogą politikos klausimais ir naudoja įvairias savo priemones, įskaitant bendradarbiavimo mokslo, technologijų ir inovacijų (toliau – MTI) srityse susitarimus, taip, kad jos vienos kitas papildytų.
2. Kad pagerintų bendradarbiavimo sąlygas, Šalys taip pat siekia:
 - a) didinti tyrėjų, mokslininkų, ekspertų, studentų ir verslininkų judumą, taip pat dėl tarpvalstybinio mokslinės įrangos vežimo;
 - b) palengvinti abipusę prieigą dalyvauti viena kitos MTI programose, naudotis mokslinių tyrimų infrastruktūra ir baze, leidiniais ir moksliniais duomenimis;
 - c) stiprinti bendradarbiavimą mokslinių tyrimų, atliekamų prieš pradėdant rengti standartus, ir standartizacijos srityse, ir
 - d) skatinti intelektinės nuosavybės teises mokslinių tyrimų ir inovacijų projektuose.

3. Šalys skatina valdžios sektoriaus organizacijas, viešuosius ir privačius tyrimų centrus, aukštąsias mokyklas, inovacijų agentūras ir tinklus, taip pat kitus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant MVI, *inter alia*, vykdyti šią veiklą:

- a) bendras iniciatyvas siekiant didinti informuotumą apie MTI ir gebėjimų stiprinimo programas ir galimybes dalyvauti viena kitos programose;
- b) bendrus susitikimus ir praktinius seminarus siekiant keistis informacija ir geriausia patirtimi ir nustatyti sritis, kuriose reikėtų bendrų mokslinių tyrimų;
- c) bendrą mokslinių tyrimų veiklą bendro intereso srityse, ir
- d) abipusiškai pripažįstamą mokslinio bendradarbiavimo vertinimą bei įvertinimą ir atitinkamų rezultatų sklaidą.

8.9 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas konkurencijos srityje

1. Šalys imasi gebėjimų stiprinimo veiksnių konkurencijos politikos srityje, atsižvelgdamos į tai, kiek lėšų tokiai veiklai gali būti skirta pagal Šalių bendradarbiavimo priemones ir programas.

2. Teikiant techninę pagalbą daugiausia dėmesio skiriama institucinių gebėjimų stiprinimui ir konkurencijos institucijų žmogiškųjų išteklių mokymui, siekiant padėti joms nustatyti atitinkamą konkurencijos tvarką ir veiksmingai užtikrinti jos įgyvendinimą. Tikslas – stiprinti konkurencijos teisę ir veiksmingai užtikrinti jos vykdymą antikonkurencinės praktikos ir koncentracijų tarp įmonių, įskaitant konkurencijos skatinimą, srityse.

8.10 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas skaitmeninės ekonomikos srityje

1. Visų pirma bendradarbiavimo veikla šioje srityje siekiama skatinti:
 - a) keitimąsi idėjomis, patirtimi ir praktika, susijusia su informacinių ir ryšių technologijų (toliau – IRT) politika, siekiant sukurti įtraukią informacinę visuomenę, kad būtų panaikintas skaitmeninis atotrūkis keičiantis politikos principais, informacija, patirtimi ir gera praktika, siekiant stiprinti mūsų bendradarbiavimą formuojant skaitmeninę politiką ir reguliavimo sistemas, atveriant rinkas ir aptariant bendradarbiavimą mokslinių tyrimų srityje;
 - b) IRT priemonių naudojimą skatinti socialinį, kultūrinį ir ekonominį vystymąsi, socialinę įtrauktį ir kultūrų įvairovę, akcentuojant verslumo dvasią ir dalyvaujamojo bendradarbiavimo pastangas;
 - c) bendradarbiavimą telekomunikacijų ir audiovizualinės politikos reguliavimo aspektų srityje, įskaitant e. prekybą ir keitimąsi informacija apie standartus, atitikties vertinimą ir tipo patvirtinimą, kai tinkama, į procesą įtraukiant pilietinę visuomenę ir privatųjį sektorių;
 - d) e. prekybos, kaip priemonės ekonomikos augimui skatinti, plėtrą;

- e) veiksmingą radijo spektro valdymą, siekiant kuo labiau padidinti jo prieinamumą ir optimizuoti jo paskirstymą bei naudojimą;
- f) politiką ir bendrus veiksmus, skirtus naujų IRT sklaidai, naudojimui ir perdavimui, įskaitant, kai tinkama, šiame procese dalyvaujant pilietinei visuomenei ir privačiajam sektoriui;
- g) mokslinių tyrimų ir inovacijų srities bendradarbiavimą IRT srityje pagal taikytiną mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemą;
- h) visų amžiaus grupių skaitmeninių įgūdžių ugdymą formaliojo ir savaiminio mokymosi aplinkoje ir skaitmeninės ekonomikos, įskaitant IRT specialistus, mokymo poreikių nustatymą;
- i) bendrą veiksmų, kuriais siekiama skatinti darbo vietas ir investicijas į MVĮ ir savarankiškai dirbantiems asmenims, taip pat siekiant patenkinti konkrečius pažeidžiamų socialinių grupių poreikius, pasinaudojant IRT teikiamomis galimybėmis, rengimą;
- j) bendradarbiavimą e. valdžios ir patikimumo užtikrinimo paslaugų, kaip antai elektroninio parašo ir elektroninės atpažinties (e. ID), srityje, skiriant dėmesį dalijimuisi politikos principais, informacija ir geriausia praktika dėl IRT naudojimo viešajam administravimui modernizuoti, kokybiškoms viešosioms paslaugoms skatinti, organizacijų darbo efektyvumui didinti ir viešiesiems ištekliams skaidriai valdyti, ir
- k) platų politinį koordinavimą tarptautiniu lygmeniu siekiant užtikrinti, kad pasaulinis interneto valdymas ir toliau remtų labai tvirtos, dinamiškos ir geografiniu požiūriu įvairios interneto sistemos tęstinumą ir plėtojimą, remiantis Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo informacinės visuomenės klausimais (toliau – WSIS) 10 metų peržiūros baigiamuoju dokumentu, pavadintu „Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo informacinės visuomenės klausimais rezultatų įgyvendinimas. 10 metų peržiūra“.

2. Šalys laikosi nuomonės, kad pasaulinis interneto valdymas turėtų būti grindžiamas skaidriu ir demokratišku įvairius suinteresuotuosius subjektus įtraukiančiu modeliu, visapusiškai dalyvaujant, *inter alia*, vyriausybėms, privačiajam sektoriui, pilietinei visuomenei, akademiniai bendruomenei, mokslo ir technologijų bendruomenei ir tarptautinėms organizacijoms, atsižvelgiant į jų atitinkamus vaidmenis ir atsakomybės sritis. Juo turėtų būti užtikrintas teisingas išteklių valdymas ir laisvas informacijos srautas, palengvinta prieiga visiems ir užtikrintas atsparus, stabilus ir saugus interneto veikimas, atsižvelgiant į daugiakalbystę.

3. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą bendradarbiauti siekiant į žmones orientuotos, įtraukios ir į vystymąsi orientuotos informacinės visuomenės ir savo susitarimą toliau koordinuoti pozicijas dėl WSIS tolesnių veiksmų mechanizmų, taip pat kituose su interneto valdymu susijusiuose forumuose ar organizacijose.

4. Šalys pabrėžia, kad interneto valdymo forumuose turėtų būti dedamos visos pastangos sutelkti ir užtikrinti prasmingą ir veiksmingą visų šalių, visų pirma besivystančių šalių, įskaitant visus suinteresuotuosius subjektus, dalyvavimą vykdant savo funkcijas, pavyzdžiui, vyriausybių, privatačiojo sektoriaus, pilietinės visuomenės, akademinės bendruomenės, mokslo ir technologijų bendruomenės ir tarptautinių organizacijų.

8.11 STRAIPSNIS

Civilinė kosmoso veikla

Atsižvelgdamos į teigiamą poveikį, kurį kosmoso veikla gali turėti ekonominei ir socialinei plėtrai bei pramonės konkurencingumui, Šalys susitaria skatinti bendradarbiavimą bendro intereso klausimais civilinės kosmoso veiklos srityje, laikydamosi tarptautinių konvencijų ir savo atitinkamų teisės aktų ir juos įgyvendindamos visų pirma šiose srityse:

- a) Žemės stebėjimas ir mokslas apie Žemę, įskaitant bendradarbiavimą daugiašaliuose forumuose, visų pirma, tarpvyriausybiniame Žemės stebėjimo grupėje ir Komiteje Žemės stebėjimo palydovų klausimais, siekiant spręsti visuomenės uždavinius ir sudaryti palankesnes sąlygas verslo ir inovacijų partnerystėms Žemės stebėjimo srityje pagal programą „Copernicus“, nustatant bendro intereso sritis;
- b) palydovinis ryšys ir
- c) kitas kosminės erdvės taikus naudojimas, įskaitant kosmoso mokslą, kosmoso tyrinėjimus ir kosmoso tvarumą.

8.12 STRAIPSNIS

Transportas

1. Šalys susitaria bendradarbiauti atitinkamose transporto politikos srityse, įskaitant integruoto transporto politiką, siekdamas plėtoti ir remti veiksmingą, tvarią, patikimą, saugią ir aplinką tausojančią keleivių ir prekių transporto sistemą.

2. Šalių bendradarbiavimu siekiama skatinti, *inter alia*:
- a) palaikyti dialogą ir keistis informacija apie savo atitinkamą transporto politiką, standartus ir geriausią praktiką bei kitus bendro intereso klausimus;
 - b) ekspertų dialogą ir bendradarbiavimą tarptautiniuose transporto srities forumuose;
 - c) tinklų sujungimą ir sąveiką;
 - d) daugiarūšio vežimo sistemos požiūrį;
 - e) aplinką tausojančias, patikimas ir saugias transporto sistemas;
 - f) mažo anglies dioksido kiekio ir anglies dioksido neišskiriančio transporto sprendimus, mokslinius tyrimus ir inovacijas, pažangiuosius ir skaitmeninius sprendimus;
 - g) darniojo transporto sprendimus, be kita ko, susijusius su judumu mieste, ir
 - h) krovinių vežimo visų rūšių transportu lengvinimą ir didesnę veiksmingumą pasitelkiant skaitmenizaciją, ataskaitų teikimo reikalavimų supaprastinimą ir transporto operacijų optimizavimą.

8.13 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas turizmo srityje

1. Šalių bendradarbiavimo tikslas visų pirma yra pagerinti keitimąsi informacija ir sukurti geriausią praktiką, kad būtų užtikrintas subalansuotas ir darnus turizmo vystymasis ir remiamas darbo vietų kūrimas, ekonominė plėtra ir gyvenimo kokybės gerinimas.
2. 1 dalies tikslais Šalys daugiausia dėmesio skiria, *inter alia*:
 - a) turizmo produktų ir paslaugų, taip pat turizmo skatinimo kanalų kūrimo ir konsolidavimo rėmimui;
 - b) su gamtos ir kultūros paveldu susijusio potencialo apsaugai ir maksimaliam panaudojimui;
 - c) pagarbai vietos bendruomenių vientisumui ir interesams;
 - d) mokymo ir švietimo turizmo paslaugų srityje, įskaitant viešbučių sektorių, gerinimui ir
 - e) skatinimui keistis informacija ir bendradarbiauti kūrybos pramonėje ir diegti inovacijas turizmo sektoriuje.

8.14 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas socialinio vystymosi srityje

1. Pripažindamos, kad socialinis vystymasis yra neatsiejamas nuo ekonominės plėtros, Šalys susitaria pirmenybę teikti socialinės sanglaudos stiprinimui naikinant skurdą, mažinant nelygybę ir skatinant socialinę įtrauktį, visų pirma siekiant įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m. ir jos DVT.
2. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą socialinių reikalų srityje, siekdamos prisidėti prie tvaraus ir įtraukaus ekonomikos augimo ir plėtros, ir skatinti bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija, *inter alia*, šiais klausimais:
 - a) socialinių teisių skatinimas;
 - b) novatoriškų ir tvarių projektų, kuriuose dalyvautų pažeidžiamos socialinės grupės, pavyzdžiui, mažas pajamas gaunančios šeimos, Afrikos ir čiabuvių kilmės asmenys ir kitos mažumos, taip pat asmenys su negalia, plėtojimas, be kita ko, juos integruojant į darbo rinką;
 - c) lyčių lygybės skatinimas ir visapusiškas moterų įgalėjimas visose srityse;
 - d) motinų ir vaikų apsaugos skatinimas, taip pat prieinamos ir įtraukios vaikų priežiūros įstaigos;
 - e) specialiųjų programų jaunimui, ypač esančiam pažeidžiamuose socialiniuose sektoriuose, skatinimas ir
 - f) darbo ir gyvenimo sąlygų gerinimas tankiai gyvenamose mažesnį palankumo statusą turinčių regionų teritorijose.

8.15 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas darbo ir užimtumo srityse

1. Laikydamosi tarptautiniu mastu sutarto tikslo skatinti sąžiningą globalizaciją ir atsižvelgdamos į 8-ojo DVT siekius, Šalys skatina visišką užimtumą, deramą darbą visiems ir pagarbą pagrindiniams principams ir teisėms darbe, nustatytiems TDO konvencijose (diskriminacijos panaikinimas, visų formų priverčiamojo darbo panaikinimas, vaikų darbo ilgalaikis panaikinimas ir asociacijų laisvė bei kolektyvinės derybos) pagal TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos ir kitus tarptautinius įsipareigojimus.
2. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą užimtumo srityje ir skatinti bendradarbiauti ir keistis informacija, visų pirma šiais klausimais:
 - a) deramo darbo visiems, socialinės gerovės ir užimtumo saugumo skatinimas, taip pat skatinimas laikytis principų, susijusių su pagrindinėmis teisėmis darbe, kaip nustatyta 1998 m. TDO deklaracijoje dėl pagrindinių principų ir teisių darbe, ir tarptautiniu mastu pripažintų darbo standartų ir kitų atitinkamų TDO standartų, taip pat dėti tvarias ir nuolatinės pastangas ratifikuoti kitus dar neratifikuotus TDO dokumentus;
 - b) darbo santykių, darbo sąlygų ir sveikatos bei saugos darbe plėtojimas ir modernizavimas, taip pat programų darbo inspekcijos, profesinio švietimo, mokymo ir užimtumo skatinimo srityse skatinimas;
 - c) darbo santykių ir procesų plėtojimas ir modernizavimas, ypatingą dėmesį skiriant socialinio dialogo skatinimui;

- d) įgūdžių pasiūlos ir paklausos atitikties plėtojimo skatinimas ir darbo rinkos poreikiai;
- e) pirmenybė švietimo ir mokymo programoms, skirtoms pažeidžiamoms socialinėms grupėms, užimtumo ir perkvalifikavimo srityse;
- f) darbo vietų kūrimas MVĮ;
- g) socialinės apsaugos sistemų ir programų plėtojimas ir modernizavimas;
- h) moterų ir vyrų nediskriminavimo skatinimas ir lyčių aspekto integravimas, plėtojant darbo politiką, ir
- i) veiksmų koordinavimas atitinkamuose tarptautiniuose forumuose, kad būtų įvykdyti tarptautiniai įsipareigojimai.

8.16 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto srityse

1. Šalys susitaria bendradarbiauti formaliojo ir neformaliojo švietimo srityse, įskaitant profesinį rengimą ir mokymą pagal mokymosi visą gyvenimą perspektyvą. Šiose srityse ypatingas dėmesys skiriamas įtraukaus ir kokybiško moterų ir pažeidžiamų socialinių grupių švietimo ir mokymo skatinimui.
2. Siekdamas stiprinti gebėjimus ir ekspertines žinias, Šalys skatina savo atitinkamų suinteresuotųjų subjektų judumą ir bendradarbiavimą aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų srityje, taip pat skatina universitetų, mokslinių tyrimų įstaigų ir įmonių ryšius.

3. Šalys skatina žmonių tarpusavio ryšius ir tarpusavio supratimą bendradarbiaudamos švietimo, jaunimo ir sporto srityse, be kita ko, teikdamos finansinę paramą studentų, doktorantų, akademinų ir aukštojo mokslo įstaigų administracijos darbuotojų ir tyrėjų judumui, taip pat skatina gebėjimų stiprinimo veiksmus.

8.17 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kultūros, audiovizualinėje ir medijų srityse

1. Šalys įsipareigoja skatinti bendradarbiavimą kultūros, įskaitant kultūros paveldą, srityje, deramai atsižvelgdamos į jų įvairovę. Laikantis atitinkamų Šalių įstatymų ir kitų teisės aktų, tokiu bendradarbiavimu siekiama stiprinti tarpusavio supratimą ir kultūrų dialogą, skatinti darnius kultūrinius mainus ir ryšius su atitinkamais subjektais.
2. Šalys susitaria bendradarbiauti atitinkamuose tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijoje (toliau – UNESCO), siekdamos bendrų tikslų ir skatindamos kultūrų įvairovę, visų pirma įgyvendindamos UNESCO konvenciją dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo.
3. Šalys skatina informacijos ir patirties mainus, taip pat remia ir lengvina savo atitinkamų institucijų ir veiklos vykdytojų bendradarbiavimą kultūros, audiovizualinėje ir medijų srityse.

8.18 STRAIPSNIS

Regioninė integracija

1. Šalys susitaria skatinti abiejų regionų keitimąsi patirtimi, siekdamos sustiprinti jų atitinkamus integracijos procesus.
2. Šalys susitaria visų pirma skatinti glaudesnę Šalių institucijų bendradarbiavimą integracijos klausimais, taip pat dalijimąsi ekspertinėmis žiniomis rengiant Europos Sąjungos ir MERCOSUR institucijų darbuotojų susitikimus, reguliariai keičiantis informacija, atliekant tyrimus, vykdant bendrus projektus ir rengiant mokymus.
3. Kad būtų skatinama bendradarbiauti regionų ir vietos plėtros srityje, pirmenybė teikiama:
 - a) keitimuisi informacija ir dalijimuisi žiniomis bei patirtimi apie, *inter alia*, regionų ir vietos plėtros politikos formavimo metodiką, daugiapakopį valdymą ir dalyvaujimąjį valdymą;
 - b) regionų ir vietos plėtros politikos, visų pirma susijusios su nepalankioje padėtyje esančiais regionais ir teritorijomis, visų pirma pasienio zonomis, įgyvendinimui;
 - c) regioninės infrastruktūros ir susisiekimo plėtojimo skatinimui.
4. Bendradarbiavimas regionų ir vietos plėtros srityje gali apimti:
 - a) seminarų ir konferencijų organizavimą;

- b) mokymą ir techninę pagalbą rengiant ir įgyvendinant regioninės plėtros projektus;
- c) tyrimų bendro intereso klausimais, susijusiais su integracija, rengimą ir
- d) bendrus švietimo ir mokymo institutų ir centrų veiksmus integracijos srityje.

8.19 STRAIPSNIS

Aktyvesnis Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių paslaugų eksportas į Europos Sąjungą

Laikydamosi 4 skyriaus nuostatų, Šalys susitaria bendradarbiauti, be kita ko, teikdamos techninę pagalbą, rengdamos mokymus ir didindamos pajėgumus, *inter alia*, šiais klausimais:

- a) Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių paslaugų teikėjų gebėjimo rinkti informaciją apie ES Šalies taisykles ir standartus Europos Sąjungoje ir jų laikytis nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmenimis gerinimas;
- b) Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių paslaugų teikėjų eksporto pajėgumų didinimas, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ poreikiams, ir
- c) ES Šalies ir Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių paslaugų teikėjų investicijų ir bendrųjų įmonių skatinimo mechanizmų kūrimas.

III DALIS

PREKYBA IR SU PREKYBA SUSIJĘ KLAUSIMAI

9 SKYRIUS

SU PREKYBA SUSIJUSIOS PRADINĖS IR INSTITUCINĖS NUOSTATOS

A SKIRSNIS

SU PREKYBA SUSIJUSIOS PRADINĖS NUOSTATOS

9.1 STRAIPSNIS

Laisvosios prekybos erdvės sukūrimas ir ryšys su PPO steigimo sutartimi

1. Laikydamosi GATT 1994 XXIV straipsnio ir GATS V straipsnio šio Susitarimo Šalys sukuria laisvosios prekybos erdvę.
2. Šalys patvirtina savo teises ir pareigas vienos kitų atžvilgiu pagal PPO steigimo sutartį.
3. Nė viena šios šio Susitarimo dalies nuostata neaiškinama kaip reikalavimas, kad Šalis imtųsi veiksmų, kurie yra nesuderinami su jos pareigomis pagal PPO steigimo sutartį.

9.2 STRAIPSNIS

Tikslai

Šios šio Susitarimo dalies nuostatomis siekiama:

- a) šiuolaikiško ir bendrai naudingo prekybos susitarimo, kuriuo sukuriama nuspėjama prekybą ir ekonominę veiklą skatinanti sistema, kartu propaguojant ir apsaugant mūsų bendras vertybes ir perspektyvas, susijusias su valdžios vaidmeniu visuomenėje, ir išlaikant Šalių reglamentavimo teisę visais valdymo lygmenimis viešosios politikos tikslams pasiekti;
- b) plėtoti tarptautinę prekybą ir Šalių tarpusavio prekybą taip, kad būtų prisidedama prie ekonominių, socialinių ir aplinkos darnaus vystymosi aspektų, laikantis atitinkamų Šalių tarptautinių įsipareigojimų šiose srityse ir juos remiant;
- c) skatinti tvaresnę, teisingesnę ir įtraukesnę ekonomiką, kad būtų keliamas gyvenimo lygis, mažinamas skurdas ir kuriamos naujos užimtumo galimybės;
- d) konsoliduoti, aktyvinti ir įvairinti Šalių tarpusavio prekybą žemės ūkio ir ne žemės ūkio prekėmis, mažinant arba šalinant tarifines ir netarifines prekybos kliūtis ir giliau integruojantis į pasaulines vertės grandines;
- e) lengvinti prekybą prekėmis, visų pirma taikant sutartas nuostatas, susijusias su muitinės darbu ir prekybos lengvinimu, standartais, techniniais reglamentais, atitikties vertinimo procedūromis bei sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėmis;

- f) liberalizuoti ir lengvinti prekybą paslaugomis, taip pat kurti aplinką, palankią didesniems investicijų srautams ir konkurencingumui bei ekonomikos augimui, ir ypač geresnėms sąlygoms vienos Šalies įmonėms steigti kitoje Šalyje;
- g) kapitalo, susijusio su tiesioginėmis investicijomis, ir einamųjų mokėjimų laisvo judėjimo, kaip nustatyta 19 skyriuje;
- h) veiksmingai, skaidriai ir konkurencingai atverti Šalių viešųjų pirkimų rinkas;
- i) skatinti inovacijas ir kūrybiškumą užtikrinant tinkamą ir veiksmingą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir užtikrinimo lygį pagal galiojančias tarptautines Šalių tarpusavio taisykles, tokiu būdu siekiant užtikrinti teisių subjektų teisių ir visuomenės interesų pusiausvyrą;
- j) vykdyti ekonominę veiklą, ypač susijusią su Šalių tarpusavio santykiais, laikantis laisvos ir neiškraipytos konkurencijos principo;
- k) nustatyti pilietinės visuomenės, įskaitant darbdavių organizacijas, profesines sąjungas, darbo ir verslo organizacijas bei aplinkos apsaugos grupes, įtraukimo sistemą, kad būtų galima padėti veiksmingai įgyvendinti šią šio Susitarimo dalį;
- l) sukurti greitą bei veiksmingą ginčų sprendimo mechanizmą ir

- m) skaidrios ir nuspėjamos reglamentavimo aplinkos ir veiksmingų procedūrų ekonominės veiklos vykdytojams, ypač MVĮ, kartu išsaugant Šalių gebėjimą priimti ir taikyti savo įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriais siekiant viešojo intereso reglamentuojama ekonominė veikla, ir siekti teisėtų viešosios politikos tikslų, pavyzdžiui, visuomenės sveikatos apsaugos ir sveikatingumo skatinimo, socialinių paslaugų, visuomenės švietimo, saugos, aplinkos, visuomenės dorovės, socialinės ar vartotojų apsaugos, privatumo ir duomenų apsaugos, taip pat kultūros įvairovės skatinimo ir apsaugos.

9.3 STRAIPSNIS

Bendrosios terminų apibrėžtys

Jei nenurodyta kitaip, šios šio Susitarimo dalies tikslais vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) žemės ūkio prekė – į Sutarties dėl žemės ūkio 1 priedą įtrauktas produktas;
- b) maitas – bet koks maitas arba bet kokios rūšies privalomasis mokėjimas, nustatytas importuojamai prekei arba dėl jos, įskaitant bet kokio pobūdžio papildomus mokesčius ar priemokas, nustatytas importuojamai prekei arba dėl jos importo¹, išskyrus:
- i) vidaus mokesčius arba kitus vidaus privalomuosius mokėjimus, nustatytus laikantis GATT 1994 III straipsnio;

¹ Be kitų lygiaverčio poveikio priemonių, įtraukiami *ad valorem* importo maitai, muito žemės ūkio sudedamosios dalys, papildomi maitai cukraus kiekiui, papildomi maitai miltų kiekiui, konkretūs maitai, mišrūs maitai, sezoniniai maitai ir papildomi pagal įvežimo kainų sistemas taikomi maitai.

- ii) antidempingo arba kompensacinius muitus, taikomus pagal GATT 1994 VI ir XVI straipsnius ir PPO sutartį dėl GATT 1994 VI straipsnio įgyvendinimo ir PPO sutartį dėl sutartis dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių, laikantis šio Susitarimo 16 skyriaus;
 - iii) priemonės, taikomas pagal GATT 1994 XIX straipsnį ir PPO susitarimą dėl apsaugos priemonių arba kitas apsaugos priemonės, taikomas laikantis šio Susitarimo 16 skyriaus;
 - iv) priemonės, kurias leido taikyti PPO ginčų sprendimo taryba arba kurias leista taikyti pagal šio Susitarimo 29 skyrių;
 - v) rinkliavas arba kitus privalomuosius mokėjimus, nustatytus laikantis GATT 1994 VIII straipsnio, arba
 - vi) priemonės, priimtas siekiant apsaugoti Šalies išorės finansinę poziciją ir mokėjimų balansą pagal GATT 1994 XII straipsnį ir Susitarimą dėl GATT 1994 mokėjimų balanso nuostatų;
- c) CPC – Laikinas svarbiausias produktų klasifikatorius (*Statistical Papers Series M No. 77, Department of International Economic and Social Affairs, Statistical Office of the United Nations, New York, 1991*);
- d) dienos – kalendorinės dienos, įskaitant savaitgalius ir švenčių dienas;
- e) esamas – galiojantis šio Susitarimo įsigaliojimo dieną;
- f) Šalies prekė – vidaus prekė, kaip tai suprantama GATT 1994, įskaitant tos Šalies kilmės statusą turinčias prekes;

- g) Suderinta sistema arba SS – 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje priimta Suderinta prekių aprašymo ir kodavimo sistema, įskaitant jos bendrąsias aiškinimo taisykles ir skyrių ir skirsnių pastabas;
- h) pozicija – Suderintoje sistemoje naudojamo tarifinio klasifikavimo numerio pirmieji keturi skaitmenys;
- i) juridinis asmuo – teisės subjektas, tinkamai sudarytas ar kitaip organizuotas pagal taikytiną teisę, siekiantis ar nesiekiantis pelno, valdomas privačios ar valstybinės nuosavybės teise, įskaitant bet kokią korporaciją, patikos fondą, ūkinę bendriją, bendrąją įmonę, individualiąją įmonę ar asociaciją;
- j) priemonė – bet kokia Šalies priemonė: įstatymas, kitas teisės aktas, taisyklė, procedūra, sprendimas, administracinis veiksmas, reikalavimas ar veiklos būdas¹;
- k) Šalies fizinis asmuo – Europos Sąjungos atveju yra Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, MERCOSUR atveju – Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės pilietis, pagal jų atitinkamus taikytinus teisės aktus;
- l) asmuo – fizinis asmuo arba juridinis asmuo ir
- m) sanitarijos ar fitosanitarijos priemonė –bet kuri priemonė, kaip apibrėžta SFP sutarties A priede.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad terminas „priemonė“ reiškia ir neveikimą bei teisės aktus, kurie nebuvo iki galo įgyvendinti baigiant derybas dėl šio Susitarimo, ir jų įgyvendinimo aktus.

9.4 STRAIPSNIS

PPO susitarimai

- a) Antidempingo susitarimas – Sutartis dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VI straipsnio įgyvendinimo;
- b) Sutartis dėl žemės ūkio – Sutartis dėl žemės ūkio, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- c) GSS – Susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 2 priedą;
- d) GATS – Bendrasis susitarimas dėl prekybos paslaugomis, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 1B priedą;
- e) GATT 1994 – 1994 m. Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- f) Susitarimas dėl apsaugos priemonių – Susitarimas dėl apsaugos priemonių, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- g) SKP sutartis – Sutartis dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- h) SFP sutartis – Sutartis dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;

- i) TPK sutartis – Sutartis dėl techninių prekybos kliūčių, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- j) TRIPS sutartis – Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1C priedą, ir
- k) PPO steigimo sutartis – 1994 m. balandžio 15 d. Marakešo sutartis, kuria įsteigta Pasaulio prekybos organizacija.

9.5 STRAIPSNIS

Šalys

1. Už šioje šio Susitarimo dalyje nustatytų įsipareigojimų vykdymą atsakinga Europos Sąjunga.
2. Jeigu nenumatyta kitaip, už šioje šio Susitarimo dalyje nustatytų įsipareigojimų vykdymą yra atsakinga kiekviena ši Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė.

9.6 STRAIPSNIS

Regioninė integracija

1. Pripažindamos savo atitinkamų regioninės integracijos procesų skirtumus ir nedarydamos poveikio pagal šią šio Susitarimo dalį priimtiems įsipareigojimams, Šalys skatina sudaryti sąlygas, lengvinančias prekių ir paslaugų judėjimą tarp abiejų regionų ir jų viduje.
2. Kiek tai susiję su prekių judėjimu, pagal 1 dalį:
 - a) Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės kilmės prekėms, kurios išleidžiamos į laisvą apyvartą Europos Sąjungoje, taikomas laisvas prekių judėjimas Europos Sąjungos teritorijoje, laikantis Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytų sąlygų;
 - b) Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė Europos Sąjungos kilmės prekėms, kurios į jos teritoriją importuojamos iš kitos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, taiko ne mažiau palankias muitinės procedūras nei tos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės kilmės prekėms;
 - c) Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės periodiškai peržiūri savo muitinės procedūras, siekdamos palengvinti Europos Sąjungos prekių judėjimą tarp jų teritorijų ir išvengti procedūrų ir kontrolės priemonių dubliavimo, kai tai praktiškai įmanoma ir atsižvelgdamos į jų integracijos proceso raidą, ir

- d) MERCOSUR techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų, sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimų ir patvirtinimo procedūrų, įskaitant importo sertifikatus ir kontrolę, suderinimo privalumai nediskriminacinėmis sąlygomis taikomi ir Europos Sąjungos kilmės prekėms, jei jos importuotos laikantis importuojančios Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės įstatymų ir kitų teisės aktų.

Šios dalies a ir b punktuose nurodytas režimas neapima prekėms taikomo muitų tarifų režimo, kuris reglamentuojamas 10 skyriumi;

3. Kiek tai susiję su paslaugų judėjimu, pagal 1 dalį:

- a) Europos Sąjungos valstybės narės, kai tinkama, stengiasi lengvinti laisvą paslaugų teikimą Europos Sąjungos teritorijoje įmonėms, kurios nuosavybės teise priklauso Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės fiziniams ar juridiniams asmenims arba yra jų kontroliuojamos ir įsisteigusios Europos Sąjungos valstybėje narėje, ir
- b) Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, kai tinkama, stengiasi lengvinti laisvą paslaugų teikimą tarp jų teritorijų įmonėms, kurios nuosavybės teise priklauso Europos Sąjungos valstybės narės fiziniams ar juridiniams asmenims arba yra jų kontroliuojamos ir įsisteigusios Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje.

B SKIRSNIS

SU PREKYBA SUSIJUSIOS INSTITUCINĖS NUOSTATOS

9.7 STRAIPSNIS

Jungtinės tarybos, veikiančios prekybos klausimams skirta sudėtimi, konkrečios funkcijos

1. Kai pagal 2.2 straipsnį įsteigta Jungtinė taryba sprendžia su šia šio Susitarimo dalimi susijusius klausimus, ji turi įgaliojimus:
 - a) stebėti, kaip siekiama šios Susitarimo dalies tikslų, ir prižiūrėti jo įgyvendinimą;
 - b) svarstyti bet kokius klausimus, kuriems taikoma ši Susitarimo dalis, ir, nedarant poveikio 29 skyriui, spręsti visus svarbius klausimus, kylančius ją įgyvendinant;
 - c) priimti sprendimus ir teikti Šalims atitinkamas rekomendacijas, kaip numatyta šioje Susitarimo dalyje;
 - d) priimti sprendimus, kuriais nustatomi šios Susitarimo dalies nuostatų aiškinimai, privalomi Šalims ir visiems pakomitečiams bei kitiems organams, įsteigtiems pagal šią Susitarimo dalį, įskaitant pagal 29 skyrių įsteigtas kolegijas;
 - e) vykdydamas savo funkcijas imtis kitų veiksmų, dėl kurių gali susitarti Šalys, ir

- f) kad būtų pasiekti šios Susitarimo dalies tikslai, priimti sprendimus iš dalies keisti:
- i) 10-A priedą pagal 10.4 straipsnio 9 dalį;
 - ii) 10-D-1 priedėlį pagal 10-D priedo 10 straipsnio 6 dalį;
 - iii) 10-D-2 priedėlį pagal 10-D priedo 4 straipsnio 3 dalį;
 - iv) 10-D-3 priedėlį pagal 10-D priedo 5 straipsnio 4 dalį;
 - v) 11 skyrių pagal 11.34 straipsnį;
 - vi) 13-A priedo A skirsnį pagal 13.8 straipsnio 9 dalį;
 - vii) 14-A priedą pagal 14.18 straipsnį;
 - viii) 20-A–20-E priedus pagal 20.26 straipsnį;
 - ix) 20-F–20-J priedus pagal 20.12 straipsnį;
 - x) 21-A priedą pagal 21.39 straipsnį;
 - xi) 21-B priedą pagal 21.39 straipsnį;
 - xii) 21-C priedą pagal 21.39 straipsnį;
 - xiii) 21-E priedą pagal 21.39 straipsnį;

- xiv) 25-A priedą pagal 25.7 straipsnį;
- xv) 29-A ir 29-B priedus pagal 29.22 straipsnį ir
- xvi) bet kurią kitą nuostatą, priedą, priedėlį ar protokolą, dėl kurių tokio sprendimo galimybė aiškiai numatyta šioje Susitarimo dalyje.

2. 1 dalies f punkte nurodytiems sprendimams taikoma 30.5 straipsnio 2 dalis.

3. Jei Šalys nesusitaria kitaip, praėjus 3 (trejiems) metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo ir vėliau kas 5 (penkerius) metus Jungtinė taryba prekybos klausimams inicijuoja šio Susitarimo III dalies peržiūros procesą. Remdamasi kiekvienos peržiūros rezultatais Jungtinė taryba prekybos klausimams sprendžia, ar reikia iš dalies keisti šio Susitarimo III dalį.

9.8 STRAIPSNIS

Jungtinio komiteto, veikiančio prekybos klausimams skirta sudėti, konkrečios funkcijos

1. Spręsdamas su šia Susitarimo dalimi susijusius klausimus pagal 2.3 straipsnį įsteigtas Jungtinis komitetas turi įgaliojimus:

- a) prižiūrėti visų pagal šią Susitarimo dalį įsteigtų pakomitečių darbą;
- b) nedarant poveikio 29 skyriui ieškoti tinkamiausių būdų išvengti bet kokių galinčių kilti su šios Susitarimo dalies aiškinimu ir taikymu susijusių sunkumų arba juos pašalinti;

- c) įsteigti papildomus pakomitečius, pagal savo kompetenciją paskirti pakomitečiams atsakomybės sritis, nuspręsti pakeisti savo įsteigtų pakomitečių funkcijas, be kita ko, priskirti naujas funkcijas, arba panaikinti pakomitečius;
 - d) rengti sprendimus, kuriuos priima Jungtinė taryba prekybos klausimams, siekiant konkrečių šios Susitarimo dalies tikslų, įskaitant 9.7 straipsnio 1 dalies f punkte nurodytus pakeitimus, arba priimti tokius sprendimus periodiškai tarp Jungtinės tarybos prekybos klausimams posėdžių arba kai Jungtinė taryba prekybos klausimams negali susirinkti į posėdį;
 - e) vykdydamas savo funkcijas imtis kitų veiksmų, dėl kurių susitaria Šalys arba kurių imtis nurodo Jungtinė taryba prekybos klausimams, ir
 - f) peržiūrėti šio Susitarimo III dalies įgyvendinimą, be kita ko, siekiant įvertinti jo poveikį užimtumui, investicijoms ir Šalių tarpusavio prekybai; atliekant peržiūrą apsvarstomos pilietinės visuomenės subjektų, be kita ko, nevyriausybinių organizacijų, verslo ir darbdavių organizacijų, visuomeninių judėjimų ir profesinių sąjungų, nuomonės ar rekomendacijos, visų pirma, atsižvelgiant į 2.6–2.8 straipsnių nuostatas, laikantis kiekvienos Šalies įstatymų ir kitų teisės aktų.
2. 2.3 straipsnio 7 dalies ir šio straipsnio 1 dalis d punkte nurodytiems sprendimams, kuriais iš dalies keičiamas šis Susitarimas, taikoma 30.5 straipsnio 2 dalis.

9.9 STRAIPSNIS

Pakomitečiai

1. Pagal 4 dalį įsteigtus pakomitečius sudaro Europos Sąjungos ir kiekvienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės atstovai.
2. Pakomitečiai į posėdžius renkasi atitinkamu lygmeniu Šalies prašymu ir bet kuriuo atveju ne rečiau kaip kartą per metus. Jei posėdžiuose dalyvaujama asmeniškai, posėdžiai rengiami pakaitomis Briuselyje ir vienoje iš Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių. Pakomitečių posėdžiai taip pat gali būti rengiami telekonferencijų, vaizdo konferencijų arba kita Šalių bendrai sutarta forma. Pakomitečiams bendrai pirmininkauja Europos Sąjungos atstovas ir MERCOSUR atstovas.
3. Kiekvienas pakomitetis bendru sutarimu susitaria dėl savo posėdžių tvarkaraščio ir nustato jų darbotvarkes.
4. Prie Jungtinio komiteto prekybos klausimams įsteigiami šie pakomitečiai:
 - a) Prekybos prekėmis pakomitetis;
 - b) Prekybos vynu produktais ir spiritiniais gėrimais pakomitetis;
 - c) Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetis;
 - d) SF reikalų pakomitetis;
 - e) Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis;

f) Prekybos paslaugomis ir įsisteigimo pakomitetas;

g) Viešųjų pirkimų pakomitetas;

h) Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetas ir

i) Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas.

5. Pakomitečiai klausimais, susijusiais su jų kompetencijos sritimi, turi įgaliojimus:

a) stebėti, kaip įgyvendinama ši Susitarimo dalis, ir užtikrinti tinkamą jos veikimą;

b) Šalių susitarimu priimti sprendimus ir rekomendacijas visais šioje Susitarimo dalyje numatytais klausimais;

c) svarstyti klausimus, kylančius įgyvendinant šią Susitarimo dalį arba bet kurį papildomą susitarimą, kad juos išspręstų, nedarant poveikio 29 skyriui, ir

d) užtikrinti galimybę Šalims keistis informacija, taip pat aptarti geriausios praktikos pavyzdžius ir dalytis įgyvendinimo patirtimi.

6. Pakomitečių užduotys išsamiau apibrėžiamos atitinkamuose šios Susitarimo dalies skyriuose ir gali būti keičiamos, jei būtina, Jungtinio komiteto prekybos klausimams sprendimu.

7. Pakomitečiai atlieka parengiamąjį techninį darbą, reikalingą tam, kad Jungtinė taryba prekybos klausimams ir Jungtinis komitetas prekybos klausimams galėtų vykdyti jiems pavestas funkcijas, be kita ko, tais atvejais, kai tie organai turi priimti sprendimus arba rekomendacijas.

9.10 STRAIPSNIS

Šios Susitarimo dalies koordinatoriai

1. Europos Sąjunga ir kiekviena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė paskiria šios Susitarimo dalies koordinatorių ir apie tai praneša kitai Šaliai per 30 (trisdešimt) dienų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo.
2. Koordinatoriai:
 - a) pagal 9.7 ir 9.8 straipsnius rengia Jungtinės tarybos prekybos klausimams ir Jungtinio komiteto prekybos klausimams posėdžių darbotvarkę ir koordinuoja pasirengimą jiems;
 - b) imasi tolesnių veiksmų dėl atitinkamai Jungtinės tarybos prekybos klausimams ar Jungtinio komiteto prekybos klausimams priimtų sprendimų;
 - c) veikia kaip kontaktiniai punktai, padedantys Šalims palaikyti ryšius bet kokiais klausimais, kuriems taikoma ši Susitarimo dalis, jeigu šioje Susitarimo dalyje nenustatyta kitaip;

- d) gauna visus pagal šią Susitarimo dalį pateiktus pranešimus ir informaciją, įskaitant visus Jungtinei tarybai prekybos klausimams arba Jungtiniam komitetui prekybos klausimams pateiktus pranešimus ar informaciją, jeigu šioje Susitarimo dalyje nenustatyta kitaip, ir
- e) Jungtinės tarybos prekybos klausimams ar Jungtinio komiteto prekybos klausimams prašymu atlieka bet kurią kitą užduotį.

10 SKYRIUS

PREKYBA PREKĖMIS

10.1 STRAIPSNIS

Tikslas ir taikymo sritis

1. Pereinamuoju laikotarpiu, kuris prasideda šio Susitarimo įsigaliojimo dieną, Šalys sukuria laisvosios prekybos prekėmis erdvę.
2. Jei šioje Susitarimo dalyje nenumatyta kitaip, šio skyriaus nuostatos taikomos prekybai Šalies prekėmis.

A SKIRSNIS

MUITAI

10.2 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

Kiekviena Šalis kitos Šalies prekėms taiko nacionalinį režimą pagal GATT 1994 III straipsnį, įskaitant jo pastabas bei papildomas nuostatas. Tuo tikslu GATT 1994 III straipsnis ir jo pastabos bei papildomos nuostatos *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.

10.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šio skyriaus tikslais terminas „kilmės statusą turinti prekė“ reiškia prekę, kuri pagal 11 skyriuje nustatytas kilmės taisykles atitinka Šalies kilmės statuso reikalavimus.

10.4 STRAIPSNIS

Muitų mažinimas ir panaikinimas

1. Jeigu šioje Susitarimo dalyje nenumatyta kitaip, kiekviena Šalis sumažina arba panaikina savo muitus kilmės statusą turinčioms prekėms pagal 10-A priedą.
2. Prekės, kuriomis tarpusavyje prekiauja Šalys, klasifikuojamos remiantis atitinkama kiekvienos Šalies muitų tarifų nomenklatūra, derančia su Suderinta sistema. Kiekviena Šalis savo atitinkamame 10-A priedo priedėlyje nurodo šiuo tikslu naudojamą Suderintos sistemos redakciją.
3. Šalis gali sukurti naują muitų tarifų eilutę. Tokiu atveju ir kiek tai susiję su Šalių tarpusavio prekyba, atitinkamoms prekėms pagal naują muitų tarifų eilutę taikomas muitas yra lygus muitui, taikomam atitinkamoms prekėms pagal 10-A priede nurodytą pradinę muitų tarifų eilutę, arba už jį mažesnis, o sutarta tarifų nuolaida lieka nepakitusi.
4. Kiekvienai kitos Šalies kilmės prekei 10-A priede yra nustatyta bazinė importo muito norma, nuosekliai mažinama pagal 1 dalį.

5. Nedarant poveikio 1 ir 3 dalims, 2 (dvejus) metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Europos Sąjunga nedidina muitų, 2017 m. gruodžio 31 d. taikytų Paragvajaus kilmės prekėms, kurios priskiriamos prie šių 10-A-1 priedėlyje nurodytų tarifų eilučių kaip „PY“ prekės: 20019030, 21012098, 21069098 ir 33021029. Šios dalies tikslais Paragvajaus kilmės prekės – prekės, atitinkančios kilmės reikalavimus pagal 2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2015/2446, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiais taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos,¹ II antraštinės dalies 1 skyriaus 2 skirsnio 2 ir 3 poskirsnius ir 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės,² II antraštinės dalies 2 skyriaus 2 skirsnio 3–9 poskirsnius.

6. Jeigu šioje Susitarimo dalyje nenumatyta kitaip, Šalis nenustato naujų muitų arba nedidina muitų, kurie Šalių tarpusavio prekybai kilmės statusą turinčiomis prekėmis jau taikomi pagal 10-A priede nustatytas bazines normas nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis gali padidinti Šalių tarpusavio prekybai taikomą muitą, nustatytą 10-A priede, kuris buvo tos Šalies vienašališkai sumažintas iki tame priede atitinkamiems metams po to vienašališko sumažinimo nustatyto lygio.

¹ ES OL L 343, 2015 12 29, p. 1.

² ES OL L 343, 2015 12 29, p. 558.

7. Jei Šalis sumažina pagal didžiausio palankumo režimą taikomą maito normą iki lygio, kuris yra mažesnis už bazinę normą, nustatytą konkrečiai 10-A priede nurodytai maitų tarifų eilutei, apskaičiuojant tai maitų tarifų eilutei taikomą lengvatinę normą laikoma, kad ta maito norma pakeičia 10-A priede nustatytą bazinę normą, jei ir tol, kol ji yra mažesnė už bazinę normą. Šiuo atžvilgiu, apskaičiuodama taikytiną maito normą Šalis taiko tarifų sumažinimą pagal didžiausio palankumo režimą taikomai maito normai, visada išlaikydama visų maitų tarifų eilučių santykinį lengvatos skirtumą. Maitų tarifų eilutės santykinis lengvatos skirtumas atitinka 10-A priede nustatytos bazinės normos ir tai maitų tarifų eilutei pagal 10-A priedą taikomos maito normos skirtumą, padalytą iš tos bazinės normos, ir išreiškiamas procentais.

8. Kiekviena Šalis gali greičiau naikinti kitos Šalies kilmės statusą turinčioms prekėms taikomus maitus arba kitaip gerinti tų prekių patekimo į rinką sąlygas, jei tai leidžia jos bendroji ekonominė padėtis ir atitinkamo ekonomikos sektoriaus padėtis.

9. Praėjus 3 (trejiems) metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos bet kurios Šalies prašymu 10.14 straipsnyje nurodytas Prekybos prekėmis pakomitetis apsvarsto priemones patekimo į rinką sąlygoms gerinti. Jungtinė taryba prekybos klausimams yra įgaliota priimti sprendimus iš dalies pakeisti 10-A priedą. Šiais sprendimais pakeičiamos bet kokios tokioms kilmės statusą turinčioms prekėms 10-A priede nustatytos maito normos arba mažinimo kategorijos.

10.5 STRAIPSNIS

Pakartotinai įvežtos suremontuotos prekės

1. Šio straipsnio tikslais terminas „remontas“ reiškia su preke atliekamą perdirbimo operaciją, kuria siekiama pašalinti veikimo trūkumus ar materialinį pažeidimą, kad prekė atliktų savo pirminę funkciją, arba užtikrinti, kad ji atitiktų techninius jos naudojimo reikalavimus, ir be kurios tos prekės nebebūtų įmanoma įprastai naudoti pagal numatytą paskirtį. Prie prekės remonto taip pat priskiriamas atkūrimas ir techninė priežiūra, tačiau nepriskiriamos operacijos ar procesai:

- a) kuriais sunaikinamos esminės prekės charakteristikos ar sukuriama nauja ar komerciškai skirtinga prekė;
- b) kuriais nebaigta prekė paverčiama pagaminta preke arba
- c) kurie naudojami prekės techninėms charakteristikoms pagerinti.

2. Šalis netaiko muitų prekei, nepriklausomai nuo jos kilmės, į Šalies teritoriją pakartotinai įvežamai po to, kai ta prekė iš tos muitų teritorijos į kitos Šalies muitų teritoriją buvo laikinai eksportuota tam, kad būtų suremontuota, neatsižvelgiant į tai, ar toks remontas galėjo būti atliktas Šalies, iš kurios prekės eksportuotos remontui, kaip apibrėžta 1 dalyje, muitų teritorijoje.

3. 2 dalis netaikoma su garantija į laisvosios prekybos zonas ar panašaus statuso zonas importuotoms prekėms, kurios po to eksportuojamos remontuoti, tačiau vėliau su garantija į laisvosios prekybos zonas ar panašaus statuso zonas nebėra reimportuojamos.

4. Šalis netaiko muitų prekei, nepriklausomai nuo jos kilmės, iš kitos Šalies muitų teritorijos laikinai importuojamai remontuoti.

B SKIRSNIS

NETARIFINĖS PRIEMONĖS

10.6 STRAIPSNIS

Importo ir eksporto mokesčiai ir kiti privalomieji mokėjimai

1. Kiekviena Šalis pagal GATT 1994 VIII straipsnį, įskaitant jo pastabas ir papildomas nuostatas, užtikrina, kad visos bet kokio pobūdžio rinkliavos ir kiti privalomieji mokėjimai¹, išskyrus importo ir eksporto maitus, nustatytus importuojamoms ar eksportuojamoms prekėms arba dėl jų, neviršytų apytikslių suteiktų paslaugų išlaidų, nebūtų apskaičiuojami *ad valorem* pagrindu ir jais nebūtų netiesiogiai suteikiama apsauga vidaus prekėms arba fiskaliniais tikslais apmokestinamos importuojamos arba eksportuojamos prekės.
2. Kiekviena Šalis gali rinkti mokesčius arba reikalauti atlyginti išlaidas, tik jeigu suteikiamos konkrečios paslaugos, visų pirma šiais atvejais:
 - a) jei prašoma, muitinės darbuotojai dirba ne oficialiai nustatytu darbo laiku arba ne muitinės patalpose;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Urugvajaus Rytų Respublikos „tasa consular“ ir Argentinos Respublikos „tasa estadística“ reglamentuojami 3 dalimi.

- b) atliekama prekių analizė ar ekspertizė ir reikia apmokėti prekių grąžinimo pareiškėjui pašto išlaidas, ypač kai tai susiję su sprendimais dėl privalomosios informacijos ar informacijos apie muitų įstatymų ir kitų teisės aktų taikymą teikimu;
 - c) prekės tikrinamos ar jų pavyzdžiai imami tikrinimo tikslais arba prekės sunaikinamos, jei turima išlaidų, nesusijusių su muitinės darbuotojų darbu, arba
 - d) taikomos išimtinės tikrinimo priemonės, kai jos būtinos dėl prekių pobūdžio arba galimos rizikos.
3. Šalis nereikalauja, kad dėl importuojamų kitos Šalies prekių būtų atliekami konsuliniai formalumai, taip pat nerenka susijusių rinkliavų ir privalomųjų mokėjimų. Šios dalies reikalavimams įvykdyti Šalys nustato 3 (trejų) metų pereinamąjį laikotarpį nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos¹.
4. Kiekviena Šalis paskelbia rinkliavų ir privalomųjų mokėjimų, taikomų dėl prekių importo ar eksporto, sąrašą.

¹ Nepaisant šios dalies, Paragvajaus Respublikai taikomas pereinamasis laikotarpis bus 10 (dešimt) metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

10.7 STRAIPSNIS

Importo ir eksporto licencijų išdavimo procedūros

1. Šalys užtikrina, kad visos importo ir eksporto licencijų išdavimo procedūros, taikytinos Šalių tarpusavio prekybai prekėmis, būtų taikomos nešališkai ir administruojamos sąžiningai, teisingai, nediskriminuojant ir skaidriai.
2. Kiekviena Šalis licencijų išdavimo procedūras kaip importo į jos teritoriją iš kitos Šalies teritorijos arba eksporto iš jos teritorijos į kitos Šalies teritoriją sąlygą nustato arba palieka galioti tik tuo atveju, jei pagrįstai neturi galimybių taikyti jokių kitų administraciniam tikslui pasiekti tinkamų procedūrų.
3. Šalys nenustato ar nepalieka galioti neautomatinio importo ar eksporto licencijų išdavimo procedūrų¹, išskyrus atvejus, kai to reikia su šia Susitarimo dalimi suderintai priemonei įgyvendinti. Neautomatinio importo ar eksporto licencijų išdavimo procedūrą nustatanti Šalis aiškiai nurodo ta procedūra įgyvendinamą priemonę.

¹ Šio straipsnio tikslais „neautomatinio importo ar eksporto licencijų išdavimo procedūros“ yra licencijų išdavimo procedūros, pagal kurias ne visų juridinių ir fizinių asmenų, atitinkančių susijusios Šalies reikalavimus dėl importo ar eksporto operacijų, susijusių su prekėmis, kurioms taikomos licencijų išdavimo procedūros, prašymai yra patvirtinami.

4. Šalys visas licencijų išdavimo procedūras nustato ir administruoja vadovaudamasi PPO sutarties dėl importo licencijos išdavimo tvarkos (toliau – Sutartis dėl importo licencijų išdavimo tvarkos) 1–3 straipsniais. Todėl Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 1–3 straipsniai *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą, tampa jo dalimi ir taikomi visoms eksporto licencijų išdavimo procedūroms.

5. Bet kuri Šalis, nustatanti arba keičianti kurią nors importo ir eksporto licencijų išdavimo procedūrą, visą susijusią informaciją paskelbia oficialioje svetainėje. Ši informacija pateikiama, kai tai praktiškai įmanoma, likus 21 (dvidešimt vienai) dienai iki licencijų išdavimo procedūrų nustatymo arba pakeitimo taikymo pradžios dienos ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip tą taikymo dieną. Į internete pateikiamą informaciją įtraukiami duomenys, kuriuos būtina pateikti pagal Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 5 straipsnį. Kiekviena Šalis praneša kitai Šaliai apie bet kokį eksporto licencijų išdavimo procedūrų nustatymą ar pakeitimą ir tame pranešime pateikia tą pačią informaciją, kuri nurodyta Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 5 straipsnyje.

6. Šalies prašymu kita Šalis nedelsdama pateikia visą susijusią informaciją dėl bet kokios importo arba eksporto licencijų išdavimo procedūros, kurią Šalis, kuriai skirtas prašymas, ketina nustatyti, nustatė ar paliko galioti, įskaitant informaciją, *mutatis mutandis* nurodytą Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 1–3 straipsniuose.

10.8 STRAIPSNIS

Konkurencija eksporto srityje

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimus, išdėstytus 2015 m. gruodžio 19 d. PPO ministrų sprendime dėl konkurencijos eksporto srityje (WT/MIN(15)/45, WT/L/980) (toliau – Ministrų sprendimas dėl konkurencijos eksporto srityje).
2. Šiuo straipsnio tikslais „eksporto subsidijos“ – subsidijos, kaip tai suprantama SKP sutarties 1 ir 3 straipsniuose, susietos su eksporto vykdymu, įskaitant SKP sutarties I priede išvardytas subsidijas ir Sutarties dėl žemės ūkio 9 straipsnyje išvardytas subsidijas.
3. Šalis nepalieka galioti, nenustato ar neatnauja eksporto subsidijų žemės ūkio prekėms, eksportuojamoms arba esančioms eksportuojamo produkto sudėtyje.
4. Šalis nepalieka galioti ar nepalieka veikti, nenustato ar neįsteigia ir neatnauja eksporto kreditų, eksporto kreditų garantijų, draudimo programų, valstybinių prekybos įmonių ar tarptautinės pagalbos maistu ar kitų priemonių, kurių poveikis lygiavertis eksporto subsidijai, skirtų žemės ūkio prekėms, kurios eksportuojamos į kitos Šalies teritoriją arba yra eksportuojamo produkto sudėtyje, išskyrus atvejus, kai tos priemonės atitinka eksportuojančios Šalies įsipareigojimus pagal PPO susitarimus ir PPO ministrų konferencijos bei Generalinės tarybos sprendimus, įskaitant, visų pirma, Ministrų sprendimą dėl konkurencijos eksporto srityje.

5. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą, išdėstytą 2013 m. gruodžio 7 d. Balyje priimtoje PPO ministrų deklaracijoje (WT/MIN(13)/DEC) ir įtvirtintą Ministrų sprendimu dėl konkurencijos eksporto srityje, didinti skaidrumą ir gerinti stebėseną dėl visų formų eksporto subsidijų ir eksporto kreditų, eksporto kreditų garantijų, draudimo programų, valstybinių prekybos įmonių ir tarptautinės pagalbos maistu, taip pat kitų priemonių, kurių poveikis lygiavertis eksporto subsidijoms.

6. Šalys patvirtina įsipareigojimus dėl tarptautinės pagalbos maistu, prisiimtus pagal Ministrų sprendimą dėl konkurencijos eksporto srityje, ir bendradarbiauja atitinkamuose tarptautiniuose forumuose skatindamos pagalbos maistu teikimo geriausią praktiką, siekdamos apriboti pagalbos maistu monetizavimą ir pagalbos maistu teikimą natūra tik ekstremaliosiomis situacijomis.

10.9 STRAIPSNIS

Muitai, mokesčiai ir kiti eksporto privalomieji mokėjimai

Praėjus 3 (trejiems) metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Šalis nenustato ar nepalieka galioti jokių muitų ar bet kokios rūšies privalomųjų mokėjimų prekėms, eksportuojamoms į kitą Šalį, arba dėl jų, išskyrus pagal 10-B priedą.

10.10 STRAIPSNIS

Valstybinės prekybos įmonės

1. Nė viena šios Susitarimo dalies nuostata Šaliai neužkertamas kelias palikti toliau veikti ar įsteigti valstybinę prekybos įmonę pagal GATT 1994 XVII straipsnį, įskaitant jo pastabas bei papildomas nuostatas, ir PPO susitarimą dėl GATT 1994 XVII straipsnio aiškinimo, kurie *mutatis mutandis* įtraukiami į šią Susitarimo dalį ir tampa jos dalimi.
2. Kai Šalis prašo kitos Šalies informacijos apie atskiras valstybines prekybos įmones, jų veiklą ar jų veiklos poveikį dvišalei prekybai, Šalis, kuriai pateiktas prašymas, užtikrina visišką skaidrumą pagal GATT 1994 XVII straipsnį.
3. Nepaisant 1 dalies, Šalis nepaskiria ar nepalieka toliau veikti paskirto importo ar eksporto monopolio, išskyrus tuos, kuriuos Šalis jau yra įsteigusi arba kurie nustatyti jos Konstitucijoje, kaip nurodyta 10-C priede. Šios dalies tikslais importo ar eksporto monopolis yra subjektui Šalies suteikta išimtinė teisė arba įgaliojimas importuoti prekę iš kitos Šalies arba eksportuoti prekę į kitą Šalį.

10.11 STRAIPSNIS

Kiekybinių apribojimų uždraudimas

1. Šalis nenustato arba nepalieka galioti draudimų ar apribojimų, taikomų kaip kvotos, licencijos ar kitos priemonės, jokioms iš kitos Šalies importuojamoms prekėms arba į kitą Šalį eksportuoti skirtoms ar eksportuoti parduodamoms prekėms, išskyrus pagal GATT 1994 XI straipsnį, įskaitant jo pastabas ir papildomas nuostatas. Tuo tikslu GATT 1994 XI straipsnis ir jo pastabos bei papildomos nuostatos *mutatis mutandis* įtraukiami į ši Susitarimo dalį ir tampa jos dalimi.
2. Šalis negali nustatyti ar palikti galioti eksporto ar importo kainos reikalavimų, išskyrus atvejus, kai tai leidžiama vykdant nurodymus dėl antidempingo ir kompensacinių muitų arba įsipareigojimus dėl kainos.

10.12 STRAIPSNIS

Naudojimasis lengvatomis

1. Šios Susitarimo dalies veikimo stebėsenos ir naudojimosi lengvatomis rodiklių apskaičiavimo tikslais Šalys kasmet keičiasi importo, vykdyto laikotarpiu, kuris prasideda praėjus 1 (vieniems) metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos ir baigiasi po 10 (dešimties) metų nuo muitų tarifų panaikinimo visoms prekėms pagal 10-A priedą, statistiniais duomenimis. Jeigu Jungtinis komitetas prekybos klausimams nenusprendžia kitaip, šis laikotarpis savaime pratęsiamas 5 (penkeriems) metams, o vėliau Jungtinis komitetas prekybos klausimams gali nuspręsti jį pratęsti toliau.

2. Pagal 1 dalį keičiamasi turimais paskutiniųjų metų kitos Šalies prekių importo statistiniais duomenimis, įskaitant vertės ir, jei taikytina, kiekio duomenis, kurie pateikiami muitų tarifų eilutės lygmeniu ir suskirstomi pagal importuojamas prekes, kurioms pagal šią Susitarimo dalį taikomas lengvatinis muitų tarifų režimas, ir prekes, kurioms lengvatinis režimas netaikomas.
3. Nedarant poveikio 2 daliai ir laikantis konfidencialumo reikalavimų pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, Šalis neprivalo keistis importo statistiniais duomenimis.

10.13 STRAIPSNIS

Konkrečios priemonės, susijusios su lengvatinio režimo valdymu

1. Laikydamosi 11 skyriaus ir 12-A priedo, Šalys bendradarbiauja, kad užkirstų kelią jų įstatymų ir kitų teisės aktų nesilaikymui, pažeidimams ir sukčiavimui, susijusiems su pagal šį skyrių taikomu lengvatiniu režimu, ir šiuos veiksmus nustatytų bei su jais kovotų.
2. Šalis, laikydamosi 4 dalyje nustatytos procedūros, gali nuspręsti laikinai sustabdyti atitinkamo lengvatinio režimo taikymą atitinkamiems produktams, jei ta Šalis, remdamasi objektyvia, įtikinama ir patikrinama informacija, nustato, kad:
 - a) buvo didelio masto sistemingų atitinkamų įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimų, nesilaikymo arba sukčiavimo atvejų, siekiant, kad pagal šį skyrių būtų pritaikytas lengvatinis muitų tarifų režimas, ir
 - b) kita Šalis sistemingai atsisako vykdyti arba kitaip nesilaiko 1 dalyje nurodytų pareigų pagal 11 skyrių ir 12-A priedą.

3. Šio straipsnio tikslais 1 dalyje nurodytų pareigų nesilaikymas, *inter alia*, apima aiškiai įrodytą ir sistemingą:

- a) pareigos patikrinti atitinkamų produktų kilmės statusą 11.24 ir 11.25 straipsniuose nustatyta tvarka nevykdymas ir
- b) atsisakymas arba nepateisinamas delsimas pranešti kilmės patikrinimo, atlikto pagal 11.25 ir 11.26 straipsnius, rezultatus arba
- c) nepakankamas administracinis bendradarbiavimas pagal 12-A priedą.

4. 2 dalyje nurodytą faktą nustačiusi Šalis nepagrįstai nedelsdama apie tai praneša Jungtiniam komitetui prekybos klausimams ir pateikia jam tą faktą pagrindžiančią informaciją.

5. Kai įvykdomi 4 dalies reikalavimai, faktą nustačiusi Šalis Jungtiniame komitete prekybos klausimams pradeda konsultacijas su kita Šalimi, kad būtų rastas abiem Šalims priimtinas sprendimas. Jeigu Šalys dėl bendrai priimtino sprendimo nesusitaria per 3 (tris) mėnesius nuo pranešimo dienos, minėtą faktą nustačiusi Šalis gali nuspręsti laikinai sustabdyti atitinkamo lengvatinio režimo taikymą atitinkamiems produktams. Tokiais atvejais faktą nustačiusi Šalis nepagrįstai nedelsdama apie laikiną sustabdymą praneša Jungtiniam komitetui prekybos klausimams.

6. Sprendimas laikinai sustabdyti atitinkamo lengvatinio režimo taikymą atitinkamam produktui pagal 4 dalį taikomas tik tokį laikotarpį, kuris atitinka poveikį atitinkamos Šalies finansiniams interesams, ir ne ilgiau kaip 3 (tris) mėnesius. Jei galima objektyviai ir patikrinamai įsitikinti, kad sąlygos, dėl kurių buvo priimtas minėtas sprendimas sustabdyti, išlieka pasibaigus sustabdymo laikotarpiui, atitinkama Šalis gali nuspręsti pratęsti sprendimo galiojimą tokiam pat laikotarpiui. Dėl kiekvieno sustabdymo periodiškai konsultuojamasi Jungtiniame komitete prekybos klausimams. Sprendimo galiojimo pratęsimo atveju konsultacijos Jungtiniame komitete prekybos klausimams surengiamos likus bent 15 (penkiolikai) dienų iki sustabdymo laikotarpio pabaigos.

7. Kiekviena Šalis pagal savo vidaus procedūras skelbia importuotojams skirtus skelbimus apie visus pranešimus dėl pagal 4 dalį nustatyto fakto ir sprendimus dėl laikino sustabdymo pagal 5 ir 6 dalis.

C SKIRSNIS

INSTITUCINĖS NUOSTATOS

10.14 STRAIPSNIS

Prekybos prekėmis pakomitetas

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Prekybos prekėmis pakomitetas, be 2.4, 9.9 ir 13.14 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:
 - a) skatina Šalių tarpusavio prekybą prekėmis;
 - b) kasmet įvertina šia Susitarimo dalimi suteiktų kvotų ir lengvatų naudojimą ir administravimą ir
 - c) aptaria, aiškina ir sprendžia bet kokius techninius klausimus, kurių gali kilti tarp Šalių dėl dalykų, susijusių su kiekvienos Šalies muitų tarifų nomenklatūros taikymu, kaip apibrėžta 10-A priedo 3 ir 4 punktuose.

10.15 STRAIPSNIS

Prekybos vynu produktais ir spiritiniais gėrimais pakomitetis

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Prekybos vynu produktais ir spiritiniais gėrimais pakomitetis, be 2.4 ir 9.9 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:
 - a) užtikrina, kad būtų laiku pranešama apie įstatymų ir kitų teisės aktų pakeitimus, susijusius su klausimais, kuriems taikomas 10-D priedas ir kurie daro poveikį vynu produktams ir spiritiniams gėrimams, kuriais Šalys prekiauja tarpusavyje, ir
 - b) priima sprendimus, kuriais detalizuojamos 10-D-3 priedėlio 2 punkte nustatytos taisyklės, visų pirma naudotinos formos ir išsami informacija, kuri turi būti pateikta analizės ataskaitoje.

10.16 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas prekybos vynu produktais ir spiritiniais gėrimais srityje ir ryšių punktai

1. Šalys bendradarbiauja prekybos vynu produktais ir spiritiniais gėrimais srityje ir sprendžia susijusius klausimus, visų pirma, dėl:
 - a) vynu produktų apibrėžčių, sertifikavimo ir ženklavimo;
 - b) vynu medžių veislių naudojimo vynu gamybai ir susijusio ženklavimo ir
 - c) spiritinių gėrimų produktų apibrėžčių, sertifikavimo ir ženklavimo.

2. Šalys glaudžiai bendradarbiauja ir ieško būdų gerinti savitarpio pagalbos teikimą taikant 10-D priedą, visų pirma siekdamas kovoti su sukčiavimu.

3. Siekdama palengvinti Šalių vykdymo užtikrinimo įstaigų ir institucijų savitarpio pagalbą klausimais, kuriems taikomas 10-D priedas, kiekviena Šalis paskiria įstaigas ir institucijas, atsakingas už to priedo taikymą ir vykdymo užtikrinimą. Jei Šalis paskiria daugiau kaip vieną kompetentingą įstaigą ar instituciją, ji užtikrina jų veiklos koordinavimą. Tokiais atvejais Šalis taip pat paskiria vieną ryšių palaikymo įstaigą ar instituciją, kuri atlieka vieno bendro ryšių punkto, į kurį galėtų kreiptis kitos Šalies įstaiga ar institucija, funkciją.

4. Ne vėliau kaip per 6 (šešis) mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Šalys per Prekybos vyno produktais ir spiritiniais gėrimais pakomitetį praneša viena kitai 3 dalyje nurodytų įstaigų, institucijų ir ryšių punktų kontaktinius duomenis. Šalys informuoja viena kitą apie bet kokius tokių įstaigų, institucijų ir ryšių punktų kontaktinių duomenų pasikeitimus.

11 SKYRIUS

PREKIŲ KILMĖS TAISYKLĖS IR PREKIŲ KILMĖS PROCEDŪROS

A SKIRSNIS

PREKIŲ KILMĖS TAISYKLĖS

11.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) priskiriama – produktas arba medžiaga yra klasifikuojami priskiriant juos prie tam tikro Suderintos sistemos skyriaus, skirsnio, pozicijos ar subpozicijos;
- b) siunta – produktai, vieno eksportuotojo vienu metu siunčiami vienam gavėjui, arba produktai, siunčiami su vienu transporto dokumentu, su kuriuo jie vežami nuo eksportuotojo iki gavėjo, arba, jei tokio dokumento nėra, su viena sąskaita faktūra;

- c) muitinė arba kompetentinga valdžios institucija:
- i) Europos Sąjungoje – už muitinės klausimus atsakingos Europos Komisijos tarnybos ir muitinės administracijos bei visos kitos institucijos, Europos Sąjungos valstybėse narėse atsakingos už muitų teisės aktų taikymą ir vykdymo užtikrinimą, ir
 - ii) MERCOSUR – Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių kompetentingos institucijos arba jų veiklos tęsėjai, išvardyti toliau:
 - A) Argentinoje: *Subsecretaría de Comercio Exterior del Ministerio de Economía*;
 - B) Brazilijoje: *Secretaria de Comércio Exterior do Ministério do Desenvolvimento, Indústria, Comércio e Serviços* ir *Ministério da Fazenda* pavaldus *Secretaria Especial da Receita Federal do Brasil*;
 - C) Paragvajuje: *Ministerio de Industria y Comercio del Subsecretaría de Estado de Comercio y Servicios* ir
 - D) Urugvajuje: *Ministerio de Economía y Finanzas del Asesoría de Política Comercial*;
- d) eksportuotojas – Šalyje esantis asmuo, eksportuojantis kilmės statusą turintį produktą ir surašantis pareiškimą apie prekių kilmę;

- e) pakeičiamos medžiagos – tos pačios rūšies ir prekinės kokybės medžiagos, kurių techninės ir fizinės charakteristikos yra vienodos ir kurių negalima atskirti vienu nuo kitų, kai jos įkomponuojamos į produktą;
- f) prekės – medžiagos ir produktai;
- g) importuotojas – asmuo, importuojantis kilmės statusą turintį produktą ir prašantis tam produktui taikyti lengvatinių muitų tarifų režimą;
- h) gamyba – apdorojimas ar perdirbimas, įskaitant surinkimą ar specifines operacijas;
- i) medžiaga – bet kokia produkto gamybai panaudota sudedamoji dalis, žaliava, komponentas arba detalė ir
- j) produktas – gaminamas produktas, net jei jis skirtas vėliau naudoti atliekant kitą gamybos operaciją.

11.2 STRAIPSNIS

Bendrieji reikalavimai

1. Šalis, taikanti lengvatinių muitų tarifų režimą kitos Šalies kilmės statusą turinčioms prekėms pagal šią Susitarimo dalį, toliau nurodytus produktus laiko Europos Sąjungos kilmės statusą turinčiais produktais, jei jie atitinka visus kitus taikytinus šio skyriaus reikalavimus:

- a) tik Europos Sąjungoje gauti produktai, kaip tai suprantama 11.4 straipsnyje;
- b) produktai, Europos Sąjungoje gauti tik iš kilmės statusą turinčių medžiagų, arba
- c) Europos Sąjungoje gauti produktai, kurių sudėtyje yra kilmės statuso neturinčių medžiagų, jeigu jie atitinka 11-B priede nustatytas sąlygas.

2. Šalis, taikanti lengvatinių muitų tarifų režimą kitos Šalies kilmės statusą turinčioms prekėms pagal šią Susitarimo dalį, toliau nurodytus produktus laiko MERCOSUR kilmės statusą turinčiais produktais, jei jie atitinka visus kitus taikytinus šio skyriaus reikalavimus:

- a) tik MERCOSUR gauti produktai, kaip tai suprantama 11.4 straipsnyje;
- b) produktai, MERCOSUR gauti tik iš kilmės statusą turinčių medžiagų, arba
- c) MERCOSUR gauti produktai, kurių sudėtyje yra kilmės statuso neturinčių medžiagų, jeigu jie atitinka 11-B priede nustatytas sąlygas.

3. Jeigu produktas įgijo kilmės statusą, jam pagaminti naudotos kilmės statuso neturinčios medžiagos nelaikomos neturinčiomis kilmės statuso, jei tas produktas kaip medžiaga panaudojamas kitam produktui.

11.3 STRAIPSNIS

Dvišalė kilmės kumuliacija

1. Europos Sąjungos kilmės statusą turintys produktai laikomi MERCOSUR kilmės statusą turinčiomis medžiagomis, kai jie naudojami gaminant MERCOSUR gautus produktus, jeigu jų apdorojimo ar perdirbimo operacijų mastas yra didesnis nei 11.6 straipsnyje nurodytų operacijų mastas.

2. MERCOSUR kilmės statusą turintys produktai laikomi Europos Sąjungos kilmės statusą turinčiomis medžiagomis, kai jie naudojami gaminant Europos Sąjungoje gautus produktus, jeigu jų apdorojimo ar perdirbimo operacijų mastas yra didesnis nei 11.6 straipsnyje nurodytų operacijų mastas.

11.4 STRAIPSNIS

Tik Šalyje gauti produktai

1. Tik Europos Sąjungoje arba tik MERCOSUR gautais produktais laikomi:
 - a) mineraliniai produktai ir kitos natūralios medžiagos, išgauti iš jų žemės gelmių arba jūros dugno;
 - b) jose išauginti arba surinkti augalai ir augaliniai produktai;

- c) jose atsivesti ir užauginti gyvi gyvūnai;
- d) produktai, gauti iš jose užaugintų gyvų gyvūnų;
- e) produktai, pagaminti paskerdus jose atsivestus ir užaugintus gyvūnus;
- f) produktai, gauti jose vykdant medžioklę ar žvejybą;
- g) akvakultūros produktai, jei žuvis, vėžiagyviai, moliuskai ir kiti vandens bestuburiai jose išveisti ir užauginti;
- h) žvejybos ir kiti produktai, išgauti iš jūros jų laivais¹;
- i) produktai, pagaminti jų žvejybos produktų perdirbimo laivuose tik iš h punkte nurodytų produktų;
- j) mineraliniai produktai ir kiti negyvi gamtos išteklių, paimti arba išgauti iš jūros dugno, podugnio ar vandenyno dugno:
 - i) Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių arba Europos Sąjungos valstybių narių išskirtinės ekonominės zonos, kaip nustatyta jų įstatymuose ir kituose teisės aktuose ir pagal UNCLOS V dalį;
 - ii) Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių arba Europos Sąjungos valstybių narių kontinentinio šelfo, kaip nustatyta jų įstatymuose ir kituose teisės aktuose ir pagal UNCLOS VI dalį, arba

¹ Šis punktas nedaro poveikio Šalių suverenioms teisėms ir pareigoms pagal UNCLOS, visų pirma išskirtinėje ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe.

iii) rajono, kaip apibrėžta UNCLOS 1 straipsnio 1 dalyje, kuriame Šalis arba Šalies asmuo turi išimtinės naudojimo teises pagal UNCLOS XI dalį ir Susitarimą dėl UNCLOS XI dalies įgyvendinimo;

k) jose surinkti naudoti gaminiai, tinkami tik žaliavoms atgauti;

l) jose vykdomos gamybos atliekos ir laužas¹ arba

m) prekės, pagamintos jose tik iš a–l punktuose nurodytų produktų.

2. 1 dalies h ir i punktuose vartojami terminai „jų laivai“ ir „jų žvejybos produktų perdirbimo laivai“ taikomi tik laivams ir žvejybos produktų perdirbimo laivams, kurie:

a) registruoti Europos Sąjungos valstybėje narėje arba Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje ir atitinkamais atvejais turi Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės arba Europos Sąjungos žvejybos licencijas, išduotas žvejybos įmonių, tinkamai įregistruotų vykdyti veiklą toje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba toje Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje, vardu;

¹ k ir l punktai nedaro poveikio kiekvienos Šalies įstatymams ir kitiems teisės aktams, susijusiems su juose nurodytų prekių importu.

- b) plaukioja su tos pačios registravimo Europos Sąjungos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės vėliava¹ ir
- c) atitinka vieną iš toliau nurodytų sąlygų:
- i) ne mažiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų) jų nuosavybės teisių priklauso Šalių vienam ar keliems fiziniams asmenims²;
 - ii) jų nuosavybės teisės priklauso juridiniams asmenims³:
 - A) kurių pagrindinė buveinė ir pagrindinė verslo vieta yra Šalyje ir
 - B) kurių ne mažiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų) nuosavybės teisių priklauso Šalių fiziniams arba juridiniams asmenims arba
 - iii) kurių ne mažiau kaip du trečdaliai įgulos narių yra Šalių fiziniai asmenys.

¹ Žvejybos arba kiti produktai, gauti iš jūros frachtuotais laivais, plaukiojančiais su tos Europos Sąjungos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės vėliava, laikomi Europos Sąjungos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, kurioje laivas yra frachtuotas ir kurioje išduota licencija, kilmės statusą turinčiais produktais, su sąlyga, kad jie atitinka visus šioje dalyje nustatytus kriterijus.

² Šio straipsnio tikslais taikoma 18.2 straipsnio m punkte pateikta termino apibrėžtis.

³ Šio straipsnio tikslais taikoma 18.2 straipsnio h punkte pateikta termino apibrėžtis.

11.5 STRAIPSNIS

Leidžiamieji nuokrypiai

1. Jeigu produktui gaminti panaudota kilmės statuso neturinti medžiaga neatitinka 11-B priede nustatytų reikalavimų, tas produktas vis dėlto laikomas Šalies kilmės produktu, jeigu:
 - a) kilmės statuso neturinčių medžiagų bendra vertė sudaro ne daugiau kaip 10 % (dešimt procentų) produkto gamintojo (*ex-works*) kainos ir
 - b) taikant šią dalį neviršijami jokie iš 11-B priede nustatytų kilmės statuso neturinčių medžiagų didžiausios vertės arba masės procentinių dydžių.
2. 1 dalis netaikoma Suderintos sistemos 50–63 skirsniams priskiriamiems produktams, kuriems taikomi 11-A priedo 6 ir 7 pastabose nustatyti leidžiamieji nuokrypiai.

11.6 STRAIPSNIS

Nepakankamo apdorojimo ar perdirbimo operacijos

1. Nepaisant 11.2 straipsnio 1 dalies c punkto ir 11.2 straipsnio 2 dalies c punkto, produktas nelaikomas Šalies kilmės statusą turinčiu produktu, jei jį gaminant toje Šalyje atliktos tik toliau nurodytos operacijos su kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis:
 - a) operacijos, kuriomis užtikrinama, kad produktai išliktų geros būklės juos vežant ir saugant;

- b) pakuočių keitimas, jų ardymas ir surinkimas;
- c) plovimas, valymas ar dulkių, oksido, alyvos, dažų ar kitokių dangų nuvalymas;
- d) tekstilės lyginimas arba presavimas;
- e) paprastos dažymo ir poliravimo operacijos;
- f) grūdų ir ryžių lukštenimas ir dalinis ar visiškas balinimas, poliravimas ir glazūravimas;
- g) cukraus dažymo ar aromatizavimo arba cukraus gabalėlių formavimo operacijos, dalinis arba visiškas cukraus kristalų malimas;
- h) vaisių, riešutų ir daržovių lupimas, kauliukų išėmimas ir lukštenimas;
- i) galandimas, paprastas šlifavimas, atskyrimas arba paprastas pjaustymas;
- j) sijojimas, atrankinė patikra, rūšiavimas, klasifikavimas, kategorizavimas ir derinimas, įskaitant rinkinių sudarymą;
- k) paprastas išpilstymas į butelius, skardines, flakonus, dėjimas į maišus, dėklus ar dėžes, kortelių ar lentelių tvirtinimas ir visos kitos paprasto pakavimo operacijos;
- l) žymų, etikečių, logotipų ir kitų panašių ženklų tvirtinimas ar spausdinimas ant produktų ar jų pakuočių;
- m) paprastas vienos ar kelių rūšių produktų sumaišymas ir cukraus sumaišymas su bet kokia medžiaga;

- n) paprastas surinkimas iš kilmės statuso neturinčių dalių sudarant užbaigtą produktą arba produktų išardymas į dalis;
- o) paprastas vandens pridėjimas, produktų praskiedimas, dehidravimas ar denatūravimas;
- p) dviejų ar kelių operacijų, išvardytų a–o punktuose, derinys arba
- q) gyvūnų skerdimas.

2. 1 dalies tikslais operacija laikoma paprasta, kai jai atlikti nebūtina turėti specialių įgūdžių ar mechanizmų, aparatų ar įrankių, specialiai pagamintų ar įrengtų toms operacijoms atlikti.

11.7 STRAIPSNIS

Kvalifikacinis vienetas

1. Taikant šį skyrių kvalifikaciniu vienetu laikomas konkretus produktas, klasifikuojamas jį priskiriant pagal Suderintą sistemą.
2. Kai produktas, kurį sudaro produktų grupė arba rinkinys, klasifikuojant priskiriamas prie vienos Suderintos sistemos pozicijos, jo visuma sudaro kvalifikacinį vienetą.
3. Jei siuntą sudaro tam tikras skaičius tapačių produktų, klasifikuojant priskiriamų prie tos pačios Suderintos sistemos pozicijos, taikant šį skyrių atsižvelgiama į kiekvieną atskirą produktą.

11.8 STRAIPSNIS

Pakuočių medžiagos, pakavimo medžiagos ir talpyklos

1. Jei pagal Suderintos sistemos bendrųjų aiškinimo taisyklių 5 taisyklę pakuotė klasifikuojama kartu su produktu, nustatant kilmę ji taip pat vertinama kartu su produktu.
2. Nustatant produktų kilmės statusą neatsižvelgiama į transportavimo pakavimo medžiagas ir talpyklas, naudojamas produktams apsaugoti juos transportuojant.

11.9 STRAIPSNIS

Reikmenys, atsarginės dalys ir įrankiai

Kartu su įranga, mechanizmu, aparatu ar transporto priemone siunčiami reikmenys, atsarginės dalys ir įrankiai, kurie yra įprastai susiję su tokiu produktu ir yra įskaičiuoti į jo kainą arba kuriems nėra surašyta atskira sąskaita faktūra, laikomi sudarančiais vieną produktą kartu su ta įranga, mechanizmu, aparatu ar transporto priemone.

11.10 STRAIPSNIS

Apskaitos atskyrimas

1. Jei produktui pagaminti naudojamos kilmės statusą turinčios ir kilmės statuso neturinčios pakeičiamos medžiagos, saugojimo metu tos medžiagos fiziškai atskiriamos pagal jų kilmę, kad kilmės statusą turinčios medžiagos išlaikytų savo kilmės statusą.
2. Nepaisant 1 dalies, gaminant produktą nereikia fiziškai atskirti kilmės statusą turinčių ir kilmės statuso neturinčių pakeičiamų medžiagų, jei to produkto kilmė nustatoma pagal atsargų tvarkymui taikomą apskaitos atskyrimo metodą.
3. Apskaitos atskyrimas registruojamas ir taikomas pagal bendruosius apskaitos principus, taikomus Šalyje, kurioje produktas pagamintas.
4. Apskaitos atskyrimo metodas gali būti taikomas, tik jei galima užtikrinti, kad bet kuriuo metu kilmės statusas būtų suteiktas ne daugiau produktų, nei tuo atveju, jei medžiagos būtų buvusios fiziškai atskirtos.
5. Šalis gali reikalauti, kad apskaitos atskyrimo metodą būtų galima taikyti tik gavus išankstinį atitinkamų kompetentingų institucijų leidimą. Kompetentingos institucijos gali išduoti leidimą, taikydamos bet kokias, jų vertinimu, tinkamas sąlygas, ir tokiais atvejais stebi, kaip juo naudojasi. Šios institucijos gali bet kada panaikinti leidimą, jei asmuo, kuriam jis suteiktas, netinkamai naudojami apskaitos atskyrimo metodu arba nesilaiko kurių nors kitų šiame skyriuje nustatytų sąlygų.

11.11 STRAIPSNIS

Rinkiniai

Rinkiniai, kaip apibrėžta Suderintos sistemos bendrųjų aiškinimo taisyklių 3 taisyklėje, laikomi turinčiais kilmės statusą, jei visi juos sudarantys produktai turi kilmės statusą. Vis dėlto, jei rinkinį sudaro kilmės statusą turintys ir kilmės statuso neturintys produktai, pats rinkinys laikomas turinčiu kilmės statusą, jeigu kilmės statuso neturinčių produktų vertė neviršija 15 % (penkiolikos procentų) rinkinio gamintojo (*ex-works*) kainos.

11.12 STRAIPSNIS

Neutralūs elementai

Siekiant nustatyti, ar produktas turi kilmės statusą, nebūtina nustatyti jo gamybai naudojamų toliau nurodytų elementų kilmės:

- a) energijos ir kuro;
- b) įrangos ir įrenginių;
- c) mechanizmų ir įrankių arba
- d) prekių, kurios neįeina į galutinę produkto sudėtį ir nėra tam skirtos.

11.13 STRAIPSNIS

Teritoriškumo principas

1. Šiame skyriuje nustatytų sąlygų, susijusių su kilmės statuso įgijimu, Europos Sąjungoje arba MERCOSUR turi būti laikomasi nepertraukiamai.
2. Jei kilmės statusą turinčios prekės, eksportuotos iš Europos Sąjungos ar MERCOSUR į trečiąją šalį, yra gražinamos, jos laikomos neturinčiomis kilmės statuso, nebent dėl tų prekių galėtų būti pateikta muitinei priimtinių įrodymų, kad:
 - a) gražinamos prekės yra tos pačios, kurios buvo eksportuotos, ir
 - b) su jomis neatlikta jokių kitų operacijų, išskyrus tas, kurios buvo būtinos gerai prekių būklei išlaikyti, kol jos buvo laikomos toje trečiojoje šalyje arba kol jos buvo eksportuojamos.

11.14 STRAIPSNIS

Vežimo sąlygos

1. Produktai, deklaruojami importuoti į Šalį, turi būti tie patys, kurie eksportuoti iš Šalies, kurios kilmės statusą jie laikomi turinčiais. Prieš tai, kai jie deklaruojami importuoti, jie negali būti niekaip pakeisti ir su jais negali būti atlikta jokių operacijų, išskyrus operacijas, būtinas gerai jų būklei išlaikyti ar ženklams, etiketėms, plomboms ar kitiems skiriamiesiems ženklams pridėti ar pritvirtinti užtikrinant konkrečių importuojančios Šalies vidaus reikalavimų laikymąsi.

2. Produktus ar siuntas galima saugoti ir siuntas galima skaidyti, jei tai atliekama eksportuotojo arba paskesnio prekių turėtojo atsakomybe ir jei produktai lieka tranzito šalies ar šalių muitinės priežiūroje.
3. Suabejojusi, ar laikomasi 1 ir 2 dalyse nustatytų reikalavimų, importuojančios Šalies muitinė gali prašyti importuotojo pateikti įrodymus, kad jų laikomasi, ir jie gali būti pateikti bet koku būdu, įskaitant sutartinius transporto dokumentus, tokius kaip konosamentai, faktinius ar konkrečius įrodymus, pagrįstus pakuočių ženkliniu ar numeracija, arba su pačiu produktu susijusius įrodymus.

11.15 STRAIPSNIS

Parodos

1. Kilmės statusą turintiems produktams, nusiųstiems į parodą trečiojoje šalyje ir po parodos parduotiems importuoti į Europos Sąjungą arba MERCOSUR, importuojant taikomos šios Susitarimo dalies nuostatos, jei importuojančios Šalies muitinei pateikiama priimtinių įrodymų, kad:
 - a) eksportuotojas produktus išsiuntė iš Europos Sąjungos arba MERCOSUR į trečiąją šalį, kurioje vyko paroda, ir ten juos eksponavo;
 - b) tas eksportuotojas produktus pardavė ar kitaip perleido asmeniui Europos Sąjungoje arba MERCOSUR;

- c) vykstant parodai ar iškart po jos produktai buvo siunčiami tokios būklės kaip ir siunčiant į parodą ir
- d) nuo tada, kai produktai nusiųsti į parodą, jie nenaudoti jokioms reikmėms, tik eksponuoti parodoje.

2. Pareiškimas apie prekių kilmę surašomas pagal B skirsnio nuostatas ir pateikiamas importuojančios Šalies muitinei. Jame nurodomas parodos pavadinimas ir adresas.

3. 1 dalis taikoma bet kuriai prekybos, pramonės, žemės ūkio ar amatų parodai, mugei ar panašiam viešam demonstravimui, kurie organizuojami ne parduotuvėse ar verslo patalpose siekiant asmeninių tikslų norint parduoti užsieninius produktus ir kurių metu produktai lieka muitinės prižiūrimi.

B SKIRSNIS

PREKIŲ KILMĖS PROCEDŪROS

11.16 STRAIPSNIS

Bendrieji reikalavimai

Į MERCOSUR importuojamiems Europos Sąjungos kilmės statusą turintiems produktams ir į Europos Sąjungą importuojamiems MERCOSUR kilmės statusą turintiems produktams lengvatiniis muitų tarifų režimas pagal šią Susitarimo dalį taikomas pateikus pareiškimą apie prekių kilmę pagal 11.17 straipsnį ir kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus¹.

11.17 STRAIPSNIS

Pareiškimo apie prekių kilmę surašymo sąlygos

1. 11.16 straipsnyje nurodytas pareiškimas apie prekių kilmę gali būti surašytas:
 - a) eksportuotojo pagal atitinkamus eksporto Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus arba

¹ Prekių kilmės sertifikatas galios pagal 11-D priede nustatytas pereinamojo laikotarpio priemonės jame nurodytą laikotarpį.

b) bet kurio eksportuotojo bet kuriai mažai siuntai, sudarytai iš vienos ar daugiau pakuočių su kilmės statusą turinčiais produktais, kurių bendra vertė neviršija atitinkamuose eksporto Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytos ribos.

2. Šalys apsikeičia informacija apie atitinkamus 1 dalyje nurodytus įstatymus ir kitus teisės aktus:

a) šio Susitarimo įsigaliojimo dieną;

b) jei tokie įstatymai ir kiti teisės aktai buvo pakeisti – iki pakeitimų įsigaliojimo ir

c) bet kurios Šalies prašymu – bet kuriuo metu po šio Susitarimo įsigaliojimo.

3. Pareiškimas apie prekių kilmę gali būti surašomas, jeigu atitinkami produktai yra Europos Sąjungos arba MERCOSUR kilmės produktai ir atitinka kitus šio skyriaus reikalavimus.

4. Eksportuotojas, surašantis pareiškimą apie prekių kilmę, turi būti pasirengęs eksporto Šalies muitinės ar kompetentingos valdžios institucijos prašymu bet kada pateikti visus reikiamus dokumentus, kuriais įrodomas atitinkamų produktų kilmės statusas ir kitų šio skyriaus reikalavimų įvykdymas.

5. Eksportuotojas pareiškimą apie prekių kilmę surašo sąskaitoje faktūroje, važtaraštyje arba kitame komerciniame dokumente, kuriame kilmės statusą turintis produktas yra pakankamai išsamiai apibūdintas, kad jį būtų galima identifikuoti, pagal vieną iš 11-C priede pateikto teksto kalbinių versijų ir eksporto Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus.

6. Pareiškimą apie prekių kilmę eksportuotojas pats pasirašo ranka, išskyrus atvejus, kai atitinkamuose eksporto Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose numatyta kitaip.
7. Pareiškimą apie prekių kilmę eksportuotojas gali surašyti, kai jame nurodyti produktai yra eksportuojami arba jau eksportuoti, jei pareiškimas importo Šalyje pateikiamas ne vėliau kaip per 2 (dvejus) metus nuo jame nurodytų produktų importo.

11.18 STRAIPSNIS

Pareiškimo apie prekių kilmę galiojimas

1. Pareiškimas apie prekių kilmę galioja 12 (dvylika) mėnesių nuo tos dienos, kai eksportuotojas jį surašė, ir per tą laikotarpį pateikiamas importo Šalies muitinei.
2. Pareiškimai apie prekių kilmę, pateikti praėjus 1 dalyje nurodytam laikotarpiui, gali būti priimami lengvatinio režimo taikymo tikslais tik tuo atveju, jei jie nebuvo pateikti per tą laikotarpį dėl išimtinių aplinkybių.
3. Kitais pavėluoto pateikimo atvejais importo Šalies muitinė gali priimti pareiškimą apie prekių kilmę, jei produktai jai buvo pateikti iki galutinio termino.

11.19 STRAIPSNIS

Importavimas dalimis

Jeigu prie Suderintos sistemos XV–XXI skyrių priskiriami išmontuoti ar nesurinkti produktai, kaip tai suprantama Suderintos sistemos bendrųjų aiškinimo taisyklių 2 taisyklės a punkte, yra importuotojo prašymu, laikantis importo Šalies muitinės nustatytų sąlygų, importuojami dalimis, importuojant pirmąją jų dalį muitinei pateikiamas vienas bendras pareiškimas apie tų produktų kilmę.

11.20 STRAIPSNIS

Reikalavimo surašyti pareiškimą apie prekių kilmę taikymo išimtys

1. Privačių asmenų mažose siuntose kitiems privatiems asmenims siunčiami arba keliautojų asmeninio bagažo dalimi esantys produktai yra priimami kaip kilmės statusą turintys produktas ir nereikalaujama pateikti pareiškimo apie jų kilmę, jei tai nėra prekybinis importas, jie deklaruoti kaip atitinkantys šio skyriaus reikalavimus ir nėra pagrindo abejoti tokio deklaravimo teisingumu. Kai produktai siunčiami paštu, deklaracija gali būti surašyta CN22 / CN23 muitinės deklaracijoje arba prie to dokumento pridėtame lape.
2. Nereguliarus importas, susijęs tik su asmeninėms gavėjų ar keleivių arba jų šeimų reikmėms skirtais produktais, nėra laikomas prekybiniu importu, jei iš produktų pobūdžio ir kiekio aišku, kad nesiekama jokių komercinių tikslų.

3. Bendra 1 dalyje nurodytų produktų vertė neviršija importo Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų verčių. Šalys keičiasi informacija apie šias vertes.

11.21 STRAIPSNIS

Patvirtinamieji dokumentai

11.17 straipsnio 4 dalyje nurodyti dokumentai, be kita ko, gali būti:

- a) tiesioginiai procesų, kuriuos eksportuotojas ar tiekėjas atliko siekdamas gauti atitinkamas prekes, įrodymai, pavyzdžiui, esantys jo apskaitos ar vidaus buhalterijos dokumentuose;
- b) Europos Sąjungoje arba MERCOSUR išduoti arba surašyti dokumentai, kuriais įrodomas panaudotų medžiagų kilmės statusas, jei tie dokumentai naudojami, išduoti arba surašyti pagal tos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus;
- c) Europos Sąjungoje arba MERCOSUR išduoti arba surašyti dokumentai, kuriais įrodomas medžiagų apdorojimas ar perdirbimas Europos Sąjungoje arba MERCOSUR, jei tie dokumentai naudoti, išduoti arba surašyti pagal tos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, ir
- d) Europos Sąjungoje arba MERCOSUR pagal šį skyrių surašytas pareiškimas apie prekių kilmę, kuriuo įrodomas panaudotų medžiagų kilmės statusas.

11.22 STRAIPSNIS

Dokumentų tvarkymo reikalavimai

Pareiškimą apie prekių kilmę surašantis eksportuotojas bent 3 (trejus) metus nuo jo surašymo dienos saugo pareiškimo apie prekių kilmę ir 11.17 straipsnio 4 dalyje nurodytų dokumentų kopijas. Importuotojas saugo tą pareiškimą apie prekių kilmę arba jo kopiją, jei originalą turi muitinė arba kompetentinga valdžios institucija, bent 3 (trejus) metus nuo tame pareiškime apie prekių kilmę nurodytų produktų importo dienos.

11.23 STRAIPSNIS

Neatitikimai ir formalios klaidos

1. Esant nedideliems neatitikimams tarp pareiškimo apie prekių kilmę ir dokumentų, muitinės įstaigai pateikiamų atliekant produktų importo formalumus, pareiškimas apie prekių kilmę netampa niekinis, jei tinkamai nustatoma, kad pareiškimas apie prekių kilmę atitinka pateiktus produktus.
2. Pareiškimas apie prekių kilmę negali būti atmestas dėl akivaizdžių formalių klaidų jame, jei jos nesukelia abejonių dėl pareiškime apie prekių kilmę pateiktos informacijos teisingumo.

11.24 STRAIPSNIS

Muitinių ir kompetentingų valdžios institucijų bendradarbiavimas

1. Europos Sąjungos valstybių narių ir Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės muitinės arba kompetentingos valdžios institucijos Europos Komisijos ir MERCOSUR sekretoriato ryšių priemonėmis pateikia viena kitai muitinių arba kompetentingų valdžios institucijų, atsakingų už pareiškimų apie prekių kilmę tikrinimą, adresus.
2. Siekdamos užtikrinti, kad šis skyrius būtų tinkamai taikomas, Europos Sąjunga ir MERCOSUR viena kitai per savo muitines ar kompetentingas valdžios institucijas padeda tikrinti pareiškimų apie prekių kilmę autentiškumą ir juose pateiktos informacijos teisingumą.
3. Siekiant užkirsti kelią muitų teisės aktų pažeidimams, juos tirti ir su jais kovoti, 12-A priede numatytas muitinių arba kompetentingų valdžios institucijų bendradarbiavimas, įskaitant vienos Šalies tinkamai įgaliotų pareigūnų buvimą kitos Šalies teritorijoje, jei tam pritaria Šalis, kurios teritorijoje teikiama pagalba, ir laikomasi jos nustatytų sąlygų.

11.25 STRAIPSNIS

Pareiškimų apie prekių kilmę tikrinimas

1. Pareiškimai apie prekių kilmę tikrinami atsitiktinės atrankos būdu arba kai importo Šalies muitinei ar kompetentingoms valdžios institucijoms kyla pagrįstų abejonų dėl tų pareiškimų autentiškumo, atitinkamų produktų kilmės statuso ar kitų šio skyriaus reikalavimų įvykdymo.
2. 1 dalies įgyvendinimo tikslais importo Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos grąžina pareiškimą apie prekių kilmę arba jo kopiją eksporto Šalies muitinei arba kompetentingoms valdžios institucijoms, nurodydamos prašymo atlikti patikrinimą priežastis. Kartu su prašymu atlikti patikrinimą pateikiami visi turimi dokumentai ar informacija, kuriais remiantis galima daryti prielaidą, kad pareiškime apie prekių kilmę pateikta informacija yra neteisinga.
3. Prašymas atlikti patikrinimą ir paskesnis atsakymas pateikiami importo Šalies muitinės arba kompetentingos valdžios institucijos, prašančios atlikti patikrinimą, oficialiaja kalba, tai Šaliai priimtina kalba arba pagal 12-A priedo 5 straipsnio 3 dalį.
4. Patikrinimą atlieka eksporto Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos. Šiuo tikslu jos yra įgaliotos prašyti bet kokių įrodymų ir atlikti bet kokius eksportuotojo sąskaitų patikrinimus ar bet kokią kitą patikrinimą, kurį laiko tinkamu.

5. Jei importo Šalies muitinė ar kompetentingos valdžios institucijos, laukdamos patikrinimo rezultatų, nusprendžia sustabdyti lengvatinio muitų tarifų režimo taikymą atitinkamiems produktams, jos pasiūlo išleisti produktus importuotojui, taikydamos bet kokias atsargumo priemones, kurias muitinė ar kompetentingos valdžios institucijos mano esant reikalingas. Lengvatinio režimo taikymo sustabdymas nutraukiamas kuo greičiau po to, kai importo Šalis nustato produktų kilmę.

6. Eksporto Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos kuo greičiau informuoja importo Šalies institucijas, paprašiusias atlikti patikrinimą, apie jo rezultatus. Eksporto Šalis importo Šalies muitinei arba kompetentingoms valdžios institucijoms pateikia šią informaciją:

- a) patikrinimo rezultatus;
- b) tikrinamo produkto aprašymą ir tarifinį klasifikavimą, susijusį su kilmės taisyklių taikymu;
- c) gamybos proceso aprašymą ir paaiškinimą, pakankamus produkto kilmės statusui pagrįsti;
- d) informaciją apie patikrinimo atlikimo būdą ir
- e) jei tinkama, patvirtinamuosius dokumentus.

7. Jei per 10 (dešimt) mėnesių nuo prašymo atlikti patikrinimą dienos negaunamas atsakymas arba jeigu atsakyme nėra pakankamai informacijos, kad būtų galima nustatyti atitinkamo pareiškimo autentiškumą arba produktų kilmę, prašymą pateikusi muitinė ar kompetentingos valdžios institucijos atsisako pareiškime apie prekių kilmę nurodytiems produktams taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą, nebent būtų išimtinių aplinkybių. 10 (dešimties) mėnesių laikotarpis gali būti pratęstas Šalių bendru sutarimu, atsižvelgiant į prašymų atlikti patikrinimą skaičių ir patikrinimų sudėtingumą.

8. Patikrinimo prašanti importo Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos eksporto Šalies muitinės arba kompetentingų valdžios institucijų prašymu praneša toms institucijoms apie savo sprendimą dėl patikrinimo proceso.

11.26 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Jei dėl 11.25 straipsnyje nustatytų tikrinimo procedūrų importo Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos ketina nustatyti kilmę, kuri neatitinka eksporto Šalies muitinės arba kompetentingų valdžios institucijų atsakymo, pateikto pagal 11.25 straipsnio 6 dalį, importo Šalis apie šį ketinimą praneša eksporto Šaliai per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo atsakymo gavimo pagal 11.25 straipsnio 6 dalį.

2. Bet kurios iš Šalių prašymu Šalys surengia konsultacijas per 90 (devyniasdešimt) dienų nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo dienos arba per sutartą laikotarpį, kad išspręstų su tikrinimo procedūromis susijusius nesutarimus. Konsultacijų laikotarpį galima konkrečiais atvejais pratęsti Šalių rašytiniu bendru sutarimu.
3. Jei yra skirtumų, susijusių su tikrinimo procedūromis, kurių negali tarpusavyje išspręsti patikrinimo prašanti importo Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos ir eksporto Šalies muitinė ar kompetentingos valdžios institucijos, atsakingos už to patikrinimo atlikimą, arba jei dėl tų skirtumų kyla klausimų dėl šio skyriaus aiškinimo, tie skirtumai ar klausimai pateikiami 11.32 straipsnyje nurodytam Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitečiui.
4. Patikrinimo prašanti importo Šalies muitinė arba kompetentingos valdžios institucijos gali priimti sprendimą dėl kilmės po konsultacijų Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetyje ir tik remdamasi pakankamu pagrindu bei suteikusi importuotojui teisę būti išklaustam. Apie sprendimą pranešama eksporto Šaliai.
5. Nė viena šio straipsnio nuostata nedaro poveikio Šalių procedūroms ar teisėms pagal 29 skyrių.
6. Importuotojo ir importo Šalies muitinės arba kompetentingų valdžios institucijų ginčai visas atvejais sprendžiami pagal tos Šalies teisę.

11.27 STRAIPSNIS

Konfidencialumas

1. Kiekviena Šalis, laikydamosi savo teisės, užtikrina pagal šį skyrių surinktos informacijos konfidencialumą ir saugo tą informaciją, kad ji nebūtų atskleista.
2. Gautą informaciją importuojančios Šalies institucijos gali naudoti tik šio skyriaus tikslais. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagal šį skyrių surinkta konfidenciali informacija būtų naudojama tik kilmės nustatymo ir muitinės klausimų administravimo ir vykdymo užtikrinimo tikslais, nebent tą konfidencialią informaciją pateikęs asmuo ar Šalis leistų kitaip.
3. Nepaisant 2 dalies, importuojanti Šalis gali leisti naudoti arba atskleisti pagal šį skyrių surinktą informaciją administraciniame, teisiniame ar jurisdikciniame procese, pradėtame dėl su muitine susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriais įgyvendinamas šis skyrius, nesilaikymo. Tokiu atveju importuojanti Šalis praneša eksportuojančiai Šaliai apie informacijos naudojimą arba atskleidimą.

11.28 STRAIPSNIS

Administracinės priemonės ir sankcijos

Šalis pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus taiko administracines priemones ir sankcijas bet kuriam asmeniui, kuris, siekdamas, kad produktams būtų taikomas lengvatinis muitų tarifų režimas, surašo dokumentą, kuriame pateikia neteisingą informaciją, arba toks dokumentas yra surašomas dėl jo kaltės.

C SKIRSNIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

11.29 STRAIPSNIS

Seuta ir Melilja

1. Šio skyriaus tikslais Europos Sąjungos atveju terminas „Šalis“ neapima Seutos ir Meliljos.
2. Į Seutą ir Melilją importuojamiems MERCOSUR kilmės produktams visais atžvilgiais pagal šį Susitarimą taikomas toks pats muitų režimas, koks taikomas Europos Sąjungos muitų teritorijos kilmės produktams pagal Akto dėl Ispanijos Karalystės ir Portugalijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą 2 protokolą. Pagal šį Susitarimą importuojamiems Seutos ir Meliljos kilmės produktams MERCOSUR taiko tokį patį muitų režimą, koks yra taikomas iš Europos Sąjungos importuojamiems Europos Sąjungos kilmės produktams.
3. Šiame skyriuje nurodytos prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros *mutatis mutandis* taikomos produktams, eksportuojamiems iš MERCOSUR į Seutą ir Melilją, ir produktams, eksportuojamiems iš Seutos ir Meliljos į MERCOSUR.
4. Seuta ir Melilja laikomos viena teritorija.

5. Priklausomai nuo produkto kilmės, pareiškimo apie prekių kilmę 2 laukelyje eksportuotojas nurodo „MERCOSUR“ arba „Seuta ir Melilja“.

6. Už šio skyriaus taikymą ir įgyvendinimą Seutoje ir Meliljoje yra atsakinga Ispanijos Karalystės muitinė.

11.30 STRAIPSNIS

Tarifinės kvotos

Prie produktų, eksportuojamų pagal Europos Sąjungos suteiktas tarifines kvotas, pridedamas Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių išduotas oficialus dokumentas, kurio pavyzdį MERCOSUR turėtų pateikti Europos Sąjungai ne vėliau kaip šio Susitarimo įsigaliojimo dieną¹.

11.31 STRAIPSNIS

Tranzitu vežamos ar sandėliuojamos prekės

Šis Susitarimas gali būti taikomas šio skyriaus reikalavimus atitinkančioms prekėms, kurios šio Susitarimo įsigaliojimo dieną yra vežamos tranzitu arba laikinai sandėliuojamos muitinės sandėliuose arba laisvosiose zonose Europos Sąjungoje arba MERCOSUR, jei importuojančios Šalies muitinei per 6 (šešis) mėnesius nuo minėtos datos pateikiamas pareiškimas apie prekių kilmę ir, jei tinkama, dokumentai, įrodantys, kad prekės atitinka 11.14 straipsnį.

¹ Ši nuostata taikoma nedarant poveikio kitoms šio skyriaus nuostatomis.

11.32 STRAIPSNIS

Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetas

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetas, be 2.4 straipsnyje, 9.9 straipsnyje, 12.6 straipsnio 10 dalyje ir 12.21 straipsnyje išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:

- a) atlieka Jungtinio komiteto prekybos klausimams veiklai būtiną parengiamąjį vidaus darbą, susijusį su:
 - i) šio skyriaus įgyvendinimu bei veikimu ir
 - ii) bet kokiais Šalies pasiūlytais šio skyriaus daliniais pakeitimais;
- b) priima aiškinamąsias pastabas, kad palengvintų šio skyriaus įgyvendinimą, ir
- c) prireikus surengia 11.26 straipsnyje numatytas konsultacijas.

11.33 STRAIPSNIS

Aiškinamosios pastabos

Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetas, kai tinkama, priima šio skyriaus aiškinimo, taikymo ir administravimo aiškinamąsias pastabas.

11.34 STRAIPSNIS

Šio skyriaus daliniai pakeitimai

Jungtinė taryba prekybos klausimams šį skyrių gali iš dalies keisti pagal 9.7 straipsnio 1 dalies f punktą.

12 SKYRIUS

MUITINĖS KLAUSIMAI IR PREKYBOS LENGVINIMAS

12.1 STRAIPSNIS

Tikslai ir taikymo sritis

1. Šalys pripažįsta muitinės darbo ir prekybos lengvinimo klausimų kintančioje pasaulio prekybos aplinkoje svarbą.
2. Šalys pripažįsta, kad importo, eksporto ir tranzito reikalavimų bei procedūrų pagrindas yra tarptautinės prekybos ir muitų aktai bei standartai.

3. Šalys pripažįsta, kad jų teisės aktai turėtų būti nediskriminaciniai ir kad muitinės ir kitos su prekyba susijusios procedūros turėtų būti grindžiamos moderniais metodais ir veiksminga kontrole, siekiant kovoti su sukčiavimu, apsaugoti vartotojų sveikatą bei saugą ir skatinti teisėtą prekybą. Kiekviena Šalis turėtų periodiškai peržiūrėti savo muitų teisės aktus ir muitinės procedūras. Šalys taip pat pripažįsta, kad jų muitinės ir kitos su prekyba susijusios procedūros neturėtų sudaryti didesnės administracinės naštos ar būti labiau ribojančios prekybą negu būtina teisėtiems tikslams pasiekti ir turėtų būti taikomos nuspėjamai, nuosekliai ir skaidriai.
4. Šalys stiprina bendradarbiavimą, siekdamas užtikrinti, kad atitinkami įstatymai ir kiti teisės aktai ir atitinkamų institucijų administraciniai gebėjimai padėtų siekti tikslo skatinti prekybos lengvinimą, kartu užtikrinant veiksmingą prekių importo, eksporto ir tranzito kontrolę pasienyje.
5. Šalys bendradarbiauja siekdamas remti didesnę regioninę integraciją tiek Europos Sąjungoje, tiek MERCOSUR.

12.2 STRAIPSNIS

Muitinių bendradarbiavimas

1. Šalys bendradarbiauja muitinės ir kitų su prekyba susijusių reikalų srityje per savo atitinkamas institucijas, siekdamas užtikrinti, kad būtų pasiekti 12.1 straipsnyje nustatyti tikslai.

2. Bendradarbiaujant gali būti, be kita ko:
- a) keičiamasi informacija apie muitų ir kitus su prekyba susijusius teisės aktus, tų teisės aktų ir muitinės procedūrų įgyvendinimą, ypač šiose srityse:
 - i) muitinės procedūrų supaprastinimo ir modernizavimo;
 - ii) muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo;
 - iii) laisvo prekių judėjimo ir regioninės integracijos;
 - iv) vežimo tranzitu ir perkrovimo lengvinimo;
 - v) žinybų veiklos koordinavimo pasienyje;
 - vi) ryšių su verslo bendruomene;
 - vii) tiekimo grandinės saugumo bei rizikos valdymo ir
 - viii) informacinių technologijų, duomenų ir dokumentų reikalavimų ir vieno langelio sistemų naudojimo, įskaitant veiklą, kurios imamasi siekiant jų būsimo sąveikumo;
 - b) keičiamasi informacija, susijusia su tarptautine prekyba ir muitų aktais bei standartais;

- c) bendradarbiaujama sprendžiant su muitine susijusius klausimus, kurie yra svarbūs norint pagal Pasaulio muitinių organizacijos (toliau – PMO) priimtą pasaulinės prekybos saugumo ir supaprastinimo standartų sistemą (toliau – sistema SAFE) apsaugoti tarptautinės prekybos tiekimo grandines ir lengvinti prekybą;
- d) rengiamos bendros iniciatyvos, susijusios su importo ir eksporto procedūromis, įskaitant techninę pagalbą, gebėjimų stiprinimą ir priemones, kuriomis siekiama teikti veiksmingas paslaugas verslo bendruomenei;
- e) stiprinamas Šalių bendradarbiavimas muitinės darbo ir prekybos lengvinimo srityse tarptautinėse organizacijose, pavyzdžiui, PPO, PMO ir Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijoje (toliau – UNCTAD);
- f) jei aktualu ir tikslinga, susitariama dėl prekybos partnerystės programų ir muitinės priežiūros, įskaitant lygiavertes prekybos lengvinimo priemones, tarpusavio pripažinimo;
- g) skatinamas muitinių ir kitų valdžios institucijų ar įstaigų bendradarbiavimas dėl įgaliotųjų ekonominės veiklos vykdytojų programų, pavyzdžiui, derinant reikalavimus, lengvinant galimybę naudotis lengvatomis ir mažinant nereikalingą dubliavimąsi;
- h) bendradarbiaujama siekiant bendro požiūrio į klausimus, susijusius su muitiniu įvertinimu, ir
- i) bendradarbiaujama siekiant dar labiau sutrumpinti prekių išleidimo laiką ir nepagrįstai nedelsti išleidžiant prekes, visų pirma greitai gendančias.

3. Šalys savitarpio administracinę pagalbą muitinių veiklos srityje viena kitai teikia pagal 12-A priedo nuostatas.

12.3 STRAIPSNIS

Muitų ir kiti su prekyba susiję įstatymai ir kiti teisės aktai

1. Kiekvienos Šalies muitų ir su prekyba susiję įstatymai ir kiti teisės aktai¹ grindžiami:
 - a) tarptautiniais aktais ir standartais, taikomais muitų ir prekybos srityje, įskaitant: 2013 m. gruodžio 7 d. Balyje priimtą PPO susitarimą dėl prekybos lengvinimo (toliau – PPO prekybos lengvinimo susitarimas); 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje priimtą Tarptautinę konvenciją dėl suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos; 2005 m. birželio mėn. priimtą sistemą SAFE ir PMO duomenų modelį ir, kiek įmanoma, 1973 m. gegužės 18 d. Kiote priimtos peržiūrėtos Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos esminius elementus;
 - b) bendru tikslu lengvinti teisėtą prekybą veiksmingai užtikrinant teisės aktuose nustatytą reikalavimų vykdymą bei jų laikantis ir
 - c) proporcingais ir nediskriminaciniais teisės aktais, kuriais vengiama sukurti nereikalingą našą ekonominės veiklos vykdytojams, numatoma toliau lengvinti veiklą tų ekonominės veiklos vykdytojų, kurių atitikties lygis yra labai aukštas, įskaitant palankių muitinės priežiūros sąlygų taikymą prieš prekių išleidimą, ir užtikrinamos apsaugos nuo sukčiavimo ir neteisėtos ar žalą darančios veiklos priemonės.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad nuoroda į įstatymus ir kitus teisės aktus apima juose įtvirtintas procedūras.

2. Siekdama gerinti darbo metodus, taip pat užtikrinti su veiksmais susijusį nediskriminavimą, skaidrumą, veiksmingumą, vientisumą ir atskaitomybę, kiekviena Šalis:
 - a) kai įmanoma, supaprastina ir peržiūri reikalavimus bei formalumus, kad prekių išleidimas ir muitinis įforminimas vyktų sparčiau;
 - b) deda pastangas siekdama dar labiau supaprastinti ir standartizuoti muitinei ir kitoms įstaigoms teiktinus duomenis ir dokumentus ir
 - c) užtikrina aukščiausių sąžiningumo standartų laikymąsi taikydama priemones, atitinkančias susijusių šios srities tarptautinių konvencijų ir aktų principus.

12.4 STRAIPSNIS

Prekių išleidimas

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti reikalavimus ir procedūras, kuriais:
 - a) sudaromos sąlygos prekes išleisti greitai, per ne ilgesnį laikotarpį nei reikalinga jos muitų ir kitų su prekyba susijusių įstatymų ir formalumų laikymuisi užtikrinti;

- b) sudaromos sąlygas iš anksto, iki prekių atvežimo, elektroninėmis priemonėmis pateikti ir tvarkyti dokumentus ir visą kitą reikiamą informaciją, kad prekes būtų galima išleisti jas atvežus¹, ir
- c) su sąlyga, kad įvykdyti visi kiti norminiai reikalavimai, leidžiama prekes išleisti dar prieš tai, kai galutinai nustatomi muitai, mokesčiai, rinkliavos ir kiti privalomieji mokėjimai, jei jie nenustatyti prieš atvežant prekes, jas atvežant ar kuo greičiau po jų atvežimo.
2. 1 dalies c punkto tikslais kiekviena Šalis kaip tokio išleidimo sąlygą gali nustatyti reikalavimą pateikti bet kokios dar neapskaičiuotos sumos dydžio garantiją, pateiktiną kaip garantinis raštas, užstatas ar kita jos įstatymuose ir kituose teisės aktuose numatyta tinkama priemonė. Tokios garantijos suma negali būti didesnė nei ta, kurios Šaliai reikia norint užtikrinti, kad būtų sumokėti muitai, mokesčiai, rinkliavos ir kiti privalomieji mokėjimai, galiausiai mokėtini už prekes, kurioms taikoma ta garantija. Kai garantija nebereikalinga, ji grąžinama².
3. Kiekviena Šalis siekia dar labiau sutrumpinti išleidimo laikotarpius ir prekes išleisti nepagrįstai nedelsiant.

¹ Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės laikosi šioje dalyje nustatytų įsipareigojimų pagal PPO prekybos lengvinimo susitarimo 16 straipsnį (Pranešimas apie galutines B ir C kategorijų nuostatų įgyvendinimo datas).

² Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės laikosi šioje dalyje nustatytų įsipareigojimų pagal PPO prekybos lengvinimo susitarimo 16 straipsnį (Pranešimas apie galutines B ir C kategorijų nuostatų įgyvendinimo datas).

12.5 STRAIPSNIS

Greitai gendančios prekės

1. Šios nuostatos tikslais „greitai gendančios prekės“ – prekės, kurios greitai genda dėl savo natūralių savybių, visų pirma nesant tinkamų saugojimo sąlygų.
2. Kiekviena Šalis, planuodama reikiamus patikrinimus ir juos atlikdama, deramą pirmenybę teikia greitai gendančioms prekėms.
3. Ekonominės veiklos vykdytojo prašymu kiekviena Šalis, jei praktiškai įmanoma ir laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų:
 - a) numato galimybę greitai gendančių prekių siuntų muitinį įforminimą atlikti ne muitinės įstaigų ir kitų atitinkamų institucijų darbo valandomis ir
 - b) leidžia greitai gendančių prekių siuntų muitinį įforminimą atlikti ekonominės veiklos vykdytojo patalpose.

12.6 STRAIPSNIS

Išankstiniai sprendimai

1. Šio straipsnio tikslais terminas „išankstinis sprendimas“ reiškia pareiškėjui prieš importuojant prašyme nurodytą prekę pateikiamą rašytinį sprendimą, kuriame nurodoma, kokią tvarką tai importuojamai prekei Šalis taiko dėl:

a) prekės tarifinės klasifikacijos ir

b) prekės kilmės.

2. Kiekviena Šalis per savo muitinę pateikia išankstinius sprendimus, kuriuose nurodo atitinkamoms prekėms taikytiną režimą. Jei pareiškėjas pateikia rašytinį prašymą, be kita ko, elektroniniu formatu, kuriame pateikiama visa pagal sprendimą pateikiančios Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus būtina informacija, tas sprendimas priimamas pagrįstai ir per nustatytą laiką.

3. Išankstinis sprendimas galioja bent 3 (trejus) metus nuo jo pateikimo, nebent pasikeičia teisė, faktai ar aplinkybės, kuriais buvo grindžiamas pirminis išankstinis sprendimas.

4. Šalis gali atsisakyti pateikti išankstinį sprendimą, jeigu iškeltas klausimas yra peržiūrimas administracine ar teismine tvarka arba jei prašymas nesusijęs su numatoma išankstinio sprendimo paskirtimi. Jeigu Šalis atsisako pateikti išankstinį sprendimą, ji nedelsdama raštu apie tai praneša pareiškėjui ir pateikia susijusius faktus bei savo sprendimo pagrindimą.

5. Kiekviena Šalis skelbia bent šią informaciją:
 - a) prašymui pateikti išankstinį sprendimą taikomus reikalavimus, įskaitant informaciją, kurią reikia pateikti, ir jos formą;
 - b) terminą, iki kurio ji pateiks išankstinį sprendimą, ir
 - c) išankstinio sprendimo galiojimo terminą.
6. Jeigu Šalis išankstinį sprendimą atšaukia, pakeičia ar pripažįsta negaliojančiu, ji apie tai raštu praneša pareiškėjui ir pateikia susijusius faktus bei savo sprendimo pagrindimą. Šalis išankstinį sprendimą gali atšaukti, pakeisti ar pripažinti negaliojančiu atgaline data tik tuo atveju, jeigu tas sprendimas buvo priimtas remiantis neišsamia, neteisinga, melaginga ar klaidinančia informacija.
7. Šalies pateiktas išankstinis sprendimas tai Šaliai yra privalomas pareiškėjo, kurio prašymu jis priimtas, atžvilgiu. Šalis gali nustatyti, kad išankstinis sprendimas yra privalomas pareiškėjui.
8. Kiekviena Šalis, gavusi pareiškėjo rašytinį prašymą, peržiūri išankstinį sprendimą arba sprendimą jį atšaukti, pakeisti ar pripažinti negaliojančiu¹.
9. Laikantis konfidencialumo reikalavimų, esminiai šių sprendimų elementai paskelbiami – internete arba kitais tinkamais formatais.

¹ Pagal šią dalį sprendimą priėmęs pareigūnas, tarnyba ar institucija ar aukštesnė ar nepriklausoma administracinė institucija arba teismo institucija gali jį peržiūrėti prieš imantis veiksmų dėl sprendimo ar po to, kai jų buvo imtasi.

10. Siekdamas palengvinti prekybą, 12.21 straipsnyje nurodytas Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetis reguliariai aptaria naujausią informaciją apie Šalių atitinkamų įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su šiame straipsnyje išvardytais klausimais, pakeitimus.
11. Šalys gali susitarti, kad išankstiniai sprendimai būtų priimami bet kuriuo kitu klausimu.

12.7 STRAIPSNIS

Vežimas tranzitu ir perkrovimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina laisvą vežimą tranzitu per savo teritoriją tam patogiausiu maršrutu.
2. Nedarydama poveikio teisėtai kontrolei, kiekviena Šalis vežimui tranzitu į kitos Šalies teritoriją arba iš jos taiko režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ji taiko savo panašioms prekėms ir jų vežimui, įskaitant importą ir eksportą, kai tokios prekės panašiomis sąlygomis vežamos tuo pačiu maršrutu.
3. Kiekviena Šalis, kiek įmanoma, perkraunamoms prekėms taiko muitinės procedūras, kurios yra mažiau apsunkinančios nei tos, kurios taikomos vežimui tranzitu.
4. Kiekviena Šalis taiko garantijomis pagrįstą vežimo režimą, pagal kurį prekės vežamos tranzitu nemokant muitų ar kitų privalomųjų mokėjimų, jei suteikiama tinkama garantija.
5. Kiekviena Šalis skatina ir įgyvendina regioninius tranzito susitarimus, kad palengvintų vežimą tranzitu ir mažintų prekybos kliūtis.

6. Kiekviena Šalis remiasi su tranzitu susijusiais tarptautiniais standartais ir aktais ir juos naudoja.

7. Muitinio tranzito procedūros taip pat gali būti taikomos, jei prekių vežimas tranzitu pradedamas arba baigiamas Šalies teritorijoje (vidaus tranzitas).

8. Šalys užtikrina, kad visus atitinkamos institucijos ir įstaigos jų teritorijose bendradarbiautų ir koordinuotų veiklą muitų klausimais, kad būtų palengvintas vežimas tranzitu.

12.8 STRAIPSNIS

Igaliotasis ekonominės veiklos vykdytojas

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti prekybos lengvinimo partnerystės programą, skirtą konkrečius kriterijus atitinkantiems veiklos vykdytojams, (toliau – įgaliotieji ekonominės veiklos vykdytojai).

2. Konkretūs kriterijai, kuriuos veiklos vykdytojai turi atitikti, kad būtų laikomi įgaliotaisiais ekonominės veiklos vykdytojais, (toliau – konkretūs kriterijai) yra susiję su kiekvienos Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų laikymusi arba jų nesilaikymo rizika. Konkretūs kriterijai skelbiami viešai ir gali apimti šiuos aspektus:

a) nepadaryta jokių sunkių ar kartotinių muitų ir mokesčių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimų, taip pat nėra duomenų apie sunkius baudžiamuosius nusikaltimus, susijusius su pareiškėjo ekonomine veikla;

- b) pareiškėjo pateikti įrodymai, liudijantys apie aukštą jo veiklos ir prekių srautų valdymo lygį, kurį užtikrinanti prekybos ir, kai tinkama, transporto registru tvarkymo sistema sudaro galimybes tinkamai vykdyti muitinės priežiūrą;
- c) mokumas, kuris laikomas įrodytu, jei pareiškėjo finansinė būklė, deramai atsižvelgus į atitinkamos verslo veiklos rūšies ypatumus, yra gera, t. y. jis gali vykdyti savo įsipareigojimus;
- d) įrodyta kompetencija arba profesinė kvalifikacija, tiesiogiai susijusi su vykdoma veikla, ir
- e) tinkami saugumo ir saugos standartai.

3. Konkretūs kriterijai negali būti tokie ar taikomi taip, kad, esant tapačioms sąlygoms, pagal juos ar dėl jų būtų šališkai ar nepagrįstai diskriminuojami kai kurie veiklos vykdytojai, ir pagal juos turi turėti galimybę dalyvauti MVI.

4. Pagal prekybos lengvinimo partnerystės programą taikomos bent keturios iš toliau nurodytų palankių sąlygų:

- a) kai tinkama, mažiau dokumentų ir duomenų reikalavimų;
- b) kai tinkama, mažas fizinių patikrų arba patikrinimų skaičius;
- c) kai tinkama, greitas išleidimas;
- d) muitų, mokesčių, rinkliavų ir kitų privalomųjų mokėjimų mokėjimo atidėjimas;

- e) bendrųjų garantijų arba mažesnio dydžio garantijų taikymas;
- f) viena muitinės deklaracija visoms tam tikru laikotarpiu importuojamoms ar eksportuojamoms prekėms ir
- g) prekių muitinis įforminimas įgaliotojo ekonominės veiklos vykdytojo patalpose ar kitoje muitinės patvirtintoje vietoje.

5. Šalys, plėtodamos savo atitinkamas įgaliotųjų ekonominės veiklos vykdytojų programas, turėtų užtikrinti muitinių ir kitų pasienio tarnybų veiksmų koordinavimą, pavyzdžiui, derindamos reikalavimus, kuo labiau mažindamos bereikalingą dubliavimąsi ir užtikrindamos galimybę naudotis palankiomis sąlygomis, susijusiomis su tikrinimu ir reikalavimais, kuriuos administruoja ne muitinės.

12.9 STRAIPSNIS

Vieno langelio sistemos

Kiekviena Šalis stengiasi sukurti vieno langelio sistemas, kad prekiautojai galėtų pateikti prekių importo, eksporto ar tranzito dokumentus ir reikalaujamus duomenis dalyvaujančiosioms institucijoms ar įstaigoms, naudodamiesi viena bendra prieiga.

12.10 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu, jog dėl jų atitinkamų su muitinės darbu ir prekybos lengvinimu susijusių siūlomų įstatymų ir procedūrų būtų laiku konsultuojamasi su prekybos bendruomenės atstovais.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos atitinkami muitinės ir kiti su prekyba susiję reikalavimai bei procedūros ir toliau tenkintų prekybos bendruomenės poreikius, būtų grindžiami geriausios praktikos pavyzdžiais ir kuo mažiau ribotą prekybą.
3. Kiekviena Šalis, kai tinkama, numato, kad jos pasienio tarnybos ir prekyautojai ar kiti jos teritorijoje esantys suinteresuotieji subjektai tinkamai reguliariai konsultuotųsi.
4. Kiekviena Šalis nedelsdama nediskriminaciniu ir lengvai prieinamu būdu ir, kiek įmanoma, elektroninėmis priemonėmis paskelbia naujus įstatymus, kitus teisės aktus ir bendrąsias procedūras, susijusius su muitinės darbo ir prekybos lengvinimo klausimais, prieš pradėdama taikyti tuos įstatymus, kitus teisės aktus ar bendrąsias procedūras, taip pat tokių įstatymų, kitų teisės aktų ir bendrųjų procedūrų pakeitimus ir aiškinimus. Be kita ko, skelbiama:
 - a) importo, eksporto ir tranzito procedūros, įskaitant uostuose, oro uostuose ir kituose įvežimo punktuose atliekamas procedūras, darbo valandos ir pateiktinos formos bei dokumentai;
 - b) taikomos visų rūšių muitų ir mokesčių, nustatytų importuojamoms ar eksportuojamoms prekėms arba dėl jų, normos;
 - c) rinkliavos ir privalomieji mokėjimai, valdžios sektoriaus įstaigų ar jų naudai taikomi importui, eksportui ar tranzitui arba dėl importo, eksporto ar tranzito;

- d) produktų muitinio klasifikavimo ar įvertinimo taisyklės;
- e) visuotinio taikymo įstatymai, kiti teisės aktai ir administraciniai sprendimai, susiję su prekių kilmės taisyklėmis;
- f) importo, eksporto ar tranzito apribojimai ar draudimai;
- g) nuostatos dėl sankcijų už importo, eksporto ar tranzito formalumų pažeidimus;
- h) apskundimo procedūros;
- i) su importu, eksportu ar tranzitu susiję susitarimai su bet kuria šalimi ar šalimis arba tų susitarimų dalys;
- j) su tarifinių kvotų administravimu susijusios procedūros;
- k) informaciją teikiantys kontaktiniai punktai ir
- l) kiti svarbūs administracinio pobūdžio pranešimai, susiję su pirmiau pateikta informacija.

5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad nauji ar iš dalies pakeisti įstatymai ir kiti teisės aktai bei bendrosios procedūros ir rinkliavos ar privalomieji mokėjimai įsigalioję praėjus pagrįstam laikotarpiui po jų paskelbimo.

6. Kiekviena Šalis internete paskelbia ir prireikus atnaujina šią informaciją:

- a) savo importo, eksporto ir tranzito procedūrų, įskaitant apskundimo procedūras, aprašymą, kartu nuroydamą praktinius veiksmus, kuriuos būtina atlikti norint vykdyti importą bei eksportą ir vežti tranzitu;

- b) formas ir dokumentus, kurie būtini importuojant į tos Šalies teritoriją, eksportuojant iš jos ar vežant per ją tranzitu, ir
- c) informacijos centrų kontaktinę informaciją.

7. Kiekviena Šalis įsteigia arba palieka veikti vieną arba daugiau informacijos centrų, kurie per pagrįstą laikotarpį atsako į vyriausybių, prekyautojų ir kitų suinteresuotųjų šalių užklausas muitinės ir kitais su prekyba susijusiais klausimais. Šalys nerenka rinkliavų už atsakymą į užklausas ar reikiamų formų bei dokumentų pateikimą. Informacijos centrai į užklausas atsako ir formas bei dokumentus pateikia per kiekvienos Šalies nustatytą pagrįstą laikotarpį, kuris gali skirtis priklausomai nuo užklaustos pobūdžio ar sudėtingumo.

12.11 STRAIPSNIS

Muitinis įvertinimas

Šalių tarpusavio prekybai taikomos muitinio įvertinimo taisyklės reglamentuojamos Sutartimi dėl GATT 1994 VII straipsnio įgyvendinimo. Jos nuostatos įtraukiamos į šį Susitarimą ir tampa neatskiriama jo dalimi.

12.12 STRAIPSNIS

Rizikos valdymas

1. Kiekviena Šalis sukuria arba palieka veikti muitinės priežiūros rizikos valdymo sistemą.

2. Kiekviena Šalis rizikos valdymo priemonės parengia ir taiko taip, kad išvengtų šališkos ar nepateisinamos diskriminacijos arba užslėpto tarptautinės prekybos ribojimo.
3. Kiekviena Šalis muitinės priežiūros ir kitus atitinkamus pasienio kontrolės veiksmus sutelkia į didelės rizikos siuntas ir spartina mažos rizikos siuntų išleidimą. Be to, kiekviena Šalis savo rizikos valdymo sistemoje siuntas tokios priežiūros veiksmams gali pasirinkti atsitiktinės atrankos būdu.
4. Kiekviena Šalis rizikos valdymą grindžia rizikos vertinimu, taikydama tinkamus atrankos kriterijus.
5. Šio straipsnio nuostatos, kai įmanoma, taikomos procedūroms, kurias administruoja kitos pasienio tarnybos.

12.13 STRAIPSNIS

Tikrinimas po muitinio įforminimo

1. Siekdama paspartinti prekių išleidimą, kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti tikrinimo po muitinio įforminimo procedūrą, kad užtikrintų jos muitų teisės aktų bei kitų susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų laikymąsi.
2. Kiekviena Šalis tikrinimą po muitinio įforminimo atlieka atsižvelgdama į riziką.
3. Kiekviena Šalis tikrinimą po muitinio įforminimo atlieka skaidriai. Jeigu toks tikrinimas atliktas ir gauti galutiniai rezultatai, Šalis nedelsdama asmeniui, kurio dokumentai buvo tikrinami, praneša apie tikrinimo rezultatus, asmens teises ir pareigas, kartu pateikdama rezultatų pagrindimą.

4. Šalys pripažįsta, kad informacija, gauta atliekant tikrinimą po muitinio įforminimo, gali būti panaudota tolesnėms administracinėms procedūroms ar teismo procesams.
5. Kai tai praktiškai įmanoma, Šalys tikrinimo po muitinio įforminimo rezultatus naudoja rizikai valdyti.

12.14 STRAIPSNIS

Muitinės tarpininkai

Kiekviena Šalis paskelbia apie savo priemones, susijusias su naudojimusi muitinės tarpininkų paslaugomis. Kiekviena Šalis, jei ir kai ji licencijuoja muitinės tarpininkus, taiko skaidrias, nediskriminacines ir proporcingas taisykles. Šalis nepriima naujų priemonių, kuriomis būtų nustatomas privalomas naudojimasis muitinės tarpininkų paslaugomis.

12.15 STRAIPSNIS

Patikros prieš išsiuntimą

Šalis nereikalauja privalomo prekių tikrinimo prieš pakraunant, kaip apibrėžta PPO sutartyje dėl tikrinimo prieš pakraunant, arba kad privačios bendrovės prieš prekių muitinį įforminimą paskirties vietoje atliktų kuriuos nors kitus tikrinimo veiksmus.

12.16 STRAIPSNIS

Apeliaciniai skundai

1. Kiekviena Šalis taiko veiksmingas, greitas, nediskriminacines ir lengvai prieinamas procedūras, kuriomis užtikrina teisę skųsti muitinės ar kitų kompetentingų institucijų administracinius veiksmus, nutarimus ir sprendimus, darančius poveikį importuojamoms, eksportuojamoms ar tranzitu vežamoms prekėms.
2. Skundai dėl administraciniu lygmeniu priimtų sprendimų gali būti nagrinėjami priežiūros institucijos administracine tvarka ir teismine tvarka pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus.
3. Bet kuris asmuo, kuris kreipėsi į muitinę su prašymu priimti sprendimą ir dėl to prašymo negavo sprendimo per taikytiną laikotarpį, taip pat turi teisę pasinaudoti teise pateikti apeliacinį skundą.
4. Kiekviena Šalis asmeniui, kurio atžvilgiu ji priima administracinį sprendimą, pateikia to sprendimo pagrindimą, kad tas asmuo prireikus galėtų pasinaudoti apskundimo procedūromis.

12.17 STRAIPSNIS

Importo, eksporto ir tranzito formalumai, duomenų ir dokumentų reikalavimai

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad importo, eksporto ir tranzito formalumai ir duomenų bei dokumentų reikalavimai:
 - a) būtų nustatomi ar taikomi siekiant greitai išleisti prekes, ypač greitai gendančias, jeigu yra įvykdytos jų išleidimo sąlygos;
 - b) būtų nustatomi ar taikomi taip, kad prekiautojai ir veiklos vykdytojai galėtų juos įvykdyti per trumpesnę laiką ir mažesnėmis sąnaudomis;
 - c) jei galima pagrįstai rinktis iš dviejų ar daugiau alternatyvių priemonių pasiekti atitinkamą politikos tikslą ar tikslus, – būtų mažiausiai prekybą ribojanti priemonė ir
 - d) nebebūtų palikti galioti, net iš dalies, jei jie ar jų dalys nebereikalingi.
2. MERCOSUR siekia, kad išleidžiant prekes būtų taikomos bendros muitinės procedūros ir vienodi muitinės duomenų reikalavimai.

12.18 STRAIPSNIS

Informacinių technologijų naudojimas

1. Kad palengvintų Šalių tarpusavio prekybą, kiekviena Šalis naudoja informacines technologijas, kuriomis paspartinamos prekių išleidimo procedūros.

2. Kiekviena Šalis:

- a) suteikia galimybę elektroninėmis priemonėmis gauti muitinės deklaraciją ir, kai įmanoma, kitus dokumentus, kurių reikia prekėms importuoti, eksportuoti arba vežti tranzitu;
- b) leidžia muitinės deklaraciją ir, kai įmanoma, bet kokius kitus reikalaujamus duomenis dėl prekių importo ir eksporto pateikti elektroniniu formatu;
- c) nustato priemones, kuriomis sudaromos sąlygos elektroniniu būdu keistis muitinės informacija su savo verslo bendruomene;
- d) skatina savo atitinkamus prekiautojus, muitinės administracijas ir kitas su prekyba susijusias įstaigas keistis duomenimis elektroniniu būdu ir
- e) vertinimo ir tikrintinų prekių atrankos tikslais naudoja elektronines rizikos valdymo sistemas, kurios leidžia muitinėms ir, kai įmanoma, kitoms pasienio tarnyboms daugiausia dėmesio skirti didelės rizikos prekių patikroms ir palengvina mažos rizikos prekių išleidimą ir judėjimą.

3. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti procedūras, leidžiančias elektroniniu būdu sumokėti muitinės ir, kai įmanoma ir taikytina, kitų pasienio tarnybų renkamus importo ir eksporto muitus, mokesčius, rinkliavas ir kitus privalomuosius mokėjimus.

12.19 STRAIPSNIS

Sankcijos

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitų įstatymuose ir kituose teisės aktuose būtų nustatyta, jog bet kokios sankcijos, skiriamos už jos muitų teisės aktų ar procedūrinių reikalavimų pažeidimus, būtų proporcingos ir nediskriminacinės.
2. Sankcijos už Šalies muitų įstatymų, kitų teisės aktų ar procedūrinių reikalavimų pažeidimą skiriamos tik asmeniui, pagal tos Šalies teisę atsakingam už tokį pažeidimą.
3. Skiriamos sankcijos grindžiamos atitinkamo atvejo faktais bei aplinkybėmis ir atitinka pažeidimo laipsnį bei sunkumą. Kiekviena Šalis vengia su sankcijų dydžio nustatymu ir atitinkamų sumų rinkimu susijusių paskatų ar interesų konfliktų.
4. Kiekviena Šalis, nustatydamą sankciją, raginama galima švelninančia aplinkybe laikyti savanorišką išankstinį muitų įstatymų, kitų teisės aktų ar procedūrinių reikalavimų pažeidimo aplinkybių atskleidimą muitinės administracijai.
5. Jei skiriama sankcija už muitų įstatymų, kitų teisės aktų arba procedūrinių reikalavimų pažeidimą, asmeniui, kuriam skiriama sankcija, raštu pateikiamas paaiškinimas, kuriame nurodomas pažeidimo pobūdis ir taikytini įstatymai, kiti teisės aktai ar procedūros, pagal kuriuos už pažeidimą buvo skirta atitinkamo dydžio ar intervalo sankcija.

12.20 STRAIPSNIS

Laikinasis įvežimas

1. Šio straipsnio tikslais terminas „laikinasis įvežimas“ reiškia muitinės procedūrą, pagal kurią tam tikroms prekėms, įskaitant jų transporto priemones, įvežtoms į muitų teritoriją konkrečiam tikslui, sąlyginai netaikomi importo muitai ir mokesčiai bei ekonominio pobūdžio importo draudimai ar apribojimai. Šios prekės turi būti skirtos reeksportuoti per nustatytą laikotarpį be jokių pakeitimų, išskyrus įprastinį nusidėvėjimą dėl jų naudojimo.
2. Nė viena šio straipsnio nuostata neturėtų būti aiškinama kaip atleidžianti importuojamas prekes nuo atitikties neekonominio pobūdžio su prekyba susijusiems reikalavimams, visų pirma sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėms.
3. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo teisės, leidžia laikinai įvežti toliau nurodytas prekes jų visiškai sąlygiškai neapmokestindama importo muitais ir mokesčiais ir netaikydama ekonominio pobūdžio importo apribojimų ar draudimų:
 - a) parodose, mugėse, susitikimuose ar panašiuose renginiuose eksponuoti ar naudoti skirtas prekes;
 - b) spaudos darbuotojų profesinę įrangą arba garso ar televizijos transliavimo įrangą; kinematografijos įrangą; bet kurią kitą įrangą, reikalingą konkrečiu tikslu kitos šalies teritorijoje besilankančio asmens pomėgiams, darbui arba profesinėms reikmėms;
 - c) prekes, importuojamas dėl komercinės operacijos, kurių importas savaime nėra komercinė operacija;

- d) prekes, importuojamas dėl gamybos operacijos (kaip antai plokštes, brėžinius, liejimo formas, planus ir modelius, skirtus naudoti gamybos procese); pakaitines gamybos priemones;
- e) prekes, importuojamas vien tik švietimo, mokslo arba kultūros tikslams;
- f) keleivių asmeninius daiktus ir sporto reikmėms importuojamas prekes;
- g) turizmo reklaminę medžiagą;
- h) humanitariniais tikslais importuojamas prekes ir
- i) konkrečiais tikslais importuojamus gyvūnus.

3. Kiekviena Šalis 2 dalyje nurodytų prekių laikino įvežimo tikslais ir nepriklausomai nuo jų kilmės priima kitoje Šalyje pagal 1961 m. gruodžio 6 d. Briuselyje priimtą Muintinės konvenciją dėl prekių laikinojo įvežimo su ATA knygele išduotas ir patvirtintas ATA knygeles, už kurias garantuoja asociacija, priklausanti tarptautinei garantijų grandinei, sertifikuotas importuojančios Šalies kompetentingų institucijų ir galiojančias jos teritorijoje¹.

¹ Ši nuostata taikoma tik Europos Sąjungai ir toms Susitarimą pasirašiusioms MERCOSUR valstybėms, kurios yra 1990 m. birželio 26 d. Stambule priimtoms Laikinojo įvežimo konvencijos Susitariančiosios Šalys, laikantis toje konvencijoje prisiimtų įsipareigojimų.

12.21 STRAIPSNIS

Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetas

Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Muitinių, prekybos lengvinimo ir prekių kilmės taisyklių pakomitetas, be 2.4 straipsnyje, 9.9 straipsnyje, 11.32 straipsnyje ir 12.6 straipsnio 10 dalyje išvardytų funkcijų, stiprina bendradarbiavimą plėtojant ir taikant muitinės ir su prekyba susijusias procedūras, savitarpio administracinę pagalbą muitinių veiklos srityje, kilmės taisykles ir administracinį bendradarbiavimą, ir užtikrinant jų vykdymą.

12.22 STRAIPSNIS

Jungtinė taryba prekybos klausimams

Siekiant įgyvendinti atitinkamas šio skyriaus nuostatas, Jungtinė taryba prekybos klausimams yra įgaliota priimti sprendimus, susijusius su įgaliotojo ekonominės veiklos vykdytojo programomis ir jų tarpusavio pripažinimu, taip pat su bendromis iniciatyvomis, susijusiomis su muitinės procedūromis ir prekybos lengvinimu.

13 SKYRIUS

TECHNINĖS PREKYBOS KLIŪTYS

13.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šio skyriaus tikslas – lengvinti Šalių tarpusavio prekybą prekėmis, nustatant nereikalingas technines prekybos kliūtis (toliau – TPK), užkertant joms kelią ir jas šalinant, ir stiprinti Šalių bendradarbiavimą dėl klausimų, kuriems taikomas šis skyrius.

13.2 STRAIPSNIS

Ryšys su TPK sutartimi

1. Šalys dar kartą patvirtina savo teises ir pareigas pagal TPK sutartį, kuri įtraukiama į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.
2. TPK sutartyje pateikiamos nuorodos į šį Susitarimą laikomos, kai tinkama, nuorodomis į Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Pietų Amerikos šalių bendrosios rinkos, Argentinos Respublikos, Brazilijos Federacinės Respublikos, Paragvajaus Respublikos ir Urugvajaus Rytų Respublikos partnerystės susitarimą.
3. TPK sutartyje vartojamas terminas „narės“ nurodo šio Susitarimo Šalis.

13.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas standartų, techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų, galinčių daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai prekėmis, rengimui, priėmimui ir taikymui.
2. Šis skyrius netaikomas:
 - a) pirkimo specifikacijoms, kurias valdžios sektoriaus įstaigos parengia vyriausybinių organizacijų gamybos ar vartojimo poreikiams tenkinti, ir
 - b) sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėms, kaip apibrėžta SFP sutarties A priede.

13.4 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) TPK sutarties 1 priede pateiktos terminų apibrėžtys;
- b) tiekėjo atitikties deklaracija – pirmosios šalies atitikties patvirtinimas, gamintojo pateikiamas vien savo atsakomybe ir pagrįstas tinkamo tipo atitikties vertinimo veiklos rezultatais, netaikant privalomo trečiųjų asmenų atliekamo vertinimo;

- c) ISO – Tarptautinė standartizacijos organizacija;
- d) IEC – Tarptautinė elektrotechnikos komisija;
- e) ITU – Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga;
- f) *Codex Alimentarius* – Maisto kodekso komisija;
- g) ILAC – Tarptautinė bendradarbiavimo laboratorijų akreditavimo srityje organizacija;
- h) IAF – Tarptautinis akreditacijos forumas ir
- i) IECEE CB schema – elektrotechnikos įrangos ir komponentų atitikties vertinimo schemų IEC sistema, skirta elektros įrangos bandymų sertifikatų abipusiam pripažinimui.

13.5 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas dėl prekybos lengvinimo iniciatyvų

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu intensyviau bendradarbiauti, siekiant geriau suprasti atitinkamas vienos kitų sistemas ir padėti šalinti TPK arba vengti jas nustatyti. Šiuo klausimu Šalys bendradarbiauja, kad nustatytų, skatintų, plėtotų ir įgyvendintų, kai tinkama, prekybos lengvinimo iniciatyvas, atskirai atsižvelgdamos į kiekvieną konkretų atvejį.

2. Šalis gali pasiūlyti kitai Šaliai su konkrečiais sektoriais susijusias iniciatyvas dėl klausimų, kuriems taikomas šis skyrius. Šie pasiūlymai perduodami pagal 13.13 straipsnį paskirtam TPK skyriaus koordinatoriui ir gali apimti:

- a) keitimąsi informacija apie reglamentavimo metodus ir praktiką;
- b) bendrą konkretaus sektoriaus ar produktų grupės analizę;
- c) iniciatyvas toliau derinti techninius reglamentus ir atitikties vertinimo procedūras su atitinkamais tarptautiniais standartais;
- d) skatinimą naudoti akreditavimą atitikties vertinimo įstaigų kompetencijai įvertinti ir
- e) svarstymus dėl abipusiško ar vienašalio atitikties vertinimo rezultatų pripažinimo.

3. Kai viena iš Šalių pasiūlo konkrečią prekybos lengvinimo iniciatyvą, kita Šalis tinkamai apsvarsto tą pasiūlymą ir atsako per pagrįstą laikotarpį. Jei kita Šalis siūlomą iniciatyvą atmeta, ji pasiūlymą pateikusiai Šaliai paaiškina savo sprendimo priežastis.

4. Šiame straipsnyje numatytos veiklos sąlygas apibrėžia Europos Sąjunga ir MERCOSUR arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, dalyvaujančios kiekvienoje prekybos lengvinimo veikloje, jei reikia, ir ją vykdamas gali būti sudaromos *ad hoc* darbo grupės. Siekdama pasinaudoti ne valdžios sektoriaus nuomonėmis su šiuo straipsniu susijusiais klausimais, kiekviena Šalis prireikus ir laikydamasi savo taisyklių ir procedūrų gali konsultuotis su suinteresuotaisiais subjektais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis.

5. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Prekybos prekėmis pakomitetas aptaria pagal šį straipsnį įgyvendintos veiklos rezultatus ir gali apsvarstyti tinkamus veiksmus.
6. Nė viena šio straipsnio nuostata nereiškia pareigos Šaliai:
- a) nukrypti nuo reglamentavimo priemonių rengimo ir priėmimo vidaus procedūrų;
 - b) imtis veiksmų, kuriais būtų užkertamas kelias ar kliudoma laiku priimti reglamentavimo priemonės, kuriomis siekiama jos viešosios politikos tikslų, arba
 - c) pasiekti kokį nors konkretų reglamentavimo rezultatą.
7. Jei susitariama dėl šiame straipsnyje nurodytų iniciatyvų ir jei tai būtina joms įgyvendinti, kiekviena Šalis palengvina techninių grupių sąveiką, kad jos vienos kitoms galėtų pristatyti savo atitikties vertinimo schemas ir sistemas ir taip geriau jas suprastų.
8. Šio straipsnio tikslais Europos Sąjunga veikia pasitelkdama Europos Komisiją.

13.6 STRAIPSNIS

Techniniai reglamentai

1. Kiekviena Šalis, rengdama, priimdama ir taikydama techninius reglamentus, kaip numatyta TPK sutartyje, kuo geriau naudojasi gerąja reglamentavimo praktika, be kita ko, pavyzdžiui, teikia pirmenybę veiklos rezultatais grindžiamiems techniniams reglamentams, naudoja poveikio vertinimus ar konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais.

2. Visų pirma, Šalys:
- a) savo rengiamus techninius reglamentus grindžia atitinkamais tarptautiniais standartais, įskaitant juose pateikiamus atitikties vertinimo elementus, išskyrus atvejus, kai tokie tarptautiniai standartai būtų neveiksmingi ar netinkami teisėtiems tikslams įgyvendinti; jei techninis reglamentas, kuris gali turėti didelį poveikį prekybai, nėra grindžiamas tarptautiniais standartais, Šalis kitos Šalies prašymu paaiškina priežastis, kodėl tie standartai laikomi netinkamais arba neveiksmingais teisėtam tikslui įgyvendinti;
 - b) peržiūrdamos savo atitinkamus techninius reglamentus, be TPK sutarties 2 straipsnio dalies ir nedarant poveikio TPK sutarties 2 straipsnio 4 daliai ir 12 straipsnio 4 daliai, labiau suderina tuos reglamentus su atitinkamais tarptautiniais standartais; Šalis, *inter alia*, atsižvelgia į visus naujus atitinkamų tarptautinių standartų pokyčius ir į tai, ar tebėra aplinkybės, dėl kurių nukrypstama nuo atitinkamų tarptautinių standartų;
 - c) skatina rengti regioninius techninius reglamentus ir juos priimti nacionaliniu lygmeniu ir pakeisti esamus, kad būtų palengvinta Šalių tarpusavio prekyba;
 - d) nustato pagrįstą laikotarpį, kuris turi praeiti nuo techninių reglamentų paskelbimo iki jų įsigaliojimo, kad kitos Šalies ekonominės veiklos vykdytojai galėtų prisitaikyti¹;

¹ Pagrįstas laikotarpis – paprastai ne trumpesnis kaip 6 (šešių) mėnesių laikotarpis, nebent toks laikotarpis būtų neveiksmingas teisėtiems tikslams įgyvendinti.

- e) atlieka planuojamų techninių reglamentų poveikio analizę pagal atitinkamas savo taisykles ir procedūras, ir
- f) rengdamos techninius reglamentus deramai atsižvelgia į MVI ypatumus ir specialiuosius poreikius.

13.7 STRAIPSNIS

Standartai

1. Šalys dar kartą patvirtina savo pareigas pagal TPK sutarties 4 straipsnio 1 dalį, visų pirma dėl to, kad turi būti imamosi visų pagrįstų priemonių užtikrinti, kad visos standartizacijos institucijos jų teritorijoje pripažintų TPK sutarties 3 priede pateiktą Standartų rengimo, priėmimo ir taikymo geros praktikos kodeksą ir jo laikytųsi.
2. ISO, IEC, ITU arba Maisto kodekso komisijos parengti tarptautiniai standartai laikomi atitinkamais tarptautiniais standartais, kaip tai suprantama TPK sutarties 2 ir 5 straipsniuose ir 3 priede.

3. Kitų tarptautinių organizacijų parengtas standartas taip pat gali būti laikomas atitinkamu tarptautiniu standartu, kaip tai suprantama TPK sutarties 2 ir 5 straipsniuose ir 3 priede, jeigu:

- a) jį parengė standartizacijos institucija, siekianti bendro sutarimo:
 - i) dalyvaujančių PPO narių nacionalinėse delegacijose, atstovaujančiose visoms nacionalinėms standartizacijos institucijoms jų teritorijoje, kurios yra priėmusios arba ketina priimti standartus dėl dalyko, su kuriuo susijusi tarptautinė standartizacijos veikla, arba
 - ii) dalyvaujančių PPO narių vyriausybinių organizacijų ir
- b) jis parengtas laikantis PPO TPK komiteto sprendimo dėl tarptautinių standartų, gairių ir rekomendacijų, susijusių su TPK sutarties 2 ir 5 straipsniais bei 3 priedu, rengimo principų.

4. Kad standartai būtų suderinti kuo platesniu mastu, kiekviena Šalis, kiek leidžia jos kompetencija ir ištekliai, jos teritorijoje įsteigtas standartizacijos institucijas, taip pat regionines standartizacijos institucijas, kurių narė yra ji arba jos teritorijoje įsteigtos standartizacijos institucijos, skatina:

- a) dalyvauti, kiek leidžia jų ištekliai, atitinkamų tarptautinių standartizacijos institucijų rengiamų tarptautinių standartų rengimo procese;
- b) bendradarbiauti su kitos Šalies atitinkamomis nacionalinės ir regioninėmis standartizacijos institucijomis tarptautinėje standartizavimo veikloje;

- c) rengiant savo standartus remtis atitinkamais tarptautiniais standartais, išskyrus tuos atvejus, kai tie tarptautiniai standartai būtų neveiksmingi ar netinkami, pavyzdžiui, dėl nepakankamo apsaugos lygio arba esminių klimato ar geografinių veiksnių arba esminių technologinių problemų;
- d) vengti, kad jų darbas dubliuotųsi ar sutaptų su tarptautinių standartizacijos institucijų darbu;
- e) skatinti rengti standartus regioniniu lygmeniu, o nacionalines standartizacijos institucijas – priimti tokius standartus, taip pakeičiant esamus nacionalinius standartus;
- f) nacionalinius ir regioninius standartus, kurie nėra pagrįsti atitinkamais tarptautiniais standartais, reguliariai peržiūrėti siekiant, kad jie labiau derėtų su tais tarptautiniais standartais, ir
- g) skatinti dvišalį bendradarbiavimą su kitos Šalies standartizacijos institucijomis.

5. Šalys turėtų per TPK skyriaus koordinatorius, paskirtus pagal 13.13 straipsnį, keistis informacija apie:

- a) tai, kaip jos naudoja standartus techniniams reglamentams pagrįsti ar paremti;
- b) bet kurios iš Šalių įgyvendintus standartizacijos srities bendradarbiavimo susitarimus, pavyzdžiui, susijusius su standartizacijos klausimais laisvosios prekybos susitarimuose su trečiosiomis šalimis, ir
- c) savo atitinkamus standartizacijos procesus ir apie tai, kaip jos rengdamos savo nacionalinius standartus remiasi tarptautiniais, regioniniais ar subregioniniais standartais.

13.8 STRAIPSNIS

Atitikties vertinimo procedūros ir akreditavimas

1. 13.6 straipsnio nuostatos dėl techninių reglamentų rengimo, priėmimo ir taikymo taip pat taikomos ir atitikties vertinimo procedūroms.
2. Jei Šalis atitikties vertinimo reikalauja kaip patvirtinimo, kad produktas atitinka techninį reglamentą, ji:
 - a) pasirenka atitikties vertinimo procedūras, proporcingas susijusiai rizikai;
 - b) reglamentavimo veiklos procese, kaip vieną iš galimybių, apvarsto galimybę naudoti tiekėjo atitikties deklaraciją siekiant įrodyti, kad laikomasi techninių reglamentų, ir
 - c) jei prašoma, kitai Šaliai teikia informaciją apie priežastis, kodėl konkreitiems produktams pasirinktos konkrečios atitikties vertinimo procedūros.
3. Jei Šalis trečiojo asmens atliekamo atitikties vertinimo reikalauja kaip patvirtinimo, kad produktas atitinka techninį reglamentą, ir šios užduoties nėra paskyrusi valdžios sektoriaus įstaigai, kaip nurodyta 5 dalyje, ji:
 - a) atitikties vertinimo įstaigoms vertinti pirmiausia naudoja akreditavimą;

- b) kuo geriau pasinaudoja tarptautiniais akreditavimo bei atitikties vertinimo standartais ir tarptautiniais susitarimais, prie kurių yra prisijungusios Šalių akreditavimo įstaigos, pavyzdžiui, taikydama ILAC ir IAF mechanizmus;
- c) apsvarsto galimybę prisijungti arba, priklausomai nuo to, kas taikytina, skatina savo bandymų, tikrinimo ir sertifikavimo įstaigas prisijungti prie bet kokių galiojančių tarptautinių susitarimų ar tvarkos, kuriais siekiama suderinti ar palengvinti atitikties vertinimo rezultatų pripažinimą;
- d) savo teritorijoje skatina valdžios institucijų paskirtų konkretaus produkto ar produktų grupės atitikties vertinimo įstaigų konkurenciją, kad ekonominės veiklos vykdytojai galėtų rinktis iš jų;
- e) užtikrina, kad atitikties vertinimo įstaigos būtų nepriklausomos nuo gamintojų, importuotojų ir platintojų, t. y. kad jos savo veiklą vykdytų objektyviai ir nepriklausomai;
- f) užtikrina, kad nekiltų interesų konfliktų tarp akreditavimo įstaigų ir atitikties vertinimo įstaigų arba tarp rinkos priežiūros institucijų veiklos ir atitikties vertinimo įstaigų veiklos;
- g) kiek įmanoma, leidžia atitikties vertinimo įstaigoms pasitelkti subrangovus, įskaitant esančius kitos Šalies teritorijoje, kad jie atliktų su atitikties vertinimu susijusius bandymus ar inspektavimus, ir
- h) internete paskelbia įstaigų, kurias ji paskyrė tokiam atitikties vertinimui atlikti, sąrašą ir aktualią informaciją apie kiekvienos tokios įstaigos paskyrimo apimtį.

4. Nė viena 3 dalies g punkto nuostata nelaikoma draudimu Šaliai reikalauti, kad subrangovai atitiktų reikalavimus, kuriuos būtų reikalaujama, kad atitiktų atitikties vertinimo įstaiga, su kuria subrangovai yra sudarę sutartį, jei ji užsakytus bandymus arba inspektavimus atliktų pati.
5. Nė viena šio straipsnio nuostata netrukdo Šaliai prašyti, kad konkrečių produktų atitikties vertinimą atliktų nurodytosios tos Šalies valdžios institucijos. Tokiais atvejais Šalis:
- a) nustato atitikties vertinimo rinkliavas pagal apytiksles suteiktų paslaugų sąnaudas ir atitikties vertinimo pareiškėjo prašymu nurodo tų rinkliavų sudedamąsias dalis ir
 - b) paprastai viešai paskelbia atitikties vertinimo rinkliavas arba, jei ši informacija nėra viešai prieinama, nurodo jas paprašius.

6. Nepaisant šio straipsnio 3–5 dalių, 13-A priede nurodytose srityse, kai Europos Sąjunga priima tiekėjo atitikties deklaraciją kaip garantiją, kad produktas atitinka techninį reglamentą, o Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė reikalauja privalomo trečiųjų asmenų atliekamo bandymo ar sertifikavimo tose srityse, ta Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė kaip garantiją, kad produktas atitinka Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės techninių reglamentų reikalavimus, priima sertifikatus, arba, jei jų priimti nenumatyta pagal jos atitinkamus įstatymus ir kitus teisės aktus, priima bandymų ataskaitas, išduotas atitikties vertinimo įstaigų, esančių Europos Sąjungos teritorijoje ir atitinkamoms taikymo sritims akredituotų akreditavimo įstaigos, kuri yra ILAC ir IAF tarptautinių susitarimų dėl tarpusavio pripažinimo narė; arba priima sertifikatus, išduotus pagal IECEE CB schemą. Kad galėtų priimti tokius sertifikatus arba bandymų ataskaitas, Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė savo atitinkamuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose gali reikalauti, kad tarp Europos Sąjungos teritorijoje esančios atitikties vertinimo įstaigos ir Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės teritorijoje esančios atitikties vertinimo įstaigos būtų sudaryti dvišaliai susitarimai, įskaitant susitarimo memorandumus.

7. Jei tiekėjo atitikties deklaracija laikoma tinkama atitikties vertinimo procedūra Europos Sąjungoje, atitikties vertinimo įstaigų, esančių Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės teritorijoje, parengtos bandymų ataskaitos priimamos kaip tinkamas dokumentas, kuriuo įrodoma, kad produktas atitinka Europos Sąjungos techninio reglamento reikalavimus. Už gaminio atitiktį visais atvejais lieka atsakingas gamintojas.

8. 6 dalis taip pat taikoma, kai Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė pagal šio straipsnio 10 dalį nustato naujus privalomo trečiųjų asmenų atliekamo bandymo arba sertifikavimo reikalavimus 13-A priede nurodytoms sritims. Jei Europos Sąjunga 13-A priede nurodytoms sritims nustato privalomo trečiųjų asmenų atliekamo bandymo ar sertifikavimo reikalavimus pagal šio straipsnio 10 dalį, Šalys 13.14 straipsnyje nurodytame Prekybos prekėmis pakomitejyje aptaria, ar reikia imtis kokių nors veiksnių, kad būtų užtikrintas bandymų ataskaitų arba sertifikatų, išduotų atitikties vertinimo įstaigų, esančių Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės teritorijoje, pripažinimo abipusiškumas.

9. Jungtinė taryba prekybos klausimams gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 13-A priedo A skirsnį.

10. Nepaisant šio straipsnio 6 dalies, bet kuri iš Šalių gali nustatyti privalomo trečiųjų asmenų atliekamo bandymo ar sertifikavimo reikalavimus 13-A priede nurodytose srityse produktams, patenkantiems į to priedo taikymo sritį, toliau nurodytomis sąlygomis:

- a) tokių reikalavimų ar procedūrų nustatymas pagrįstas TPK sutarties 2 straipsnio 2 dalyje nurodytais teisėtais tikslais;
- b) bet kokių tokių reikalavimų ar procedūrų nustatymas yra paremtas pagrįsta technine ar moksline informacija apie tų produktų eksploatacines savybes;
- c) tokiais reikalavimais ar procedūromis prekyba nėra ribojama daugiau nei būtina Šalies teisėtam tikslui pasiekti, atsižvelgiant į riziką, kuri atsirastų tų reikalavimų ar procedūrų neįgyvendinus, ir

d) tuo metu, kai įsigaliojo šis Susitarimas, Šalis pagrįstai negalėjo numatyti tokių reikalavimų ar procedūrų poreikio.

11. 6 dalimi nedaromas poveikis Šalies institucijų teisei nediskriminaciniu pagrindu naudotis rinkos priežiūros kompetencija, įskaitant dėl papildomų mėginių bandymų įvežimo punkte.

13.9 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Rengdama, priimdama ir taikydama standartus, techninius reglamentus ir atitikties vertinimo procedūras, kiekviena Šalis:

- a) atsižvelgia į kitos Šalies nuomonę, jei rengiant techninį reglamentą dėl jo viso ar dalies konsultuojamasi su visuomene;
- b) rengdama svarbius techninius reglamentus ir atitikties vertinimo procedūras, galinčius daryti reikšmingą poveikį prekybai, pagal atitinkamus įstatymus ir kitus teisės aktus užtikrina, kad būtų nustatyta skaidrumą užtikrinanti tvarka, pagal kurią Šalių asmenys galėtų teikti savo nuomonę oficialiose viešose konsultacijose, išskyrus atvejus, kai staiga kyla ar gali kilti su sauga, sveikata, aplinkos apsauga arba nacionaliniu saugumu susijusių problemų;
- c) leidžia kitos Šalies asmenims dalyvauti b punkte nurodytose konsultacijose ne mažiau palankiomis sąlygomis nei tos, kurios taikomos jos pačios asmenims, ir, kai įmanoma, viešai skelbia konsultacijų rezultatus;

- d) paprastai nustato Šaliai bent 60 (šešiasdešimt) dienų laikotarpį pateikti rašytinėms pastaboms dėl siūlomų techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų, ir apsvarsto pagrįstą prašymą pratęsti pastabų teikimo laikotarpį;
- e) jeigu pranešamas tekstas surašytas ne viena iš PPO oficialiųjų kalbų, PPO pranešimų formatu pateikia aiškų ir visapusišką priemonės turinio aprašymą;
- f) dėl savo siūlomo techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros gavusi kitos Šalies rašytines pastabas:
 - i) jei kita Šalis to prašo, tas rašytines pastabas aptaria, kai įmanoma, dalyvaujant jos kompetentingai reglamentavimo institucijai tuo metu, kai į tas pastabas dar galima atsižvelgti, ir
 - ii) kai įmanoma, ne vėliau kaip techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros paskelbimo dieną raštu atsako į pastabas;
- g) kitos Šalies prašymu pateikia jai informaciją apie savo priimto arba siūlomo priimti techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros tikslus bei teisinį ir loginį pagrindą;
- h) papildydama pradinį pranešimą PPO, pateikia informaciją apie techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros priėmimą ir įsigaliojimą, taip pat priimtą galutinį tekstą;

- i) apsversto kitos Šalies pagrįstą prašymą, gautą iki pastabų laikotarpio, nustatyto pateikus siūlomą techninį reglamentą, pabaigos, pratęsti laikotarpį, kuris turi praeiti nuo techninio reglamento priėmimo iki jo įsigaliojimo, nebent delsti būtų neveiksminga siekiant įgyvendinti teisėtus tikslus, ir
 - j) kartu su pranešimu suteikia nemokamą prieigą prie elektroninės pranešamo teksto versijos.
2. 1 dalies d punkto tikslais, kai kyla arba gali kilti su sauga, sveikata, aplinkos apsauga arba nacionaliniu saugumu susijusių problemų, taikoma TPK sutarties 2 straipsnio 10 dalis ir 5 straipsnio 7 dalis.
3. Jei standartai tampa privalomais dėl jų ar jų nuorodos įtraukimo į techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros projektą, turi būti laikomasi pareigų dėl skaidrumo, nustatytų šiame straipsnyje dėl TPK pranešimo, ir TPK sutarties 2 arba 5 straipsnyje.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visi priimti ir galiojantys techniniai reglamentai ir privalomos atitikties vertinimo procedūros būtų viešai paskelbti ir nemokamai prieinami oficialioje interneto svetainėje. Kiekviena Šalis visada suteikia neribotą prieigą prie visos informacijos, susijusios su tuo, kaip atitikti techninį reglamentą. Jei standartuose daroma atitikties techniniams reglamentams prielaida, o šie standartai tuose techniniuose reglamentuose nenurodyti, kiekviena Šalis užtikrina galimybę susipažinti su informacija apie atitinkamus standartus.
5. Kiekviena Šalis, gavusi pagrįstą kitos Šalies ar jos ekonominės veiklos vykdytojų prašymą, nepagrįstai nedelsdama pateikia informaciją apie galiojančius techninius reglamentus ir, kai tinkama ir turima, rašytines gaires dėl techninių reglamentų laikymosi.

13.10 STRAIPSNIS

Žymėjimas ir ženklėjimas

1. Šalių techniniai reglamentai, kurie apima žymėjimą ar ženklėjimą arba yra specialiai skirti vien žymėjimui ar ženklėjimui, atitinka TPK sutarties 2 straipsnio principus.
2. Visų pirma, jei Šalis nustato privalomo produktų žymėjimo arba ženklėjimo reikalavimą:
 - a) ji reikalauja pateikti tik tą informaciją, kuri yra aktuali produkto vartotojams ar naudotojams, arba valdžios institucijoms, kuria nurodoma, kad produktas atitinka privalomus techninius reikalavimus;
 - b) ir jei Šalis reikalauja produktų etikečių ar žymėjimo išankstinio patvirtinimo, registracijos ar sertifikavimo, kaip išankstinės produktų, kurie kitais atžvilgiais atitinka jos privalomus techninius reikalavimus, pateikimo rinkai sąlygos, ji užtikrina, kad dėl kitos Šalies ekonominės veiklos vykdytojų pateiktų prašymų būtų sprendžiama nepagrįstai nedelsiant ir nediskriminuojant;
 - c) jei Šalis reikalauja, kad būtų naudojamas unikalus identifikacinis numeris, ji tokį numerį kitos Šalies ekonominės veiklos vykdytojams suteikia nepagrįstai nedelsdama ir nediskriminuodama;

- d) ir su sąlyga, kad tai neklaidina, nėra prieštaringa ar painu, kiek tai susiję su importuojančios Šalies norminiais reikalavimais, o teisėti tikslai pagal TPK sutartį taip nėra pažeidžiami, ji leidžia:
- i) informaciją pateikti ne vien Šalies, importuojančios produktus, reikalaujama kalba, bet ir kitomis kalbomis, ir
 - ii) nomenklatūras, piktogramas, simbolius ar grafinius vaizdus, naudojamus tarptautiniuose standartuose;
- e) ji sutinka, kai įmanoma, kad, kaip alternatyva ženklavimui kilmės šalyje, ženklavimas, įskaitant papildomą ženklavimą ir ženklavimo taisyklą, būtų atliekamas muitinės sandėliuose arba kituose paskirtuose taškuose importo vietoje;
- f) jei ji mano, kad tai nekelia pavojaus visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugai, apsaugai nuo apgaulingos praktikos ir bet kokiems kitiems teisėtiems tikslams pagal TPK sutartį, ji stengiasi leisti naudoti laikinas ar nuimamas etiketes, o ne fiziškai prie produkto pritvirtintas etiketes, arba pateikti atitinkamą informaciją prie produkto pridedamuose dokumentuose.
3. 2 dalis netaikoma vaistų žymėjimui ar ženklavimui.
4. Jei Šalis mano, kad kitos Šalies produktui ar sektoriui taikomus žymėjimo ar ženklavimo reikalavimus būtų galima patobulinti, ji gali pasiūlyti prekybos lengvinimo iniciatyvą, kad išspręstų jai susirūpinimą keliančius klausimus pagal 13.5 straipsnį.

13.11 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir techninė pagalba

1. Siekdama padėti įgyvendinti šio skyriaus tikslus, kiekviena Šalis, *inter alia*:
 - a) skatina savo atitinkamų viešųjų ar privačiųjų, nacionalinių ar regioninių organizacijų bendradarbiavimą ir bendrą veiklą bei projektus techninių reglamentų, standartizacijos, atitikties vertinimo, metrologijos ir akreditavimo srityse;
 - b) skatina gerą reglamentavimo praktiką keisdamosi informacija, patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais, *inter alia*, su reglamentavimo poveikio vertinimu, reglamentavimo nuostatų valdymu ir rizikos vertinimu bei viešomis konsultacijomis;
 - c) keičiasi nuomonėmis dėl rinkos priežiūros;
 - d) stiprina nacionalinių reguliavimo, metrologijos, standartizacijos, atitikties vertinimo ir akreditavimo įstaigų techninius ir institucinius gebėjimus, remdama jų techninės infrastruktūros, įskaitant laboratorijas ir bandymų įrangą, plėtojimą ir palaikydama nuolatinį žmogiškųjų išteklių mokymą;
 - e) skatina, lengvina ir, kai įmanoma, koordinuoja jų dalyvavimą tarptautinėse organizacijose ir kituose forumuose, susijusiuose su techniniais reglamentais, atitikties vertinimu, standartais, akreditavimu ir metrologija;

- f) remia nacionalinių, regioninių ir tarptautinių organizacijų techninės pagalbos veiklą techninių reglamentų, standartizacijos, atitikties vertinimo, metrologijos bei akreditavimo srityse ir
 - g) stengiasi, kad tarp Šalių reguliavimo institucijų būtų dalijamasi turimais moksliniais įrodymais ir technine informacija tiek, kiek tai būtina siekiant bendradarbiauti arba vesti technines diskusijas pagal šį skyrių, išskyrus konfidencialią ar kitą neskelbtiną informaciją.
2. Šalis tinkamai apsvarsto kitos Šalies pasiūlymus dėl bendradarbiavimo pagal šį skyrių.

13.12 STRAIPSNIS

Techninės diskusijos

1. Kiekviena Šalis gali prašyti surengti diskusijas dėl bet kokio pagal šį skyrių kilusio jai susirūpinimą keliančio klausimo, įskaitant kitos Šalies techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros projektą ar pasiūlymą, kuris, Šalies nuomone, galėtų labai neigiamai paveikti Šalių tarpusavio prekybą. Prašančioji Šalis savo prašymą pateikia kitos Šalies TPK skyriaus koordinatoriui, paskirtam pagal 13.13 straipsnį, ir jame nurodo:

- a) susirūpinimą keliantį klausimą;
- b) šio skyriaus nuostatas, su kuriomis susiję susirūpinimą keliantys klausimai, ir
- c) prašymo priežastis, įskaitant prašančiajai Šaliai susirūpinimą keliančio klausimo apibūdinimą.

2. Visa informacija ar paaiškinimai, kurių prašoma pagal 1 dalį, pateikiami ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo Šalies prašymo pateikimo pagal 1 dalį dienos. Šis terminas gali būti pratęstas, jei prašomoji Šalis iš anksto tokį poreikį pagrindžia.
3. Jei Šalys jau yra aptarusios klausimą kuriame nors forume, Šalis gali tiesiogiai prašyti surengti diskusijas asmeniškai arba per vaizdo konferenciją ar telekonferenciją ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo tokio prašymo pateikimo dienos. Tokiais atvejais prašomoji Šalis deda visas pastangas dalyvauti šiose diskusijose.
4. Jei Šalys per praėjusį 12 mėnesių laikotarpį nesurengė diskusijų pagal šį straipsnį, kita Šalis negali atmesti prašymo. Jei prašančioji Šalis mano, kad klausimas skubus, ji gali prašyti, kad susitikimas įvyktų anksčiau. Tokiais atvejais atsakančioji Šalis palankiai jį apsvarsto. Šalys deda visas pastangas rasti bendrai priimtina klausimo sprendimą.
5. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pagal 2 dalį Šalis taip pat gali prašyti kitos Šalies techninių diskusijų dėl techninių reglamentų ar atitikties vertinimo procedūrų, kurias nustato nacionalinė, regioninė ar vietos valdžia, nelygu atvejis, tuo lygmeniu, kuris yra viena pakopa žemiau už centrinės valdžios lygmenį, galinčių turėti reikšmingą poveikį prekybai.
6. Po techninių diskusijų Šalys gali padaryti išvadą, kad klausimą būtų galima geriau spręsti taikant prekybos lengvinimo iniciatyvą pagal 13.5 straipsnį.
7. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis Šalies teisėms ir pareigoms pagal 29 skyrių.

13.13 STRAIPSNIS

TPK skyriaus koordinatorius

1. Kiekviena Šalis paskiria TPK skyriaus koordinatorių ir kitai Šalia praneša apie bet kokius pokyčius. TPK skyriaus koordinatoriai bendradarbiauja siekdami palengvinti šio skyriaus įgyvendinimą ir Šalių bendradarbiavimą visais TPK klausimais.
2. TPK skyriaus koordinatorius, be kita ko, vykdo šias funkcijas:
 - a) padeda 13.14 straipsnyje nurodytam Prekybos prekėmis pakomitečiui vykdyti jo funkcijas;
 - b) remia prekybos lengvinimo iniciatyvas ir technines diskusijas atitinkamai pagal 13.5 straipsnį ir 13.12 straipsnį;
 - c) keičiasi informacija apie veiklą nevyriausybinuose, regioniniuose ir daugiašaliuose forumuose, veikiančiuose standartų, techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų srityse, ir
 - d) prireikus praneša apie visus svarbius pokyčius, susijusius su šio skyriaus įgyvendinimu, 13.14 straipsnyje nurodytam Prekybos prekėmis pakomitečiui.
3. TPK skyriaus koordinatoriai bendrauja vienas su kitu bet kuriuo sutartu jų funkcijoms vykdyti tinkamu būdu, be kita ko, elektroniniu paštu, per telekonferencijas, vaizdo konferencijas ir susitikimus.

13.14 STRAIPSNIS

Prekybos prekėmis pakomitetas

Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Prekybos prekėmis pakomitetas, be 2.4, 9.9 ir 10.14 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:

- a) aptaria veiklos, kurios imtasi pagal 13.5 straipsnį, rezultatus ir apvarsto tinkamus veiksmus;
- b) veikia kaip forumas Šalims aptarti poreikį imtis veiksmų abipusiškumui užtikrinti pagal 13.8 straipsnio 8 dalį;
- c) skatina bendradarbiavimą pagal 13.11 straipsnį ir, jei tinkama, remia technines diskusijas pagal 13.12 straipsnį;
- d) stengiasi bent kartą per metus aptarti klausimus, kuriems taikomas 13-B priedo C skirsnio 2 punktas, ir
- e) veikia kaip forumas Šalims bendradarbiauti ir keistis informacija visais klausimais, susijusiais su 13-B priedo įgyvendinimu.

14 SKYRIUS

SANITARIJOS IR FITOSANITARIJOS PRIEMONĖS

14.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai:

- a) Šalių teritorijoje saugoti žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybę arba sveikatą, kartu lengvinant Šalių tarpusavio prekybą, kiek tai susiję su sanitarijos ir fitosanitarijos (toliau – SF) priemonėmis;
- b) užmegzti bendradarbiavimą įgyvendinant SFP sutartį;
- c) užtikrinti, kad SF priemonės nesudarytų nepagrįstų kliūčių Šalių tarpusavio prekybai;
- d) stiprinti bendradarbiavimą techniniais ir moksliniais klausimais, susijusiais su SF priemonių priėmimu ir taikymu;
- e) gerinti Šalių keitimąsi informacija bei konsultacijas SF klausimais ir

- f) užmegzti bendradarbiavimą daugiašaliuose forumuose, susijusiuose su SF klausimais.

14.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas visoms SF priemonėms¹, kurios gali tiesiogiai ar netiesiogiai paveikti Šalių tarpusavio prekybą.
2. Šis skyrius taikomas bendradarbiavimui daugiašaliuose forumuose, susijusiuose su SF klausimais.

14.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

1. Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) SFP sutarties A priede pateiktos terminų apibrėžtys;
 - b) Maisto kodekso komisijos nustatytos terminų apibrėžtys;
 - c) Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacijos (toliau – WOAH) nustatytos terminų apibrėžtys;

¹ Kilus neatitikimui, šis skyrius yra viršesnis už kitus šios Susitarimo dalies skyrius, kai jis taikomas SF priemonėms, įskaitant atvejus, kai tos priemonės yra kitos priemonės dalis.

- d) Tarptautinės augalų apsaugos konvencijos (toliau – IPPC) nustatytos terminų apibrėžtys ir
- e) saugoma zona – oficialiai apibrėžta geografinė Europos Sąjungos teritorijos dalis, kurioje, kaip žinoma, nėra aptiktas konkretus reguliuojamas kenkėjas, nors čia yra palankios sąlygos jam plisti ir jis yra paplitęs kitose Europos Sąjungos teritorijos dalyse.

Saugomos zonos yra kenkėjais neužkrėstos teritorijos, kurias Europos Sąjunga kontroliuoja Europos Sąjungos teritorijoje. Jos yra pripažįstamos pagal 2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/2031 dėl apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 228/2013, (ES) Nr. 652/2014 ir (ES) Nr. 1143/2014 ir panaikinamos Tarybos direktyvos 69/464/EEB, 74/647/EEB, 93/85/EEB, 98/57/EB, 2000/29/EB, 2006/91/EB ir 2007/33/EB¹. Ši sąvoka netaikoma už Europos Sąjungos teritorijos ribų. Prekybos tikslais Europos Sąjunga nereikalauja, kad kita Šalis savo teritorijoje nustatytų saugomas zonas. Tokiais atvejais taikomos kenkėjais neužkrėstų teritorijų sąlygos. 14 skyriaus ir saugomų zonų pripažinimo tikslais taikomos tokios pat sąlygos, kaip dėl kenkėjais neužkrėstų teritorijų.

- 2. Jei SFP sutarties A priede pateiktos terminų apibrėžtys neatitinka Šalių sutartų terminų apibrėžčių arba Maisto kodekso komisijos, WOAH ir IPPC nustatytų terminų apibrėžčių, viršenybę turi SFP sutarties A priede pateiktos terminų apibrėžtys.

¹ ES OL L 317, 2016 11 23, p. 4.

14.4 STRAIPSNIS

Teisės ir pareigos

Šalys patvirtina savo teises ir pareigas pagal SFP sutartį. Nė viena šio skyriaus nuostata nedaro poveikio kiekvienos Šalies teisėms ir pareigoms pagal SFP sutartį.

14.5 STRAIPSNIS

Kompetentingos institucijos

1. Šio skyriaus tikslais Šalies oficiali kompetentinga institucija yra institucija, kuri pagal Šalies teisę yra įgaliota užtikrinti, kad būtų vykdomi jos įstatymai ir kiti teisės aktai, patenkantys į šio skyriaus taikymo sritį, kad būtų užtikrintas jo reikalavimų laikymasis, arba bet kuri kita institucija, kuriai tos institucijos yra delegavusios atitinkamus įgaliojimus, (toliau – kompetentingos institucijos).
2. Šio Susitarimo įsigaliojimo dieną kiekviena Šalis kitai Šaliai raštu pateikia 1 dalyje nurodytų kompetentingų institucijų pavadinimus, nurodydama, kur ši informacija paskelbta viešai, ir apibūdina kompetencijos pasidalijimą tarp atitinkamų kompetentingų institucijų.
3. Šalys pagal 14.11 straipsnio 4 dalį praneša viena kitai, jei šios kompetentingos institucijos pasikeičia.

14.6 STRAIPSNIS

Bendrosios pareigos

1. Iš Šalies eksportuojami produktai turi atitikti taikytinus importuojančios Šalies SF reikalavimus.
2. Importuojančios Šalies SF reikalavimai yra vienodi visai eksportuojančios Šalies teritorijai, jei toje teritorijoje vyrauja tokios pačios SF sąlygos, nedarant poveikio pagal 14.10 straipsnį priimtiems sprendimams ir priemonėms. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos SF priemonės būtų taikomos proporcingai ir kad jomis nebūtų savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojamos Europos Sąjungos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, kuriose vyrauja tokios pačios ar panašios sąlygos, įskaitant jos ir kitos Šalies teritorijas. SF priemonės netaikomos taip, kad jomis būtų užslėptai ribojama Šalių tarpusavio prekyba.
3. Šiame skyriuje nurodytos procedūros taikomos nepagrįstai nedelsiant ir skaidriai, o prašoma informacija neviršija to, kas būtina tinkamam patvirtinimui, kontrolei, inspektavimui ir tikrinimui.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visos rinkliavos, imamos už importo procedūras, kuriomis siekiama patikrinti ir užtikrinti, kad būtų laikomasi SF reikalavimų, būtų teisingos visų rinkliavų, taikomų panašioms vidaus produktams ar bet kurios kitos PPO narės kilmės produktams, atžvilgiu ir nebūtų didesnės už faktines paslaugos sąnaudas.

5. Išskyrus 14.14 straipsnyje numatytus atvejus, kiekviena Šalis ir, kai tinkama, MERCOSUR, keisdamos SF importo reikalavimus nustato pereinamąjį laikotarpį, atsižvelgdamos į pakeitimo pobūdį, kad būtų išvengta nereikalingo produktų prekybos srautų pertraukimo ar sutrikdymo ir kad eksportuojanti Šalis galėtų, atsižvelgdama į tokį pakeitimą, atitinkamai pakoreguoti savo eksporto procedūras.
6. Įgyvendinant šį skyrių nedaromas neigiamas poveikis šio Susitarimo įsigaliojimo dieną esantiems Šalių tarpusavio prekybai taikomiems SF reikalavimams.
7. Nedarant poveikio panašioms kitų šios Susitarimo dalies skyrių nuostatoms, nė viena šio skyriaus nuostata nedaro poveikio kiekvienos Šalies teisėms ir pareigoms saugoti konfidencialią informaciją pagal atitinkamus kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų nustatytos procedūros, kuriomis užkertamas kelias konfidencialios informacijos, gautos vykdant šiame skyriuje nurodytas procedūras, atskleidimui.
8. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų skirta reikiamų išteklių šiam skyriui veiksmingai įgyvendinti.

14.7 STRAIPSNIS

Prekybos lengvinimo priemonės

Įmonių patvirtinimas gyvūnų, gyvūninių produktų, gyvūninių maisto produktų ir šalutinių gyvūninių produktų importo tikslais

1. Importuojanti Šalis gali reikalauti, kad eksportuojančios Šalies teritorijoje esančios įmonės būtų patvirtintos gyvūnų, gyvūninių produktų, gyvūninių maisto produktų ir šalutinių gyvūninių produktų importo iš tokių įmonių tikslais.
2. Šios įmonės patvirtinamos, prieš tai importuojančia Šaliai netikrinant kiekvienos atskiros įmonės, jeigu:
 - a) importuojanti Šalis yra pripažinusi eksportuojančios Šalies kompetentingos institucijos oficialios kontrolės sistemą;
 - b) importuojanti Šalis yra leidusi importuoti atitinkamus produktus ir
 - c) eksportuojančios Šalies kompetentinga institucija pateikė pakankamas garantijas, kad tokios įmonės atitinka importuojančios Šalies sanitarinius reikalavimus.
3. Eksportuojanti Šalis leidžia eksportuoti tik iš patvirtintų įmonių, kaip nurodyta 1 dalyje. Eksportuojanti Šalis sustabdo arba panaikina importuojančios Šalies sanitarinių reikalavimų neatitinkančių įmonių patvirtinimą ir apie tokį sustabdymą ar panaikinimą praneša importuojančiai Šaliai.

4. Eksportuojanti Šalis pateikia importuojančiai Šaliai siūlomų patvirtinti įmonių sąrašą. Kartu su šiuo sąrašu pateikiamos eksportuojančios Šalies kompetentingos institucijos garantijos, kad įmonės atitinka 2 dalies c punkte nurodytas garantijas.
5. Importuojanti Šalis leidžia importuoti iš patvirtintų įmonių ne vėliau kaip per 40 (keturiasdešimt) darbo dienų nuo 4 dalyje nurodyto eksportuojančios Šalies sąrašo ir garantijų gavimo. Jei prašoma papildomos informacijos ir dėl to leidimas negali būti suteiktas per 40 (keturiasdešimt) darbo dienų, importuojanti Šalis informuoja apie tai eksportuojančią Šalį ir nustato naują terminą leidimui gauti. Šis terminas negali būti ilgesnis kaip 40 (keturiasdešimt) darbo dienų nuo papildomos informacijos gavimo.
6. Importuojanti Šalis parengia patvirtintų įmonių sąrašus ir viešai juos skelbia.
7. Importuojanti Šalis gali atsisakyti patvirtinti įmones, kurios neatitinka jos sanitarinių reikalavimų. Tokiais atvejais importuojanti Šalis informuoja eksportuojančią Šalį apie atsisakymą ir jį pagrindžia.
8. Importuojanti Šalis gali atlikti oficialios kontrolės sistemos patikras pagal 14.15 straipsnį. Remdamasi šių patikrų rezultatais importuojanti Šalis gali iš dalies pakeisti patvirtintų įmonių sąrašus.

SF importo patikrinimai

9. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti su SF importo patikrinimais susijusias procedūras, kuriomis sudaromos sąlygos nepagrįstai nedelsiant skubos tvarka išleisti importuoti skirtus produktus.

10. Kiekviena Šalis, kai tinkama, supaprastina kontrolę bei patikras ir sumažina importuojančios Šalies atliekamų SF importo patikrų, susijusių su eksportuojančios Šalies produktais, dažnumą. Kiekviena Šalis savo sprendimą priima remdamasi:

- a) susijusia rizika;
- b) gamintojų ar importuotojų vykdoma kontrole, kurią patvirtino Šalių kompetentingos institucijos;
- c) eksportuojančios Šalies kompetentingos institucijos pateiktomis garantijomis, kad įmonės atitinka importuojančios Šalies sanitarinius reikalavimus, ir
- d) Maisto kodekso komisijos, WOAH arba IPPC, priklausomai nuo to, kas taikytina, tarptautinėmis gairėmis, standartais ir rekomendacijomis.

11. Kiekviena Šalis, siekdama supaprastinti pagal 10 dalį vykdomą kontrolę ir patikras, gali taikyti kitus kriterijus, jei jais nepažeidžiami toje dalyje išvardyti bendrai sutarti kriterijai.

12. Jei atliekant importo patikrinimus nustatoma, kad nesilaikoma SF importo reikalavimų, o produktai arba siuntos atmetami, importuojanti Šalis apie tai praneša eksportuojančiai Šaliai pagal 14.12 straipsnyje nurodytą procedūrą kuo greičiau ir ne vėliau kaip per 5 (penkias) darbo dienas nuo atmetimo dienos.

13. Jeigu atliekant importo patikrinimus nustatoma, kad nesilaikoma atitinkamų SF importo reikalavimų, veiksmai, kurių imasi importuojanti Šalis, turi būti pagrįsti nustatyta neatitiktimi ir jais prekyba negali būti ribojama daugiau negu būtina Šaliai tinkamam sanitarinės ar fitosanitarinės apsaugos lygiui pasiekti.

MERCOSUR importo ir patvirtinimo procedūrų supaprastinimas

14. Šalys pripažįsta skirtingus regioninės integracijos procesų lygius Europos Sąjungoje ir MERCOSUR. Siekdama palengvinti prekybą tarp atitinkamų jų teritorijų, MERCOSUR deda visas pastangas, kad palaipsniui Europos Sąjungos produktams ir įmonėms, jei taikytina, būtų taikomos tokios importo ir patvirtinimo procedūros:

- a) vienas bendras klausimynas;
- b) vienas bendras sertifikatas ir
- c) vienas patvirtintų įmonių sąrašas.

15. MERCOSUR dės visas pastangas, kad suderintų atskirų Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių SF importo reikalavimus, sertifikatus ir importo patikrinimus.

14.8 STRAIPSNIS

Alternatyvios priemonės

1. Eksportuojančios Šalies prašymu importuojanti Šalis išnagrinėja, ar išimties tvarka importuojančios Šalies SF priemonei alternatyvia SF priemone užtikrinamas tinkamas importuojančios Šalies apsaugos lygis. Alternatyvi priemonė gali būti grindžiama Maisto kodekso komisijos, WOAH arba IPPC tarptautinėmis gairėmis, standartais ir rekomendacijomis arba eksportuojančios Šalies SF priemonėmis.

2. 14.9 straipsnis alternatyvioms SF priemonėms netaikomas.

14.9 STRAIPSNIS

Lygiavertiškumas

1. Eksportuojanti Šalis importuojančios Šalies gali prašyti nustatyti, kad konkreti SF priemonė ar konkrečios SF priemonės, susijusi (-os) su produktu ar produktų grupe arba taikoma (-os) visos sistemos lygmeniu, yra lygiavertė (-s) jos pačios SF priemonėms.
2. Siekdamas įgyvendinti šį straipsnį 14.18 straipsnyje nurodytas SF reikalų pakomitetas teikia rekomendacijas dėl lygiavertiškumo pripažinimo tvarkos, pagrįstos PPO Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komiteto sprendimu dėl Sutarties dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių 4 straipsnio įgyvendinimo¹ ir visais vėlesniais jo atnaujinimais, taip pat tarptautinėmis gairėmis, standartais ir rekomendacijomis, priimtomis Maisto kodekso komisijos, WOAH ir IPPC, nustatymo. Pagal šią procedūrą turėtų būti numatytas procesas, kurio metu Šalys rengia konsultacijas, kad nustatytų SF priemonių lygiavertiškumą, iš Šalių reikalautiną informaciją, Šalių atsakomybę ir lygiavertiškumo pripažinimo terminus.
3. Gavusios konkretų prašymą, Šalys pradeda konsultacijas, pagrįstas pagal 2 dalį nustatyta procedūra, kad sutartų dėl lygiavertiškumo pripažinimo.

¹ 2004 m. liepos 13 d. PPO dokumentas G/SPS/19/Rev.2.

4. Eksportuojančios Šalies prašymu importuojanti Šalis informuoja eksportuojančią Šalį apie lygiavertiškumo pripažinimo procedūros etapus.

14.10 STRAIPSNIS

Gyvūnų sveikatos statuso ir augalų statuso kenkėjų atžvilgiu bei regioninių sąlygų pripažinimas

1. Šalys pripažįsta skirstymo į zonas ir laikymo vietas sąvoką, įskaitant dėl kenkėjais neužkrėstų teritorijų arba liga neužkrėstų teritorijų ir nedidelio kenkėjų ar nedidelio ligos paplitimo teritorijų, ir taiko ją Šalių tarpusavio prekybai, remdamosi SFP sutartimi, įskaitant PPO Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komiteto priimtas SFP sutarties 6 straipsnio praktinio įgyvendinimo gaires¹ ir atitinkamas WOAAH arba IPPC gaires, rekomendacijas ir standartus.

2. Eksportuojančios Šalies prašymu importuojanti Šalis nusprendžia, ar pripažinti eksportuojančios Šalies kenkėjais ir liga neužkrėstas teritorijas, nedidelio kenkėjų ir nedidelio ligos paplitimo teritorijas ir laikymo vietas pirmą kartą ar po gyvūnų ligos ar augalų kenkėjo protrūkio. Importuojanti Šalis šį sprendimą grindžia eksportuojančios Šalies pagal SFP sutartį ir WOAAH bei IPPC standartus pateikta informacija ir atsižvelgia į tai, kad eksportuojanti Šalis nustatė kenkėjais ir liga neužkrėstas teritorijas, nedidelio kenkėjų ir ligos paplitimo teritorijas ir laikymo vietas. Šalys laikosi 14-A priede nustatytų procedūrų.

¹ 2008 m. gegužės 16 d. PPO dokumentas G/SPS/48.

3. Importuojančios Šalies sprendimas pagal 2 dalį priimamas nepagrįstai nedelsiant. Jei, nedarant poveikio 14.14 straipsniui, importuojanti Šalis nusprendžia pripažinti eksportuojančios Šalies kenkėjais ir liga neužkrėstas teritorijas, nedidelio kenkėjų ir nedidelio ligos paplitimo teritorijas ir laikymo vietas, ji nepagrįstai nedelsdama leidžia prekiauti prekėmis iš tų teritorijų ar laikymo vietų.

4. 14.18 straipsnyje nurodytas SF reikalų pakomitetas, atsižvelgdamas į SFP sutartį ir IPPC bei WOAH gaires, standartus ir rekomendacijas, gali išsamiau apibrėžti 2 dalyje nustatytą kenkėjais ir liga neužkrėstų teritorijų, nedidelio kenkėjų ir nedidelio ligos paplitimo teritorijų bei laikymo vietų pripažinimo procedūrą.

Gyvūnai, gyvūniniai produktai, gyvūniniai maisto produktai ir šalutiniai gyvūniniai produktai

5. Gyvūnų, gyvūninių produktų, gyvūninių maisto produktų ir šalutinių gyvūninių produktų atžvilgiu liga neužkrėstos zonos ar laikymo vietos pripažinimo procedūra nustatyta šio straipsnio 7–9 dalyse ir 14-A priede.

6. Nustatydamos arba palikdamos galioti 2 dalyje nurodytas zonas ar laikymo vietas gyvūnų, gyvūninių produktų, gyvūninių maisto produktų ir šalutinių gyvūninių produktų atžvilgiu, Šalys atsižvelgia į tokius veiksnius kaip geografinė padėtis, ekosistemos, epidemiologinė priežiūra ir sanitarinės kontrolės veiksmingumas.

7. Ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) darbo dienų nuo 2 dalyje nurodytos informacijos gavimo iš eksportuojančios Šalies importuojanti Šalis gali:

a) aiškiai nesutikti su prašymu pripažinti liga neužkrėstas zonas ar laikymo vietas gyvūnų, gyvūninių produktų, gyvūninių maisto produktų ir šalutinių gyvūninių produktų atžvilgiu;

- b) paprašyti eksportuojančios Šalies pateikti papildomos informacijos arba
- c) paprašyti atlikti patikras pagal 14.15 straipsnį.

Importuojanti Šalis papildomą informaciją įvertina ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) darbo dienų nuo jos gavimo. Jei importuojanti Šalis prašo atlikti patikras, papildomos informacijos vertinimo terminas sustabdomas.

8. Importuojanti Šalis sparčiau taiko 7 dalyje nustatytą procedūrą, jei zonas ar laikymo vietas, kurias eksportuojanti Šalis prašo pripažinti, WOAH oficialiai pripažįsta turinčiomis liga neužkrėstos teritorijos statusą arba jei liga neužkrėstos teritorijos statusas joms grąžinamas po protrūkio.

9. Jei, pritaikiusi 7 dalyje nustatytą procedūrą, importuojanti Šalis nusprendžia nepripažinti zonų ar laikymo vietų, kurias prašė pripažinti eksportuojanti Šalis, ji apie savo sprendimą praneša eksportuojančiai Šaliai ir paaiškina atitinkamų zonų ar laikymo vietų nepripažinimo priežastis ir, gavusi prašymą, surengia konsultacijas pagal 14.13 straipsnį.

Augalai ir augaliniai produktai

10. Kiekviena Šalis parengia reguliuojamų kenkėjų ir reguliuojamų augalų ir augalinių produktų, kuriems taikomi fitosanitariniai reikalavimai, sąrašą. Importuojanti Šalis kitai Šaliai pateikia savo reguliuojamų kenkėjų ir reguliuojamų augalų ir augalinių produktų sąrašą ir jiems taikomus fitosanitarinius importo reikalavimus. Reguluojamiems augalams ir augaliniams produktams taikomi fitosanitariniai importo reikalavimai apsiriboja tuo, kas būtina augalų sveikatai apsaugoti arba augalų ir augalinių produktų numatomi paskirčiai užtikrinti. Importuojanti Šalis informuoja kitą Šalį apie visas reikalaujamas papildomas deklaracijas.

11. Importuojančios Šalies fitosanitariniai reikalavimai nustatomi atsižvelgiant į eksportuojančios Šalies fitosanitarinę būklę ir, jei to reikalauja importuojanti Šalis, į kenkėjų rizikos analizės (toliau – KRA) rezultatus. KRA vykdoma laikantis atitinkamų IPPC tarptautinių fitosanitarijos priemonių standartų (toliau – ISPM). Atliekant šią rizikos analizę atsižvelgiama į turimą mokslinę ir techninę informaciją, taip pat į numatomą atitinkamų augalų ir augalinių produktų paskirtį.
12. Importuojanti Šalis atnaujina 10 dalyje nurodytus sąrašus, kai eksportuojanti Šalis pateikia prašymą eksportuoti naujus produktus į kitą Šalį. Kai importuojanti Šalis reikalauja, kad norint importuoti tam tikrą produktą būtų atliekama KRA, siekiant paspartinti procesą gali būti remiamasi dėl tų pačių ar panašių produktų jau atlikta KRA, kartu su bet kokia papildoma informacija, kurią, importuojančios Šalies nuomone, būtina išnagrinėti.
13. Importuojanti Šalis, nustatydamą eksportuojančios Šalies užsikrėtimo kenkėju statusą, atsižvelgia į šio straipsnio 10–17 dalis, 14-A priedą ir IPPC ISPM rekomendacijas.
14. Šalys pripažįsta kenkėjais neužkrėstų teritorijų, kenkėjais neužkrėstų gamybos vietų ir kenkėjais neužkrėstų gamybos vietų dalių, taip pat nedidelio kenkėjų paplitimo teritorijų, kaip nurodyta IPPC ISPM, ir saugomų zonų sąvokas ir jas taiko tarpusavio prekybai.
15. Nustatydamą arba palikdamą galioti fitosanitarijos priemones, importuojanti Šalis atsižvelgia į kenkėjais neužkrėstas teritorijas, kenkėjais neužkrėstas gamybos vietas, kenkėjais neužkrėstas gamybos vietų dalis ir nedidelio kenkėjų paplitimo teritorijas, taip pat į saugomas zonas, jei eksportuojanti Šalis yra jas nustačiusi.

16. Eksportuojanti Šalis kitai Šaliai praneša apie kenkėjais neužkrėstas teritorijas, kenkėjais neužkrėstas gamybos vietas, kenkėjais neužkrėstas gamybos vietų dalis arba nedidelio kenkėjų paplitimo teritorijas ir, gavusi prašymą, pateikia paaiškinimą ir patvirtinamąją informaciją, kaip numatyta atitinkamame ISPM arba kaip laikoma tinkama. Importuojanti Šalis pripažįsta eksportuojančios Šalies statusą, išskyrus atvejus, kai importuojanti Šalis:

- a) aiškiai nesutinka su prašymu patvirtinti kitos Šalies kenkėjais neužkrėstas teritorijas, kenkėjais neužkrėstas gamybos vietas, kenkėjais neužkrėstas gamybos vietų dalis ir nedidelio kenkėjų paplitimo teritorijas, ar saugomas zonas, jei eksportuojanti Šalis yra jas nustąčiusi;
- b) paprašo eksportuojančios Šalies pateikti papildomos informacijos;
- c) paprašo atlikti patikras pagal 14.15 straipsnį arba
- d) ne vėliau kaip per 150 (šimtą penkiasdešimt) darbo dienų nuo tokios informacijos gavimo dienos pradeda konsultacijas pagal 14.13 straipsnį.

17. Importuojanti Šalis bet kokią pagal 16 dalį paprašytą pateikti papildomą informaciją įvertina ne vėliau kaip per 90 (devyniasdešimt) dienų nuo jos gavimo. Visos patikros, kurių pagal 16 dalį paprašo importuojanti Šalis, atliekamos pagal 14.15 straipsnį, atsižvelgiant į atitinkamo kenkėjo ir augalo biologines savybes. Jei importuojanti Šalis prašo atlikti tokias patikras, papildomos informacijos vertinimo terminas sustabdomas.

18. Jei, pritaikiusi 16 dalyje nustatytą procedūrą, importuojanti Šalis nusprendžia nepatvirtinti kenkėjais neužkrėstų teritorijų, kenkėjais neužkrėstų gamybos vietų, kenkėjais neužkrėstų gamybos vietų dalių ir nedidelio kenkėjų paplitimo teritorijų, ar saugomų zonų, jei eksportuojanti Šalis yra jas nustačiusi, ji apie savo sprendimą praneša eksportuojančiai Šaliai ir paaiškina atitinkamų zonų ar laikymo vietų nepatvirtinimo priežastis ir, gavusi prašymą, surengia konsultacijas pagal 14.13 straipsnį.

14.11 STRAIPSNIS

Skaidrumas ir keitimasis informacija

1. Šalies prašymu ir ne vėliau kaip per 15 (penkiolika) darbo dienų nuo tokio prašymo dienos Šalys keičiasi informacija apie:
 - a) leidimo importuoti produktą procedūras, įskaitant, jei įmanoma, numatomus terminus;
 - b) produkto importo reikalavimus, įskaitant, jei tinkama, sertifikato pavyzdį;
 - c) produkto užsikrėtimo gyvūnų liga ar augalų kenkėjais statusą, įskaitant priežiūros, likvidavimo ir izoliavimo programas ir jų rezultatus, siekiant išlaikyti tokį užsikrėtimo liga ar kenkėjais statusą ir padėti įgyvendinti importo sanitarijos ar fitosanitarijos priemones;
 - d) pasiektą produkto importo patvirtinimo procedūros etapą ir

- e) SF priemonės ir tarptautinių gairių, standartų ir rekomendacijų ryšį ir, jei SF priemonė nėra pagrįsta tarptautinėmis gairėmis, standartais ir rekomendacijomis, mokslinę informaciją apie tai, kaip SF priemonė neatitinka tarptautinių gairių, standartų ir rekomendacijų, ir tokios priemonės taikymo priežasčių paaiškinimą.
2. Tais atvejais, kai atitinkamų mokslinių įrodymų nepakanka, laikinąją SF priemonę priimanti Šalis pateikia turimą susijusią priemonę pagrindžiančią informaciją ir, jei turi, papildomą informaciją, kad būtų galima objektyviau įvertinti riziką, ir per pagrįstą laikotarpį tą SF priemonę peržiūri.
3. Šalys viešai bet kokiomis priemonėmis skelbia atnaujintą informaciją apie:
- a) SF importo reikalavimus bei patvirtinimo procedūras ir
 - b) reguliuojamų kenkėjų sąrašą.
4. Šalys informuoja vienos kitas apie:
- a) bet kokį SF būklės pasikeitimą, kuris gali paveikti Šalių tarpusavio prekybą;
 - b) klausimus, susijusius su SF priemonių, kurios gali paveikti Šalių tarpusavio prekybą, rengimu ir taikymu, ir
 - c) bet kokią kitą informaciją, susijusią su veiksmingu šio skyriaus įgyvendinimu.

5. Nedarant poveikio 1 daliai, jei šiame straipsnyje nurodytą informaciją Šalys pateikė PPO arba atitinkamai tarptautinei standartus nustatančiai institucijai pagal atitinkamas jos taisykles arba viešai prieinamose ir nemokamose Šalių interneto svetainėse, keistis informacija pagal 1 dalį nereikalaujama.

6. Kiekviena Šalis paskiria kontaktinį punktą ryšiams visais klausimais, kuriems taikomas šis skyrius, ir apie tai informuoja kitą Šalį ne vėliau kaip per 1 (vieną) mėnesį nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Kiekviena Šalis apie bet kokią to kontaktinio punkto pasikeitimą nedelsdama praneša kitai Šaliai.

14.12 STRAIPSNIS

Pranešimai

1. Apie bet kokią didelę ar reikšmingą riziką žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai, įskaitant ekstremaliąsias maisto ar pašarų kontrolės situacijas, per 2 (dvi) darbo dienas nuo tos rizikos nustatymo pranešama pagal 14.11 straipsnį paskirtiems kitos Šalies kontaktiniams punktam.

2. Apie didelę nelaikomą riziką žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai taip pat pranešama kitos Šalies kontaktiniams punktam per pagrįstą laikotarpį, kurio pakanka, kad būtų išvengta grėsmės žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai arba neigiamo poveikio esamai Šalių tarpusavio prekybai.

3. 1 ir 2 dalyse nurodyti pranešimai teikiami naudojantis nustatyta pranešimų sistema arba specialiais *ad hoc* pranešimais pagal pranešančiosios Šalies teisės aktus. Abiem atvejais pranešimas pateikiamas atitinkamų Šalių kompetentingoms institucijoms.
4. Jei pranešančioji Šalis priima arba palieka galioti SF priemonę, susijusią su pranešimu (įskaitant dėl produkto ar siuntos atmetimo), kartu su tuo pranešimu paaiškinamos tą priemonę pagrindžiančios priežastys.
5. Pranešančioji Šalis atšaukia pranešimą, pagrįstą informaciją, kuri, kaip vėliau nustatyta, nepagrįsta arba perduota per klaidą. Tokie pranešimai atšaukiami kuo greičiau ir apie tai pranešama eksportuojančiai Šaliai, kad būtų išvengta neigiamo poveikio Šalių tarpusavio prekybai.
6. Šalys nustato kontaktinius punktus pranešimams pagal šį straipsnį teikti ir apie tai informuoja kitą Šalį, jei tai nėra pagal 14.11 straipsnio 6 dalį nustatyti punktai.

14.13 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Nedarant poveikio 29 skyriui, jei laikoma, kad importuojančios Šalies SF priemonės ar priemonių projektai arba jų įgyvendinimas neatitinka šio skyriaus, Šalys surengia konsultacijas ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų po to, kai eksportuojanti Šalis pateikia pagrįstą prašymą jas surengti.

2. Nepaisant 1 dalies, jei Šalis pateikė pranešimą pagal 14.12 straipsnį arba jei Šaliai kyla didelis susirūpinimas dėl rizikos žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatai, darančios poveikį produktams, kuriais Šalys prekiauja tarpusavyje, Šalies prašymu konsultacijos surengiamos kuo greičiau. Tokiomis sąlygomis kiekviena Šalis stengiasi pateikti informaciją, būtiną siekiant išvengti prekybos sutrikdymo, taip pat jos apribojimo.
3. Eksportuojančios Šalies prašymu importuojanti Šalis pateikia informaciją, būtiną siekiant išvengti prekybos sutrikdymo, taip pat jos apribojimo. Ši informacija apima 14.11 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją.
4. Konsultacijos gali vykti pagrįstą laikotarpį, per kurį Šalys gali rasti bendrai priimtina sprendimą.
5. Konsultacijos gali vykti e. paštu, per vaizdo ar garso konferencijas ar kitomis Šalims prieinamomis ryšio priemonėmis. Konsultacijų paprašiusi Šalis yra atsakinga už protokolo parengimą. Protokolą turi oficialiai patvirtinti konsultacijų šalys.
6. Jei konsultacijų šalys nepasiekia bendrai priimtino sprendimo, klausimas gali būti perduotas 14.18 straipsnyje nurodytam SF reikalų pakomitečiui.

14.14 STRAIPSNIS

Neatidėliotinos priemonės

1. Jei Šalis priima priemonę, kuria siekiama kontroliuoti didelę riziką žmonių, gyvūnų ir augalų gyvybei ar sveikatai, ta priemone, nedarant poveikio 2 daliai, taip pat siekiama užkirsti kelią bet kokios SF rizikos išplitimui į kitos Šalies teritoriją.
2. Jei kyla didelė rizika žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai, importuojanti Šalis gali imtis neatidėliotinių priemonių tai rizikai pašalinti.
3. Jei produktai vežami tranzitu iš vienos Šalies į kitą, importuojanti Šalis ieško tinkamiausio ir proporcingiausio sprendimo, kaip išvengti nereikalingo prekybos trikdymo.
4. 2 dalyje nurodytos priemonės gali būti priimanamos iš anksto nepranešus pagal 14.12 straipsnį. Neatidėliotinas priemonės priimanči Šalis kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 48 (keturiasdešimt aštuonias) valandas po šių priemonių priėmimo praneša apie jas kitai Šaliai.
5. Kiekviena Šalis gali prašyti informacijos, susijusios su SF padėtimi ir priimtomis neatidėliotinomis priemonėmis. Kiekviena Šalis į tokius prašymus atsako iš karto, kai tik prašoma informacija tampa prieinama.
6. Bet kurios iš Šalių prašymu ir laikydamosi 14.13 straipsnio Šalys ne vėliau kaip per 15 (penkiolika) darbo dienų nuo pranešimo apie neatidėliotinas priemonės surengia konsultacijas šioms priemonėms aptarti. Šalys gali svarstyti galimybes, kaip palengvinti neatidėliotinių priemonių įgyvendinimą arba kuo jas pakeisti.

14.15 STRAIPSNIS

Oficialios kontrolės sistemų patikros

1. Kiekviena Šalis, atsižvelgdama į šio skyriaus taikymo sritį, turi teisę:
 - a) atlikti kitos Šalies oficialios kontrolės sistemos patikras, įskaitant auditą, taip pat atvykti tikrinamųjų vizitų, ir
 - b) gauti informaciją apie kitos Šalies oficialios kontrolės sistemą ir pagal tą sistemą vykdomos kontrolės rezultatus.
2. Patikrų, įskaitant auditą, pobūdį ir dažnumą nustato importuojanti Šalis, atsižvelgdama į importo reikalavimus, atitinkamam produktui būdingas savybes, ankstesnių importo patikrų rezultatus ir kitą turimą informaciją, pavyzdžiui, eksportuojančios Šalies kompetentingos institucijos atliktą auditą ir patikras.
3. Patikrų tikslas – įvertinti eksportuojančios Šalies kompetentingų institucijų gebėjimą užtikrinti, kad eksportuojami arba eksportuoti produktai atitiktų importuojančios Šalies SF reikalavimus.
4. Tikrinamieji vizitai surengiami nepagrįstai nedelsiant ir apie juos eksportuojančiai Šaliai pranešama likus ne mažiau kaip 60 (šešiasdešimt) darbo dienų iki jų, išskyrus susidarius ekstremaliajai padėčiai arba jei Šalys nusprendžia kitaip. Vizito data keičiama tik Šalių tarpusavio sutarimu.

5. Patikros atliekamos pagal atitinkamų Šalių sutartą audito planą, pagrįstą Maisto produktų importo ir eksporto tikrinimo ir sertifikavimo sistemų rengimo, veikimo, vertinimo ir akreditavimo gairėmis¹. Importuojanti Šalis kitai Šaliai nurodo vizito audito plano pakeitimų priežastis.
6. Patikrą atliekančios Šalies patirtas išlaidas padengia ta Šalis.
7. Patikrą atliekanti Šalis patikros ataskaitos projektą tikrinamai Šaliai pateikia ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) darbo dienų nuo tikrinamojo vizito pabaigos. Tikrinama Šalis gali pateikti pastabų dėl ataskaitos projekto ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) darbo dienų nuo jo gavimo. Pastabos ir veiksmų planas, jei reikia, pridedami prie galutinės ataskaitos. Patikrą atliekanti Šalis galutinę ataskaitą tikrinamai Šaliai pateikia ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) darbo dienų nuo pastabų dėl ataskaitos projekto gavimo.
8. Visos priemonės, kurių imamasi dėl patikrų rezultatų, proporcingos nustatytiems trūkumams ar rizikai. Jei prašoma, šiuo klausimu pagal 14.13 straipsnį surengiamos techninės konsultacijos.
9. Jei per patikrą nustatoma reikšminga rizika žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatai, apie tai kuo skubiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 10 (dešimt) darbo dienų nuo patikros pabaigos pranešama tikrinamai Šaliai.

¹ FAO, CAC/GL 26-1997.

14.16 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas daugiašaliuose forumuose

1. Šalys skatina tarpusavio bendradarbiavimą visuose daugiašaliuose forumuose, susijusiuose su SF priemonių klausimais, visų pirma, tarptautinėse standartus nustatančiose organizacijose, pripažįstamosiose pagal SFP sutartį, ir tuo tikslu keičiasi informacija.
2. 14.18 straipsnyje nurodytas SF reikalų pakomitetas veikia kaip forumas bendradarbiavimui skatinti, kaip nurodyta 1 dalyje.

14.17 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Šalys stengiasi bendradarbiauti įgyvendindamos šį skyrių ir optimizuoti jo įgyvendinimo rezultatus, siekdamos platesnių galimybių ir didžiausios naudos Šalims. Šis bendradarbiavimas plėtojamas pagal Šalių bendradarbiavimo santykius reglamentuojančią teisinę ir institucinę sistemą.
2. Siekdamos 1 dalyje nurodytų tikslų Šalys atsižvelgia į 14.18 straipsnyje nurodyto SF reikalų pakomitečio nustatytus bendradarbiavimo poreikius.

14.18 STRAIPSNIS

SF reikalų pakomitetis

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas SF reikalų pakomitetis surengia pirmą posėdį ne vėliau kaip po 1 (vienų) metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo.
2. Be 2.4 ir 9.9 straipsniuose išvardytų funkcijų, SF reikalų pakomitetis atlieka ir šias funkcijas:
 - a) veikia kaip forumas problemoms, kylančioms dėl SF priemonių taikymo, aptarti, siekiant bendrai priimtinių sprendimų, su sąlyga, kad Šalys pirmiausia pabandė jas spręsti per technines konsultacijas pagal 14.13 straipsnį ir tada klausimas buvo perduotas pakomitečiui;
 - b) veikia kaip forumas informacijai, kuria keičiamasi pagal 14.11 straipsnį, aptarti;
 - c) skatina keistis informacija ir bendradarbiauti daugiašaliuose forumuose pagal 14.16 straipsnį;
 - d) keičiasi kontaktinių punktų sąrašais pagal 14.11 straipsnio 6 dalį, kad būtų galima dalytis su šiuo skyriumi susijusia informacija;
 - e) atlieka parengiamąjį vidaus darbą, būtiną, kad Jungtinė taryba prekybos klausimams galėtų iš dalies pakeisti 14-A priedą;
 - f) teikia rekomendacijas dėl lygiavertiškumo pripažinimo tvarkos nustatymo pagal 14.9 straipsnio 2 dalį;

- g) gali išsamiau apibrėžti kenkėjais ir liga neužkrėstų teritorijų, nedidelio kenkėjų ir nedidelio ligos paplitimo teritorijų bei laikymo vietų pripažinimo procedūrą pagal 14.10 straipsnio 4 dalį ir
- h) pagal 14.17 straipsnio 2 dalį nustato bendradarbiavimo įgyvendinant šį skyrių poreikius.

14.19 STRAIPSNIS

Specialus ir diferencijuotas režimas

Pagal SFP sutarties 10 straipsnį, jei Paragvajus nustato sunkumų, susijusių su siūloma priemone, apie kurią pranešė Europos Sąjunga, Paragvajus savo pastabose, pateiktose Europos Sąjungai pagal SFP sutarties B priedą, gali prašyti suteikti galimybę šį klausimą aptarti. Nedarydami poveikio 14.13 straipsniui, Europos Sąjunga ir Paragvajus pradeda konsultacijas, kad susitartų dėl:

- a) importuojančios Šalies pagal šio skyriaus 14.8 straipsnį taikytinų alternatyvių importo sąlygų;
- b) techninės pagalbos teikimo pagal šio skyriaus 14.17 straipsnį arba
- c) 6 (šešių) mėnesių pereinamojo laikotarpio siūlomoms priemonėms produktams iš Paragvajaus, kuris išimties tvarka galėtų būti pratęstas dar vienam ne ilgesniam kaip 6 (šešių) mėnesių laikotarpiui.

15 SKYRIUS

DIALOGAI KLAUSIMAIS, SUSIJUSIAIS SU ŽEMĖS ŪKIO MAISTO PRODUKTŲ GRANDINE

15.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Siekdamos stiprinti tarpusavio pasitikėjimą ir supratimą, Šalys užmezga dialogus ir keičiasi informacija šiais klausimais:

- a) gyvūnų gerovė;
- b) žemės ūkio biotechnologijų taikymas;
- c) kova su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms ir
- d) maisto saugos ir gyvūnų ir augalų sveikatos moksliniai aspektai.

15.2 STRAIPSNIS

Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis

Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis ne tik vykdo 2.4, 9.9 ir 15.7 straipsniuose išvardytas funkcijas, bet ir rengia susitikimus ekspertų lygmeniu 15.1 straipsnyje nurodytiems dialogams vesti.

15.3 STRAIPSNIS

Gyvūnų gerovė

Pripažindamas, kad gyvūnai yra juslios būtybės, Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis veda dialogą dėl, *inter alia*, šių klausimų:

- a) konkrečių gyvūnų gerovės temų, kurios gali paveikti tarpusavio prekybą;
- b) keitimosi gyvūnų gerovės srities informacija, ekspertinėmis žiniomis ir patirtimi, kad Šalių labai būtų pagerintas jų atitinkamas požiūris į reguliavimo standartus, susijusius su gyvūnų veisimu, laikymu, tvarkymu, vežimu ir skerdimu;
- c) aktyvesnio jų bendradarbiavimo mokslinių tyrimų srityje ir
- d) bendradarbiavimo tarptautiniuose forumuose siekiant skatinti WOAH toliau plėtoti tarptautinius gyvūnų gerovės standartus ir geriausią su gyvūnų gerove susijusią praktiką bei jų įgyvendinimą.

15.4 STRAIPSNIS

Žemės ūkio biotechnologijos

Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis veda dialogą žemės ūkio biotechnologijų klausimais dėl, *inter alia*:

- a) keitimosi informacija apie biotechnologijų produktų politiką, teisės aktus, gaires, gerą patirtį ir projektus;
- b) diskusijų konkrečiomis temomis, susijusiomis su biotechnologijomis, kurios gali paveikti tarpusavio prekybą, įskaitant bendradarbiavimą genetiškai modifikuotų organizmų (toliau – GMO) tyrimų srityje;
- c) keitimosi informacija klausimais, susijusiais su asinchroniniais GMO naudojimo leidimais, siekiant kuo labiau sumažinti galimą poveikį prekybai;
- d) keitimosi informacija apie GMO naudojimo leidimų ekonomines bei su prekyba susijusias perspektyvas ir
- e) keitimosi informacija apie atvejus, kai nustatomas nedidelis kiekis GMO, kurių neleidžia naudoti importuojanti Šalis, bet leidžia naudoti eksportuojanti Šalis.

15.5 STRAIPSNIS

Kova su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms

Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis veda dialogą kovos su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms klausimais dėl, *inter alia*:

- a) bendradarbiavimo imantis tolesnių veiksmų dėl atitinkamose tarptautinėse organizacijose parengtų esamų ir būsimų gairių, standartų, rekomendacijų ir veiksmų, iniciatyvų ir nacionalinių planų, kuriais siekiama skatinti apdairų ir atsakingą antibiotikų naudojimą ir kurie yra susiję su gyvulininkyste ir veterinarijos praktika;
- b) bendradarbiavimo įgyvendinant WOAH, Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) ir Maisto kodekso komisijos rekomendacijas, visų pirma Per maistą plintančio užkrato atsparumo antimikrobinėms medžiagoms mažinimo ir ribojimo praktikos kodeksą (CAC/RCP 61-2005);
- c) keitimosi informacija apie gerą ūkininkavimo praktiką;
- d) mokslinių tyrimų, inovacijų ir plėtros skatinimo ir
- e) daugiadalykių kovos su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms metodų, įskaitant PSO, WOAH ir Maisto kodekso komisijos koncepciją „Viena sveikata“, skatinimo.

15.6 STRAIPSNIS

Maisto saugos ir gyvūnų ir augalų sveikatos moksliniai aspektai

1. Šalys turėtų skatinti savo atitinkamas oficialias mokslo įstaigas, atsakingas už maisto saugą ir gyvūnų ir augalų sveikatos mokslą, bendradarbiauti. Šiuo bendradarbiavimu siekiama gilinti Šalių turimą mokslinę informaciją, kad būtų galima pagrįsti jų atitinkamus požiūrius į reguliavimo standartus, kurie gali paveikti tarpusavio prekybą.

2. 15.2 straipsnyje nurodytas Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetis veda dialogą su maisto sauga ir gyvūnų ir augalų sveikata susijusiais moksliniais klausimais, *inter alia*, dėl:
 - a) keitimosi moksline ir technine informacija apie maisto ir pašarų saugą, gyvūnų ir augalų sveikatos sritis, įskaitant rizikos vertinimą ir mokslinę informaciją, kuria remiantis nustatoma didžiausia leidžiamoji liekanų koncentracija;

 - b) duomenų rinkimo ir

 - c) bendradarbiavimo siekiant bendro sutarimo dėl WOAH, IPPC ir Maisto kodekso komisijos standartų.

15.7 STRAIPSNIS

Papildomos nuostatos

1. Šalys užtikrina, kad 15.2 straipsnyje nurodyto Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitečio veikla nekeltų pavojaus jų atitinkamų nacionalinių ar regioninių agentūrų nepriklausomumui. Dialogų klausimais, susijusiais su žemės ūkio maisto produktų grandine, pakomitetas nustato savo posėdžių dalyvių interesų konfliktų taisykles.
2. Nė viena šio skyriaus nuostata nedaro poveikio kiekvienos Šalies teisėms ir pareigoms saugoti konfidencialią informaciją pagal atitinkamus kiekvienos Šalies teisės aktus. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų nustatytos procedūros, kuriomis užkertamas kelias konfidencialios informacijos, gautos šiuo skyriumi nustatyto proceso metu, atskleidimui.
3. Visapusiškai gerbiant Šalių teisę reglamentuoti, nė viena šio skyriaus nuostata nėra laikoma įpareigojančia Šalį:
 - a) nukrypti nuo reglamentavimo priemonių rengimo ir priėmimo vidaus procedūrų;
 - b) imtis veiksmų, kuriais būtų užkertamas kelias ar kliudoma laiku priimti reglamentavimo priemonės, kuriomis siekiama jos viešosios politikos tikslų, arba
 - c) pasiekti kokį nors konkretų reglamentavimo rezultatą.

16 SKYRIUS

PREKYBOS APSAUGOS IR BENDROSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

A SKIRSNIS

BENDRIEJI PRINCIPAI

16.1 STRAIPSNIS

Ryšys su PPO susitarimais

1. Šis skyrius taikomas nedarant poveikio Šalių teisėms ir pareigoms pagal Antidempingo susitarimą, SKP sutartį, Susitarimą dėl apsaugos priemonių ir GSS.
2. Dvišalei prekybai, kuriai taikomas lengvatinis režimas, Šalys netaiko Sutarties dėl žemės ūkio specialios žemės ūkio apsaugos priemonės.
3. Šioje Susitarimo dalyje nustatytos lengvatinės kilmės taisyklės netaikomos prekybos apsaugos ir bendrųjų apsaugos priemonių tyrimams, atliekamiems pagal šį skyrių.

16.2 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Prekybos apsaugos ir bendrosios apsaugos priemonės turėtų būti taikomos visiškai laikantis susijusių PPO reikalavimų ir grindžiamos sąžininga bei skaidria sistema.
2. Nustačiusi laikinąją priemonę, Šalis kuo greičiau suinteresuotosioms šalims suteikia galimybę susipažinti su visais faktais, kuriais pagrįsti sprendimai, žalos vertinimas, dempingo ir subsidijų skirtumų skaičiavimai ir priežastinis ryšys. Be to, prieš priimdama galutinį sprendimą Šalis išsamiai ir prasmingai atskleidžia visus esminius faktus ir aplinkybes, kuriais pagrįstas sprendimas taikyti priemonę. Ši dalis nedaro poveikio Antidempingo susitarimo 6 straipsnio 5 daliai, SKP sutarties 12 straipsnio 4 daliai ir Susitarimo dėl apsaugos priemonių 3 straipsnio 2 daliai.
3. Šalis visą 2 dalyje nurodytą informaciją siunčia raštu, pageidautina elektronine forma, o suinteresuotosioms šalims turėtų būti suteikta pakankamai laiko pastaboms pateikti. Šalims, kurių tyrimą atliekančios institucijos saugo elektroninius bylų dokumentus, visa 2 dalyje nurodyta informacija gali būti pateikiama internete.

B SKIRSNIS

ANTIDEMPINGO IR KOMPENSACINĖS PRIEMONĖS

16.3 STRAIPSNIS

Antidempingo ir kompensacinių priemonių klausimai

Kiekviena Šalis:

- a) ypač atidžiai nagrinėja kitos Šalies eksportuotojų pasiūlytus įsipareigojimus dėl kainų;
- b) yra linkusi nustatyti muitą, mažesnį už dempingo ar subsidijų skirtumą, jei tokio dydžio pakanka vidaus pramonei padarytai žalai pašalinti;
- c) ypač atidžiai nagrinėja prašymus pratęsti galiojančias kitos Šalies eksportuotojams taikomas priemones ir
- d) atsižvelgia į informaciją, kurią pateikė tiriamojo produkto pramoniniai naudotojai, importuotojai ir, jei taikytina, vartotojams atstovaujanti organizacija pagal Antidempingo susitarimo 6 straipsnio 12 dalį ir SKP sutarties 12 straipsnio 10 dalį.

C SKIRSNIS

BENDROSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

16.4 STRAIPSNIS

Skaidrumas imantis bendrųjų apsaugos priemonių

1. Eksportuojančios Šalies prašymu ir jeigu ji turi esminį interesą eksportuoti atitinkamą produktą, kaip apibrėžta šio straipsnio 3 dalyje, apsaugos priemonių tyrimą inicijuojanti arba laikinąsias ar galutines apsaugos priemones ketinanti priimti Šalis nedelsdama pateikia:
 - a) Susitarimo dėl apsaugos priemonių 12 straipsnio 2 dalyje nurodytą informaciją PPO Apsaugos priemonių komiteto nurodytu formatu;
 - b) jeigu svarbu, vidaus pramonės atstovų pateikto skundo neslaptą redakciją ir
 - c) viešą ataskaitą, kurioje išdėstyti nustatyti faktai ir pagrįstos išvados visais svarbiais faktiniais ir teisiniais klausimais, į kuriuos atsižvelgta per apsaugos priemonių tyrimą.

Šios dalies c punkte nurodytoje viešoje ataskaitoje pateikiama analizė, pagal kurią žala susiejama su ją lėmusiais veiksniais, ir nurodomas metodas, taikytas apibrėžiant apsaugos priemones.

2. Jei teikiama informacija pagal šį straipsnį, importuojanti Šalis pasiūlo surengti neoficialias konsultacijas su eksportuojančia Šalimi, kad būtų galima aptarti pateiktą informaciją.

3. Šio straipsnio tikslais laikoma, kad Šalis turi esminį interesą, jei per paskutinių 3 (trejų) metų laikotarpį ji yra viena iš 5 (penkių) didžiausių atitinkamų importuojamų produktų tiekėjų, vertinant pagal absoliutųjį kiekį arba pagal absoliučiąją vertę.

16.5 STRAIPSNIS

Galutinių priemonių taikymas

1. Apsaugos priemonės nustatanti Šalis stengiasi jas taikyti taip, kad tai kuo mažiau veiktų dvišalę prekybą.
2. Importuojanti Šalis pasiūlo surengti neoficialias konsultacijas su eksportuojančia Šalimi, kad būtų galima aptarti 1 dalyje nurodytą klausimą. Importuojanti Šalis nepriima priemonių per 30 (trisdešimt) dienų nuo pasiūlymo surengti neoficialias konsultacijas pateikimo dienos.

D SKIRSNIS

GINČŲ SPRENDIMAS

16.6 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Nė viena Šalis negali naudotis 29 skyriuje nustatyta ginčų sprendimo tvarka dėl pagal šį skyrių kilusio klausimo.

17 SKYRIUS

DVIŠALĖS APSAUGOS PRIEMONĖS

A SKIRSNIS

TAIKYMO SRITIS

17.1 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šio skyriaus B–I skirsniai taikomi visoms prekėms, išskyrus transporto priemones, priskiriamas prie SS 8703 ir 8704 pozicijų.
2. Nuostatos, taikomos prie SS 8703 ir 8704 pozicijų priskiriamoms transporto priemonėms, išsamiai išdėstytos 17-A priede.

B SKIRSNIS

TERMINŲ APIBRĖŽTYS

17.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) kompetentinga tyrimą atliekanti institucija:
 - i) Europos Sąjungoje – Europos Komisija ir
 - ii) MERCOSUR: Argentinoje – *Ministerio de Economía* arba jos veiklos tęsėjas, Brazilijoje – *Ministério do Desenvolvimento, Indústria, Comércio e Serviços* pavaldus *Secretaria de Comércio Exterior* arba jo veiklos tęsėjas, Paragvajuje – *Ministerio de Industria y Comercio* arba jos veiklos tęsėjas ir Urugvajuje – *Asesoría de Política Comercial del Ministerio de Economía y Finanzas* arba jos veiklos tęsėjas;
- b) vidaus pramonė – visi Šalies teritorijoje veikiantys panašių ar tiesiogiai konkuruojančių produktų gamintojai arba, jeigu tokių nėra, tie gamintojai, kurių bendra panašių ar tiesiogiai konkuruojančių produktų produkcija paprastai sudaro daugiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų), o išimtiniais atvejais – ne mažiau kaip 25 % (dvidešimt penkis procentus) visos tokių produktų produkcijos;

c) suinteresuotosios šalys, be kitų:

- i) produkto, dėl kurio atliekamas tyrimas, eksportuotojai arba užsienio gamintojai ar importuotojai, arba prekybos ar verslo asociacija, kurios narių dauguma yra tokio produkto gamintojai, eksportuotojai ar importuotojai;
- ii) eksportuojančios Šalies vyriausybė ir
- iii) panašaus ar tiesiogiai konkuruojančio produkto gamintojai importuojančioje Šalyje arba prekybos ar verslo asociacija, kurios narių dauguma gamina panašų ar tiesiogiai konkuruojantį produktą importuojančios Šalies teritorijoje;

šis sąrašas netrukdo Šalims leisti kaip suinteresuotąsias šalis įtraukti kitas nei pirmiau minėtas vidaus ar užsienio šalis;

d) panašus ar tiesiogiai konkuruojantis produktas:

- i) produktas, tapatus nagrinėjamajam produktui, t. y. visais atžvilgiais panašus į jį;
- ii) kitas produktas, kuris, nors ir ne visais atžvilgiais panašus į nagrinėjamąjį produktą, turi į jo labai panašių savybių, arba

- iii) produktas, tiesiogiai konkuruojantis importuojančios Šalies vidaus rinkoje, atsižvelgiant į jo pakeičiamumo laipsnį, pagrindines fizines savybes ir technines specifikacijas, galutinį naudojimą ir platinimo kanalus;

šis veiksmų sąrašas nėra baigtinis, be to, nė vienas arba kurie nors keli iš šių veiksmų neturi lemiamos reikšmės;

- e) didelė žala – reikšmingas visuotinis vidaus pramonės padėties pablogėjimas;
- f) didelės žalos grėsmė – didelė žala, kuri, remiantis faktais, o ne vien įtarimais, spėjimais ar menka galimybe, yra akivaizdžiai neišvengiama, ir
- g) pereinamasis laikotarpis:
 - i) 12 (dvylika) metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos arba
 - ii) prekėms, išskyrus prie SS 8703 ir 8704 pozicijų priskiriamas transporto priemonės, kurioms priemonės taikančios Šalies muitų tarifų panaikinimo sąraše numatyta panaikinti muitų tarifus po 10 (dešimt) ar daugiau metų, – 18 (aštuoniolika) metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

C SKIRSNIS

DVIŠALIŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMO SĄLYGOS

17.3 STRAIPSNIS

Dvišalių apsaugos priemonių taikymas

1. Nedarant poveikio 16 skyriuje nurodytoms teisėms ir pareigoms, išimtiniais atvejais Šalis gali taikyti dvišales apsaugos priemones prekėms, išskyrus prie SS 8703 ir 8704 pozicijų priskiriamas transporto priemones, šiame skirsnyje nustatytais sąlygomis, jei po šio Susitarimo įsigaliojimo dienos importas lengvatinėmis sąlygomis padidėja tokiu mastu (vertinant absoliučiaisiais kiekiais arba pagal santykinę vidaus gamybos ar suvartojimo dalį) ir yra vykdomas tokiomis sąlygomis, kad tai daro žalą panašių ar tiesiogiai konkuruojančių produktų vidaus pramonei.
2. 1 dalyje išvardytoms prekėms dvišalės apsaugos priemonės taikomos tik tiek, kiek būtina siekiant užkirsti kelią didelei žalai arba didelės žalos grėsmei arba ją atitaisyti.
3. Dvišalės apsaugos priemonės taikomos, importuojančios Šalies kompetentingoms tyrimą atliekančioms institucijoms šiame skyriuje nustatyta tvarka atlikus tyrimą.

17.4 STRAIPSNIS

Dvišalių apsaugos priemonių taikymo laikotarpis

Pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, Šalis dvišalės apsaugos priemonės netaiko, nepratęsia ir nepalieka galioti.

17.5 STRAIPSNIS

Sąlygos ir apribojimai

1. MERCOSUR gali nustatyti dvišales apsaugos priemones iš Europos Sąjungos importuojamoms prekėms:
 - a) kaip vienas subjektas, jeigu, remiantis MERCOSUR taikomomis sąlygomis, buvo įvykdyti visi reikalavimai, kurie turi būti įvykdyti, kad būtų galima konstatuoti, jog produkto importas lengvatinėmis sąlygomis daro didelę žalą arba kelia didelės žalos grėsmę, arba
 - b) vienos arba kelių Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių vardu; šiuo atveju reikalavimai, kurie turi būti įvykdyti, kad būtų galima konstatuoti, jog daroma didelė žala arba kyla didelės žalos grėsmė dėl produkto importo lengvatinėmis sąlygomis, grindžiami atitinkamoje Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje arba muitų sąjungą sudariusiose Susitarimą pasirašiusiose MERCOSUR valstybėse vyraujančiomis sąlygomis, o priemonę taiko tik ta Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė arba tos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės. Kai produktui skirtą dvišalės apsaugos priemonę MERCOSUR nustato vienos arba kelių Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių vardu, kitai Susitarimą pasirašiusiai MERCOSUR valstybei tai neužkerta kelio vėliau nustatyti priemonę tam pačiam produktui.

2. Jei didelė žala daroma arba didelės žalos grėsmė kyla dėl produkto importo lengvatinėmis sąlygomis, Europos Sąjunga produktams skirtas dvišales apsaugos priemones iš MERCOSUR importuojamiems produktams gali taikyti kaip importuojamiems iš vieno subjekto arba iš vienos ar kelių Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių.

3. Jei Europos Sąjunga konstatuoja, kad priemonė MERCOSUR turi būti taikoma kaip vienam subjektui, Paragvajui ta priemonė netaikoma, nebent atlikus tyrimą būtų nustatyta, kad didelė žala daroma arba didelės žalos grėsmė kyla ir dėl iš Paragvajaus lengvatinėmis sąlygomis importuojamų produktų.

D SKIRSNIS

DVIŠALIŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ FORMA IR TAIKYMO TRUKMĖ

17.6 STRAIPSNIS

Dvišalių apsaugos priemonių forma

Prekėms, išskyrus prie SS 8703 ir 8704 pozicijų priskiriamas transporto priemones, pagal šį skyrių priimamas dvišales apsaugos priemones sudaro:

- a) laikinas 10-A priedo taikymo sustabdymas atitinkamam produktui, kaip numatyta šiame Susitarime, arba

- b) laikinas lengvatinių muitų tarifų sumažinimas atitinkamam produktui, kad maito norma neviršytų mažesniojo iš šių dydžių:
- i) pagal didžiausio palankumo režimą produktui taikomos maito normos, galiojančios tuo metu, kai buvo nustatyta priemonė, ir
 - ii) 10-A priede nurodytos produktui taikomos bazinės maito normos.

17.7 STRAIPSNIS

Lengvatos skirtumas

Pasibaigus dvišalės apsaugos priemonės galiojimui, lengvatos skirtumas yra tas, kuris produktui būtų taikomas pagal 10-A priedą, jei priemonės nebūtų.

17.8 STRAIPSNIS

Dvišalių apsaugos priemonių taikymo trukmė

Dvišalės apsaugos priemonės taikomos tik tiek laiko, kiek yra būtina siekiant užkirsti kelią didelei žalai ar ją atitaisyti ir palengvinti vidaus pramonės prisitaikymą. Tas laikotarpis, įskaitant bet kurios laikinosios priemonės taikymo laikotarpį, turi būti ne ilgesnis nei 2 (dveji) metai.

17.9 STRAIPSNIS

Dvišalių apsaugos priemonių taikymo pratęsimas

1. Dvišalių apsaugos priemonių taikymas gali būti pratęstas vieną kartą ne ilgesniam kaip iš pradžių numatytam taikymo laikotarpiui, jei šiame skyriuje nustatyta tvarka nustatoma, kad priemonė tebėra būtina siekiant užkirsti kelią didelei žalai arba ją atitaisyti, ir jei vidaus pramonė pateikia įrodymų, kad ji prisitaiko. Pratęstoji priemonė negali būti labiau ribojanti nei kad buvo pradinio laikotarpio pabaigoje.
2. Jokia apsaugos priemonė nepradedama vėl taikyti importuojamam produktui pagal 10-A priedą, kuriam tokia priemonė jau taikyta, nebent praėjo laikotarpis, lygus pusei viso ankstesnės apsaugos priemonės taikymo laikotarpio.

E SKIRSNIS

TYRIMO IR SKAIDRUMO UŽTIKRINIMO PROCEDŪROS

17.10 STRAIPSNIS

Tyrimas

1. Atlikdama tyrimą, kuriuo siekiama nustatyti, ar padidėjęs importas padarė didelės žalos arba kelia didelės žalos grėsmę 17.3 straipsnyje nurodytai vidaus pramonei, kompetentinga tyrimą atliekanti institucija įvertina visus atitinkamus objektyvius ir kiekybiškai įvertinamus veiksnius, turinčius įtakos tos pramonės padėčiai, visų pirma atitinkamo produkto importo didėjimo tempą ir apimtį absoliučiaja ir santykinė vertėmis; vidaus rinkos dalį, kurią užėmė padidėjęs importas; pardavimo lygio pokyčius, įskaitant kainas, gamybą, našumą, pajėgumų naudojimą, pelną ir nuostolius, ir užimtumą.
2. Kompetentinga tyrimą atliekanti institucija remdamasi objektyviais įrodymais turi įrodyti, kad tarp išaugusio atitinkamo produkto importo ir didelės žalos ar didelės žalos grėsmės esama priežastinio ryšio. Kompetentinga tyrimą atliekanti institucija įvertina ne tik importo lengvatinėmis šio Susitarimo sąlygomis padidėjimą, bet ir visus žinomus veiksnius, galinčius tuo pat metu daryti žalą vidaus pramonei. Importui lengvatinėmis sąlygomis negali būti priskiriamas poveikis, kurį daro išaugęs atitinkamų produktų importas iš kitų šalių.

3. Atlikdama 1 dalyje nurodytą žalos tyrimą, kompetentinga tyrimą atliekanti institucija turėtų surinkti ne trumpesnio kaip 36 (trisdešimt šešių) mėnesių laikotarpio, kurio pabaiga turi būti kuo arčiau prašymo inicijuoti tyrimą pateikimo dienos, duomenis.

17.11 STRAIPSNIS

Tyrimo inicijavimas

1. Jeigu yra pakankamai *prima facie* įrodymų tyrimo inicijavimui pagrįsti, dvišalių apsaugos priemonių tyrimas gali būti inicijuotas, kai to prašo:
 - a) vidaus pramonė arba prekybos ir verslo asociacija, importuojančioje Šalyje veikianti panašių ar tiesiogiai konkuruojančių vidaus gamintojų vardu, arba
 - b) viena ar daugiau importuojančių Europos Sąjungos valstybių narių arba Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių.
2. Prašyme inicijuoti tyrimą pateikiama bent ši informacija:
 - a) atitinkamo importuojamo produkto pavadinimas ir aprašymas, jo muitų tarifo pozicija ir galiojantis muitų tarifų režimas, taip pat panašaus ar tiesiogiai konkuruojančio produkto pavadinimas ir aprašymas;
 - b) prašymą teikiančių gamintojų ar asociacijų pavadinimai ir adresai, jei taikytina;

- c) visų žinomų panašių ar tiesiogiai konkuruojančių produktų gamintojų sąrašas, jei jis yra pagrįstai prieinamas, ir
- d) įrodymai, kad tenkinamos 17.3 straipsnio 1 dalyje nustatytos apsaugos priemonės taikymo sąlygos.

Šios dalies d punkto tikslais prašyme inicijuoti tyrimą pateikiama ši informacija:

- i) prašymą teikiančių arba prašyme atstovaujamų gamintojų gamybos apimtis ir kitų žinomų panašių ar tiesiogiai konkuruojančių produktų gamintojų produkcijos įvertis;
- ii) bent 36 (trisdešimt šešių) mėnesių, kurių informacijos turima, iki prašymo inicijuoti tyrimą pateikimo dienos laikotarpio duomenys apie bendro ir dvišalio atitinkamų produktų importo padidėjimo tempą ir apimtį absoliučiąja ir santykinėmis vertėmis;
- iii) importo kainų lygis tuo pačiu laikotarpiu ir
- iv) jei turima informacijos, objektyvūs ir kiekybiškai įvertinami bent 36 (trisdešimt šešių) mėnesių laikotarpio, kurio informacijos turima, iki prašymo pateikimo duomenys apie panašius ar tiesiogiai konkuruojančius produktus, bendros gamybos ir bendro pardavimo vidaus rinkoje apimtį, atsargas, vidaus rinkos kainas, našumą, pajėgumų naudojimą, užimtumą, pelną bei nuostolius ir prašymą teikiančių arba jame atstovaujamų įmonių rinkos dalį.

17.12 STRAIPSNIS

Konfidenciali informacija

1. Nurodžius priešastį, kompetentinga tyrimą atliekanti institucija konfidencialia laiko bet kokią informaciją, kuri yra iš esmės konfidencialaus pobūdžio arba pateikta konfidencialiai. Tokia informacija neatskleidžiama be ją pateikusių suinteresuotosios šalies leidimo. Konfidencialią informaciją teikiančios suinteresuotosios šalies gali būti prašoma pateikti nekonfidencialią tokios informacijos santrauką arba, jei ta suinteresuotoji šalis nurodo, kad tos informacijos negalima apibendrinti, nurodyti priešastis, kodėl negalima pateikti santraukos.
2. Nepaisant 1 dalies, jei kompetentinga institucija nustato, kad prašymas laikyti informaciją konfidencialia nėra pagrįstas, ir jei suinteresuotoji šalis tos informacijos nenori viešinti ar leisti atskleisti visos ar santraukos forma, institucija į tą informaciją gali neatsižvelgti, nebent remiantis tinkamais šaltiniais būtų pateiktas jai priimtinas įrodymas, kad ta informacija yra teisinga.
3. Jei informacija apie gamybą, gamybos pajėgumus, užimtumą, darbo užmokestį, pardavimo vidaus rinkoje apimtį ir vertę arba vidutinę kainą pateikiama konfidencialiai, kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos užtikrina, kad būtų pateiktos prasmingos nekonfidencialios santraukos, atskleidžiančios bent apibendrintus duomenis, arba, tais atvejais, kai atskleidus apibendrintus duomenis kiltų pavojus bendrovės duomenų konfidencialumui, kiekvieno tiriamojo 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpio indeksai, kad būtų užtikrinta tinkama suinteresuotųjų šalių teisė į gynybą. Šiuo atžvilgiu prašymai laikyti informaciją konfidencialia turėtų būti svarstomi tais atvejais, kai tai pateisinama konkrečiomis rinkos ar vidaus pramonės struktūromis. Šia nuostata netrukdoma pateikti išsamesnių nekonfidencialių santraukų.

4. Prašymai laikyti informaciją, susijusią su pagrindiniais techniniais ir kokybės standartais arba atitinkamo produkto naudojimo paskirtimis, konfidencialia laikomi nepagrįstais. Prašymai laikyti informaciją, susijusią su pareiškėjų ir kitų į prašymą neįtrauktų žinomų gamybos įmonių tapatybe, konfidencialia laikomi pagrįstais tik išimtinėmis aplinkybėmis, kurias kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos tinkamai pagrindžia. Šiuo atžvilgiu vien įtarimų nepakanka prašymams laikyti informaciją konfidencialia pagrįsti. Jei negalima atskleisti pareiškėjų tapatybės, kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos atskleidžia bendrą gamintojų, įtrauktų į vidaus pramonę, skaičių ir pareiškėjų produkcijos dalį, palyginti su visa vidaus pramonės produkcija.

17.13 STRAIPSNIS

Tyrimo trukmė

Laikotarpis nuo sprendimo inicijuoti tyrimą paskelbimo dienos iki galutinio sprendimo paskelbimo neturėtų būti ilgesnis nei 1 (vieni) metai. Išimtinėmis aplinkybėmis šis laikotarpis gali būti pratęstas, tačiau bet kuriuo atveju jis negali būti ilgesnis nei 18 (aštuoniolika) mėnesių. Šalis netaiko apsaugos priemonių, jei kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos nesilaikė šio termino.

17.14 STRAIPSNIS

Skaidrumas

Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti skaidrias, veiksmingas ir teisingas procedūras, skirtas nešališkam ir pagrįstam apsaugos priemonių taikymui pagal šį skyrių.

F SKIRSNIS

LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

17.15 STRAIPSNIS

Laikinosios apsaugos priemonės

1. Kritinėmis aplinkybėmis, kai delsimas gali padaryti sunkiai atitaisomą žalą, Šalis, preliminariai nustačiusi, kad yra aiškių įrodymų, jog importas lengvatinėmis sąlygomis padidėjo ir kad toks importas padarė didelę žalą arba kelia didelės žalos grėsmę, tinkamai pranešusi gali pradėti taikyti laikinąją apsaugos priemonę. Laikinoji priemonė taikoma ne ilgiau kaip 200 (du šimtus) dienų ir šiuo laikotarpiu turi būti laikomasi šio skyriaus reikalavimų. Jei galiausiai nustatoma, kad lengvatinėmis sąlygomis vykdomas importas nepadarė didelės žalos ar nesukėlė didelės žalos grėsmės vidaus pramonei, vadovaujantis atitinkamos Šalies vidaus taisyklėmis muitų permoka ar laikinoji garantija, jei jie buvo surinkti ar nustatyti pagal laikinąsias priemones, nedelsiant gražinami.
2. Laikinosios apsaugos priemonės netaikomos Paragvajui, nebent pagal 1 dalį preliminariai nustatoma, kad didelę žalą daro ar didelės žalos grėsmę kelia ir iš Paragvajaus lengvatinėmis sąlygomis vykdomas produktų importas.

G SKIRSNIS

VIEŠI PRANEŠIMAI

17.16 STRAIPSNIS

Viešas pranešimas apie tyrimo inicijavimą

Viešame pranešime apie apsaugos priemonių tyrimo inicijavimą pateikiama ši informacija:

- a) pareiškėjo vardas, pavardė (pavadinimas);
- b) išsamus importuojamo tiriamojo produkto aprašymas ir jo klasifikavimas pagal Suderintą sistemą;
- c) prašymo būti išklausytiems pateikimo terminas;
- d) terminai, iki kurių galima užsiregistruoti suinteresuotąja šalimi ir pateikti informaciją, pareiškimus ir kitus dokumentus;
- e) adresas, kuriuo galima susipažinti su prašymu ir kitais su tyrimu susijusiais dokumentais;
- f) institucijos, kuri gali pateikti papildomos informacijos, pavadinimas, adresas ir e. pašto adresas arba telefono ar fakso numeris, ir

- g) faktų, kuriais pagrįstas tyrimo inicijavimas, santrauka, įskaitant duomenis apie importą, kuris, kaip įtariama, padidėjo absoliučia arba santykinė verte, palyginti su visa gamyba, ir vidaus pramonės padėties analizę, pagrįstą visais prašyme nurodytais elementais.

17.17 STRAIPSNIS

Viešas pranešimas apie dvišalių apsaugos priemonių taikymą

Viešame pranešime apie sprendimą taikyti laikinąją apsaugos priemonę ir taikyti arba netaikyti galutinę apsaugos priemonę pateikiama ši informacija:

- a) išsamus produktų, kuriems taikoma apsaugos priemonė, aprašymas ir jų tarifinis klasifikavimas pagal Suderintą sistemą;
- b) informacija ir įrodymai, kuriais remiantis buvo priimtas sprendimas, pavyzdžiui:
- i) kai taikoma, apie didėjantį arba padidėjusį lengvatinį importą;
 - ii) apie vidaus pramonės padėtį;
 - iii) apie priežastinį ryšį tarp padidėjusio lengvatinio atitinkamų produktų importo ir didelės žalos arba didelės žalos grėsmės vidaus pramonei, kai taikoma;
 - iv) preliminaraus nustatymo atveju – apie kritines aplinkybes;

- c) kiti pagrįsti nustatyti faktai ir išvados visais svarbiais faktiniais ir teisiniais klausimais;
- d) priemonės, kurią ketinama priimti, aprašymas, kai taikoma, ir
- e) kai taikoma, priemonės įsigaliojimo data ir jos taikymo trukmė.

H SKIRSNIS

PRANEŠIMAI IR KONSULTACIJOS

17.18 STRAIPSNIS

Pranešimai

1. Importuojanti Šalis eksportuojančiai Šaliai raštu praneša apie sprendimą:
 - a) inicijuoti tyrimą pagal šį skyrių;
 - b) taikyti laikinąją apsaugos priemonę ir
 - c) taikyti galutinę apsaugos priemonę arba jos netaikyti.

2. Importuojanti Šalis apie sprendimą praneša ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų nuo jo paskelbimo ir prie jo prideda tinkamą viešą pranešimą. Jei priimamas sprendimas inicijuoti tyrimą, prie pranešimo pridodama prašymo jį inicijuoti kopija.

17.19 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Jei Šalis nustato, kad sąlygos galutinei priemonei nustatyti yra įvykdytos, ji apie tai praneša raštu ir tuo pačiu metu pakviečia kitą Šalį surengti konsultacijas.
2. 1 dalyje nurodytas pranešimas ir kvietimas surengti konsultacijas pateikiami likus ne mažiau kaip 30 (trisdešimt) dienų iki numatomo galutinės priemonės įsigaliojimo. Jei toks pranešimas nepateikiamas, Šalis netaiko galutinės priemonės.
3. 1 dalyje nurodytame pranešime pateikiama:
 - a) duomenys ir objektyvi informacija, įrodantys, kad dėl padidėjusio importo lengvatinėmis sąlygomis buvo padaryta didelė žala arba kilo didelės žalos grėsmė vidaus pramonei;
 - b) išsamus importuojamo produkto, kuriam taikoma priemonė, aprašymas ir jo klasifikavimas pagal Suderintą sistemą;
 - c) siūlomos priemonės aprašymas;

d) priemonės įsigaliojimo data bei jos taikymo trukmė ir

e) kvietimas surengti konsultacijas.

4. 1 dalyje nurodytų konsultacijų tikslas – pasiekti tarpusavio supratimą dėl viešai žinomų faktų ir pasikeisti nuomonėmis, kad būtų rastas bendrai priimtinas sprendimas. Jei per 30 (trisdešimt) dienų nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo priimtinas sprendimas nepasiekiamas, Šalis gali taikyti priemonę pasibaigus 30 (trisdešimties) dienų laikotarpiui.

5. Bet kuriuo tyrimo etapu Šalis, kuriai pateiktas pranešimas, gali prašyti surengti konsultacijas su kita Šalimi arba pateikti bet kokią, jos nuomone, būtiną papildomą informaciją.

I SKIRSNIS

EUROPOS SAJUNGOS ATOKIAUSI REGIONAI¹

17.20 STRAIPSNIS

Europos Sąjungos atokiausi regionai

1. Nepaisant 17.3 straipsnio, jei vienos ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių kilmės produktas į vieno ar kelių Europos Sąjungos atokiausių regionų teritoriją importuojamas lengvatinėmis sąlygomis tokiais dideliais kiekiais ir tokiomis sąlygomis, kad dėl to labai pablogėtų arba grėstų labai pablogėti Europos Sąjungos atokiausio (-ių) regiono (-ų) ekonominė padėtis, Europos Sąjunga išimties tvarka gali nustatyti apsaugos priemones tik atitinkamo (-ų) regiono (-ų) teritorijoje, nebent būtų rastas bendrai priimtinas sprendimas.

¹ Šio Susitarimo įsigaliojimo dieną Europos Sąjungos atokiausi regionai yra: Gvadelupa, Prancūzijos Gviana, Martinika, Majotas, Reunjonas, Sen Martenas, Azorų salos, Madeira ir Kanarų salos. Šis straipsnis taip pat taikomas šaliai ar užjūrio teritorijai, kurios statusas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 355 straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka Europos Vadovų Tarybos sprendimu pakeičiamas į atokiausio regiono statusą, nuo to sprendimo įsigaliojimo. Jei ta pačia tvarka pakeičiamas Europos Sąjungos atokiausio regiono statusas, šis straipsnis nebetaikomas įsigaliojus Europos Vadovų Tarybos sprendimui. Europos Sąjunga raštu praneša kitai Šaliai apie visus pokyčius teritorijose, kurios laikomos atokiausiais Europos Sąjungos regionais.

2. Nedarant poveikio 1 daliai, bet kuriai pagal šį straipsnį priimtai apsaugos priemonei taip pat taikomos kitos šiame skyriuje nustatytos taisyklės, taikomos dvišalėms apsaugos priemonėms.
3. 1 dalies tikslais tai, kad padėtis labai pablogėja, reiškia didelius sunkumus, patiriamus ekonomikos sektoriuje, kuriame gaminami panašūs ar tiesiogiai konkuruojantys produktai. Tai, ar padėtis labai pablogėjo, nustatoma remiantis objektyviais veiksniais, įskaitant šiuos elementus:
- a) importo apimties padidėjimas absoliučiąja arba santykinė verte, palyginti su vidaus gamyba ir importu iš kitų šalių, ir
 - b) tokio importo poveikis atitinkamos pramonės arba atitinkamo ekonomikos sektoriaus padėčiai, įskaitant pardavimo lygį, gamybą, finansinę padėtį ir užimtumą.

18 SKYRIUS

PREKYBA PASLAUGOMIS IR ĮSISTEIGIMAS

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

18.1 STRAIPSNIS

Tikslas ir taikymo sritis

1. Šalys, dar kartą patvirtindamos savo atitinkamus įsipareigojimus pagal PPO steigimo sutartį, nustato reikiamas prekybos paslaugomis ir įsisteigimo liberalizavimo priemones.
2. Nė viena šio skyriaus nuostata neaiškinama kaip reikalavimas privatizuoti viešąsias paslaugas ar nustatyti kokias nors pareigas, susijusias su viešaisiais pirkimais.
3. Šio skyriaus nuostatos netaikomos Šalies teikiamoms subsidijoms ar dotacijoms, įskaitant vyriausybės remiamas paskolas, garantijas ir draudimą.
4. Pagal šio skyriaus nuostatas kiekviena Šalis pasilieka teisę reglamentuoti, priimti naujus teisės aktus ar teikti paslaugas savo politikos tikslams pasiekti.
5. Šio skyriaus nuostatos netaikomos nė vienai iš Šalių socialinės apsaugos sistemų.

6. Šio skyriaus nuostatos netaikomos paslaugoms ar veiklai, susijusiai su oficialių valdžios funkcijų vykdymu, t. y. paslaugoms, kurios teikiamos (arba veiklai, kuri vykdoma) nekomerciniais tikslais ir nekonkuruojant su vienu ar keliais paslaugų teikėjais ar investuotojais.

7. Šis skyrius taikomas kiekvienos iš Šalių priemonėms, darančioms poveikį prekybai paslaugomis ir įsisteigimui, išskyrus:

- a) nacionalinį jūrų kabotažą¹;
- b) vidaus ir tarptautines oro susisiekimo paslaugas ar susijusias pagalbines oro susisiekimo paslaugas (reguliariąsias arba nereguliariąsias) ir tiesiogiai su skrydžių teisėmis susijusias paslaugas, kitas nei:
 - i) orlaivių remonto ir techninės priežiūros paslaugos, kurias teikiant orlaivis nenaudojamas;
 - ii) oro transporto paslaugų pardavimas ir rinkodara;
 - iii) kompiuterinės rezervavimo sistemos (KRS) paslaugos ir

¹ Nedarant poveikio tam, kokia veikla pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus gali būti laikoma kabotažu, nacionalinis jūrų kabotažas pagal šį skyrių apima keleivių ar prekių vežimą iš Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje arba Europos Sąjungos valstybėje narėje esančio uosto ar vietos į kitą toje pačioje Susitarimą pasirašiusioje MERCOSUR valstybėje arba toje pačioje Europos Sąjungos valstybėje narėje esantį uostą ar vietą, įskaitant jos kontinentinį šelfą, kaip numatyta UNCLOS, taip pat vežimo operacijas, kurios pradedamos ir baigiamos tame pačiame Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės arba Europos Sąjungos valstybės narės uoste ar vietoje.

- iv) antžeminės paslaugos;
- c) vidaus vandenų laivybą ir
- d) audiovizualines paslaugas.

18.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) suvartojimas užsienyje – paslaugos teikimas vienos Šalies teritorijoje kitos Šalies paslaugų vartotojui (2 būdas);
- b) tarpvalstybinis paslaugų teikimas – paslaugos teikimas iš vienos Šalies teritorijos į kitos Šalies teritoriją (1 būdas);
- c) ekonominė veikla – ekonominio pobūdžio veikla, neatsižvelgiant į tai, ar ji susijusi su paslaugų sektoriais, ar ne paslaugų sektoriais, taikant 18.1 straipsnio nuostatas;
- d) įmonė – įsteigtas, kaip apibrėžta šiame straipsnyje, Šalies juridinis asmuo arba Šalies juridinio asmens filialas ar atstovybė;

- e) fizinių asmenų atvykimas ir laikinas buvimas – Šalies pagrindinio personalo, absolventų stažuotojų, verslo paslaugų pardavėjų, paslaugų teikėjų pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojų atvykimas ir laikinas buvimas kitos Šalies teritorijoje pagal šio skyriaus B skirsnį;
- f) įsisteigimas:
 - i) juridinio asmens sudarymas, įsigijimas ar turėjimas¹ arba
 - ii) juridinio asmens filialo ar atstovybės sukūrimas ar turėjimas Šalies teritorijoje, siekiant vykdyti ekonominę veiklą;
- g) Šalies investuotojas – asmuo, kitos Šalies teritorijoje siekiantis vykdyti arba vykdamas ekonominę veiklą pagal įsisteigimo nuostatas²;

¹ Terminai juridinio asmens „sudarymas“ ir „įsigijimas“ suprantami ir kaip dalyvavimas valdant juridinio asmens kapitalą, siekiant sukurti ar palaikyti ilgalaikius ekonominius ryšius.

² Jei juridinis asmuo tiesiogiai ekonominės veiklos nevykdo, tačiau ji vykdoma per įsteigtus kitokių formų vienetus, pavyzdžiui, per filialą ar atstovybę, tokiam investuotojui (t. y. juridiniam asmeniui) bet kokių atveju taikomas investuotojams pagal Susitarimo III dalį numatytas režimas. Toks režimas taikomas tam įsteigtam vienetui, per kurį vykdoma ekonominė veikla, bet jo nereikia taikyti jokiems kitiems investuotojo vienetams, esantiems už teritorijos, kurioje vykdoma ekonominė veikla, ribų.

- h) juridinis asmuo – teisės subjektas, tinkamai sudarytas ar kitaip organizuotas pagal taikytiną teisę, siekiantis ar nesiekiantis pelno, valdomas privačios ar valstybinės nuosavybės teise, įskaitant bet kokią korporaciją, patikos fondą, ūkinę bendriją, bendrąją įmonę, individualiąją įmonę ar asociaciją;

- i) juridinis asmuo:
 - i) nuosavybės teise priklauso Šalies fiziniams arba juridiniams asmenims, jeigu daugiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų) jo akcinio kapitalo nuosavybės teise priklauso tos Šalies fiziniams ar juridiniams asmenims, ir
 - ii) kontroliuojamas Šalies fizinių arba juridinių asmenų, jei šie asmenys gali skirti daugumą jo direktorių ar kitu būdu teisiškai vadovauti jo veiklai;

- j) kitos Šalies narės juridinis asmuo – juridinis asmuo:
 - i) sudarytas ar kitaip organizuotas pagal tos Šalies teisę ir vykdomas didelę savo ekonominės veiklos dalį tos arba kitos Šalies teritorijoje, arba
 - ii) jei vadovaujamasi įsisteigimo nuostatomis, nuosavybės teise priklausantis arba kontroliuojamas:
 - A) kitos Šalies fiziniams (-ių) asmenims (-ų) arba
 - B) tos Šalies juridiniams (-ių) asmenims (-ų), nurodytiems (-ų) j punkto i papunktyje;

neatsižvelgiant į ii papunktį, laivybos bendrovėms, kurios įsteigtos už Europos Sąjungos ar MERCOSUR ribų ir kurias kontroliuoja atitinkamai Europos Sąjungos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės piliečiai, taip pat taikomos šio skyriaus nuostatos, jeigu jų laivai yra registruoti pagal Europos Sąjungos valstybės narės ar Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės įstatymus ir kitus teisės aktus ir plaukioja su tos Europos Sąjungos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės vėliava¹;

- k) priemonė – bet kokia Šalies priemonė: įstatymas, reglamentas, taisyklė, procedūra, sprendimas, administracinis veiksmas ar kita;
- l) Šalies nustatytos arba paliktos galioti priemonės – priemonės, kurių imasi:
 - i) centrinė, regioninė ar vietos valdžia ir jos institucijos ir
 - ii) ne valdžios sektoriaus organizacijos, vykdančios centrinės, regioninės ar vietos valdžios arba jos institucijų deleguotus įgaliojimus;
- m) Šalių priemonės, darančios poveikį įsisteigimui, tarpvalstybiniam paslaugų teikimui, suvartojimui užsienyje ir fizinių asmenų atvykimui ir laikinam buvimui, apima priemones dėl:
 - i) paslaugos pirkimo, apmokėjimo ar naudojimo;

¹ Šio straipsnio j punktas jokiais aplinkybėmis neaiškinamas taip, kad laivybos bendrovė, sudaryta ar įsteigta teritorijoje, su kuria Argentinos Respublika turi ginčą dėl suvereniteto, arba įregistruota, įsteigta ar kitaip organizuota pagal įstatymus, taikytinus tokiai teritorijai, galėtų pasinaudoti šio skyriaus nuostatomis. Ši nuostata neaiškinama kaip numananti tokioms teritorijos taikomų įstatymų teisėtumą.

- ii) galimybės vykdant ekonominę veiklą gauti paslaugas, kurių Šalims reikia, kad galėtų teikti paslaugas visuomenei apskritai, bei jomis naudotis ir
- iii) vienos Šalies asmenų patekimo, be kita ko, įsisteigus, į kitos Šalies teritoriją ekonominei veiklai vykdyti toje teritorijoje;
- n) fizinis asmuo – asmuo, turintis vienos iš Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių arba vienos iš Europos Sąjungos valstybių narių pilietybę arba turintis nuolatinio gyventoj¹ statusą pagal jų atitinkamus teisės aktus;
- o) ekonominės veiklos sektorius:
 - i) konkretaus įsipareigojimo atveju – vienas ar daugiau arba visi tos paslaugos arba ne paslaugos subsektoriai, kaip nurodyta 18-A–18-E prieduose pateiktuose konkrečiuose įsipareigojimuose, arba
 - ii) kitais atvejais – visas tos paslaugos arba ne paslaugos sektorius, įskaitant visus jo subsektorius;
- p) paslaugų teikėjas – asmuo, siekiantis teikti arba teikiantis paslaugą², ir
- q) paslaugos teikimas aprėpia paslaugos parengimą, platinimą, rinkodarą, pardavimą ir suteikimą.

¹ Jei Šalis savo nuolatiniais gyventojams iš esmės taiko tokį patį režimą, koks taikomas tos Šalies pilietybę turintiems fiziniams asmenims, jos nuolatiniais gyventojams taikoma termino „fizinis asmuo“ apibrėžtis, kiek tai susiję su priemonėmis, darančioms poveikį tarpvalstybinei prekybai paslaugomis, suvartojimui užsienyje ir įsisteigimui.

² Jei paslaugą tiesiogiai teikia ne juridinis asmuo, šiame skyriuje numatytas režimas taikomas ir filialui arba atstovybei, per kuriuos teikiama paslauga, bet jo nereikia taikyti jokiems kitiems paslaugų teikėjo vienetams, esantiems už teritorijos, kurioje teikiama paslauga, ribų.

18.3 STRAIPSNIS

Patekimas į rinką

1. Dėl patekimo į rinką naudojantis įsisteigimo, tarpvalstybinio paslaugų teikimo, suvartojimo užsienyje ir fizinių asmenų atvykimo ir laikino buvimo nuostatomis, kaip numatyta šio skyriaus B skirsnyje, kiekviena Šalis kitos Šalies įmonėms, investuotojams, paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei tas, kuris nustatytas pagal 18-A–18-E prieduose pateiktuose konkrečiuose įsipareigojimuose sutartas ir juose nurodytas sąlygas ir apribojimus.
2. Tuose sektoriuose, kuriuose prisiimta įsipareigojimų dėl patekimo į rinką, Šalis nei regionų, nei visos teritorijos mastu nepalieka galioti ar nenustato priemonių, kurios, jeigu 18-A–18-E prieduose nenustatyta kitaip, yra apibūdinamos kaip:
 - a) paslaugų teikėjų arba įmonių skaičiaus apribojimas nustatant kiekybines kvotas, monopolius, išimtines teises arba ekonominių poreikių analizės reikalavimus;
 - b) bendros sandorių arba turto vertės apribojimai nustatant kiekybines kvotas ar ekonominių poreikių analizės reikalavimą;
 - c) bendro operacijų skaičiaus arba bendros produkcijos apimties apribojimai, išreikšti nustatytais kiekiu vienetais, ribojami nustatant kvotas ar ekonominių poreikių analizės reikalavimą;
 - d) užsienio kapitalo dalies apribojimas nustatant procentais išreikštą didžiausią leistiną užsienio kapitalo dalį įmonės kapitale arba bendrą leistiną individualios arba bendros užsienio investicijos vertę;

- e) priemonės, kuriomis nustatomi apribojimai arba reikalaujama, kad būtų steigiami konkrečių rūšių teisės subjektai ar bendrosios įmonės, per kuriuos kitos Šalies investuotojas arba paslaugos teikėjas gali vykdyti ekonominę veiklą, arba
 - f) fizinių asmenų, kurie gali būti įdarbinti konkrečiame sektoriuje arba kuriuos įmonė gali įdarbinti ir kurie yra reikalingi ekonominei veiklai vykdyti ir tiesiogiai susiję su jos vykdymu, bendro skaičiaus apribojimas nustatant kiekybines kvotas ar ekonominių poreikių analizės reikalavimą.
3. Ekonominių poreikių analizės apibūdinamos glaustai ir aiškiai, nurodant elementus, dėl kurių jos nebeatitiktų šio straipsnio, ir analizę pagrindžiančius kriterijus.

18.4 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. Kiekviena Šalis 18-A–18-E prieduose išvardytuose sektoriuose, laikydamasi tuose prieduose nustatytų sąlygų ir kvalifikacijų, dėl visų priemonių, darančių poveikį įsisteigimui¹, tarpvalstybiniam paslaugų teikimui, suvartojimui užsienyje ir fizinių asmenų atvykimui ir laikinam buvimui, kaip nustatyta šio skyriaus B skirsnyje, kitos Šalies įmonėms, investuotojams, paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji taiko savo panašioms įmonėms, investuotojams, paslaugoms ir paslaugų teikėjams.

¹ Šioje dalyje nustatyta pareiga taip pat taikoma priemonėms, kuriomis reglamentuojama įmonės direktorių valdybos sudėtis, kaip antai pilietybės ir gyvenamosios vietos reikalavimams.

2. Šalis gali tenkinti 1 dalies reikalavimą taikydama kitos Šalies įmonėms, investuotojams, paslaugoms ir paslaugų teikėjams režimą, kurio forma yra tapati tam režimui, kurį ji taiko savo panašioms įmonėms, investuotojams, paslaugoms ir paslaugų teikėjams, arba nuo jo skiriasi.
3. Tapačios arba skirtingos formos režimas laikomas mažiau palankiu, jeigu juo konkurencijos sąlygos keičiamos Šalies įmonių, investuotojų, paslaugų arba paslaugų teikėjų naudai, palyginti su kitos Šalies panašioms įmonėms, investuotojams, paslaugoms ar paslaugų teikėjams taikomomis sąlygomis.
4. Pagal šį straipsnį prisiimti konkretūs įsipareigojimai nelaikomi reikalavimu, kad Šalis kompensuotų neišvengiamus konkurencinius trūkumus, kurie atsiranda dėl atitinkamų įmonių, investuotojų, paslaugų ar paslaugų teikėjų užsienio pobūdžio.

18.5 STRAIPSNIS

Konkrečių įsipareigojimų sąrašas

1. Sektoriai, kuriuos kiekviena Šalis liberalizavo remdamasi šiuo skyriumi, ir tuose sektoriuose kitos Šalies paslaugoms, paslaugų teikėjams, įmonėms ir investuotojams, išlygų forma taikomi patekimo į rinką bei nacionalinio režimo apribojimai yra nurodyti 18-A–18-E prieduose.
2. Šalys netaiko jokių patekimo į rinką ar nacionalinio režimo apribojimų, išskyrus nurodytus 18-A–18-E prieduose.

B SKIRSNIS

PASLAUGAS TEIKIANČIŲ FIZINIŲ ASMENŲ ATVYKIMAS IR LAIKINAS BUVIMAS VERSLO REIKALAIS

18.6 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skirsnis taikomas Šalių priemonėms, susijusioms su pagrindinio personalo, absolventų, stažuotojų, verslo paslaugų pardavėjų, paslaugų teikėjų pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojų atvykimu ir laikinu buvimu jų teritorijoje pagal 2 ir 3 dalis.
2. Šio skirsnio nuostatos netaikomas priemonėms, kurios turi įtakos Šalyje įsidarbinti siekiantiems fiziniams asmenims, taip pat Šalies priemonėms, susijusioms su pilietybe, nuolatine gyvenamąja vieta ar nuolatiniu darbu.
3. Šio skirsnio nuostatomis nė vienai Šaliai neužkertamas kelias taikyti priemones, būtinas fizinių asmenų atvykimui ir laikinam buvimui jos teritorijoje reglamentuoti, įskaitant priemones, būtinas jos sienų vientisumui apsaugoti ir užtikrinti tvarkingą fizinių asmenų judėjimą per jas, jei tokiomis priemonėmis nepanaikinama ir nesumažinama nauda, kuriais nors iš Šalių tenkanti pagal konkretų įsipareigojimą¹.

¹ Vien tai, kad tam tikrų šalių fiziniai asmenys privalo turėti vizą, o kitų šalių asmenims toks reikalavimas netaikomas, nereiškia, kad pagal konkretų įsipareigojimą gaunama nauda išnyksta ar sumažėja.

4. Laikantis 18.17 ir 18.18 straipsnių, nė viena šio skirsnio nuostata Šaliai neužkertamas kelias reikalauti, kad fiziniai asmenys turėtų reikiamą su atitinkamu veiklos sektoriumi susijusią kvalifikaciją arba profesinę patirtį, kurią reikalaujama turėti teritorijoje, kurioje teikiama paslauga.

18.7 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

1. Šiame skirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) verslo paslaugų pardavėjai – Šalies juridiniam asmeniui atstovaujantys fiziniai asmenys, norintys atvykti į kitos Šalies teritoriją ir laikinai joje būti, kad galėtų vesti derybas dėl paslaugų arba prekių pardavimo arba sudaryti paslaugų arba prekių pardavimo sutartis to teikėjo ar tiekėjo vardu; jie neparduoda tiesiogiai gyventojams ir negauna atlygio iš priimančioje Šalyje esančio šaltinio, be to, jie nėra įgalioti prekybos agentai;
 - b) paslaugų teikėjai pagal sutartis – fiziniai asmenys, pasamdyti Šalies juridinio asmens, kuris nėra įsisteigęs kitos Šalies teritorijoje, bet yra sudaręs sutartį su galutiniu vartotoju teikti paslaugas pastarojoje Šalyje, pagal kurią, kad galėtų įvykdyti tą paslaugų teikimo sutartį, jo darbuotojai turi laikinai būti toje Šalyje¹;

¹ Paslaugų teikimo sutartis, nurodyta b punkte, turi būti *bona fide* sutartis ir atitikti Šalies, kurioje ta sutartis vykdoma, įstatymus ir kitus teisės aktus.

- c) absolventai stažuotojai – Šalies juridinio asmens bent 1 (vieniems) metams įdarbinti fiziniai asmenys, turintys universitetinį išsilavinimą ir laikinai perkeliami į įmonę kitos Šalies teritorijoje karjeros ar verslo būdų ar metodų mokymo tikslais¹;
- d) laisvųjų profesijų darbuotojai – fiziniai asmenys, kurie teikia paslaugą ir savarankiškai dirba Šalies teritorijoje, tačiau nėra įsisteigę kitos Šalies teritorijoje, ir kurie yra sudarę sutartį su galutiniu vartotoju teikti paslaugas kitos Šalies teritorijoje, pagal kurią, kad galėtų įvykdyti tą paslaugų teikimo sutartį, jie turi laikinai būti toje Šalyje²;
- e) pagrindinis personalas – Šalies juridinio asmens, išskyrus ne pelno organizacijas, įdarbinti fiziniai asmenys, atsakingi už įmonės įsteigimą arba tinkamą priežiūrą, administravimą ir veiklą, būtent:
 - i) verslo svečiai: aukštesnes pareigas einantys fiziniai asmenys, atsakingi už įmonės įsteigimą; jie nesudaro tiesioginių sandorių su gyventojais ir negauna atlygio iš šaltinio, esančio priimančioje Šalyje, ir

¹ Gali būti reikalaujama, kad priimančioji įmonė pateiktų iš anksto patvirtinti stažuotojų mokymo, kuris bus vykdomas buvimo toje Šalyje laikotarpiu, programą, kuria įrodytų, kad buvimo joje tikslas yra mokymas. Kompetentingos institucijos gali reikalauti, kad mokymas būtų susijęs su įgytu universitetiniu išsilavinimu.

² Paslaugų teikimo sutartis, nurodyta d punkte, turi būti *bona fide* sutartis ir atitikti Šalies, kurioje ta sutartis vykdoma, įstatymus ir kitus teisės aktus.

ii) bendrovės viduje perkeliama asmenys – bent 1 (vienas) metus Šalies juridinio asmens įdarbinti ar partneriais jame esantys fiziniai asmenys, kurie yra laikinai perkeliama į kitos Šalies teritorijoje esančią to juridinio asmens įmonę ar pagrindinę buveinę ir kurie priklauso vienai iš šių kategorijų:

A) vadovai:

aukštesnes pareigas einantys juridinio asmens darbuotojai (fiziniai asmenys), kurie daugiausia vadovauja įmonei, bendrai prižiūrimi įmonės direktorių valdybos arba akcininkų ar jų atitiktųjų, arba veikiantys pagal jų nurodymus, įskaitant:

- vadovaujančius įmonei, jos skyriui ar padaliniui;
- vykdančius kitų priežiūrą atliekančių darbuotojų, specialistų ar administracijos darbuotojų darbo priežiūrą ir kontrolę arba
- turinčius įgaliojimus savarankiškai įdarbinti ir atleisti arba rekomenduoti įdarbinti ir atleisti darbuotojus arba atlikti kitus su personalu susijusius veiksmus;

B) specialistai:

juridinio asmens darbuotojai (fiziniai asmenys), turintys specialiųjų žinių, būtinų įmonės ekonominei veiklai, jos metodams ar vadovavimui.

18.8 STRAIPSNIS

Pagrindinis personalas ir absolventai stažuotojai

Kiekviename 18-B ir 18-E prieduose nurodytame sektoriuje, dėl kurio prisiimti įsisteigimo įsipareigojimai, kiekviena Šalis, laikydama 18-C ir 18-E prieduose išvardytų išlygų, leidžia kitos Šalies investuotojams savo įmonėje įdarbinti tos kitos Šalies fizinius asmenis, jei tokie darbuotojai yra pagrindinis personalas arba absolventai stažuotojai. Pagrindinis personalas ir absolventai stažuotojai atvyksta ir laikinai būna:

- a) laikotarpį, kurio reikia sutarčiai įvykdyti, arba iki 3 (trejų) metų, jei jie yra bendrovės viduje perkeliama asmenys, atsižvelgiant į tai, kuris laikotarpis trumpesnis;
- b) iki 60 (šešiasdešimt) dienų per bet kurį 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpį, jei jie yra verslo svečiai, ir
- c) iki 1 (vienų) metų, jei jie yra absolventai stažuotojai.

18.9 STRAIPSNIS

Verslo paslaugų pardavėjai

Kiekviename 18-A, 18-B ir 18-E prieduose nurodytame sektoriuje, dėl kurio priimti tarpvalstybinio paslaugų teikimo ir įsisteigimo įsipareigojimai, kiekviena Šalis, laikydamosi 18-C ir 18-E prieduose išvardytų išlygų, leidžia verslo paslaugų pardavėjams atvykti ir laikinai būti ne ilgiau kaip 90 (devyniasdešimt) dienų per bet kurį 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpį¹.

18.10 STRAIPSNIS

Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai

1. 18-D ir 18-E prieduose nurodytuose sektoriuose kiekviena Šalis, laikydamosi tuose prieduose išvardytų išlygų, leidžia kitos Šalies paslaugų teikėjams pagal sutartis jos teritorijoje teikti paslaugas per fizinius asmenis, jei laikomasi šių sąlygų:

- a) fizinį asmenį įdarbinęs juridinis asmuo turi būti sudaręs paslaugų sutartį ne ilgesniam kaip 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpiui;
- b) į kitą Šalį atvykstantys fiziniai asmenys turi turėti tinkamą išsilavinimą ar patirtį, susijusią su teiktina paslauga;

¹ Šiuo straipsniu nedaromas poveikis teisėms ir pareigoms, kylančioms iš atskirų Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių ir atskirų Europos Sąjungos valstybių narių dvišalių bevizio režimo susitarimų.

- c) fizinis asmuo negauna kito atlygio už paslaugos teikimą, išskyrus fizinio asmens buvimo kitoje Šalyje metu paslaugų teikėjo pagal sutartis mokamą atlygį;
- d) fiziniai asmenys gali atvykti ir laikinai būti atitinkamos Šalies teritorijoje ne ilgiau kaip iš viso 6 (šešis) mėnesius per bet kurį 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpį arba ne ilgiau nei galioja sutartis, atsižvelgiant į tai, kuris iš šių laikotarpių yra trumpesnis, ir
- e) pagal šio straipsnio nuostatas leidžiama teikti tik tas paslaugas, kurios yra numatytos sutartyje, ir teisė fiziniams asmenims naudotis profesiniu vardu Šalyje, kurioje ta paslauga teikiama, nesuteikiama.

2. 18-D ir 18-E prieduose nurodytuose sektoriuose kiekviena Šalis, laikydamosi tuose prieduose išvardytų išlygų, leidžia kitos Šalies laisvųjų profesijų darbuotojams jos teritorijoje teikti paslaugas per fizinius asmenis, jei laikomasi šių sąlygų:

- a) fiziniai asmenys turi būti sudarę paslaugų sutartį ne ilgesniam kaip 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpiui;
- b) į kitą Šalį atvykstantys fiziniai asmenys turi turėti tinkamą išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją, susijusius su teiktina paslauga;
- c) fiziniai asmenys gali atvykti ir laikinai būti atitinkamoje Šalyje ne ilgiau kaip iš viso 6 (šešis) mėnesius per bet kurį 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpį arba ne ilgiau nei galioja sutartis, atsižvelgiant į tai, kuris iš šių laikotarpių yra trumpesnis, ir

- d) pagal šio straipsnio nuostatas leidžiama teikti tik tas paslaugas, kurios yra numatytos sutartyje, ir teisė fiziniam asmeniui naudotis profesiniu vardu Šalyje, kurioje ta paslauga teikiama, nesuteikiama.

C SKIRSNIS

REGLAMENTAVIMO SISTEMA

1 POSKIRSNIS

VISUOTINAI TAIKOMOS NUOSTATOS

18.11 STRAIPSNIS

Abipusis pripažinimas

1. Nė viena šio skyriaus nuostata Šaliai neužkertamas kelias reikalauti, kad fiziniai asmenys turėtų būtiną su atitinkamu veiklos sektoriumi susijusią kvalifikaciją ar profesinę patirtį, kurią reikalaujama turėti toje teritorijoje, kurioje teikiama paslauga.
2. Siekdama visiškai ar iš dalies atitikti savo standartus ar kriterijus, taikomus investuotojų ir paslaugų teikėjų leidimų išdavimui, licencijavimui ar sertifikavimui, Šalis gali pripažinti kitoje Šalyje įgytą išsilavinimą ar patirtį, įvykdytus reikalavimus arba suteiktas licencijas ar sertifikatus. Tokio derinant ar kitais būdais pasiekto pripažinimo pagrindas gali būti sutartis arba susitarimas, arba pripažinimas gali būti suteiktas savarankiškai nusprendus.

18.12 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kiekviena Šalis apie visas su šiuo skyriumi susijusias ar jam įtakos darančias atitinkamas visuotinio taikymo priemones skelbia nedelsdama ar vėliausiai jų įsigaliojimo dieną, išskyrus ekstremaliąsias situacijas.
2. 1 dalyje nurodytos priemonės apima priemones, taikomas visiems paslaugų teikimo būdams, įskaitant dėl 18.7 straipsnyje apibrėžtų kategorijų fizinių asmenų atvykimo ir laikino buvimo proceso. Informacija apie šias priemones turi būti nuolat atnaujinama. Kiekviena Šalis lengvina susipažinimą su atitinkama informacija, nurodydama kitai Šaliai, kur galima rasti atitinkamus leidinius ir interneto svetaines.
3. Jei 1 dalyje nurodytas priemones skelbti praktiškai neįmanoma, jos viešinamos kitais būdais.
4. Kiekviena Šalis nedelsdama atsako į visus kitos Šalies prašymus pateikti konkrečią informaciją apie 1 dalyje nurodytas atitinkamas visuotinio taikymo priemones, įskaitant priemones, susijusias su paslaugų teikėjų atvykimu ir laikinu buvimu, kaip nurodyta 2 dalyje.
5. Kiekviena Šalis įsteigia vieną ar daugiau informacijos centrų, kurie kitos Šalies paslaugų teikėjams paprašius teiktų jiems konkrečią informaciją apie bet kurią iš jos visuotinio taikymo priemonių, nurodytų 1 dalyje. Šalys praneša viena kitai apie šiuos informacijos centrus ne vėliau kaip praėjus 1 (vieniems) metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo. Informacijos centrai neprivalo būti įstatymų ir kitų teisės aktų depozitarai.

6. Nė viena šio skyriaus nuostata nelaikoma reikalavimu Šaliai pateikti konfidencialią informaciją, kurios atskleidimas trukdytų teisėsaugai ar kitaip prieštarautų viešajam interesui, ar darytų poveikį konkrečios viešosios ar privačiosios įmonės teisėtiems komerciniams interesams.

2 POSKIRSNIS

VIDAUS REGLAMENTAVIMAS

18.13 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis poskirsnis taikomas tik tiems sektoriams, dėl kurių Šalis prisiėmė 18-A–18-E prieduose išvardytus konkrečius įsipareigojimus ir tiek, kiek jie taikomi.
2. Šis poskirsnis netaikomas priemonėms, jei jos laikomos apribojimais pagal 18.3 ir 18.4 straipsnius.
3. Sektoriuose, dėl kurių prisiimti 18-A–18-E prieduose išvardyti konkretūs įsipareigojimai, kiekviena Šalis užtikrina, kad visos visuotinio taikymo priemonės, darančios poveikį prekybai paslaugomis ir įsisteigimui, būtų administruojamos pagrįstai, objektyviai ir nešališkai.
4. Kiekviena Šalis laikosi šio poskirsnio dėl priemonių, susijusių su licencijų išdavimo reikalavimais ir procedūromis bei kvalifikaciniais reikalavimais ir procedūromis.

5. Šis poskirsnis taikomas kiekvienos Šalies priemonėms, susijusioms su licencijų išdavimo ir kvalifikaciniais reikalavimais ir procedūromis, darančiais poveikį:

- a) tarpvalstybiniu paslaugų teikimu;
- b) įmonės, kaip apibrėžta 18.2 straipsnyje, įsisteigimu jų teritorijoje arba
- c) 18.7 straipsnyje apibrėžtų kategorijų fizinių asmenų laikinu buvimu jų teritorijoje.

18.14 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) kompetentinga institucija – centrinė, regioninė ar vietos valdžia ar institucija arba ne valdžios sektoriaus organizacija, turinti centrinės, regioninės arba vietos valdžios ar jos institucijų deleguotus įgaliojimus ir teisę priimti sprendimą dėl leidimo teikti paslaugą ar įsteigti įmonę ekonominei veiklai vykdyti;
- b) licencijų išdavimo procedūros – administracinės ir procedūrinės taisyklės, kurių privalo laikytis paslaugos teikėjas ar investuotojas, norėdamas gauti leidimą teikti paslaugą arba įsteigti įmonę, kad įrodytų atitiktį licencijų išdavimo reikalavimams;

- c) licencijų išdavimo reikalavimai – esminiai reikalavimai (išskyrus kvalifikacinius), kurių turi laikytis paslaugų teikėjas ar investuotojas, kad iš kompetentingos institucijos gautų sprendimą dėl leidimo teikti paslaugą arba įsteigti įmonę ekonominei veiklai vykdyti, įskaitant sprendimą iš dalies pakeisti tokį leidimą arba pratęsti jo galiojimą;
- d) kvalifikacinės procedūros – administracinės arba procedūrinės taisyklės, kurių privalo laikytis fizinis asmuo, norėdamas gauti leidimą teikti paslaugą, kad įrodytų atitiktį kvalifikaciniams reikalavimams, ir
- e) kvalifikaciniai reikalavimai – esminiai reikalavimai, susiję su fizinio asmens kompetencija teikti paslaugą, atitiktį kuriems reikia įrodyti norint gauti leidimą teikti paslaugą.

18.15 STRAIPSNIS

Licencijų išdavimo sąlygos

1. Kiekvienos Šalies priemonės, susijusios su licencijų išdavimo reikalavimais, grindžiamos kriterijais, kurie:
 - a) proporcingi viešosios politikos tikslui;
 - b) aiškūs ir nedviprasmiški;
 - c) objektyvūs ir
 - d) iš anksto viešai paskelbti.

2. Licenciją kompetentinga institucija išduoda iš karto, kai atlikus tinkamą tyrimą nustatoma, kad licencijos išdavimo sąlygos įvykdytos.

3. Jei išduodamų licencijų vykdyti tam tikrą veiklą skaičius yra ribotas dėl gamtos išteklių arba techninių pajėgumų stokos, kiekviena Šalis atrenka kandidatus taikydama nešališką ir skaidrią atrankos procedūrą, kuria visų pirma tinkamai paskelbiama apie procedūros pradžią, eigą ir pabaigą. Laikydamosi šiame straipsnyje nurodytų nuostatų, kiekviena Šalis, nustatydamą atrankos procedūrų taisykles, gali atsižvelgti į viešosios politikos tikslus.

18.16 STRAIPSNIS

Licencijų išdavimo procedūros

1. Licencijų išdavimo procedūros turi būti aiškios ir iš anksto viešai paskelbtos. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingų institucijų taikomos licencijų išdavimo procedūros ir susiję jų sprendimai būtų objektyvūs ir nešališki visų pareiškėjų atžvilgiu.

2. Licencijų išdavimo procedūros neturi būti atgrasančios ir neturi pernelyg apsunkinti ar vilkinti paslaugos teikimo.

3. Rinkliavos už licencijų išdavimą¹, kurias pareiškėjai gali turėti sumokėti dėl savo paraiškos, turėtų būti pagrįstos ir pačios savaime neturi riboti paslaugos teikimo. Kiek tai praktiškai įmanoma, rinkliavos turėtų būti proporcingos atitinkamų licencijų išdavimo procedūrų sąnaudoms.
4. Šalies kompetentingos institucijos, kiek praktiškai įmanoma, nurodo orientacinį paraiškos nagrinėjimo laikotarpį. Paraiškos išnagrinėjamos per pagrįstą laikotarpį. Šis laikotarpis pradedamas skaičiuoti tik nuo tada, kai kompetentingos institucijos gauna visus dokumentus. Jei tai pateisinama dėl klausimo sudėtingumo, kompetentinga institucija šį laikotarpį gali pratęsti pagrįstos trukmės laikotarpiu. Pratęsimas ir jo trukmė tinkamai pagrindžiami ir, kiek tai praktiškai įmanoma, apie tai pareiškėjui pranešama prieš pasibaigiant pradiniam laikotarpiui.
5. Jeigu paraiška nėra išsami, pareiškėjas kuo greičiau informuojamas, kad reikia pateikti papildomus dokumentus. Tokiu atveju kompetentingos institucijos gali sustabdyti 4 dalyje nurodytą laikotarpį, kol gaus visus dokumentus.
6. Jei paraiška atmetama dėl to, kad ji neatitinka nustatytų procedūrų ar formalumų, pareiškėjas kuo greičiau informuojamas apie atmetimą ir galimas teisių gynimo priemonės.

¹ Rinkliavos už licencijų išdavimą neapima aukcionų ir konkursų mokesčių ar kitų nediskriminacinių priemonių, kuriomis suteikiamos koncesijos, arba pagal įgaliojimus skirtų įnašų už universaliųjų paslaugų teikimą.

18.17 STRAIPSNIS

Kvalifikaciniai reikalavimai

1. Kvalifikaciniai reikalavimai grindžiami kriterijais, kurie:
 - a) proporcingi viešosios politikos tikslui;
 - b) aiškūs ir nedviprasmiški;
 - c) objektyvūs ir
 - d) iš anksto viešai paskelbti.

2. Jei Šalis nustato kvalifikacinius reikalavimus paslaugai teikti, ji užtikrina, kad būtų nustatytos tinkamos kitos Šalies paslaugų teikėjų kvalifikacijos tikrinimo ir vertinimo procedūros. Jei Šalies kompetentinga institucija mano, kad narystė atitinkamoje profesinėje asociacijoje kitos Šalies teritorijoje įrodo pareiškėjo kompetencijos lygį arba patirties mastą, į tokią narystę tinkamai atsižvelgiama.

3. Norint teikti profesines paslaugas, kompetentingos institucijos nustatytų egzaminų ir bet kokių kitų kvalifikacinių reikalavimų mastas turi būti susijęs su teisėmis verstis profesija, dėl kurios prašoma leidimo, kad kitos Šalies asmenų galimybės teikti paraiškas nebūtų nederamai ribojamos.

4. Jei pareiškėjas pateikė visus būtinus jo kvalifikaciją patvirtinančius įrodymus, kompetentinga institucija, tikrindama ir vertindama tą kvalifikaciją, nustato visus trūkumus ir informuoja pareiškėją apie reikalavimus tokiam trūkumui pašalinti. Tokie reikalavimai gali apimti kursus, egzaminus ir mokymą. Tai, kad Šalies pareiškėjas pateikia trečiosios šalies teritorijoje įgytos kvalifikacijos įrodymą, savaime nėra *a priori* priežastis kitos Šalies kompetentingai institucijai atmesti paraišką ir nevertinti pateiktos kvalifikacijos.

5. Jei reikalaujama laikyti egzaminą, kiekviena Šalis užtikrina, kad egzaminai būtų rengiami pakankamai dažnai. Pareiškėjams, norintiems laikyti egzaminus, suteikiamas pagrįstas laikotarpis paraiškoms pateikti.

6. Kai kvalifikaciniai reikalavimai ir visi kiti taikytini norminiai reikalavimai įvykdomi, kiekviena Šalis turėtų užtikrinti, kad paslaugų teikėjui būtų leidžiama nepagrįstai nedelsiant pradėti teikti paslaugą.

18.18 STRAIPSNIS

Kvalifikacinės procedūros

1. Kvalifikacinės procedūros grindžiamos kriterijais, kurie:
 - a) aiškūs ir nedviprasmiški;
 - b) objektyvūs ir
 - c) iš anksto viešai paskelbti.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingų institucijų taikomos kvalifikacinės procedūros ir susiję jų sprendimai būtų nešališki visų pareiškėjų atžvilgiu.
3. Iš esmės neturi būti reikalaujama, kad pareiškėjas dėl kvalifikacinių procedūrų kreiptųsi į daugiau kaip 1 (viena) kompetentingą instituciją.
4. Jeigu paraišką pareiškėjas turi pateikti per konkretų laikotarpį, tas laikotarpis turi būti pagrįstas. Paraišką kompetentinga institucija pradeda nagrinėti nepagrįstai nedelsdama. Kiek tai praktiškai įmanoma, kompetentingos institucijos priima elektroniniu formatu pateiktas paraiškas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip popierines.
5. Jei įmanoma, kompetentinga institucija vietoj dokumentų originalų turėtų priimti patvirtintas jų kopijas.
6. Jei kompetentinga institucija paraišką atmeta, ji nepagrįstai nedelsdama apie tai, kiek tai praktiškai įmanoma – raštu, informuoja pareiškėją. Pareiškėjui paprašius, ji informuoja jį apie paraiškos atmetimo priežastis ir nurodo visus trūkumus ir būdus, kaip tuos trūkumus galima pašalinti. Ji informuoja pareiškėją apie laikotarpį, per kurį galima apskųsti sprendimą, jei tokia galimybė yra. Ji leidžia pareiškėjui iš naujo pateikti paraišką per pagrįstą laikotarpį.
7. Kiekviena Šalis užtikrina, kad paraiška būtų išnagrinėta, taip pat patikrinta ir įvertinta kvalifikacija, per pagrįstą laikotarpį nuo išsamios paraiškos pateikimo dienos. Kiekviena Šalis stengiasi nustatyti laikotarpį, per kurį paprastai paraiška turi būti išnagrinėta.

8. Kiekviena Šalis užtikrina, kad su kvalifikacinėmis procedūromis susijusios rinkliavos būtų proporcingos kompetentingų institucijų patirtoms sąnaudoms ir pačios savaime neribotų paslaugos teikimo.

18.19 STRAIPSNIS

Administracinių sprendimų peržiūra

Kiekvienoje Šalyje turi toliau veikti arba būti įsteigti bendrosios kompetencijos, arbitražo arba administraciniai teismai (arba turi būti toliau taikomos ar nustatytos atitinkamos procedūros), į kuriuos paveiktas kitos Šalies investuotojas ar paslaugų teikėjas galėtų kreiptis (arba kuriomis jis galėtų pasinaudoti) siekdamas, kad būtų greitai persvarstyti jam poveikį padarę atitinkami administraciniai sprendimai, darantys poveikį įsisteigimui, tarpvalstybiniam paslaugų teikimui ar fizinių asmenų atvykimui ir laikinam buvimui, ir, jei pagrįsta, taikomos tinkamos teisių gynimo priemonės. Jeigu šios procedūros nėra atsietos nuo atitinkamą administracinį sprendimą priimančios institucijos, kiekviena Šalis užtikrina, kad administraciniai sprendimai pagal tas procedūras būtų peržiūrimi tikrai objektyviai ir nešališkai.

3 POSKIRSNIS

PAŠTO PASLAUGOS

18.20 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šiame poskirsnyje nustatomi pašto paslaugų, dėl kurių kiekviena Šalis pagal šį poskirsnį prisiėmė 18-A ir 18-E prieduose išvardytus konkrečius įsipareigojimus, reguliavimo sistemos principai.
2. Šiame poskirsnyje nereikalaujama, kad Šalis liberalizuotų paslaugas, skirtas tik 1 (vienam) ar daugiau paskirtųjų operatorių, kaip išvardyta 18-A ir 18-E prieduose.

18.21 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) esminiai reikalavimai – bendrosios neekonominės priežastys, dėl kurių nustatomos pašto paslaugų teikimo sąlygos, be kita ko, korespondencijos konfidencialumo, tinklo saugumo pavojingų krovinių vežimo atžvilgiu, duomenų apsaugos, aplinkos apsaugos ir regioninio planavimo;

- b) licencija – bet kokios formos leidimas¹, kuriuo nustatomos pašto sektoriui būdingos teisės ir pareigos, individualiam paslaugų teikėjui suteiktas reguliavimo institucijos ar bet kurios kitos kompetentingos institucijos ir privalomas gauti prieš pradėdant teikti konkrečią paslaugą;
- c) pašto siunta – adresuota ir išsiųsti paruošta siunta, kurią turi pristatyti viešųjų ar privačiųjų pašto paslaugų teikėjas, ir kuri gali apimti tokias siuntas kaip laiškas, siuntinys, laikraštis, katalogas ir kt.;
- d) pašto paslaugos² – paslaugos, apimančios pašto siuntų surinkimą, rūšiavimą, vežimą ir pristatymą, neatsižvelgiant į paskirties vietą (vidaus ar užsienio), paslaugos teikimo greitį (prioritetinę, neprioritetinę, skubią, greitąją ar kitokią) ar operatorių (viešąjį ar privatųjį);
- e) reguliavimo institucija – nepriklausoma (-os) įstaiga (-os), kuriai (-ioms) pavesta reguliuoti šiame poskirsnyje nurodytas pašto paslaugas, ir
- f) universalioji paslauga – visoje Šalies teritorijoje visiems naudotojams priimtina kaina nuolat teikiama nustatytos kokybės pašto paslauga.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai apima koncesijos suteikimą, registravimą, deklaravimą, pranešimą arba individualias licencijas.

² Pašto paslaugos apima CPC 7511 ir CPC 7512 priskiriamas paslaugas.

18.22 STRAIPSNIS

Antikonkurencinių veikslių pašto sektoriuje prevencija

Kiekviena Šalis užtikrina, kad pašto paslaugų teikėjas, kuris turi laikytis universaliųjų paslaugų įsipareigojimo, arba pašto monopolis nesiimtų antikonkurencinių veikslių, kaip antai:

- a) pajamų, gautų teikiant tokią paslaugą, nenaudotų siekdamas kryžmiškai subsidijuoti skubių pašto siuntų pristatymo paslaugą ar bet kurią neuniversaliąją pašto paslaugą ir
- b) nediferencijuotų vartotojų, tokių kaip įmonės ar stambieji siuntėjai arba siuntų komplektuotojai, kiek tai susiję su paslaugų teikimo pagal universaliųjų paslaugų įsipareigojimą arba turint pašto monopolį tarifais ar kitomis sąlygomis, jei toks diferencijavimas nepagrįstas objektyviais ar nešališkais kriterijais.

18.23 STRAIPSNIS

Universaliosios paslaugos

Kiekviena Šalis turi teisę nustatyti, kokį universaliųjų paslaugų įsipareigojimą ji nori palikti galioti, ir nuspręsti dėl jo aprėpties bei įgyvendinimo. Kiekviena Šalis gali priimti priemones, būtinas universaliųjų pašto paslaugų įgyvendinimui, plėtojimui ir priežiūrai užtikrinti. Šios priemonės ir įsipareigojimai savaimė nelaikomi antikonkurenciniais, jei jie taikomos skaidriai, nediskriminuojant ir proporcingai.

18.24 STRAIPSNIS

Licencijos teikti pašto paslaugas

1. Kiekviena Šalis gali reikalauti licencijų teikti pašto paslaugas. Jei įmanoma, licencija turėtų būti išduodama taikant nacionaliniuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose numatytą supaprastintą licencijų išdavimo procedūrą.
2. Norint gauti licenciją gali būti būtina, kad būtų laikomasi esminių reikalavimų, įskaitant kokybės standartus ir paskirtųjų rezervuotųjų pašto paslaugų arba universaliųjų pašto paslaugų teikėjų išimtines ir specialiąsias teises.
3. Jei Šalis reikalauja licencijos:
 - a) ji lengvai prieinama forma viešai paskelbia:
 - i) licencijos suteikiamas teises ir ja nustatomas pareigas;
 - ii) licencijų išdavimo kriterijus, sąlygas bei reikalavimus ir
 - iii) kiek tai įmanoma, laikotarpį, per kurį paprastai priimamas sprendimas dėl paraiškos išduoti licenciją;
 - b) licencijų išdavimo procedūros turi būti skaidrios, nediskriminacinės, proporcingos bei grindžiamos objektyviais kriterijais ir

c) rinkliavos už licencijų išdavimą¹, kurias pareiškėjai gali turėti sumokėti dėl savo paraiškos, turėtų būti pagrįstos ir pačios savaime neturi riboti paslaugos teikimo.

4. Pareiškėjo prašymu jam pranešama apie paraiškos išduoti licenciją nagrinėjimo statusą ir atsisakymo išduoti licenciją priežastis. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų, palieka galioti arba nustato tvarką, pagal kurią pareiškėjai gali apskųsti atsisakymą išduoti licenciją vietos nepriklausomai institucijai. Ši procedūra turi būti skaidri, nediskriminacinė ir pagrįsta objektyviais kriterijais.

18.25 STRAIPSNIS

Reguliavimo įstaigos nepriklausomumas

Kiekviena Šalis gali paskirti reguliavimo įstaigą, nesvarbu, ar ji būtų skirta konkrečiai pašto paslaugų sektoriui, ar ne. Reguliavimo įstaiga turi būti teisiškai atskirta nuo visų pašto paslaugų teikėjų ir negali būti jiems atskaitinga. Reguliavimo įstaigų priimami sprendimai ir taikomos procedūros turi būti nešališki visų rinkos dalyvių atžvilgiu.

¹ Rinkliavos už licencijų išdavimą neapima aukcionų ir konkursų mokesčių ar kitų nediskriminacinių priemonių, kuriomis suteikiamos koncesijos, arba pagal įgaliojimus skirtų įnašų už universaliųjų paslaugų teikimą.

4 POSKIRSNIS

TELEKOMUNIKACIJŲ PASLAUGOS

18.26 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šiame poskirsnyje nustatomi telekomunikacijų paslaugų, išskyrus transliavimą¹, dėl kurių kiekviena Šalis yra prisiėmusi konkrečius įsipareigojimus pagal šį skyrių, reguliavimo sistemos principai.
2. Nė viena šio poskirsnio nuostata neaiškinama kaip:
 - a) reikalavimas, kad Šalis leistų kitos Šalies telekomunikacijų paslaugų teikėjui diegti, statyti, įsigyti, nuomoti, eksploatuoti ar teikti telekomunikacijų tinklus ar paslaugas, išskyrus kaip numatyta 18-A, 18-B, 18-C ir 18-E prieduose, arba

¹ Transliavimas – programų perdavimas radijo ryšiu tiesiogiai plačiajai visuomenei, be kita ko, galintis apimti garso ir televizijos signalų peravimą. Transliavimo paslaugų teikėjai laikomi viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjais, o jų tinklai – viešaisiais telekomunikacijų tinklais, tais atvejais ir tokiu mastu, kai ir kiek tie tinklai yra taip pat naudojami viešosioms telekomunikacijų paslaugoms teikti.

- b) reikalavimas, kad Šalis įpareigotų jos jurisdikcijai priklausančius paslaugų teikėjus diegti, statyti, įsigyti, nuomoti, eksploatuoti ar teikti telekomunikacijų tinklus ar paslaugas, kurie apskritai nesiūlomi visuomenei.

18.27 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) esminės telekomunikacijų priemonės¹ – viešojo telekomunikacijų tinklo ar viešosios telekomunikacijų paslaugos priemonės:
- i) kurias išimtinai ar daugiausia teikia vienas teikėjas arba ribotas teikėjų skaičius ir
 - ii) kurių negalima ekonomiškai arba techniškai pakeisti norint teikti paslaugą;
- b) tinklų sujungimas – telekomunikacijų tinklų paslaugų teikėjų ar telekomunikacijų paslaugų susiejimas, kad vieno telekomunikacijų paslaugų teikėjo paslaugų naudotojai galėtų naudotis tarpusavio ryšiu su kito telekomunikacijų paslaugų teikėjo paslaugų naudotojais ir gauti kito telekomunikacijų paslaugų teikėjo teikiamas telekomunikacijų paslaugas;

¹ Paragvajaus Respublikoje ir Urugvajaus Rytų Respublikoje esminės telekomunikacijų priemonės – viešojo telekomunikacijų tinklo ir viešosios telekomunikacijų paslaugos priemonės pagal jų nacionalinėje teisėje pateiktą termino apibrėžtį.

- c) licencija – bet kokios formos leidimas, įskaitant registracijos, deklaravimo ar pranešimo procedūras ar kitas Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose apibrėžtas procedūras, kuriuo nustatomos telekomunikacijų sektoriui būdingos teisės ir pareigos, individualiam telekomunikacijų paslaugų teikėjui suteiktas reguliavimo institucijos ir privalomas gauti telekomunikacijų paslaugai teikti;
- d) didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas – telekomunikacijų sektoriuje tai telekomunikacijų tinklų arba paslaugų teikėjas, galintis daryti materialinį poveikį dalyvavimo tam tikroje telekomunikacijų paslaugų rinkoje sąlygoms kainos ir pasiūlos požiūriu, nes jis kontroliuoja esmines priemones arba turi galimybę pasinaudoti savo padėtimi rinkoje;
- e) viešasis telekomunikacijų tinklas – vieša telekomunikacijų infrastruktūra, kuria palaikomi telekomunikacijų ryšiai tarp nustatytųjų tinklo galinių taškų;
- f) viešoji telekomunikacijų paslauga – telekomunikacijų paslauga, kurią pagal Šalies aiškų ar faktinį reikalavimą apskritai būtina teikti visuomenei;
- g) reguliavimo institucija – įstaiga (-os), kuriai (-ioms) pavesta reguliuoti šiame poskirsnyje nurodytas telekomunikacijas;
- h) paslaugų teikėjas – asmuo, kuriam suteikta licencija teikti telekomunikacijų paslaugas;
- i) telekomunikacijų paslaugos – visos paslaugos, kurias sudaro elektromagnetinių signalų perdavimas ir priėmimas, išskyrus perduodamo turinio teikimo paslaugas ar redakcinę atsakomybę už jį, ir

- j) universalioji paslauga – rinkinys nustatytos kokybės paslaugų, kurios visoje Šalies teritorijoje turi būti teikiamos visiems naudotojams, nepaisant geografinės vietos, už priimtina kainą.

18.28 STRAIPSNIS

Reguliavimo institucija

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų paslaugų reguliavimo institucija būtų teisiškai atskirta ir funkciškai nepriklausoma nuo bet kokio telekomunikacijų paslaugų teikėjo.
2. Reguliavimo institucijai suteikti įgaliojimai ir ištekliai turi būti pakankami sektoriui reguliuoti. Reguliavimo institucijos kompetencijos skelbiamos viešai lengvai prieinama ir aiškia forma, ypač jei tos užduotys pavestos daugiau nei vienai įstaigai.
3. Reguliavimo institucijos priimami sprendimai ir taikomos procedūros turi būti nešališki visų rinkos dalyvių atžvilgiu.
4. Reguliavimo institucijos sprendimo paveiktas telekomunikacijų paslaugų teikėjas turi turėti teisę tokį sprendimą apskųsti nuo dalyvaujančių šalių ir reguliavimo institucijos nepriklausomai vidaus apeliacinei įstaigai. Jei apeliacinė įstaiga nėra teismo pobūdžio, jos sprendimai pagrindžiami raštu ir gali būti peržiūrėti nešališkos ir nepriklausomos vidaus teisminės ar administracinės institucijos.

18.29 STRAIPSNIS

Licencijos teikti telekomunikacijų paslaugas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad licencija būtų išduodama, kai tik įmanoma, taikant supaprastintą procedūrą.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad numerių ir dažnių naudojimo teisių suteikimo sąlygos būtų paskelbtos viešai.
3. Jei Šalis reikalauja licencijos:
 - a) visi licencijos išdavimo kriterijai skelbiami viešai;
 - b) pagrįstas laikotarpis, kurio paprastai reikia sprendimui dėl licencijos išdavimo priimti po išsamios paraiškos pateikimo, skelbiamas viešai;
 - c) jei atsisakoma išduoti licenciją, pareiškėjo prašymu jam raštu pranešama apie tokio atsisakymo priežastis ir
 - d) pareiškėjui suteikiama teisė kreiptis į vidaus apeliacinę įstaigą, kad būtų nustatyta, ar išduoti licenciją atsisakyta pagrįstai.

18.30 STRAIPSNIS

Antikonkurenciniai veiksmai

Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti tinkamas priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią visiems viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjams, kurie atskirai arba kartu laikomi didelę įtaką turinčiais paslaugų teikėjais¹, imtis antikonkurencinių veikslių ar juos tęsti. Šie antikonkurenciniai veiksmai gali apimti piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi ir visus individualius ar suderintus veiksmus, elgesį ar rekomendacijas, kuriais esama ar būsima konkurencija atitinkamoje rinkoje ribojama, jai trukdoma, ji iškraipoma ar jai užkertamas kelias.

18.31 STRAIPSNIS

Galimybė naudotis esminėmis telekomunikacijų priemonėmis

Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teritorijoje veikiantis didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas² suteiktų paslaugų teikėjams galimybę naudotis savo esminėmis telekomunikacijų priemonėmis, taikydamas pagrįstas ir nediskriminacines³ sąlygas, be kita ko, susijusias su tarifais, techniniais standartais, specifikacijomis, kokybe ir technine priežiūra.

¹ Urugvajaus Rytų Respublikoje šis straipsnis taikomas visiems telekomunikacijų paslaugų teikėjams.

² Urugvajaus Rytų Respublikoje šis straipsnis taikomas visiems paslaugų teikėjams.

³ Šio poskirsnio tikslais terminas „nediskriminacinis“ suprantamas kaip nuoroda į nacionalinį režimą, kaip apibrėžta 18.4 straipsnyje, ir kartu turi konkrečią šiam sektoriui būdingą reikšmę, t. y. sąlygos, ne mažiau palankios už tapačiomis ar panašiomis aplinkybėmis taikomas bet kuriam kitam panašių viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų naudotojui.

18.32 STRAIPSNIS

Tinklų sujungimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad paslaugų teikėjas, įgaliotas teikti telekomunikacijų paslaugas jos teritorijoje, turėtų teisę derėtis dėl sujungimo su kitais viešųjų telekomunikacijų tinklų ir viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjais. Dėl tinklų sujungimo iš esmės turėtų būti susitariama per atitinkamų paslaugų teikėjų komercines derybas.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad telekomunikacijų paslaugų teikėjai, derybose dėl tinklų sujungimo iš kito telekomunikacijų paslaugų teikėjo gavę informacijos, ją naudotų tik tuo tikslu, kuriuo ji buvo pateikta, ir visuomet užtikrintų perduotos arba saugomos informacijos konfidencialumą.
3. Tinklų sujungimas su didele įtaką turinčiu paslaugų teikėju¹ užtikrinamas bet kuriame techniškai įmanomame tinklo taške. Tokia tinklų sujungimo galimybė teikiama:
 - a) taikant nediskriminacines sąlygas, įskaitant dėl techninių standartų ir specifikacijų, bei tarifus ir užtikrinant ne prastesnę kokybę nei ta, kurią didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas užtikrina teikdamas panašias savo paslaugas arba panašių nesusijusių paslaugų teikėjų ar savo patronuojamųjų ar kitų susijusių įmonių paslaugoms;

¹ Urugvajaus Rytų Respublikoje šis straipsnis taikomas visiems telekomunikacijų paslaugų teikėjams.

- b) laiku ir taikant tokias sąlygas, įskaitant dėl techninių standartų ir specifikacijų, kurios yra skaidrios, tinkamos, ekonomiškai pagrįstos ir pakankamai išsamios, kad teikėjui netektų mokėti už tinklo komponentus ar priemones, kurių jam nereikia paslaugai teikti, ir
 - c) kito telekomunikacijų paslaugų teikėjo prašymu ir, jei tinkama, įvertinus reguliavimo institucijai, bet kuriuose techniškai įmanomuose taškuose, be daugumai naudotojų siūlomų tinklo galinių taškų, taikant pagrįstus mokesčius.
4. Sujungimui su didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo tinklais taikomos taisyklės skelbiamos viešai.
5. Didelę įtaką turintys paslaugų teikėjai atitinkamai viešai skelbia savo tinklų sujungimo sutartis arba pavyzdinius tinklų sujungimo pasiūlymus.
6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad telekomunikacijų paslaugų teikėjas, prašantis sujungimo su didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo tinklu, turėtų teisę bet kuriuo metu arba po viešai paskelbto pagrįsto laikotarpio kreiptis į nepriklausomą vidaus įstaigą, kad šis išspręstų ginčus dėl atitinkamų sujungimo sąlygų ir tarifų. Tokia nepriklausoma vidaus įstaiga gali būti 18.28 straipsnyje nurodyta reguliavimo institucija.

18.33 STRAIPSNIS

Riboti ištekliai

Kiekviena Šalis savo ribotų išteklių, įskaitant dažnius, numerius ir panaudos teises, naudojimo teisių suteikimo procedūras vykdo laikydamasi objektyvumo, savalaikiškumo, skaidrumo ir nediskriminavimo principų. Kiek įmanoma, kiekviena Šalis informaciją apie paskirstytų dažnių juostų naudojimą skelbia viešai, tačiau neprivalo išsamiai nurodyti dažnių, skirtų konkrečioms valdžios sektoriaus reikmėms.

18.34 STRAIPSNIS

Universaliosios paslaugos

1. Kiekviena Šalis turi teisę nustatyti, kokius universaliųjų paslaugų įsipareigojimus ji nori palikti galioti, ir nuspręsti dėl jų aprėpties bei įgyvendinimo. Kiekviena Šalis universaliųjų paslaugų įsipareigojimus administruoja skaidriai, objektyviai, nediskriminuodama ir proporcingai.
2. Jei universaliųjų paslaugų teikėju gali būti paskirti keli telekomunikacijų tinklų ar paslaugų teikėjai, tokios procedūros yra atviros visiems paslaugų teikėjams. Paskyrimas atliekamas naudojant veiksmingą, skaidrą ir nediskriminacinį mechanizmą.

18.35 STRAIPSNIS

Informacijos konfidencialumas

Kiekviena Šalis užtikrina telekomunikacijų ir susijusių srauto duomenų, perduodamų viešaisiais telekomunikacijų tinklais ir naudojančių viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis, konfidencialumą, jei tuo tikslu jos taikomomis priemonėmis nėra šališkai ar nepagrįstai diskriminuojama arba užslėptai ribojama prekyba paslaugomis.

18.36 STRAIPSNIS

Paslaugų teikėjų ginčai

Kiekviena Šalis užtikrina, kad kilus ginčui tarp paslaugų teikėjų, atitinkama reguliavimo institucija¹ bet kurios ginčo šalies prašymu priimtų privalomą sprendimą išspręsti ginčą per kuo trumpesnį laikotarpį.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad MERCOSUR atveju tai reiškia kiekvienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės reguliavimo instituciją.

18.37 STRAIPSNIS

Tarptautinio judriojo tarptinklinio ryšio paslaugos

1. Kiekviena Šalis siekia bendradarbiauti skatinant taikyti skaidrius ir pagrįstus tarptautinio tarptinklinio ryšio paslaugų tarifus taip, kad būtų skatinamas Šalių tarpusavio prekybos augimas ir didinama vartotojų gerovė.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad telekomunikacijų paslaugų teikėjai, teikiantys tarptautinio judriojo tarptinklinio ryšio balso, teksto pranešimų ir duomenų perdavimo paslaugas, teiktų šias paslaugas:
 - a) panašios kokybės kaip ir jų pačių mažmeniniams klientams jų įsisteigimo šalyje ir
 - b) nurodydami aiškią ir lengvai prieinamą informaciją apie galimybę naudotis paslaugomis ir jų kainas.
3. Šalys bendradarbiauja stebėdamos, kaip įgyvendinamos 1 ir 2 dalys, taip pat sprendamos kitus galinčius iškilti klausimus, susijusius su tarptautinio judriojo tarptinklinio ryšio paslaugomis.
4. Šiuo straipsniu Šalis neįpareigojama reguliuoti tarptautinio judriojo tarptinklinio ryšio paslaugų tarifus ar sąlygas.

5 POSKIRSNIS

FINANSINĖS PASLAUGOS

18.38 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Šis poskirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį finansinių paslaugų teikimui

18.39 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

1. Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) finansinė paslauga – finansinio pobūdžio paslauga, kurią siūlo Šalies finansinių paslaugų teikėjas; finansinės paslaugos apima šią veiklą:
 - i) draudimas ir su draudimu susijusios paslaugos;
 - A) tiesioginis draudimas (įskaitant bendrąjį draudimą):
 - 1) gyvybės ir
 - 2) ne gyvybės;

- B) perdraudimas ir pakartotinis perdraudimas (retrocesija);
 - C) draudimo tarpininkavimas, kaip antai brokerio paslaugos ir atstovavimas, ir
 - D) su draudimu susijusios pagalbines paslaugos, pavyzdžiui, konsultavimas, aktuario paslaugos, rizikos vertinimas ir žalos sureguliuavimo paslaugos ir
- ii) bankų ir kitos finansinės paslaugos (išskyrus draudimą):
- A) indėlių ir kitų gražintinų sumų priėmimas iš gyventojų;
 - B) visų rūšių skolinimas, įskaitant vartojimo kreditus, hipotekos kreditus, faktoringą ir komercinių sandorių finansavimą;
 - C) finansinė nuoma;
 - D) visos mokėjimo ir pinigų pervedimo paslaugos, įskaitant kredito ir debeto korteles bei debeto korteles su atidėtojo lėšų nurašymo funkcija, kelionės čekius ir banko vekselius;
 - E) garantijos ir įsipareigojimai;
 - F) prekyba savo arba klientų sąskaita biržoje, nebiržinėje rinkoje ar kitur šiomis priemonėmis:
 - 1) pinigų rinkos priemonėmis (įskaitant čekius, vekselius, indėlių sertifikatus);
 - 2) užsienio valiuta;

- 3) išvestinėmis priemonėmis, įskaitant ateities ir pasirinkimo sandorius, tačiau jais neapsiribojant;
 - 4) valiutos kursų ir palūkanų normų priemonėmis, įskaitant tokius produktus kaip pasikeitimo sandoriai ar išankstiniai susitarimai dėl palūkanų normų;
 - 5) perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais ir
 - 6) kitomis perleidžiamosiomis priemonėmis ir finansiniu turtu, įskaitant tauriųjų metalų lydinius;
- G) dalyvavimas leidžiant visų rūšių vertybinius popierius, įskaitant emisijos organizavimo ir vykdymo, taip pat platinimo agento paslaugas (viešai ar neviešai), ir su tuo susijusių paslaugų teikimas;
- H) tarpininkavimas pinigų rinkoje;
- I) turto valdymas, kaip antai grynųjų pinigų arba portfelio valdymas, visų formų kolektyvinių investicijų valdymas, pensijų fondų valdymas, pasaugos, depozitoriumo ir patikos fondų paslaugos;
- J) atsiskaitymas už finansinį turtą, įskaitant vertybinius popierius, išvestines priemones ir kitas perleidžiamąsias priemones, ir tarpuskaita;
- K) finansinės informacijos teikimas ir perdavimas bei kitų finansinių paslaugų teikėjų atliekamas finansinių duomenų tvarkymas ir su tuo susijusios programinės įrangos parengimas ir

- L) konsultavimo, tarpininkavimo ir kitos pagalbinės finansinės paslaugos, susijusios su veikla, išvardyta A–K punktuose, įskaitant informaciją apie kreditus ir jų analizę, investicijų ir investicinių portfelių tyrimus bei konsultacijas dėl jų, konsultacijas dėl įsigijimo ir įmonių pertvarkymo bei strategijos;
- b) finansinių paslaugų teikėjas – Šalies fizinis arba juridinis asmuo, išskyrus viešuosius subjektus, norintis teikti arba teikiantis finansines paslaugas;
- c) nauja finansinė paslauga – finansinio pobūdžio paslauga, įskaitant paslaugas, susijusias su esamais ir naujais produktais ar produktų pristatymo būdu, kurios Šalies teritorijoje neteikia joks finansinių paslaugų teikėjas, tačiau kuri yra teikiama kitos Šalies teritorijoje;
- d) savireguliuojamoji organizacija – ne valdžios sektoriaus organizacija, įskaitant organizacijas ar asociacijas, Šalies įgaliojimu vykdančios finansinių paslaugų teikėjų reguliavimo ar priežiūros funkcijas;
- e) viešasis subjektas:
- i) Šalies valdžios sektorius, centrinis bankas ar pinigų politiką vykdanči institucija arba Šaliai nuosavybės teise priklausantis ar jos kontroliuojamas subjektas, kurio pagrindinė veikla – vykdyti valdžios sektoriaus pavestas funkcijas arba veiklą valdžios sektoriaus tikslais, neįskaitant subjektų, kurių pagrindinė veikla – teikti finansines paslaugas komercinėmis sąlygomis, arba
- ii) privatus subjektas tuo atveju, kai jis atlieka įprastines centrinio banko ar pinigų politiką vykdančios institucijos funkcijas.

2. Šio poskirsnio tikslais ir tik dėl paslaugų, kurioms jis taikomas, vykdant oficialias valdžios funkcijas teikiamos paslaugos yra:

- a) centrinio banko ar pinigų politiką vykdančios institucijos arba bet kokio kito viešojo subjekto, vykdančio pinigų arba valiutos kurso politiką, veikla;
- b) veikla, kuri yra įstatymais nustatytos socialinės apsaugos sistemos arba valstybinės senatvės pensijos plano dalis, ir
- c) valdžios sektoriaus vardu arba su jo garantija arba naudojant jo finansinius išteklius viešojo subjekto vykdoma kita veikla.

Jei Šalis leidžia, kad b arba c punkte nurodytą veiklą vykdytų jos finansinių paslaugų teikėjai, konkuruodami su viešuoju subjektu arba finansinių paslaugų teikėju, termino „finansinės paslaugos“ apibrėžtis apima ir tą veiklą, ir jai atitinkamai bus taikomas šis skyrius.

3. 18.1 straipsnio 6 dalyje pateikta bendroji termino „vykdant oficialias valdžios funkcijas teikiamos paslaugos“ apibrėžtis netaikoma paslaugoms, kurioms taikomas šis poskirsnis.

18.40 STRAIPSNIS

Prudencinė išlyga

1. Nė viena šios Susitarimo dalies nuostata neaiškinama kaip kliūtis Šaliai imtis priemonių dėl prudencinių priežasčių, be kita ko, šių:

- a) apsaugoti investuotojus, indėlininkus, finansų rinkos dalyvius, draudėjus ar finansinių paslaugų teikėją patikėtiniu paskyrusius asmenis arba

b) užtikrinti Šalies finansų sistemos vientisumą ir stabilumą.

2. Jei tokios priemonės neatitinka šio poskirsnio nuostatų, jomis neturi būti naudojamosi siekiant išvengti Šalies įsipareigojimų ar pareigų pagal šį poskirsnį.

3. Nė viena šios Susitarimo dalies nuostata neaiškinama kaip reikalavimas Šaliai atskleisti informaciją, susijusią su atskirų vartotojų reikalais ir sąskaitomis, arba viešųjų subjektų turimą konfidencialią ar privačią informaciją.

18.41 STRAIPSNIS

Veiksmingas ir skaidrus finansinių paslaugų sektoriaus reguliavimas

1. Kiekviena Šalis deda visas pastangas, kad visiems suinteresuotiesiems asmenims iš anksto pateiktų visas visuotinio taikymo priemones, kurias Šalis siūlo priimti. Tokia priemonė pateikiama:

a) oficialiai ją paskelbiant arba

b) kita rašytine ar elektronine forma.

2. Kiekvienos Šalies tinkama finansų institucija suinteresuotiesiems asmenims pateikia savo taikomus paraiškų, susijusių su finansinių paslaugų teikimu, pildymo reikalavimus.

3. Pareiškėjo prašymu tinkama finansų institucija jį informuoja apie jo paraiškos statusą. Jeigu tokiai institucijai reikia gauti papildomos informacijos iš pareiškėjo, ji nepagrįstai nedelsdama jį apie tai informuoja.

4. Kiekviena Šalis deda visas pastangas užtikrinti, kad jos teritorijoje būtų įgyvendinti ir taikomi tarptautiniu mastu sutarti finansinių paslaugų sektoriaus reguliavimo bei priežiūros ir kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu standartai. Šie tarptautiniu mastu sutarti standartai apima G20, Finansinio stabilumo tarybos, Bazelio bankų priežiūros komiteto, Tarptautinės draudimo priežiūros asociacijos, Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos, FATF, EBPO Pasaulinio skaidrumo ir keitimosi informacija mokesčių tikslais forumo priimtus standartus ir tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus. To siekdamos Šalys bendradarbiauja ir keičiasi informacija bei patirtimi šiais klausimais.

18.42 STRAIPSNIS

Naujos finansinės paslaugos

1. Kiekviena Šalis leidžia jos teritorijoje įsisteigusiam kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjui jos teritorijoje teikti naujas finansines paslaugas, patenkančias į finansinių paslaugų subsektorių, dėl kurių 18-A, 18-B, 18-C ir 18-E prieduose prisiimti įsipareigojimai, taikymo sritį ir laikantis juose nustatytų sąlygų, apribojimų ir kvalifikacijų.
2. Nauja finansinė paslauga teikiama pagal Šalies, kurios teritorijoje ketinama ją teikti, įstatymus ir kitus teisės aktus, ir ją tvirtina, reguliuoja ir prižiūri tos Šalies kompetentingos institucijos.

18.43 STRAIPSNIS

Prudencinių priemonių pripažinimas

1. Nustatydamas, kaip turi būti taikomos Šalies priemonės, susijusios su finansinėmis paslaugomis, Šalis gali pripažinti kitos Šalies prudencines priemones. Tokio derinant ar kitais būdais pasiekto pripažinimo pagrindas gali būti sutartis ar susitarimas arba pripažinimas gali būti suteiktas savarankiškai nusprendus.
2. Šalis, kuri yra esamų ar būsimų sutarčių ar susitarimų, nurodytų 1 dalyje, su trečiaja valstybe šalis, suteikia kitai Šaliai tinkamą galimybę derėtis dėl prisijungimo prie tokių sutarčių ar susitarimų arba dėl panašių sutarčių ar susitarimų sudarymo tokiomis sąlygomis, kurios užtikrintų lygiavertį reguliavimą, priežiūrą, tokio reguliavimo įgyvendinimą ir, jei tinkama, procedūras, susijusias su sutarties ar susitarimo Šalių keitimusi informacija. Jeigu Šalis pripažinimą suteikia savarankiškai nusprendusi, ji kitai Šaliai suteikia tinkamą galimybę įrodyti, kad tokios sąlygos egzistuoja.

18.44 STRAIPSNIS

Savireguliuojimo organizacijos

1. Jei Šalis reikalauja, kad kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjai, norėdami teikti finansines paslaugas tomis pačiomis sąlygomis kaip tos Šalies finansinių paslaugų teikėjai, būtų savireguliuojimo organizacijos nariai, dalyvautų jos veikloje ar turėtų galimybę joje dalyvauti, arba jei Šalis tiesiogiai ar netiesiogiai suteikia savireguliuojimo organizacijai privilegijų ar privalumų teikiant finansines paslaugas, ta Šalis užtikrina, kad tokia savireguliuojimo organizacija stebėtų, kaip 18.4 straipsnis taikomas tos Šalies teritorijoje įsteigtiems finansinių paslaugų teikėjams.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad nė viena šio straipsnio nuostata neužkerta kelio 1 dalyje nurodytai savireguliuojimo organizacijai nustatyti savo nediskriminacinius reikalavimus ar procedūras. Jeigu tokių priemonių imasi ne valdžios sektoriaus organizacijos ir jei jų imamasi ne dėl centrinės, regioninės ar vietos valdžios ar valdžios institucijų deleguotų įgaliojimų vykdymo, jos nelaikomos Šalies priemonėmis ir nepatenka į šio skyriaus taikymo sritį.

18.45 STRAIPSNIS

Mokėjimo ir tarpuskaitos sistemos

Remdamasi reguliuojimo reikalavimais ir vadovaudamasi 18.4 straipsniu, kiekviena Šalis leidžia jos teritorijoje įsisteigusiems kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjams naudotis viešųjų subjektų valdomomis mokėjimo ir tarpuskaitos priemonėmis, taip pat valstybiniu finansavimu ir refinansavimu, prieinamais vykdant įprastinę veiklą. Šiuo straipsniu nenumatoma suteikti galimybės naudotis Šalies teikiamomis paskutinio skolintojo priemonėmis (nacionalinio centrinio banko ar bet kokios kitos pinigų politiką vykdančios institucijos).

6 POSKIRSNIS

E. PREKYBA

18.46 STRAIPSNIS

Tikslas ir taikymo sritis

1. Pripažindamos, kad daugelyje ekonominės veiklos sektorių elektroninė prekyba išplečia prekybos galimybes, Šalys sutaria skatinti tarpusavio elektroninės prekybos plėtrą, visų pirma, bendradarbiaudamos dėl klausimų, kylančių dėl elektroninės prekybos pagal šio poskirsnio nuostatas.
2. Šis poskirsnis taikomas priemonėms, darančioms poveikį prekybai elektroninėmis priemonėmis.
3. Šalys pripažįsta technologinio neutralumo principą elektroninės prekybos srityje.
4. Šio poskirsnio nuostatos netaikomos lošimų paslaugoms, transliavimo paslaugoms, audiovizualinėms paslaugoms, notarų ar lygiaverčių profesijų paslaugoms ir teisinio atstovavimo paslaugoms.

18.47 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) vartotojas – fizinis asmuo arba, jei tai numatyta kiekvienos Šalies nacionaliniuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose, juridinis asmuo, kuris naudojasi viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis, kaip apibrėžta 18.27 straipsnio e punkte, arba prašo jas teikti ne savo amato, verslo ar profesijos tikslais;
- b) tiesioginės rinkodaros pranešimas – bet kokios formos reklama, kuria asmuo, naudodamasis viešuoju telekomunikacijų tinklu, tiesiogiai perduoda rinkodaros pranešimus galutiniams naudotojams, šio Susitarimo tikslais apimant bent elektroninį paštą ir teksto bei multimedijos žinutes (SMS ir MMS);
- c) elektroninio tapatumo nustatymo paslauga – paslauga, leidžianti patvirtinti:
 - i) asmens elektroninę atpažintį arba
 - ii) elektroninių duomenų kilmę ir vientisumą;
- d) elektroninis parašas – elektroniniai duomenys, prijungti prie kitų elektroninių duomenų arba logiškai susieti su jais ir tenkinantys šiuos reikalavimus:
 - i) jį fizinis asmuo naudoja sutikimui su elektroniniais duomenimis, su kuriais jis susijęs, patvirtinti arba jį naudoja juridinis asmuo, siekdamas užtikrinti elektroninių duomenų, su kuriais jis susijęs, kilmę bei vientisumą, ir

- ii) jis susietas su elektroniais duomenimis, su kuriais jis susijęs, taip, kad būtų galima pastebėti bet kokius vėlesnius duomenų pakeitimus, ir
- e) galutinis naudotojas – asmuo, kuris naudojasi viešai prieinamomis telekomunikacijų paslaugomis arba prašo jas teikti kaip vartotojas arba savo amato, verslo ar profesijos tikslais.

18.48 STRAIPSNIS

Muitai perdavimui elektroninėmis priemonėmis

1. Šalys netaiko muitų vienos Šalies asmens vykdomam perdavimui elektroninėmis priemonėmis kitos Šalies asmeniui.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 dalimi neužkertamas kelias Šaliai nustatyti vidaus mokesčių, rinkliavų ar kitų privalomųjų mokėjimų perdavimui elektroninėmis priemonėmis, jei tokie mokesčiai, rinkliavos ar privalomieji mokėjimai nustatomi laikantis šios Susitarimo dalies.

18.49 STRAIPSNIS

Išankstinio leidimo netaikymo principas

1. Šalys stengiasi nereikalauti išankstinio leidimo teikti paslaugą elektroninėmis priemonėmis vien dėl to, kad ta paslauga teikiama elektroninėmis priemonėmis, arba nenustato ar nepalieka galioti jokio kito lygiaverčio poveikio reikalavimo.

2. 1 dalis netaikoma telekomunikacijų paslaugoms, kaip apibrėžta 18.27 straipsnio i punkte, ir finansinėms paslaugoms, kaip apibrėžta 18.39 straipsnio 1 dalies a punkte.

3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šaliai neužkertamas kelias nustatyti ar palikti galioti 1 dalies neatitinkančias priemones teisėtam viešosios politikos tikslui pasiekti pagal:

- a) 18.1 straipsnio 4 dalį;
- b) 18.40 straipsnį;
- c) 28.1 straipsnį ir
- d) 28.2 straipsnį.

18.50 STRAIPSNIS

Sutarčių sudarymas elektroninėmis priemonėmis

Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagal jos teisinę sistemą būtų leidžiama sudaryti sutartis elektroninėmis priemonėmis ir kad jos įstatymai ir kiti teisės aktai, susiję su sutarčių sudarymo procesais, nesudarytų kliūčių naudoti elektronines sutartis ir nepanaikintų sutarčių teisinės galios ir galiojimo dėl to, kad jos buvo sudarytos elektroninėmis priemonėmis, išskyrus atvejus, kai tai numatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose¹.

¹ Šis straipsnis netaikomas sutartims, kuriomis sukuriama arba perduodama teisė į nekilnojamąjį turtą, sutartims, dėl kurių pagal teisę būtinas teismų, viešųjų institucijų ar valdžios funkcijas vykdančių profesijų atstovų įsikišimas, laidavimo sutartims arba sutartims dėl finansinio užstato, kurias sudaro asmenys, veikiantys ne savo amato, verslo ar profesijos tikslais, ir sutartims, kurias reglamentuoja šeimos teisė arba paveldėjimo teisė.

18.51 STRAIPSNIS

Elektroninio parašo ir tapatumo nustatymo paslaugos

1. Šalis neginčija elektroninio parašo ir elektroninio tapatumo nustatymo paslaugos teisinio poveikio ir priimtumo kaip įrodymų teisiniuose procesuose vien dėl to, kad jie yra elektroniniai.
2. Šalis nenustato ar nepalieka galioti priemonių, kuriomis reglamentuojamos elektroninio parašo ir elektroninio tapatumo nustatymo paslaugos ir kuriomis:
 - a) elektroninės operacijos šalims būtų draudžiama abipusiškai nustatyti jų operacijai tinkamus elektroninius metodus arba
 - b) elektroninės operacijos šalims būtų užkertamas kelias turėti galimybę teismo ir administracinėje institucijoje įrodyti, kad jų elektroninė operacija atitinka visus teisinius reikalavimus, taikomus elektroninio parašo ir tapatumo nustatymo paslaugoms.

18.52 STRAIPSNIS

Neužsakyti tiesioginės rinkodaros pranešimai

1. Kiekviena Šalis siekia veiksmingai apsaugoti galutinius naudotojus nuo neužsakytų tiesioginės rinkodaros pranešimų.

2. Kiekviena Šalis siekia užtikrinti, kad asmenys nesiųstų tiesioginės rinkodaros pranešimų vartotojams, kurie nėra davę sutikimo¹ juos gauti.

3. Nepaisant 2 dalies, kiekviena Šalis leidžia asmenims, kurie pagal jos įstatymus ir kitus teisės aktus vartotojo kontaktinius duomenis gavo parduodami produktą ar paslaugą, siųsti tam vartotojui tiesioginės rinkodaros pranešimus dėl panašių savo produktų ar paslaugų.

4. Kiekviena Šalis siekia užtikrinti, kad tiesioginės rinkodaros pranešimai būtų aiškiai atpažįstami, būtų aiškiai nurodoma, kieno vardu jie siunčiami, ir juose būtų pateikiama būtina informacija, leidžianti galutiniams naudotojams nemokamai bet kuriuo metu pareikalauti, kad pranešimai nebebūtų siunčiami.

18.53 STRAIPSNIS

Vartotojų apsauga

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu nustatyti ir palikti galioti skaidrias ir veiksmingas priemones, skirtas vartotojams apsaugoti, be kita ko, nuo nesąžiningos ir klaidinančios komercinės praktikos, kai jie vykdo elektroninės prekybos sandorius.

¹ Sutikimas apibrėžiamas pagal kiekvienos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus.

2. 1 dalies tikslais Šalys nustato arba palieka galioti priemones, kuriomis padedama didinti vartotojų pasitikėjimą, įskaitant priemones, kuriomis draudžiama nesąžininga ir apgaulinga komercinė praktika. Šiomis priemonėmis, *inter alia*, numatoma:

- a) vartotojų teisė gauti aiškią ir išsamią informaciją apie paslaugą ir jos teikėją;
- b) prekyautojų pareiga veikti sąžiningai ir laikytis sąžiningos rinkos praktikos, be kita ko, atsakant į vartotojų klausimus;
- c) draudimas imti mokesčių iš vartotojų už paslaugas, kurių nebuvo prašoma arba kurios buvo teikiamos per laikotarpį, dėl kurio vartotojas nedavė sutikimo, ir
- d) vartotojų galimybė pasinaudoti teisine gynyba savo teisėms užtikrinti, įskaitant jų teisę į teisių gynimo priemones dėl paslaugų, už kurias sumokėta, bet kurios nesuteiktos taip, kaip susitarta.

3. Šalys pripažįsta, kad siekiant apsaugoti vartotojus ir didinti jų pasitikėjimą svarbu, jog jų atitinkamos vartotojų apsaugos agentūros ar kitos atitinkamos įstaigos bendradarbiautų vykdydamos su elektronine prekyba susijusią veiklą.

18.54 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas e. prekybos reglamentavimo srityje

1. Šalys, bendradarbiaudamos ir palaikydamos dialogą elektroninės prekybos reglamentavimo klausimais pagal bendrai sutartas sąlygas, be kita ko, sprendžia šiuos klausimus:
 - a) sąveikių tarpvalstybinių elektroninio parašo ir elektroninio tapatumo nustatymo paslaugų pripažinimas ir lengvinimas;
 - b) tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybė dėl informacijos perdavimo ar saugojimo;
 - c) tiesioginės rinkodaros pranešimų tvarkymas;
 - d) vartotojų apsauga elektroninės prekybos kontekste;
 - e) bepopierės prekybos skatinimas ir
 - f) bet kokie kiti klausimai, susiję su elektroninės prekybos vystymu.
2. Bendradarbiaujant pagal 1 dalį daugiausia dėmesio skiriama keitimuisi informacija apie Šalių atitinkamus įstatymus ir kitus teisės aktus dėl šių klausimų, taip pat apie tokių įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimą.

18.55 STRAIPSNIS

Susitarimas dėl kompiuterių paslaugų

1. Šalys susitaria, kad siekiant liberalizuoti prekybą paslaugomis pagal 18.3 ir 18.4 straipsnius, kompiuterių ir susijusiomis paslaugomis, nepriklausomai nuo to, ar jos teikiamos tinklu, įskaitant internetą, laikoma:

- a) konsultavimas dėl kompiuterių ar kompiuterių sistemų, kompiuterių ar kompiuterių sistemų strategija, analizė, planavimas, specifikacija, projektavimas, kūrimas, diegimas, taikymas, integravimas, testavimas, derinimas, atnaujinimas, pagalba, techninė pagalba arba valdymas;
- b) kompiuterių programos, apibrėžiamos kaip instrukcijų, reikalingų kompiuteriams veikti ir informacijai perduoti (iš kompiuterių ir į juos), rinkinys, taip pat konsultavimas dėl kompiuterių programų, kompiuterių programų strategija, analizė, planavimas, specifikacija, projektavimas, kūrimas, diegimas, taikymas, integravimas, testavimas, derinimas, atnaujinimas, pritaikymas, techninė priežiūra, pagalba, techninė pagalba, valdymas ar naudojimas;
- c) duomenų tvarkymas, duomenų saugojimas, duomenų priegloba ar duomenų bazių paslaugos;
- d) įstaigos mašinų ir įrangos, įskaitant kompiuterius, techninės priežiūros bei remonto paslaugos ir
- e) niekur kitur nepriskirtos klientų darbuotojų mokymo paslaugos, susijusios su kompiuterių programomis, kompiuteriais arba kompiuterių sistemomis.

2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad paslaugos, teikiamos kompiuteriais ir naudojant su jais susijusias paslaugas, pačios savaime nebūtinai yra laikoms kompiuterių ir su jais susijusiomis paslaugomis.

D SKIRSNIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS IR IŠIMTYS

18.56 STRAIPSNIS

Kontaktiniai punktai

1. Ne vėliau kaip per 1 (vienus) metus nuo Susitarimo įsigaliojimo dienos kiekviena Šalis paskiria kontaktinius punktus ir praneša kitai Šaliai jų kontaktinius duomenis, kad:
 - a) būtų lengviau teikti informaciją kitai Šaliai apie šio skyriaus įgyvendinimą, pavyzdžiui:
 - i) paslaugų teikimo komercinius bei techninius aspektus ir
 - ii) profesinės kvalifikacijos registravimą, pripažinimą bei įgijimą ir
 - b) svarstyti bet kokius kitus Šalies nurodytus su šio skyriaus įgyvendinimu susijusius klausimus.
2. Kiekviena Šalis apie bet kokių šių kontaktinių punktų pakeitimą nedelsdama praneša kitai Šaliai.

18.57 STRAIPSNIS

Prekybos paslaugomis ir įsisteigimo pakomitetis

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Prekybos paslaugomis ir įsisteigimo pakomitetis, be 2.4 ir 9.9 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:
 - a) vykdo parengiamąjį techninį darbą, jei šis skyrius peržiūrimas pagal 18.58 straipsnį, ir
 - b) aptaria klausimus, svarbius prekybai paslaugomis ir įsisteigimui, įskaitant tarpusavio investicijų į paslaugų ir ne paslaugų sektorius plėtros galimybes.
2. Prekybos paslaugomis ir įsisteigimo pakomitetis gali *ad hoc* kviesti atitinkamų subjektų atstovus, turinčius reikiamų ekspertinių žinių, susijusių su aptartinais klausimais.

18.58 STRAIPSNIS

Peržiūros nuostata

Atsižvelgiant į šio skyriaus tikslus, jis gali būti peržiūrėtas ne anksčiau kaip po 3 (trejų) metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos arba atliekant bendrąją šio Susitarimo peržiūrą.

18.59 STRAIPSNIS

Atsisakymas taikyti palankias nuostatas

Šalis gali atsisakyti taikyti šio skyriaus palankias nuostatas:

- a) paslaugos teikimui, jei nustato, kad paslauga teikiama iš trečiosios šalies teritorijos arba trečiosios šalies teritorijoje, arba
- b) juridiniam asmeniui, jei nustato, kad jis yra trečiosios šalies juridinis asmuo.

19 SKYRIUS

PERVEDIMAI AR MOKĖJIMAI, VYKDOMI DĖL EINAMOSIOS SĄSKAITOS SANDORIŲ, KAPITALO JUDĖJIMAS IR LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

19.1 STRAIPSNIS

Kapitalo sąskaita

Kiekviena Šalis sandorių, įtraukiamų į mokėjimų balanso kapitalo ir finansinę sąskaitą, atžvilgiu užtikrina laisvą kapitalo judėjimą tiesioginių investicijų atlikimo tikslais, kaip numatyta 18 skyriuje. Šis judėjimas apima tokio kapitalo likvidavimą arba repatrijavimą.

19.2 STRAIPSNIS

Einamoji sąskaita

Kiekviena Šalis leidžia laisvai konvertuojama valiuta ir pagal 1944 m. liepos 22 d. Breton Vudse (Naujajame Hampšyre) vykusioje Jungtinių Tautų konferencijoje pinigų ir finansų klausimais priimtą Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutartį (toliau – Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutartis), atlikti mokėjimus ir pervedimus į mokėjimų balanso einamąją sąskaitą sandorių, kuriems taikomas šis Susitarimas, atžvilgiu.

19.3 STRAIPSNIS

Su pervedimais ar mokėjimais, vykdomais dėl einamosios sąskaitos sandorių,
ir kapitalo judėjimu susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų taikymas

Nė viena 19.1 ir 19.2 straipsnių nuostata nėra aiškinama kaip kliūtis Šaliai teisingai ir nediskriminuojant ir tokiu būdu, kad nebūtų užslėptai ribojami pervedimai ar mokėjimai, vykdomi dėl einamosios sąskaitos sandorių, ar kapitalo judėjimas, taikyti savo įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su:

- a) bankrotu, nemokumu arba kreditorių teisių apsauga;
- b) vertybinių popierių išleidimu ar prekyba jais;

- c) nusikalstama ar baudžiamąja veika¹;
- d) pervedimų finansine atskaitomybe ar apskaita, jei būtina padėti teisės vykdymo užtikrinimo arba finansų reglamentavimo institucijoms, arba
- e) teismine tvarka priimtų sprendimų vykdymu.

19.4 STRAIPSNIS

Laikinosios apsaugos priemonės

Jei išimtinėmis aplinkybėmis pervedimai ar mokėjimai, vykdomi dėl einamosios sąskaitos sandorių, ar kapitalo judėjimas kelia didelių sunkumų Europos Sąjungos ekonominės ir pinigų sąjungos veikimui arba tokių sunkumų grėsmę, Europos Sąjunga gali ne ilgiau kaip 6 (šešiams) mėnesiams priimti apsaugos priemones, tikrai būtinas tiems sunkumams arba jų grėsmei pašalinti.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai apima įstatymus ir kitus teisės aktus dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu.

19.5 STRAIPSNIS

Apribojimai mokėjimų balansui apsaugoti

1. Jei išimtinėmis aplinkybėmis Šalis patiria didelių mokėjimų balanso sunkumų, be kita ko, susijusių su pinigų politikos ar valiutos kurso politikos vykdymu, arba patiria išorės finansinių sunkumų ar jų grėsmę, ji gali priimti arba palikti galioti ribojamąsias priemones, susijusias su pervedimais ar mokėjimais, vykdomais dėl einamosios sąskaitos sandorių, ar kapitalo judėjimu.

2. 1 dalyje nurodytos priemonės:

- a) yra nediskriminacinės, palyginti su taikomomis trečiajai šaliai panašiomis aplinkybėmis;
- b) priklausomai nuo to, kas taikytina, atitinka Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutartį;
- c) nedaro nereikalingos žalos kitos Šalies komerciniams, ekonominiams bei finansiniams interesams ir
- d) yra laikinos, proporcingos bei tikrai būtinos sunkumams įveikti.

1 dalyje nurodytų priemonių palaipsniui atsisakoma, kai gerėja 1 dalyje apibūdinta padėtis. Jei susiklosto itin išimtinėmis aplinkybės, dėl kurių Šalis siekia pratęsti tų priemonių taikymą ilgesniam nei 1 (vienų) metų laikotarpiui, ji apie planuojamą pratęsimą praneša kitai Šaliai.

19.6 STRAIPSNIS

Baigiamosios nuostatos

1. Nė viena šio skyriaus nuostata neaiškinama kaip ribojanti Šalių ekonominės veiklos vykdytojų teises pasinaudoti bet koku palankesniu režimu, kuris gali būti numatytas esamuose dvišaliuose ar daugiašaliuose susitarimuose, prie kurių Šalis yra prisijungusi.
2. Šalys viena su kita konsultuojasi siekdamos lengvinti kapitalo judėjimą, kuris patenka į šio Susitarimo taikymo sritį, kad būtų skatinama siekti šio Susitarimo tikslų.

20 SKYRIUS

VIEŠIEJI PIRKIMAI

20.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šalys pripažįsta, kad skaidrūs, konkurencingi ir atviri konkursai prisideda prie ekonominės plėtros, ir siekia veiksmingai atverti atitinkamas savo viešųjų pirkimų rinkas.

20.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) komercinės prekės ar paslaugos – prekės ar paslaugos, kurios paprastai parduodamos arba siūlomos parduoti komercinėje rinkoje ne valdžios sektoriaus pirkėjams ne valdžios sektoriaus tikslais arba yra jų perkamos;
- b) statybos paslauga – paslauga, kurią teikiant siekiama įvairiais būdais atlikti civilinės inžinerijos ar pastatų statybos darbus, nustatytus CPC 51 skyriuje;
- c) elektroninis aukcionas – kartotinis procesas, vykdomas elektroninėmis priemonėmis, kuriomis tiekėjai praneša apie naujas kainas arba naujas kiekybinių ne kainomis grindžiamų pasiūlymo elementų vertes, susijusias su vertinimo kriterijais, arba ir viena, ir kita; pagal šias naujas kainas ir vertes nustatoma arba peržiūrima pasiūlymų eilės tvarka;
- d) raštu arba raštiškai – žodžiais arba skaitmenimis pateikta informacija, kuri gali būti perskaityta, atgaminta ir vėliau perduota; tai gali būti ir elektroninėmis priemonėmis perduodama bei saugoma informacija;
- e) ribotas konkursas – pirkimo būdas, kai perkantysis subjektas pats susisiečia su pasirinktu (-ais) tiekėju (-ais);
- f) priemonė – įstatymas, teisės aktas, procedūra, administracinės gairės arba praktika, arba perkančiojo subjekto veiksmas, susijęs su į taikymo sritį patenkančiu viešuoju pirkimu;

- g) daugkartinis sąrašas – sąrašas, kuriame nurodomi tiekėjai, kuriuos perkantysis subjektas laiko atitinkančiais įtraukimo į sąrašą sąlygas, ir kuriuo jis ketina naudotis daugiau nei vieną kartą;
- h) derybos – būdas vykdyti viešųjų pirkimų procedūrą laikantis skaidrumo ir nediskriminavimo principų, taikomas tik konkrečiais atvejais, kai perkantiesiems subjektams leidžiama derėtis su tiekėjais, jei tenkinamos tam tikros sąlygos;
- i) skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą – perkančiojo subjekto paskelbtas skelbimas, kuriuo suinteresuotieji tiekėjai kviečiami teikti prašymus dalyvauti konkurse ir (arba) konkurso pasiūlymus;
- j) kompensacijos – priemonės vietos plėtrai skatinti arba sąskaitų mokėjimų balansui gerinti: vidaus turinio naudojimas, technologijų licencijavimas, investicijų reikalavimai, kompensacinė prekyba ar panašūs reikalavimai;
- k) atviras konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai pasiūlymus gali teikti visi suinteresuotieji tiekėjai;
- l) perkantysis subjektas – subjektas, kuriam taikomi 20-A–20-E priedų priedėliai;
- m) tinkamas tiekėjas – tiekėjas, kurį perkantysis subjektas laiko atitinkančiu dalyvavimo sąlygas;
- n) atrankinis konkursas – viešojo pirkimo būdas, kai perkantysis subjektas pasiūlymus teikti kviečia tik tinkamus tiekėjus;
- o) paslaugos – šis terminas apima statybos paslaugas, jei nenurodyta kitaip;

- p) standartas – pripažintos įstaigos patvirtintas dokumentas, kuriame nustatytos visuotiniam ir daugkartiniam naudojimui skirtos taisyklės, gairės ar prekių arba paslaugų, arba susijusių procesų ir gamybos metodų savybės, kurių laikytis neprivaloma. Standarte taip pat gali būti nurodyti arba pateikti vien terminologijos, simbolių, pakuotės, žymėjimo ar ženklavimo reikalavimai, kiek jie taikytini prekei, paslaugai, procesui ar gamybos būdai;
- q) tiekėjas – asmuo ar asmenys, kuris (-ie) tiekia ar gali tiekti prekes arba teikia ar gali teikti paslaugas, ir
- r) techninė specifikacija – konkurso reikalavimas, kuriame:
 - i) nustatomos pirktinų prekių ar paslaugų savybės, įskaitant kokybę, technines savybes, saugą ir matmenis, arba nustatomi jų gamybos ir tiekimo ar teikimo procesai bei metodai arba
 - ii) nurodomi prekei ar paslaugai taikytini terminijos, simbolių, pakuotės, žymėjimo ar ženklavimo reikalavimai.

20.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas į taikymo sritį patenkantiems viešiesiems pirkimams. Į taikymo sritį patenkantys viešieji pirkimai – viešieji pirkimai valdžios sektoriaus tikslais:

- a) prekių, paslaugų ar bet kokio jų derinio:
 - i) kaip nurodyta kiekvienos Šalies 20-A–20-E priedų priedėliuose ir

- ii) kurių viešieji pirkimai rengiami ne komerciniais ar perpardavimo tikslais arba nesiekiant jų naudoti prekėms gaminti ar tiekti arba paslaugoms teikti komerciniais ar perpardavimo tikslais;
- b) vykdomi bet kokiomis sutartinėmis priemonėmis, įskaitant pirkimą, finansinę nuomą ir nuomą ar išperkamąją nuomą su išsipirkimo galimybe arba be jos;
- c) kurių vertė skelbimo paskelbimo pagal 20.13 straipsnį metu yra lygi kiekvienos Šalies 20-A–20-E priedų priedėliuose nurodytai atitinkamai ribinei vertei arba už ją didesnė;
- d) kuriuos vykdo perkantieji subjektai, nurodyti kiekvienos Šalies 20-A–20-E priedų priedėliuose, ir
- e) kurie nėra priskiriami į taikymo sritį nepatenkantiems viešiesiems pirkimams.

2. Jeigu kiekvienos Šalies 20-A–20-E priedų priedėliuose nenustatyta kitaip, šis skyrius netaikomas:

- a) žemės, esamų pastatų arba kito nekilnojamojo turto ar su juo susijusių teisių įsigijimui arba nuomai;
- b) nesutartiniams susitarimams ar Šalies teikiama bet kokios formos paramai, įskaitant bendradarbiavimo susitarimus, dotacijas, paskolas, kapitalo investicijas, garantijas ir mokesčių paskatas, taip pat valstybės, regioninėms ar vietos valdžios institucijoms vyriausybės teikiamas prekes ir tiekiamas paslaugas;

- c) fiskalinės įstaigos ar depozitoriumo paslaugų, likvidavimo ir valdymo paslaugų, skirtų reguliuojamosioms finansų įstaigoms, ar valdžios sektoriaus skolos, įskaitant paskolas ir vyriausybės obligacijas, vekselius ir kitus vertybinius popierius, pardavimo, išpirkimo ir platinimo paslaugų viešajam pirkimui arba įsigijimui;
 - d) viešojo sektoriaus darbo sutartims arba
 - e) viešiesiems pirkimams, kurie vykdomi:
 - i) siekiant konkretaus tikslo – teikti tarptautinę paramą, įskaitant paramą vystymuisi;
 - ii) laikantis konkrečios tvarkos ar sąlygų, nustatytų tarptautiniu susitarimu, susijusiu su karinių dalinių dislokavimu;
 - iii) laikantis konkrečios tvarkos ar sąlygų, nustatytų tarptautiniu susitarimu, susijusiu su pasirašiusiųjų šalių bendru projekto įgyvendinimu, arba
 - iv) laikantis tarptautinės organizacijos konkrečios tvarkos ar sąlygų arba gaunant finansavimą tarptautinėmis dotacijomis, paskolomis ar kita parama, jei taikytina tvarka ar sąlygos nesuderinami su šiuo skyriumi.
3. Kiekviename iš 20-A–20-E priedų priedėlių kiekviena Šalis nurodo šią informaciją:
- a) 20-A-1, 20-B-1, 20-C-1, 20-D-1 ir 20-E-1 priedėliuose – centrinės valdžios subjektus, kurių viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius;

- b) 20-A-2, 20-B-2, 20-C-2, 20-D-2 ir 20-E-2 priedėliuose – centrinei valdžiai pavaldžius subjektus, kurių viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius;
- c) 20-A-3, 20-B-3, 20-C-3, 20-D-3 ir 20-E-3 priedėliuose – visus kitus subjektus, kurių viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius;
- d) 20-A-4, 20-B-4, 20-C-4, 20-D-4 ir 20-E-4 priedėliuose – prekes, kurioms taikomas šis skyrius;
- e) 20-A-5, 20-B-5, 20-C-5, 20-D-5 ir 20-E-5 priedėliuose – paslaugas, išskyrus statybos paslaugas, kurioms taikomas šis skyrius;
- f) 20-A-6, 20-B-6, 20-C-6, 20-D-6 ir 20-E-6 priedėliuose – statybos paslaugas, kurioms taikomas šis skyrius, ir
- g) 20-A-7, 20-B-7, 20-C-7, 20-D-7 ir 20-E-7 priedėliuose – bendrąsias pastabas.

4. Jei perkantysis subjektas, vykdydamas į taikymo sritį patenkančią viešąjį pirkimą, reikalauja, kad asmenys, nenurodyti Šalies 20-A–20-E priedų priedėliuose, dalyvautų pirkime jo vardu, *mutatis mutandis* taikomas 20.6 straipsnis.

20.4 STRAIPSNIS

Sutarčių vertės nustatymas

1. Apskaičiuodamas viešojo pirkimo vertę, kad nustatytų, ar jis yra į taikymo sritį patenkantis viešasis pirkimas, perkantysis subjektas:
 - a) neskaido viešojo pirkimo į atskirus pirkimus ar nepasirenka bei netaiko konkretaus viešojo pirkimo vertės nustatymo metodo siekdamas, kad viešajam pirkimui šios Susitarimo dalies nuostatos būtų visiškai ar iš dalies netaikomos, ir
 - b) nurodo didžiausią apskaičiuotą bendrą viešojo pirkimo vertę visu pirkimo laikotarpiu, nepriklausomai nuo to, ar viešojo pirkimo sutartis skirta vienam tiekėjui ar keliems tiekėjams, atsižvelgdamas į visas atlygio formas, įskaitant:
 - i) priemokas, honorarus, komisinius bei palūkanas ir
 - ii) jei vykdant viešąjį pirkimą numatyta galimybė pasirinkti – tokių pasirinkimo galimybių bendrą vertę.
2. Jei pagal atskirą viešąjį pirkimą skiriama daugiau kaip viena sutartis arba sutartys skiriamos atskirais etapais (abiem atvejais toliau – kartotinio pirkimo sutartys), didžiausia apskaičiuota bendra vertė nustatoma remiantis:
 - a) tokios pat rūšies prekės ar paslaugos kartotinio pirkimo sutarčių, skirtų per paskutinius 12 (dvylika) mėnesių arba perkančiojo subjekto praėjusiais finansiniais metais, vertė, kai įmanoma, pritaikyta dėl numatomų perkamos prekės ar paslaugos kiekio arba vertės pokyčių per ateinančius 12 (dvylika) mėnesių, arba

- b) apskaičiuota tokios pat rūšies prekės ar paslaugos kartotinio pirkimo sutarčių, kurios bus skirtos per 12 (dvylika) mėnesių nuo pradinės sutarties skyrimo arba per perkančiojo subjekto finansinius metus, verte.
3. Kai viešasis pirkimas apima prekių ar paslaugų finansinę nuomą, nuomą ar išperkamąją nuomą arba bendroji viešojo pirkimo kaina nėra nurodyta, vertė nustatoma pagal:
- a) jei sutartis terminuota:
 - i) jei sutarties terminas ne ilgesnis kaip 12 (dvylika) mėnesių – pagal didžiausią apskaičiuotą bendrą vertę per visą terminą arba
 - ii) jei sutarties terminas ilgesnis kaip 12 (dvylika) mėnesių – pagal didžiausią apskaičiuotą bendrą vertę, įskaitant bet kokią apskaičiuotą likutinę vertę;
 - b) jei sutartis neterminuota – pagal apskaičiuotą mėnesio sumą, padaugintą iš 48 (keturiasdešimt aštuonių), ir
 - c) jei neaišku, ar sutartis bus neterminuota ar terminuota, taikomas b punktas.

20.5 STRAIPSNIS

Saugumo ir bendrosios išimtys

1. Nė viena šio skyriaus nuostata nėra laikoma kliūtimi Šaliai imtis veiksmų arba atsisakyti atskleisti informaciją, jei ji mano, kad tokie veiksmai ar informacija yra būtini siekiant apginti jos esminius saugumo interesus, susijusius su ginklų, šaudmenų, gynybos produktų ar karinės paskirties medžiagų viešaisiais pirkimais arba viešaisiais pirkimais, kurie yra būtini nacionalinio saugumo ar nacionalinės gynybos tikslais.

2. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant tokioms pačioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti šališkai ar nepagrįstai diskriminuojamos Šalys arba siekiama užslėptai riboti Šalių tarpusavio prekybą, nė viena šio skyriaus nuostata nėra laikoma kliūtimi Šaliai nustatyti arba palikti galioti priemones, kurios:
 - a) susijusios su asmenų su negalia, labdaros įstaigų ar kalinių pagamintomis prekėmis arba teikiamomis paslaugomis;
 - b) būtinos visuomenės dorovei apsaugoti, viešajai tvarkai palaikyti ar saugumui užtikrinti;
 - c) būtinos žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti, įskaitant aplinkos apsaugos priemones, arba
 - d) būtinos intelektinei nuosavybei apsaugoti.

20.6 STRAIPSNIS

Nediskriminavimas

1. Imdamasi bet kokių su į taikymo sritį patenkančiais viešaisiais pirkimais susijusių priemonių:
 - a) Europos Sąjunga, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių prekėms bei paslaugoms ir Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių tiekėjams, siūlanties tas prekes bei paslaugas, iškart besąlygiškai taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji taiko savo vidaus prekėms, paslaugoms ir tiekėjams;
 - b) kiekviena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, Europos Sąjungos prekėms bei paslaugoms ir Europos Sąjungos tiekėjams, siūlanties tas prekes bei paslaugas, iškart besąlygiškai taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji taiko savo vidaus prekėms, paslaugoms ir tiekėjams.

2. Įmdamosi bet kokių su į taikymo sritį patenkančiais viešaisiais pirkimais susijusių priemonių Europos Sąjunga ir kiekviena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė, įskaitant jų atitinkamus perkančiuosius subjektus:

- a) vietoje įsisteigusiam tiekėjui netaiko mažiau palankaus režimo nei kitam vietoje įsisteigusiam tiekėjui dėl to, kad jį sieja tam tikri priklausomybės ar nuosavybės santykiai su kitos Šalies asmenimis^{1 2}, arba
- b) nediskriminuoja vietoje įsisteigusio tiekėjo dėl to, kad to tiekėjo konkrečiam viešajam pirkimui siūlomos prekės arba paslaugos yra kitos Šalies prekės arba paslaugos.

3. Šis straipsnis netaikomas muitams ar kitoms lygiaverčio pobūdžio priemonėms, darančioms poveikį užsienio prekybai, arba kitoms importo taisyklėms ir priemonėms, darančioms poveikį prekybai paslaugomis, kurios skiriasi nuo tų, kuriomis konkrečiai reglamentuojami viešieji pirkimai, kuriems taikomas šis skyrius.

¹ Nepaisant 20.3 straipsnio 1 dalies, Europos Sąjungos ir Argentinos atveju 2 dalies a punktas taikomas visiems viešiesiems pirkimams Argentinoje, susijusiems su Europos Sąjungos tiekėjais, kurie yra Argentinoje įsisteigę juridiniai asmenys, o Europos Sąjungoje – susijusiems su Argentinos tiekėjais, kurie yra Europos Sąjungoje įsisteigę juridiniai asmenys. Jiems ir toliau taikomos saugumo ir bendrosios išimtys, kaip apibrėžta 20.5 straipsnyje.

² Nepaisant 20.3 straipsnio 1 dalies, Europos Sąjungos ir Brazilijos atveju 2 dalies a punktas taikomas visiems viešiesiems pirkimams Brazilijoje, susijusiems su Europos Sąjungos tiekėjais, kurie yra Brazilijoje įsisteigę juridiniai asmenys, o Europos Sąjungoje – susijusiems su Brazilijos tiekėjais, kurie yra Europos Sąjungoje įsisteigę juridiniai asmenys. Jiems ir toliau taikomos saugumo ir bendrosios išimtys, kaip apibrėžta 20.5 straipsnyje.

20.7 STRAIPSNIS

Elektroninių priemonių naudojimas

1. Kiekviena Šalis į taikymo sritį patenkančius viešuosius pirkimus, kiek įmanoma, vykdo elektroninėmis priemonėmis ir bendradarbiauja vystant ir plečiant elektroninių priemonių naudojimą viešųjų pirkimų sistemose.
2. Jei į taikymo sritį patenkančių viešųjų pirkimų perkantysis subjektas vykdo elektroninėmis priemonėmis, jis:
 - a) užtikrina, kad viešasis pirkimas būtų vykdomas naudojant informacinių technologijų sistemas ir programinę įrangą, įskaitant su informacijos autentiškumo patvirtinimu ir šifravimu susijusias sistemas bei programinę įrangą, kurios yra visuotinai prieinamos ir sąveikios su kitomis visuotinai prieinamomis informacinių technologijų sistemomis ir programine įranga, ir
 - b) taiko mechanizmus, kuriais užtikrinamas prašymų dalyvauti ir pasiūlymų vientisumas, be kita ko, nustatomas jų gavimo laikas ir užkertamas kelias neleistinai prieigai prie jų.

20.8 STRAIPSNIS

Viešųjų pirkimų vykdymas

Perkantysis subjektas į taikymo sritį patenkančius viešuosius pirkimus vykdo skaidriai ir nešališkai, vengdamas interesų konfliktų, užkirsdamas kelią korupcijai, laikydamasis šio skyriaus ir taikydamas šiuos metodus: atvirą konkursą, atrankinį konkursą ar ribotą konkursą. Kiekviena Šalis pagal savo teisę nustato arba palieka galioti sankcijas už korupciją.

20.9 STRAIPSNIS

Prekių kilmės taisyklės

20.6 straipsnio tikslais prekių kilmė nustatoma netaikant lengvatinio režimo.

20.10 STRAIPSNIS

Atsisakymas taikyti palankias nuostatas

Nedarydama poveikio viešųjų pirkimų procedūros laikotarpiams, iš anksto pranešusi kitos Šalies paslaugų teikėjui ir, jei prašoma, pasikonsultavusi su kitos Šalies paslaugų teikėju, Šalis gali atsisakyti taikyti palankias nuostatas pagal šį skyrių tam paslaugų teikėjui, jei jis yra kitos Šalies juridinis asmuo, kuris nevykdo didelės ūkinės veiklos dalies tos kitos Šalies teritorijoje.

20.11 STRAIPSNIS

Kompensacijos

Vykdydama į taikymo sritį patenkančius viešuosius pirkimus Šalis nesiekia kompensacijų, neatsižvelgia į jas, jų nenustato ar neužtikrina jų vykdymo.

20.12 STRAIPSNIS

Informacijos apie viešuosius pirkimus paskelbimas

1. Kiekviena Šalis:
 - a) nedelsdama paskelbia visus įstatymus, kitus teisės aktus, teismo sprendimus ar visuotinio taikymo administracinius sprendimus, standartines sutarčių sąlygas, nustatytas įstatymu ar kitu teisės aktu ir nurodytas skelbimuose apie į taikymo sritį patenkančius viešuosius pirkimus ir konkurso dokumentuose bei procedūrose, ir visus jų pakeitimus oficialiai tam skirtose elektroninėse arba popierinėse informacijos sklaidos priemonėse, kurios yra plačiai platinamos ir lengvai prieinamos visuomenei;
 - b) kitos Šalies prašymu pateikia papildomos informacijos apie tokių nuostatų taikymą;
 - c) 20-F-1, 20-G-1, 20-H-1, 20-I-1 ir 20-J-1 priedėliuose išvardija elektronines arba popierines informacijos sklaidos priemones, kurias Šalis naudoja skelbdama a punkte nurodytą informaciją;
 - d) 20-F-2, 20-G-2, 20-H-2, 20-I-2 ir 20-J-2 priedėliuose išvardija elektronines informacijos sklaidos priemones, jei tokių yra, kurias Šalis naudoja skelbdama pagal 20.13 straipsnį, 20.15 straipsnio 4 dalį ir 20.23 straipsnio 2 dalį privalomus skelbimus.
2. Kiekviena Šalis nedelsdama praneša kitai Šaliai apie visus jos 20-F–20-J priedų priedėliuose nurodytos informacijos pakeitimus. Jungtinė taryba prekybos klausimams pagal 9.7 straipsnio 1 dalies f punktą atitinkamai iš dalies pakeičia 20-F–20-J priedus.

20.13 STRAIPSNIS

Skelbimų paskelbimas

Skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą

1. Dėl kiekvieno į taikymo sritį patenkančio viešojo pirkimo, išskyrus 20.20 straipsnyje aprašytus atvejus, perkantysis subjektas paskelbia skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą, kuris turi būti tiesiogiai ir nemokamai prieinamas elektroninėmis priemonėmis per vieną bendrą prieigos tašką Europos Sąjungai Europos lygmeniu ir Susitarimą pasirašiusioms MERCOSUR valstybėms – nacionaliniu lygmeniu arba, kai toks vienas bendras prieigos taškas sukuriamas, MERCOSUR lygmeniu. Skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą turi būti lengvai prieinamas visuomenei bent tol, kol baigsis skelbime nustatytas terminas. Kiekviena Šalis elektronines informacijos sklaidos priemones nurodo savo 20-F–20-J priedų priedėliuose. Kiekviename tokia skelbime pateikiama 20-O priede nurodyta informacija.

Sutrumpintas skelbimas

2. Kiekvieno numatomo viešojo pirkimo atveju perkantysis subjektas viena iš PPO kalbų, kuria PPO steigimo sutarties tekstas yra autentiškas, paskelbia lengvai prieinamą sutrumpintą skelbimą, kuris skelbiamas tuo pačiu metu kaip ir skelbimas apie numatomą viešąjį pirkimą. Kiekviename tokia skelbime pateikiama 20-K priede nurodyta informacija.

Skelbimas apie planuojamą viešąjį pirkimą

3. Perkantieji subjektai raginami kiekvienais finansiniais metais kuo anksčiau atitinkamoje 20-F–20-J priedų priedėliuose nurodytoje popierinėje arba elektroninėje informacijos sklaidos priemonėje paskelbti skelbimą apie savo viešųjų pirkimų planus. Tokia skelbime turėtų būti nurodytas viešojo pirkimo dalykas ir planuojama skelbimo apie numatomą viešąjį pirkimą paskelbimo data.

4. 20-A–20-E priedų 12-A-2, 12-A-3, 12-B-2, 12-B-3, 12-C-2, 12-C-3, 12-D-2, 12-D-3, 12-E-2 ir 12-E-3 priedėliuose nurodytas perkantysis subjektas skelbimą apie planuojamą viešąjį pirkimą gali naudoti kaip skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą su sąlyga, kad tame skelbime pateikiama visa turima informacija, nurodyta 20-O priede, ir pareiškimas, kad suinteresuotieji tiekėjai perkančiajam subjektui turėtų pranešti apie savo susidomėjimą viešuoju pirkimu.

20.14 STRAIPSNIS

Dalyvavimo sąlygos

1. Perkantysis subjektas taiko tik tokias dalyvavimo viešajame pirkime sąlygas, kurios būtinos siekiant užtikrinti, kad tiekėjas turėtų teisinių bei finansinių pajėgumų ir komercinių bei techninių galimybių su atitinkamu viešuoju pirkimu susijusiems įsipareigojimams įvykdyti.
2. Vertindamas, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas, perkantysis subjektas įvertina tiekėjo finansinį pajėgumą ir komercines bei technines galimybes atsižvelgdamas į to tiekėjo verslo veiklą tiek perkančiojo subjekto Šalies teritorijoje, tiek už jos ribų.
3. Perkantysis subjektas gali reikalauti, kad tiekėjas įrodytų turįs susijusios anksčiau įgytos patirties; tačiau jis negali nustatyti sąlygos, kad tiekėjui, norinčiam dalyvauti viešajame pirkime, atitinkamos Šalies perkantysis subjektas anksčiau turėjo būti skyręs vieną ar daugiau sutarčių arba kad tas tiekėjas turėtų anksčiau atitinkamos Šalies teritorijoje įgytos darbo patirties.
4. Atlikdamas šį vertinimą perkantysis subjektas remiasi savo iš anksto skelbimuose arba konkurso dokumentuose nurodytomis sąlygomis.

5. Perkantysis subjektas gali neleisti tiekėjui dalyvauti viešajame pirkime dėl tokių priežasčių:
- a) bankroto;
 - b) melagingų pareiškimų;
 - c) didelių trūkumų vykdant bet kokį esminį reikalavimą ar pareigą pagal ankstesnę sutartį ar sutartis;
 - d) galutinių sprendimų dėl įvykdytų nusikaltimų ar sunkių viešosios teisės pažeidimų;
 - e) kitų sankcijų, dėl kurių tiekėjas netenka teisės sudaryti sutartis su Šalies subjektais;
 - f) sunkaus profesinio nusižengimo, dėl kurio galima abejoti tiekėjo sąžiningumu, arba
 - g) mokesčių nemokėjimas.
6. Perkančiojo subjekto nustatytas dalyvavimo sąlygas, išdėstytas 1, 2 ir 3 dalyse, Šalių tiekėjai turi įvykdyti pateikdami konkursui reikalingus dokumentus arba lygiaverčius dokumentus.

20.15 STRAIPSNIS

Tiekėjų tinkamumo įvertinimas

Atrankinis konkursas

1. Jei perkantysis subjektas ketina rengti atrankinį konkursą, jis:
 - a) skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą pateikia bent 20-O priedo a, b, c, i, j ir k punktuose nurodytą informaciją bei pakviečia tiekėjus teikti prašymą dalyvauti viešajame pirkime ir
 - b) iki konkurso pradžios tinkamiems tiekėjams pateikia bent informaciją, nurodytą 20-O priedo d–h punktuose.
2. Perkantysis subjektas tinkamais tiekėjais pripažįsta bet kuriuos vietos tiekėjus ir bet kuriuos kitos Šalies tiekėjus, kurie tenkina dalyvavimo konkrečiame viešajame pirkime sąlygas, nebent perkantysis subjektas skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą nustato didžiausią tiekėjų, kuriems leidžiama dalyvauti konkurse, skaičių ir kriterijus, pagal kuriuos atrenkamas ribotas tiekėjų skaičius.
3. Jei konkurso dokumentai nėra viešai prieinami 1 dalyje nurodyto skelbimo paskelbimo dieną, perkantysis subjektas užtikrina, kad visi pagal 2 dalį atrinkti tinkami tiekėjai tuos dokumentus gautų vienu metu.

Daugkartiniai sąrašai

4. Jei Šalies teisėje nustatyta, kad perkantieji subjektai gali turėti parengę tiekėjų daugkartinį sąrašą, Šalis užtikrina, kad skelbimas, kuriuo suinteresuotieji tiekėjai kviečiami teikti prašymus įtraukti į sąrašą, būtų:

- a) skelbiamas kasmet ir
- b) jei jis skelbiamas elektroninėmis priemonėmis, būtų nuolat prieinamas tinkamoje 20-F–20-J priedų priedėliuose nurodytoje informacijos sklaidos priemonėje. Tokiame skelbime pateikiama 20-L priede nurodyta informacija.

5. Nepaisant 4 dalies, jei daugkartinis sąrašas galioja 3 (trejus) metus ar trumpiau, perkantysis subjektas 4 dalyje nurodytą skelbimą gali paskelbti tik vieną kartą sąrašo galiojimo laikotarpio pradžioje, jeigu:

- a) skelbime nurodomas galiojimo laikotarpis ir kad daugiau skelbimų nebus skelbiama ir
- b) skelbimas skelbiamas elektroninėmis priemonėmis ir yra prieinamas visą jo galiojimo laiką.

6. Perkantysis subjektas leidžia tiekėjams bet kada pateikti prašymą įtraukti juos į daugkartinį sąrašą ir per pagrįstai trumpą laikotarpį įtraukia į sąrašą visus tinkamus tiekėjus.

7. Jei į daugkartinį sąrašą neįtrauktas tiekėjas per 20-M priede nurodytą laikotarpį pateikia prašymą dalyvauti viešajame pirkime, kuris organizuojamas remiantis daugkartiniu sąrašu, ir visus su tuo susijusius reikiamus dokumentus, perkantysis subjektas jo prašymą išnagrinėja. Perkantysis subjektas negali neleisti tiekėjui dalyvauti viešajame pirkime dėl to, kad jam nepakanka laiko tiekėjo prašymui išnagrinėti, nebent išimtiniais atvejais, kai dėl viešojo pirkimo procedūros sudėtingumo subjektas negali baigti nagrinėti prašymo per nustatytą pasiūlymų teikimo laikotarpį.

20-A-2, 20-A-3, 20-B-2, 20-B-3, 20-C-2, 20-C-3, 20-D-2, 20-D-3, 20-E-2 ir 20-E-3 priedų priedėliuose nurodyti subjektai.

8. 20-A-2, 20-A-3, 20-B-2, 20-B-3, 20-C-2, 20-C-3, 20-D-2, 20-D-3, 20-E-2 ir 20-E-3 priedų priedėliuose nurodyti perkantieji subjektai skelbimą, kuriame tiekėjai raginami teikti prašymus įtraukti į daugkartinį sąrašą, gali naudoti kaip skelbimą apie numatomą viešąjį pirkimą, jeigu:

- a) skelbimas paskelbiamas pagal 4 dalį ir jame pateikiama 20-L priede nurodyta informacija, kuo išsamesnė turima 20-O priede nurodyta informacija ir pareiškimas, kad šis skelbimas laikomas skelbimu apie numatomą viešąjį pirkimą arba kad tik į daugkartinį sąrašą įtraukti tiekėjai gaus tolesnius skelbimus apie viešuosius pirkimus pagal daugkartinį sąrašą, ir
- b) perkantysis subjektas nedelsdamas pateikia tiekėjams, išreiškusiems susidomėjimą subjekto rengiamu viešuoju pirkimu, pakankamai informacijos, kad jie galėtų įvertinti viešąjį pirkimą, įskaitant visą kitą turimą pagal 20-O priedą reikalaujamą informaciją.

9. Perkantysis subjektas, kuriam taikomi 20-A-2, 20-A-3, 20-B-2, 20-B-3, 20-C-2, 20-C-3, 20-D-2, 20-D-3, 20-E-2 ir 20-E-3 priedų priedėliai, gali leisti tiekėjui, paprašiusiam jį įtraukti į daugkartinį sąrašą pagal 6 dalį, dalyvauti atitinkamame viešajame pirkime, jei perkančiajam subjektui pakanka laiko išnagrinėti, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas.

Informacija apie perkančiojo subjekto sprendimus

10. Perkantysis subjektas nedelsdamas praneša visiems prašymus dalyvauti viešajame pirkime arba įtraukti į daugkartinį sąrašą pateikusiems tiekėjams apie savo sprendimą dėl šių prašymų.

11. Perkantysis subjektas nedelsdamas informuoja tiekėją ir tiekėjo prašymu nedelsdamas raštu paaiškina savo sprendimo priežastis, jei subjektas:

- a) atmeta tiekėjo prašymą dalyvauti viešajame pirkime arba įtraukti į daugkartinį sąrašą;
- b) nebelaiko tiekėjo tinkamu arba
- c) išbraukia tiekėją iš daugkartinio sąrašo.

20.16 STRAIPSNIS

Techninės specifikacijos

1. Perkantysis subjektas nerengia, nepriima arba netaiko jokių techninių specifikacijų arba nenustato jokių atitikties vertinimo procedūrų, kuriomis siektų riboti arba apribotų konkurenciją, siektų sukurti arba sukurtų nereikalingų kliūčių tarptautinei prekybai arba siektų diskriminuoti arba diskriminuotų tiekėjus.
2. Nustatydamas perkamų prekių ar paslaugų technines specifikacijas, kai tinkama, perkantysis subjektas:
 - a) technines specifikacijas išdėsto kaip veiksmingumo ir funkcinius reikalavimus, o ne pateikia dizaino ar aprašomąsias savybes, ir
 - b) pagrindžia technines specifikacijas tarptautiniais standartais, jei tokių esama; kitais atvejais jos rengiamos remiantis nacionaliniais techniniais reglamentais, pripažintais nacionaliniais standartais arba statybos kodeksais; kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“.
3. Jei techninėse specifikacijose pateikiamos dizaino arba aprašomosios savybės, perkantysis subjektas turėtų nurodyti, kai tinkama, kad nagrinės pasiūlymus dėl lygiaverčių prekių ar paslaugų, kurios akivaizdžiai atitinka to viešojo pirkimo reikalavimus, į konkurso dokumentus įrašydamas „arba lygiavertis“ ar panašius žodžius.
4. Perkantysis subjektas nenustato techninių specifikacijų, pagal kurias būtų privalomi arba nurodomi konkretūs prekių ženklai ar pavadinimai, patentai, autorių teisės, dizainas, tipas, konkreti kilmė, gamintojas arba tiekėjas, nebent nėra jokio kito būdo pakankamai tiksliai arba suprantamai apibūdinti viešojo pirkimo reikalavimus, ir su sąlyga, kad tokiais atvejais subjektas konkurso dokumentuose įrašo „arba lygiavertis“ ar panašius žodžius.

5. Perkantysis subjektas jokia konkurenciją ribojančiu būdu neprašo ar nesutinka gauti konsultacijų, kuriomis būtų galima remtis rengiantis priimti bet kokias konkrečius viešojo pirkimo technines specifikacijas, iš asmens, galinčio turėti su tuo viešuoju pirkimu susijusių komercinių interesų.

6. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, gali laikydamosi šio straipsnio rengti, priimti arba taikyti technines specifikacijas, kuriomis padedama tausoti gamtos išteklius arba saugoti aplinką.

20.17 STRAIPSNIS

Konkurso dokumentai

1. Perkantysis subjektas tiekėjams pateikia konkurso dokumentus su visa reikiama informacija, kad tiekėjai galėtų parengti ir pateikti tinkamus pasiūlymus. Išskyrus atvejus, kai tai jau nurodyta skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą, šiuose dokumentuose išsamiai aprašoma:

- a) pirkimo objektas, nurodant prekių ar paslaugų, kurias numatoma pirkti, pobūdį ir kiekį arba, jei kiekis nežinomas, apytikrį kiekį, taip pat visus reikalavimus, kuriuos reikia įvykdyti, įskaitant bet kokias technines specifikacijas, atitikties įvertinimo patvirtinimą, planus, brėžinius arba instrukcijas;
- b) visos tiekėjų dalyvavimo sąlygos, įskaitant su jomis susijusios informacijos ir dokumentų, kuriuos tiekėjai turi pateikti, sąrašą;

- c) visi vertinimo kriterijai, kuriais remiantis skiriamos sutartys, ir, išskyrus atvejus, kai vienintelis kriterijus – kaina, santykinė tokių kriterijų svarba;
- d) jei perkantysis subjektas viešąjį pirkimą vykdo elektroninėmis priemonėmis, visi informacijos autentiškumo patvirtinimo ir šifravimo reikalavimai arba kiti reikalavimai dėl informacijos pateikimo elektroninėmis priemonėmis;
- e) jei perkantysis subjektas rengia elektroninį aukcioną, tokio aukciono vykdymo taisyklės, įskaitant taisykles, pagal kurias nustatomi su vertinimo kriterijais susiję pasiūlymo elementai;
- f) jei vokai su pasiūlymais atplėšiami viešai, vokų atplėšimo procedūros data, laikas, vieta ir, kai tinkama, dalyvauti įgalioti asmenys;
- g) visos kitos sąlygos, įskaitant atsiskaitymo sąlygas ir bet kokius apribojimus, susijusius su galimais pasiūlymų teikimo būdais, pavyzdžiui, ar pasiūlymai turi būti teikiami popieriuje ar elektroninėmis priemonėmis, ir
- h) prekių pristatymo ar paslaugų suteikimo datos.

2. Konkurso dokumentuose nustatydamas prekių pristatymo arba paslaugų suteikimo datas perkantysis subjektas atsižvelgia į tokius veiksnius kaip viešojo pirkimo procedūros sudėtingumas, numatomas subrangos mastas ir laikas, kurio realiai reikia prekėms pagaminti, sukomplektuoti ir išvežti iš tiekimo vietos arba paslaugoms suteikti.

3. Skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba konkurso dokumentuose nustatyti vertinimo kriterijai gali apimti, *inter alia*, kainas ir kitus su sąnaudomis susijusius veiksnius, kokybę, techninę vertę, aplinkos apsaugos aspektus ir pristatymo sąlygas.

4. Perkantysis subjektas bet kuriam viešajame pirkime dalyvaujančiam tiekėjui paprašius nedelsdamas jam pateikia konkurso dokumentus ir atsako į visus pagrįstus viešajame pirkime dalyvaujančio tiekėjo prašymus suteikti susijusios informacijos su sąlyga, kad žinodamas tą informaciją tiekėjas neįgis pranašumo prieš konkurentus viešajame pirkime ir kad prašymas buvo pateiktas per nustatytą terminą.
5. Jei iki pasiūlymų vertinimo pagal 20.22 straipsnį perkantysis subjektas visai arba iš dalies pakeičia skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba viešajame pirkime dalyvaujantiems tiekėjams pateiktuose konkurso dokumentuose nurodytus kriterijus arba reikalavimus, jis apie visus tokius pakeitimus praneša raštu:
- a) visiems tiekėjams, kurie informacijos dalinio pakeitimo metu dalyvauja viešajame pirkime, jei tokie tiekėjai yra žinomi, ir visais kitais atvejais tuo pačiu būdu, kuriuo buvo pateikta pirminė informacija, ir
 - b) tinkamu laiku, kad tokie tiekėjai galėtų atitinkamai pakeisti ir iš naujo pateikti iš dalies pakeistus pasiūlymus.
6. Perkantieji subjektai gali reikalauti, kad viešajame pirkime dalyvaujantys tiekėjai pateiktų garantijas, kad pasiūlymo neatsiims, o konkursą laimėjęs tiekėjas – garantiją, kad sutartį įvykdys.

20.18 STRAIPSNIS

Laikotarpiai

Perkantysis subjektas pagal savo poreikius suteikia tiekėjams pakankamai laiko prašymams dalyvauti ir tinkamiems pasiūlymams parengti ir pateikti, atsižvelgdamas į tokius veiksnius kaip viešojo pirkimo pobūdis ir sudėtingumas, numatomas subrangos mastas ir laikas pasiūlymams perduoti iš užsienio šalių ir savo šalies vietovių tais atvejais, kai elektroninės priemonės nenaudojamos. Tokie laikotarpiai ir bet kokie jų pratęsimai turi būti vienodi visiems suinteresuotiesiems arba dalyvaujantiems tiekėjams. Taikytini laikotarpiai nustatyti 20-M priede.

20.19 STRAIPSNIS

Derybos

1. Jei Šalies teisėje nustatyta, kad perkantieji subjektai viešuosius pirkimus gali vykdyti taikant derybų procedūras, perkantieji subjektai gali tai daryti šiais atvejais:
 - a) kai tokį ketinimą jie nurodo skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba
 - b) kai atlikus vertinimą paaiškėja, kad pagal konkrečius vertinimo kriterijus, nustatytus skelbimuose arba konkurso dokumentuose, nė vienas pasiūlymas nėra akivaizdžiai pranašesnis už visus kitus pasiūlymus.

2. Perkantysis subjektas:

- a) užtikrina, kad sprendimas pašalinti derybose dalyvaujančius tiekėjus būtų priimamas vadovaujantis skelbimuose arba konkurso dokumentuose nustatytais kriterijais, ir
- b) užbaigus derybas likusiems tiekėjams nustato bendrą naujų arba patikslintų pasiūlymų pateikimo terminą.

20.20 STRAIPSNIS

Ribotas konkursas

1. Su sąlyga, kad šia konkurso procedūra nebus naudojama siekiant išvengti konkurencijos arba suteikti apsaugą vietos tiekėjams, perkantysis subjektas gali skirti sutartis riboto konkurso tvarka šiomis aplinkybėmis:

- a) jei:
 - i) nepateikta nė vieno pasiūlymo arba nė vienas tiekėjas nepateikė prašymo dalyvauti viešajame pirkime;
 - ii) nepateikta nė vieno pasiūlymo, atitinkančio konkurso dokumentuose nustatytus esminius reikalavimus;
 - iii) nė vienas tiekėjas neatitiko dalyvavimo sąlygų arba

iv) pateikti pasiūlymai susiję su slaptu tiekėjų sutarimu,

su sąlyga, kad konkurso dokumentuose nustatyti reikalavimai nėra iš esmės keičiami;

- b) jei dėl to, kad tai meno kūrinys, arba dėl priešasčių, susijusių su išimtinių intelektualinės nuosavybės teisių, kaip antai patentų ar autorių teisių, arba nuosavybės teisėmis saugomos informacijos apsauga, arba jei dėl to, kad dėl techninių priešasčių nėra konkurencijos, prekes gali tiekti arba paslaugas teikti tik konkretus tiekėjas ir nėra tinkamų alternatyvų ar pakaitalų;
- c) dėl pirminio tiekėjo tiekiamų papildomų prekių ar teikiamų papildomų paslaugų, kurios nebuvo įtrauktos į pradinį viešąjį pirkimą, jei tokių papildomų prekių tiekėjo ar papildomų paslaugų teikėjo pakeitimas:
- i) neįmanomas dėl ekonominių ar techninių priešasčių, pavyzdžiui, dėl pakeičiamumo arba sąveikumo su esama įranga, programine įranga, paslaugomis arba įrenginiais, įsigytais per pradinį viešąjį pirkimą, reikalavimų ir
 - ii) perkančiajam subjektui keltų didelių nepatogumų arba dėl jo labai padidėtų perkančiojo subjekto išlaidos;
- d) dėl prekių, įsigyjamų biržos prekių rinkoje;
- e) jei perkantysis subjektas įsigyja prototipą arba pirmąją prekę ar paslaugą, kurie perkančiojo subjekto prašymu sukurti vykdant ar rengiantis vykdyti konkrečią mokslinių tyrimų, bandymų, studijų ar kūrimo sutartį; tokias sutartis įvykdžius, tolesniems prekių ar paslaugų viešiesiems pirkimams taikomas šis skyrius;

- f) jei tai tikrai būtina, kai dėl skubos priežasčių, atsiradusių dėl įvykių, kurių perkantysis subjektas negalėjo numatyti, prekių ar paslaugų nebūtų galima įsigyti laiku atviro ar atrankinio konkurso tvarka;
 - g) kai sutartis skiriama projekto konkurso nugalėtojui, jei konkursas surengtas laikantis šio skyriaus principų, o jo dalyvius vertina nepriklausoma komisija, siekianti skirti projekto sutartį nugalėtojui, arba
 - h) perkama ypač palankiomis sąlygomis, atsirandančiomis labai trumpam, kaip antai, kai prekes neįprastomis sąlygomis išparduoda juridiniai asmenys, kurie paprastai nėra tiekėjai, arba kai įmonės išparduoda turtą likvidavimo ar turto perdavimo valdyti administratoriams atvejais.
2. Perkantysis subjektas saugo įrašus arba raštu rengia ataskaitas, kuriose konkrečiai pagrindžiamos visos pagal 1 dalį skirtos sutartys.

20.21 STRAIPSNIS

Elektroniniai aukcionai

Jei perkantysis subjektas ketina vykdyti į taikymo sritį patenkančią viešąjį pirkimą elektroninio aukciono būdu, prieš pradėdamas elektroninį aukcioną jis kiekvienam dalyviui nurodo:

- a) automatinio vertinimo metodą, įskaitant matematinę formulę, pagrįstą konkurso dokumentuose nustatytais vertinimo kriterijais, kuris turi būti taikomas aukciono metu automatiškai nustatant arba keičiant pasiūlymų eilės tvarką;

- b) bet kokio jo pasiūlymo elementų pirminio vertinimo rezultatus, jei sutartis turi būti skiriama atsižvelgiant į naudingiausią pasiūlymą, ir
- c) visą kitą su aukciono vykdymu susijusią informaciją.

20.22 STRAIPSNIS

Pasiūlymų nagrinėjimas ir sutarčių skyrimas

1. Perkantysis subjektas visus pasiūlymus gauna, vokus su jais atplėšia ir juos nagrinėja tokia tvarka, kuria užtikrinamas sąžiningas ir nešališkas viešojo pirkimo procesas ir pasiūlymų konfidencialumas.
2. Perkantysis subjektas nesukuria nepalankios padėties tiekėjui, kurio pasiūlymas gaunamas praėjus nustatytam pasiūlymų gavimo laikui, jei vėluojama tik dėl perkančiojo subjekto netinkamai atliekamo pasiūlymų tvarkymo.
3. Kad būtų svarstoma galimybė skirti sutartį, pasiūlymas turi būti pateiktas raštu, vokų atplėšimo metu turi atitikti konkurso dokumentuose ir, kai taikoma, skelbimuose nustatytus esminius reikalavimus ir turi būti gautas iš dalyvavimo sąlygas atitinkančio tiekėjo.
4. Išskyrus atvejus, kai perkantysis subjektas, atsižvelgdamas į viešąjį interesą, nusprendžia neskirti sutarties, jis sutartį skiria tiekėjui, kuris, subjekto nuomone, gali įvykdyti sutarties sąlygas ir, remiantis tik skelbimuose ir konkurso dokumentuose nustatytais vertinimo kriterijais, pateikė naudingiausią pasiūlymą arba, jei vienintelis kriterijus yra kaina, pasiūlė mažiausią kainą.

5. Jei perkančiajam subjektui pateikiamas pasiūlymas, kuriame siūloma kaina yra neįprastai mažesnė už kituose pateiktuose pasiūlymuose nurodytas kainas, jis gali patikrinti, ar tiekėjas atitinka dalyvavimo sąlygas ir ar jis gali įvykdyti sutarties sąlygas.
6. Perkantysis subjektas nesinaudoja pasirinkimo galimybėmis, neatšaukia viešojo pirkimo ar nekeičia skirtų sutarčių taip, kad išvengtų šiame skyriuje nustatytų pareigų.
7. Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad jei dėl konkursą laimėjusiam tiekėjui priskirtinų priežasčių sutartis nesudaroma per pagrįstą laikotarpį, arba jei konkursą laimėjęs tiekėjas nepateikia 20.17 straipsnyje nurodytos sutarties įvykdymo garantijos arba nesilaiko sutarties sąlygų, sutartis gali būti skiriama tiekėjui, pateikusiam antrąjį pagal naudingumą pasiūlymą.

20.23 STRAIPSNIS

Informacijos apie viešuosius pirkimus skaidrumas

1. Perkantysis subjektas nedelsdamas informuoja dalyvaujančius tiekėjus apie savo sprendimus dėl sutarties skyrimo ir tiekėjo prašymu šią informaciją pateikia raštu. Pagal 20.24 straipsnio 2 ir 3 dalis perkantysis subjektas, gavęs prašymą, konkurso nelaimėjusiam tiekėjui paaiškina priežastis, kodėl subjektas nepasirinko jo pasiūlymo, ir nurodo konkursą laimėjusio tiekėjo pasiūlymo santykinius pranašumus.

2. Po kiekvienos sutarties, kuriai taikomas šis skyrius, skyrimo perkantysis subjektas, laikydamasis kiekvienos Šalies teisėje nustatytų terminų, kuo greičiau paskelbia skelbimą 20-F-20-J priedų priedėliuose nurodytoje tinkamoje popierinėje arba elektroninėje informacijos sklaidos priemonėje. Jei naudojama tik elektroninė informacijos sklaidos priemonė, informacija turi būti lengvai prieinama pagrįstą laikotarpį. Skelbime pateikiama bent ši informacija:

- a) perkamų prekių ar paslaugų aprašymas, kuriame gali būti nurodytas perkamų prekių pobūdis ir kiekis ir perkamų paslaugų pobūdis ir apimtis;
- b) perkančiojo subjekto pavadinimas ir adresas;
- c) konkursą laimėjusio tiekėjo pavadinimas;
- d) konkursą laimėjusio pasiūlymo vertė arba didžiausios ar mažiausios kainos pasiūlymai, į kuriuos buvo atsižvelgta skiriant sutartį;
- e) sutarties skyrimo data ir
- f) taikytas viešojo pirkimo metodas, o jei taikytas ribotas konkursas – riboto konkurso procedūros taikymą pagrindžiančių aplinkybių aprašymas.

3. Kiekviena Šalis perduoda kitai Šaliai turimus palyginamus statistinius duomenis, susijusius su viešuoju pirkimu, kuriam taikomas šis skyrius.

20.24 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

1. Šalies prašymu kita Šalis nedelsdama pateikia visą atitinkamą informaciją apie sprendimą dėl į taikymo sritį patenkančią viešąjį pirkimą, kad būtų nustatyta, ar viešasis pirkimas buvo vykdomas laikantis šiame skyriuje nustatytų taisyklių. Tais atvejais, kai tokios informacijos atskleidimas pažeistų konkurenciją būsimuose konkursuose, informaciją gavusi Šalis jos neatskleidžia jokiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai su informaciją pateikusia Šalimi dėl to tartasi ir gautas jos sutikimas.
2. Nepaisant kitų šio skyriaus nuostatų, Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, jokiam tiekėjui neteikia informacijos, kuri galėtų pakenkti sąžiningai tiekėjų konkurencijai.
3. Nė viena šio skyriaus nuostata nelaikoma reikalavimų, kad Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, valdžios ir skundų nagrinėjimo institucijas, atskleistų konfidencialią informaciją, jei atskleidimas:
 - a) trukdytų teisėsaugai;
 - b) galėtų pakenkti sąžiningai tiekėjų konkurencijai;
 - c) pažeistų konkrečių asmenų teisėtus komercinius interesus, įskaitant intelektinės nuosavybės apsaugą, arba
 - d) kitaip prieštarautų viešajam interesui.

20.25 STRAIPSNIS

Šalies vidaus skundų nagrinėjimo procedūros

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti laiku taikomas, veiksmingas, skaidrias ir nediskriminacines administracinės arba teisminės peržiūros procedūras, pagal kurias tiekėjas galėtų pateikti skundą dėl:

- a) šio skyriaus pažeidimo arba
- b) Šalies priemonių, kuriomis įgyvendinamas šis skyrius, nesilaikymo, jei pagal Šalies teisę tiekėjas neturi teisės tiesiogiai pateikti skundo dėl šio skyriaus pažeidimo,

susijusių su į taikymo sritį patenkančiu viešuoju pirkimu, dėl kurio tiekėjas yra arba buvo pareiškęs susidomėjimą. Visiems skundams taikomos procedūrinės taisyklės nustatomos raštu ir yra viešai prieinamos.

2. Kiekviena Šalis savo teisėje gali numatyti, kad, jei tiekėjas pateikia su į taikymo sritį patenkančiu viešuoju pirkimu susijusį skundą, atitinkama Šalis savo perkantįjį subjektą ir tiekėją ragina skundą išspręsti per konsultacijas. Perkantysis subjektas nešališkai ir laiku apsversto bet kokią gautą skundą taip, kad tiekėjui nesukliudytų dalyvauti tuo metu vykstančiame ar vyksiančiame viešajame pirkime arba nebūtų pažeista jo teisė administracinės ar teisminės peržiūros tvarka siekti, kad būtų imtasi taisomųjų veiksmų.

3. Kiekvienam tiekėjui suteikiama pakankamai laiko skundui parengti ir pateikti, ir šis laikotarpis bet koku atveju turi būti ne trumpesnis kaip 10 (dešimt) dienų, skaičiuojant nuo tada, kai tiekėjas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie aplinkybes, dėl kurių teikiamas skundas.

4. Kiekviena Šalis įsteigia arba paskiria bent vieną nešališką nuo jos perkančiųjų subjektų nepriklausomą administracinę arba teisminę instituciją, kuri priimtų ir nagrinėtų tiekėjų skundus dėl į taikymo sritį patenkančių viešųjų pirkimų.

5. Jei skundą pirmiausia nagrinėja ne 4 dalyje nurodyta institucija, o kita įstaiga, Šalis užtikrina, kad tiekėjas galėtų apskųsti jos pradinį sprendimą nešališkai administracinei arba teisminei institucijai, nepriklausomai nuo perkančiojo subjekto, dėl kurio viešojo pirkimo pateiktas skundas. Skundų nagrinėjimo institucijos, kuri nėra teismas, sprendimai gali būti pateikiami teisminei peržiūrai arba skundų nagrinėjimo institucija turi turėti procedūrines garantijas, kuriomis užtikrina, kad:

- a) perkantysis subjektas pateiktų atsakymą raštu dėl skundo ir skundų nagrinėjimo institucijai pateiktų visus susijusius dokumentus;
- b) proceso dalyviai turėtų teisę būti išklaudyti prieš skundų nagrinėjimo institucijai priimant sprendimą dėl skundo;
- c) proceso dalyviai turėtų teisę būti atstovaujami ir lydimi;
- d) proceso dalyviams būtų leidžiama dalyvauti visuose proceso etapuose;
- e) proceso dalyviai turėtų teisę prašyti, kad procesas vyktų viešai ir jame galėtų dalyvauti liudytojai, ir
- f) su tiekėjų skundais susiję sprendimai ar rekomendacijos būtų pateikiami per pagrįstą laikotarpį, raštu ir paaiškinant kiekvieno sprendimo ar rekomendacijos pagrindą.

6. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti procedūras, pagal kurias numatoma:
 - a) skubios laikinosios priemonės, kuriomis išsaugoma tiekėjo galimybė dalyvauti viešajame pirkime. Taikant tokias laikinąsias priemones gali būti sustabdomas viešojo pirkimo procesas. Pagal šias procedūras gali būti nustatyta, kad priimant sprendimą dėl tokių priemonių taikymo gali būti atsižvelgta į neigiamas pasekmes svarbiausiems susijusiems interesams, įskaitant viešąjį interesą. Pagrįstos priežastys, dėl kurių nusprendžiama nesiimti veiksmų, nurodomos raštu ir
 - b) imtis taisomųjų veiksmų arba skirti kompensaciją už patirtus nuostolius ar žalą, kuriais gali būti laikomos tik pasiūlymo rengimo sąnaudos arba tik su skundu susijusios sąnaudos, arba ir viena, ir kita, jei skundų nagrinėjimo institucija nustato, kad buvo pažeistas skyrius arba nesilaikyta priemonių, kaip nurodyta 1 dalyje.

20.26 STRAIPSNIS

Taikymo srities daliniai pakeitimai ir ištaisymai

1. Šalis gali pasiūlyti iš dalies keisti arba ištaisyti savo atitinkamus 20-A–20-E priedus.

Daliniai pakeitimai

2. Jei Šalis ketina iš dalies keisti 1 dalyje nurodytus savo priedus, ta Šalis:
 - a) raštu praneša kitai Šaliai ir

b) pranešime kitai Šaliai pasiūlo tinkamą kompensacinį pritaikymą, kad būtų išlaikoma su ankstesniąja (iki dalinio pakeitimo) palyginama taikymo sritis.

3. Nepaisant 2 dalies b punkto, Šalis neturi taikyti kompensacinio pritaikymo, jei dalinis pakeitimas taikomas subjektui, kurio Šalis faktiškai nekontroliuoja ar nebeturi jam įtakos.

4. Kita Šalis gali pateikti prieštaravimą dėl dalinio pakeitimo, jeigu:

a) pagal 2 dalies b punktą pasiūlytas pritaikymas nėra pakankamas, kad būtų išlaikoma palyginama bendrai sutarta taikymo sritis, arba

b) dalinis pakeitimas taikomas subjektui, kurio Šalis faktiškai nekontroliuoja ar nebeturi jam įtakos pagal 3 dalį.

Kita Šalis prieštaravimą raštu turi pateikti per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo 2 dalies a punkte nurodyto pranešimo gavimo. Jei per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo pranešimo gavimo nepateikiamas toks prieštaravimas, laikoma, kad Šalis sutiko su siūlomu daliniu pakeitimu.

Ištaisymai

5. Toliau išvardyti Šalies priedų pakeitimai laikomi vien techninio pobūdžio ištaisymais, jei jie neturi įtakos bendrai sutartai šiame skyriuje numatyta taikymo sričiai:

a) subjekto pavadinimo pasikeitimas;

- b) dviejų ar daugiau priedėlyje nurodytų subjektų susijungimas ir
- c) priedėlyje nurodyto subjekto padalijimas į 2 (du) ar daugiau subjektų, kurie visi įtraukiami į tame pačiame priedėlyje pateiktą subjektų sąrašą.

Šalis, atliekanti tokį grynai formalų ištaisymą, neprivalo numatyti kompensacinio pritaikymo.

6. Jei pasiūlomi Šalies priedų ištaisymai, ta Šalis kas 2 (dvejus) metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos apie pasiūlytus ištaisymus praneša kitai Šaliai.

7. Per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo pranešimo gavimo Šalis gali pranešti kitai Šaliai apie prieštaravimą dėl siūlomo ištaisymo. Jei Šalis pateikia prieštaravimą, ji nurodo priežastis, kodėl, jos manymu, siūlomas ištaisymas nėra 5 dalyje numatytas pakeitimas, ir apibūdina poveikį, kurį siūlomas ištaisymas darytų bendrai sutartai šiame skyriuje numatyta taikymo sričiai. Jei per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo pranešimo gavimo raštu nepateikiamas toks prieštaravimas, laikoma, kad Šalis sutiko su siūlomu ištaisymu.

Konsultacijos ir ginčų sprendimas

8. Jei kita Šalis prieštarauja siūlomam daliniam pakeitimui arba ištaisymui, Šalys siekia išspręsti šį klausimą per konsultacijas. Jei per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo prieštaravimo gavimo nesusitariama, Šalis, siekianti pakeisti arba ištaisyti savo priedus, gali perduoti klausimą spręsti 29 skyriuje nustatyta ginčų sprendimo tvarka, nebent Šalys susitaria pratęsti terminą.

9. Konsultavimosi procedūra pagal 8 dalį nedaro poveikio 29 skyriuje numatytoms konsultacijoms.

10. Jei Šalis neprieštaruoja siūlomam daliniam pakeitimui pagal 2 ir 3 dalis arba siūlomam ištaisymui pagal 5 dalį, arba Šalys per konsultacijas susitaria dėl dalinio pakeitimo ar ištaisymų, arba jei klausimas galutinai išsprendžiamas pagal 29 skyrių, Jungtinė taryba prekybos klausimams iš dalies pakeičia atitinkamą priedą, kad atsižvelgtų į sutartą dalinį pakeitimą ar ištaisymus arba sutartą kompensacinį pritaikymą.

20.27 STRAIPSNIS

Viešųjų pirkimų pakomitetas

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Viešųjų pirkimų pakomitetas, be 2.4 ir 9.9 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:

- a) peržiūri abipusį viešųjų pirkimų rinkų atvėrimą;
- b) keičiasi informacija, susijusia su kiekvienos Šalies viešųjų pirkimų galimybėmis, įskaitant keitimąsi viešųjų pirkimų statistiniais duomenimis, ir
- c) aptaria Šalių bendradarbiavimo viešųjų pirkimų srityje, kaip nurodyta 20.28 straipsnyje, mastą ir priemones.

20.28 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas viešųjų pirkimų srityje

1. Šalys bendradarbiauja siekdamos užtikrinti veiksmingą šio skyriaus įgyvendinimą. Šalys naudojami turimomis ir esamomis priemonėmis, ištekliais ir mechanizmais.
2. Visų pirma bendradarbiavimo veikla šioje srityje, be kitos veiklos, vykdoma tokiais būdais:
 - a) keičiantis informacija, gerosios praktikos pavyzdžiais, statistiniais duomenimis, ekspertais, patirtimi ir politika bendro intereso srityse;
 - b) keičiantis gerosios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su tvariųjų viešųjų pirkimų praktikos taikymu ir kitomis bendro intereso sritimis;
 - c) skatinant kurti tinklus, rengti seminarus ir praktinius seminarus bendro intereso temomis;
 - d) perduodant žinias, įskaitant Europos Sąjungos ir Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių ekspertų ryšius, ir
 - e) Europos Sąjungai ir Susitarimą pasirašiusioms MERCOSUR valstybėms keičiantis informacija, kad Šalių tiekėjams, visų pirma, MVL, būtų lengviau patekti į Šalių viešųjų pirkimų rinkas.

21 SKYRIUS

INTELEKTINĖ NUOSAVYBĖ

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS IR PRINCIPAI

21.1 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Kiekviena Šalis patvirtina kitai Šaliai teises ir pareigas pagal PPO, TRIPS sutartį ir visus kitus daugiašalius susitarimus, susijusius su intelektine nuosavybe, kurių šalis ji yra.
2. Kiekviena Šalis gali laisvai nustatyti tinkamą būdą šio skyriaus nuostatoms įgyvendinti savo teisės sistemoje ir praktikoje, laikantis TRIPS sutarties ir šio skyriaus tikslų ir principų.

21.2 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai:

- a) lengvinti prieigą prie inovacinių ir kūrybinių produktų, jų gamybą bei komercializaciją ir skatinti Šalių tarpusavio prekybą ir investicijas, taip prisidedant prie tvaresnės, teisingesnės ir įtraukesnės Šalių ekonomikos;
- b) pasiekti tinkamą ir veiksmingą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir gynimo lygį, kuriuo būtų skatinamos inovacijos ir už jas atlyginama, kartu prisidedant prie veiksmingo technologijų perdavimo bei platinimo ir sudarant palankias sąlygas kurti socialinę bei ekonominę gerovę bei užtikrinti teisių subjektų teisių ir viešojo intereso pusiausvyrą ir
- c) skatinti imtis priemonių, kurios padės Šalims stiprinti mokslinius tyrimus bei plėtrą, ir didinti galimybes įgyti žinių, be kita ko, turiningoje viešojoje srityje.

21.3 STRAIPSNIS

Pareigų pobūdis ir taikymo sritis

1. Šios Susitarimo dalies tikslais terminas „intelektinės nuosavybės teisės“ – visų kategorijų intelektinė nuosavybė, kuriai taikomi TRIPS sutarties II dalies 1–7 skirsniai ir šio Susitarimo 21.9–21.43 straipsniai.

2. Intelektinės nuosavybės apsauga apima apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, kaip nurodyta 1883 m. kovo 20 d. Paryžiuje priimtos Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo su paskutiniais patikslinimais, padarytais 1967 m. liepos 14 d. Stokholme, (toliau – Paryžiaus konvencija) 10bis straipsnyje.
3. Nė viena šio skyriaus nuostata netrukdo Šaliai nustatyti reikiamų priemonių, kuriomis būtų užkirstas kelias teisių subjektų piktnaudžiavimui intelektinės nuosavybės teisėmis arba praktikai, kuria nepagrįstai ribojama prekyba arba daromas neigiamas poveikis tarptautiniam technologijų perdavimui, jei tokios priemonės atitinka šį skyrių.
4. Šalis neprivalo pagal savo teisę suteikti platesnės apsaugos, nei reikalaujama pagal šį skyrių. Šiuo skyriumi Šaliai neužkertamas kelias pagal savo teisę taikyti aukštesnių intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir gynimo standartų, jei jais nepažeidžiamas šis skyrius.

21.4 STRAIPSNIS

Principai

1. Kiekviena Šalis pripažįsta, kad intelektinės nuosavybės teisės gali ir turi būti saugomos ir ginamos taip, kad būtų skatinama ekonominė, socialinė ir mokslo pažanga. Kiekviena Šalis užtikrina, kad intelektinės nuosavybės teisės būtų ginamos jos teisės sistemoje ir praktikoje.
2. Rengdama ar iš dalies keisdama savo įstatymus ir kitus teisės aktus kiekviena Šalis gali nustatyti išimtis ir lankstumo priemones, leidžiamas pagal daugiašalius dokumentus, kuriuos Šalys yra pasirašiusios.

3. Šalys dar kartą patvirtina TRIPS sutarties nuostatas dėl konkurencijos.
4. Šalys padeda siekti Jungtinių Tautų DVT.
5. Šalys remia Pasaulio sveikatos asamblėjos rezoliuciją WHA 60.28 ir šešiasdešimt ketvirtojoje Pasaulio sveikatos asamblėjoje priimtą Pasirengimo gripo pandemijai programą.
6. Šalys pripažįsta, kad svarbu skatinti įgyvendinti 2008 m. gegužės 24 d. Pasaulio sveikatos asamblėjoje priimtą Visuomenės sveikatos, inovacijų ir intelektinės nuosavybės visuotinę strategiją ir veiksmų planą (Rezoliucija WHA 61.21 su daliniais pakeitimais, padarytais Rezoliucija WHA 62.16).
7. Šalys patvirtina Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (toliau – PINO) generalinės asamblėjos 2007 m. priimtas vystymosi darbotvarkės rekomendacijas.
8. Kai norint įgyti intelektinės nuosavybės teisę ji suteikiama arba įregistruojama, kiekviena Šalis deda visas pastangas užtikrinti, kad pagal teisės suteikimo ar įregistravimo tvarką teisė būtų suteikiama ar įregistruojama per pagrįstą laikotarpį, siekiant išvengti bereikalingo apsaugos laikotarpio sutrumpinimo.

21.5 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

Kiekviena Šalis kitos Šalies nacionaliniams subjektams¹ taiko režimą, ne mažiau palankų nei taikomas savo nacionaliniams subjektams dėl intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikomas šis skyrius, apsaugos², laikydamasi TRIPS sutarties 3 ir 5 straipsniuose numatytų išimčių³.

¹ Šio skyriaus tikslais terminas „nacionalinis subjektas“ – atitinkamos intelektinės nuosavybės teisės atžvilgiu Šalies asmuo, kuris tenkintų atitinkamai TRIPS sutartyje ar daugiašaliuose susitarimuose, sudarytuose ir administruojamuose remiant PINO, kurių viena iš susitariančiųjų šalių yra Šalis, numatytos apsaugos taikymo kriterijus.

² 21.5 straipsnio tikslais terminas „apsauga“ apima dalykus, kurie turi įtakos intelektinės nuosavybės teisių buvimui, jų įgijimui, taikymo sričiai, tolesniam taikymui ir gynimui, taip pat dalykus, kurie turi įtakos intelektinės nuosavybės teisių naudojimui, konkrečiai aptariamam šiame skyriuje.

³ Atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų atžvilgiu ši pareiga taikoma tik šiame skyriuje numatytų teisių atžvilgiu.

21.6 STRAIPSNIS

Biologinės įvairovės ir tradicinių žinių apsauga

1. Šalys pripažįsta biologinės įvairovės ir jos komponentų, taip pat čiabuvių ir vietos bendruomenių¹ susijusių tradicinių žinių, inovacijų ir praktikos svarbą ir vertę. Be to, Šalys patvirtina savo suverenias teises į savo gamtos išteklius ir savo teises bei pareigas, nustatytas 1992 m. birželio 5 d. Rio de Žaneire priimtoje 1992 m. Biologinės įvairovės konvencijoje (toliau – BĮK), susijusias su prieiga prie genetinių išteklių ir sąžiningo bei teisingo pasidalijimo naudojant šiuos genetinius išteklius gaunama nauda.
2. Pripažindamos savitą žemės ūkio biologinės įvairovės pobūdį, jos ypatumus ir problemas, kurioms reikia išskirtinių sprendimų, Šalys patvirtina, kad prieigai prie maisto ir žemės ūkio paskirties genetinių išteklių taikomas specialus režimas pagal 2001 m. lapkričio 3 d. Romoje priimtą Tarptautinę sutartį dėl maisto ir žemės ūkio paskirties augalų genetinių išteklių (toliau – Tarptautinė sutartis dėl maisto ir žemės ūkio paskirties augalų genetinių išteklių).
3. Atsižvelgdamos į daugiašalių diskusijų rezultatus ir išvadas Šalys gali bendru sutarimu peržiūrėti šį straipsnį.

¹ 21.6 straipsnio tikslais terminas „čiabuviai ir vietos bendruomenės“ gali apimti pavergtų afrikiečių palikuonis ir smulkiuosius ūkininkus.

21.7 STRAIPSNIS

Teisių galiojimo pabaiga

Kiekviena Šalis, laikydamasi TRIPS sutarties, laisvai nustato intelektinės nuosavybės teisių galiojimo pabaigos nacionalinį režimą.

21.8 STRAIPSNIS

TRIPS sutartis ir visuomenės sveikata

1. Šalys pripažįsta 2001 m. lapkričio 14 d. PPO ministrų konferencijos priimtos Deklaracijos dėl TRIPS sutarties ir visuomenės sveikatos (toliau – Dohos deklaracija) svarbą. Aiškindamos ir įgyvendindamos šiame skyriuje nustatytas teises ir pareigas, Šalys užtikrina atitiktį Dohos deklaracijai.
2. Kiekviena Šalis įgyvendina TRIPS sutarties 31a straipsnį ir jos priedą bei to priedo priedėlį, įsigaliojusius 2017 m. sausio 23 d.

B SKIRSNIS

INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ STANDARTAI

1 POSKIRSNIS

AUTORIŲ TEISĖS IR GRETUTINĖS TEISĖS¹

21.9 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis patvirtina savo teises ir pareigas pagal šiuos tarptautinius susitarimus, atsižvelgdama į tai, kad susitarimai nėra privalomi jo šalimis nesančioms Šalims:

- a) 1886 m. rugsėjo 9 d. Berne priimtą Berno konvenciją dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos su daliniais pakeitimais, padarytais 1979 m. rugsėjo 28 d., (toliau – Berno konvencija);
- b) 1964 m. gegužės 18 d. Romoje priimtą Tarptautinę Romos konvenciją dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (toliau – Romos konvencija);

¹ Šalys savo įstatymuose ir kituose teisės aktuose gali laisvai vartoti skirtingus šiame poskirsnyje nustatytų teisių pavadinimus, jei užtikrinamas sutartas apsaugos lygis.

- c) 2013 m. birželio 27 d. Marakeše priimtą Marakešo sutartį dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūriniais sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims;
- d) 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtą PINO autorių teisių sutartį;
- e) 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtą PINO atlikimų ir fonogramų sutartį ir
- f) 2012 m. birželio 24 d. Pekine priimtą Pekino sutartį dėl audiovizualinių kūrinių atlikimo apsaugos.

21.10 STRAIPSNIS

Autoriai

Kiekviena Šalis suteikia autoriams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų kūrinį arba jo dalį;
- b) bet kokia forma viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų kūrinių originalus arba kopijas;
- c) viešai skelbti jų kūrinius laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis ir
- d) jų kūrinius padaryti viešai prieinamus tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

21.11 STRAIPSNIS

Atlikėjai

Kiekviena Šalis suteikia atlikėjams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) įrašyti jų atlikimą;
- b) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų atlikimo įrašą arba jo dalį;
- c) bet kokia forma viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų atlikimo įrašus;
- d) transliuoti belaidžio ryšio priemonėmis arba laidinio ryšio priemonėmis, jei tai numatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, ir viešai skelbti jų atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kai toks atlikimas jau yra transliuojamas atlikimas arba kai jis gaunamas iš įrašo, ir
- e) atlikimo įrašus padaryti viešai prieinamus tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

21.12 STRAIPSNIS

Fonogramų gamintojai

Kiekviena Šalis suteikia fonogramų gamintojams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų fonogramą arba jos dalį;
- b) viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų fonogramas, įskaitant kopijas, ir
- c) fonogramas padaryti viešai prieinamas tokiu būdu, kad visuomenė galėtų jas pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

21.13 STRAIPSNIS

Transliuojančiosios organizacijos

Kiekviena Šalis savo įstatymuose ir kituose teisės aktuose gali nustatyti teisinius reikalavimus dėl to, kas turi būti laikoma transliuojančiąja organizacija, ir suteikia transliuojančiosioms organizacijoms išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) įrašyti jų transliacijas;

- b) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų transliacijų įrašą arba jo dalį;
- c) jų transliacijų įrašus, nepriklausomai nuo to, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, padaryti viešai prieinamus laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku;
- d) viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų transliacijų įrašus¹ ir
- e) retransliuoti jų transliacijas belaidžio ryšio priemonėmis arba, jei tai nustatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, perduoti laidinio ryšio priemonėmis, taip pat viešai skelbti jų transliacijas, jeigu tai daroma viešai prieinamose vietose už įėjimo mokestį².

¹ 21.13 straipsnio c ir d punktai Šaliai netaikomi tiek, kiek ta Šalis savo įstatymuose ir kituose teisės aktuose nenumato tuose punktuose nustatytų teisių. Tokiu atveju kitos Šalys gali tos Šalies transliuojančiosioms organizacijoms netaikyti pagal 21.13 straipsnio c ir d punktus suteikiamos apsaugos, o 21.5 straipsnyje nustatyta pareiga netaikoma 21.13 straipsnio c ir d punktuose numatytų teisių atžvilgiu.

² Kiekviena Šalis gali suteikti platesnes teises, susijusias su transliuojančiųjų organizacijų vykdomu viešu skelbimu.

21.14 STRAIPSNIS

Teisė į atlygį už komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimą ir viešą skelbimą

1. Kiekviena Šalis numato teisę, kuria užtikrinama, kad naudotojas atlikėjams ir fonogramų gamintojams sumokėtų atlygį, jei komerciniais tikslais išleista fonograma arba tokia atgaminta fonograma naudojama transliavimui belaidžio ryšio priemonėmis ar bet kokiam viešam skelbimui¹.
2. Kiekviena Šalis nustato, kad 1 dalyje nurodyto atlygio atlikėjas, fonogramos gamintojas arba abu turi reikalauti iš naudotojo. Kiekviena Šalis gali taikyti teisės aktus, kuriais atlikėjams ir fonogramų gamintojams nesusitarus nustatomos sąlygos, pagal kurias toks atlygis padalijamas atlikėjams ir fonogramų gamintojams.

¹ Kiekviena Šalis vietoj teisės į atlygį arba papildomai prie šios teisės atlikėjams ir fonogramų gamintojams gali suteikti platesnes teises, susijusias su komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimu ir viešu skelbimu.

21.15 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo trukmė

1. Literatūros ar meno kūrinio, kaip tai suprantama Berno konvencijos 2 straipsnyje, autoriaus teisės galioja visą autoriaus gyvenimą ir ne mažiau kaip 50 (penkiasdešimt) metų po jo mirties arba, jei taip nustatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, 70 (septyniasdešimt) metų po autoriaus mirties. Fotografijos ir kinematografijos kūrinių apsaugos taikymo trukmę kiekviena Šalis nustato pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus.
2. Bendraautorių kūrinio atveju 1 dalyje nurodyta apsaugos taikymo trukmė skaičiuojama nuo paskutinio bendraautoriaus mirties dienos.
3. Anonimiškai ar naudojant slapyvardį paskelbtų kūrinių apsaugos taikymo trukmė yra ne mažiau kaip 50 (penkiasdešimt) metų nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo arba, jei taip nustatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, 70 (septyniasdešimt) metų nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo. Nepaisant pirmo sakinio, jei autoriaus pasirinktas slapyvardis nekelia abejonių dėl autoriaus tapatybės arba autorius ją atskleidžia per pirmame sakinyje nurodytą laikotarpį, taikoma 1 dalyje nustatyta apsaugos taikymo trukmė.
4. Atlikėjų teisės į atlikimą, įrašytą ne fonogramoje, nustoja galioti praėjus ne mažiau kaip 50 (penkiasdešimt) metų nuo atlikimo dienos.

5. Atlikėjų ir fonogramų gamintojų teisės galioja bent 50 (penkiasdešimt) metų nuo įrašo teisėto išleidimo ar teisėto viešo paskelbimo arba, jei taip nustatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, 70 (septyniasdešimt) metų nuo įrašo teisėto išleidimo ar teisėto viešo paskelbimo¹. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų, gali priimti veiksmingas priemones, siekdama užtikrinti, kad pelnas, gautas per 50 (penkiasdešimties) metų laikotarpį viršijančių 20 (dvidešimties) metų apsaugos laikotarpį, būtų sąžiningai padalijamas atlikėjams ir gamintojams.
6. Transliuojančiųjų organizacijų teisių apsaugos taikymo trukmė yra bent 20 (dvidešimt) metų nuo pirmosios transliacijos arba, jei taip nustatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, 50 (penkiasdešimt) metų nuo pirmosios transliacijos.
7. Šiame straipsnyje nustatyta apsaugos taikymo trukmė pradedama skaičiuoti nuo kitų metų po įvykio, dėl kurio apsaugos trukmė pradedama skaičiuoti, sausio 1 (pirmos) dienos.
8. Kiekviena Šalis gali nustatyti ilgesnę apsaugos taikymo trukmę, nei numatyta šiame straipsnyje.

¹ Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad atlikimo įrašas arba fonograma turi būti išleisti ar teisėtai viešai paskelbti per nustatytą laikotarpį nuo atlikimo datos (atlikėjų atveju) arba nuo įrašo datos (fonogramų gamintojų atveju).

21.16 STRAIPSNIS

Perpardavimo teisė

1. Grafikos ar plastinio meno kūrinio autoriui kiekviena Šalis gali numatyti perpardavimo teisę, apibrėžiamą kaip neatšaukiama teisė, kurios negalima atsisakyti, net iš anksto, gauti kainos, gautos už kiekvieną to kūrinio perpardavimą po to, kai pats autorius pirmą kartą perleidžia kūrinį, procentinę dalį.
2. 1 dalyje nurodyta teisė taikoma visiems perpardavimo veiksams, kuriuose, kaip pardavėjai, pirkėjai ar tarpininkai, dalyvauja meno rinkos specialistai, pavyzdžiui, dailės salonai, meno galerijos ir apskritai bet kokie prekiautojai meno kūriniais.
3. Kiekviena Šalis gali numatyti, kad 1 dalyje nurodyta teisė būtų netaikoma perpardavimo veiksams, jei pardavėjas kūrinį tiesiogiai įsigijo iš autoriaus mažiau nei prieš 3 (trejus) metus iki perpardavimo ir jei perpardavimo kaina neviršija minimalios sumos.
4. Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad autoriai, kurie yra kitos Šalies piliečiai, ir jų teisių perėmėjai naudotųsi perpardavimo teise pagal šį straipsnį ir atitinkamos Šalies įstatymus bei kitus teisės aktus, jeigu pagal šalies, kurios pilietis yra autorius ar jo teisių perėmėjas, įstatymus ir kitus teisės aktus leidžiama toje šalyje suteikti atitinkamos Šalies autorių ir jų teisių perėmėjų perpardavimo teisių apsaugą.

21.17 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kolektyvinio teisių administravimo srityje

1. Šalys skatina kolektyvinio teisių administravimo organizacijas bendradarbiauti, užtikrinti veiklos skaidrumą ir taikyti nediskriminavimo principą, visų pirma dėl jų surenkamų pajamų, iš tokių pajamų atskaitomų sumų, surinktų autorinių atlyginimų naudojimo, skirstymo politikos ir jų repertuaro, be kita ko, skaitmeninėje aplinkoje.
2. Jei Šalies teritorijoje įsisteigusi kolektyvinio teisių administravimo organizacija pagal atstovavimo susitarimą atstovauja kitos Šalies teritorijoje įsisteigusiai kolektyvinio teisių administravimo organizacijai, pirmoji Šalis siekia užtikrinti, kad atstovaujančioji kolektyvinio teisių administravimo organizacija:
 - a) nediskriminuotų atstovaujamosios organizacijos narių, turinčių teisę dalyvauti kolektyvinio teisių administravimo organizacijų veikloje, ir
 - b) tiksliai, reguliariai, stropiai ir visiškai skaidriai mokėtų atstovaujamajai organizacijai mokėtinas sumas ir teiktų atstovaujamajai organizacijai informaciją apie jos vardu surinktų pajamų sumas ir atskaitytas sumas.

21.18 STRAIPSNIS

Išimtys ir apribojimai

1. Kiekviena Šalis šiame poskirsnyje nustatytų teisių išimtis ir apribojimus taiko tik tam tikrais specialiais atvejais, kuriais neprieštarujama įprastiniam kūrinio ar kito objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžiami teisėti teisių subjektų interesai.

2. Kiekviena Šalis netaiko atgaminimo teisės laikiniems atgaminimo veiksams, kurie yra trumpalaikiai arba atsitiktiniai ir kartu – neatsiejama ir esminė technologinio proceso dalis, kurių vienintelis tikslas yra sudaryti sąlygas:

- a) tarpininkui perduoti tinkle tretiesiems asmenims arba
- b) teisėtai naudoti kūrinį ar kitą objektą, ir kurie atskirai nėra svarbūs ekonominiu atžvilgiu.

21.19 STRAIPSNIS

Techninių priemonių apsauga

1. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą ir veiksmingas teisių gynimo priemones, neleidžiančias vengti veiksmingų techninių priemonių, kurias teisių subjektai naudoja įgyvendindami savo teises pagal šį poskirsnį ir kuriomis ribojami veiksmai, kurių neleidžia imtis atitinkami teisių subjektai arba kurie draudžiami pagal teisę.

2. Kiekviena Šalis gali, jei tai leidžiama pagal jos teisę, užtikrinti, kad teisių subjektai išimtimi ar apribojimu besinaudojantiems subjektams sudarytų sąlygas tiek, kiek būtina, pasinaudoti ta išimtimi ar apribojimu.

21.20 STRAIPSNIS

Pareigos, susijusios su informacija apie teisių valdymą

1. Šio straipsnio tikslais sąvoka „informacija apie teisių valdymą“ reiškia bet kokią teisių subjektų pateiktą informaciją, pagal kurią identifikuojamas kūrinys ar kitas šiame poskirsnyje nurodytas objektas, autorius arba bet kuris kitas teisių subjektas, arba informaciją apie kūrinio ar kito objekto naudojimo sąlygas ir bet kokius skaičius arba kodus, kuriais nurodoma tokia informacija.
2. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą nuo bet kokio asmens, kuris sąmoningai, be leidimo, atlieka kurį nors iš toliau nurodytų veiksmų, jei tas asmuo žino arba turi pagrindo žinoti, kad tai darydamas jis skatina, leidžia, lengvina arba slepia autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą:
 - a) panaikina arba pakeičia kokią nors elektroninę informaciją apie teisių valdymą ir
 - b) platina, platinimo tikslais importuoja, transliuoja, viešai skelbia arba padaro viešai prieinamus pagal šį poskirsnį saugomus kūrinius ar kitus objektus, kuriuose be leidimo panaikinta arba pakeista elektroninė informacija apie teisių valdymą.
3. 1 dalis taikoma, kai bet kuris toje dalyje nurodytos informacijos elementas yra susijęs arba atrodo, kad yra susijęs, su kūrinio ar kito šiame poskirsnyje nurodyto objekto kopija arba jų viešu skelbimu.
4. Šalys užtikrina, kad šiame straipsnyje nustatytos pareigos nedarytų neigiamo poveikio naudojimui, kai teisės nepažeidžiamos.

2 POSKIRSNIS

PREKIŲ ŽENKLAI

21.21 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis:

- a) laikosi 1957 m. birželio 15 d. Nicoje priimtos Nicos sutarties dėl tarptautinės prekių ir paslaugų ženklų registravimo klasifikacijos (toliau – Nicos klasifikacija)¹ ir
- b) deda visas pastangas prisijungti prie 1989 m. birželio 27 d. Madride priimto Protokolo, susijusio su Madrido susitarimu dėl tarptautinės ženklų registracijos, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2007 m. lapkričio 12 d.

¹ Ši pareiga taikoma tik prekių ženkams, įregistruotiems po Nicos klasifikacijos kriterijų patvirtinimo arba prisijungimo prie šio akto dienos.

21.22 STRAIPSNIS

Registravimo procedūra

1. Kiekviena Šalis nustato prekių ženklų registravimo sistemą, pagal kurią apie atitinkamos prekių ženklų administracijos priimtą galutinį neigiamą sprendimą, įskaitant dalinį atsisakymą registruoti, būtų pranešama raštu, tas sprendimas būtų tinkamai pagrindžiamas ir galėtų būti apskundžiamas.
2. Kiekviena Šalis numato galimybę išreikšti prieštaravimą dėl paraiškų įregistruoti prekių ženklą arba, jei tinkama, prekių ženklų registravimo. Ši prieštaravimo procedūra grindžiama rungimosi principu.
3. Kiekvienoje Šalyje turi veikti viešai prieinama elektroninė prekių ženklų paraiškų ir registravimo duomenų bazė.

21.23 STRAIPSNIS

Prekių ženklo suteikiamos teisės

Registruotasis prekių ženklas suteikia savininkui išimtinės teises į jį. Savininkas turi teisę neleisti visiems tretiesiems asmenims be savininko sutikimo prekybos veikloje naudoti:

- a) bet kokią žymenį, tapatų prekių ženklui, kuriuo žymimos prekės ar paslaugos yra tapačios toms prekėms ar paslaugoms, kurioms prekių ženklas yra įregistruotas, ir

- b) bet koki žymenį, tapatų prekių ženklui ar į jį panašų ir naudojamą prekėms ar paslaugoms, kurios yra tapačios prekėms ar paslaugoms, kurioms prekių ženklas yra įregistruotas, arba į jas panašios, žymėti, jei yra galimybė suklaidinti visuomenę, įskaitant galimybę žymenį susieti su prekių ženklu.

21.24 STRAIPSNIS

Plačiai žinomi prekių ženklai

1. Paryžiaus konvencijos 6bis straipsnis *mutatis mutandis* taikomas paslaugoms. Kiekviena Šalis, nustatydamą, ar prekės ženklas yra plačiai žinomas, atsižvelgia į tai, kiek žinių apie tą prekės ženklą yra atitinkame visuomenės sektoriuje, įskaitant žinias atitinkamoje Šalyje, kurios buvo gautos reklamuojant tą prekės ženklą.
2. Paryžiaus konvencijos 6bis straipsnis *mutatis mutandis* taikomas prekėms ar paslaugoms, kurios nėra panašios į tas, kurioms yra įregistruotas prekės ženklas, jei to prekės ženklo naudojimas toms prekėms ar paslaugoms žymėti rodytų ryšį tarp tų prekių ar paslaugų ir registruotojo prekės ženklo savininko ir jei taip tą ženklą naudojant gali būti pažeisti registruotojo prekės ženklo savininko interesai.

3. Siekdamas užtikrinti plačiai žinomų prekių ženklų apsaugą, kaip nurodyta Paryžiaus konvencijos 6bis straipsnyje ir TRIPS sutarties 16 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kiekviena Šalis tinkamai atsižvelgia į principus, nustatytus Bendroje rekomendacijoje dėl plačiai žinomų prekių ženklų apsaugos nuostatų priėmimo, priimtoje Paryžiaus sąjungos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos asamblėjos ir PINO Generalinės asamblėjos 1999 m. rugsėjo 20–29 d. vykusiame trisdešimt ketvirto rato PINO valstybių narių asamblėjų susitikime.

21.25 STRAIPSNIS

Nesąžiningos paraiškos

Kiekviena Šalis nustato, kad prekių ženklas gali būti pripažintas negaliojančiu, jei paraišką įregistruoti tą prekių ženklą pareiškėjas padavė nesąžiningai. Kiekviena Šalis taip pat gali nustatyti, kad toks prekių ženklas nebūtų registruojamas.

21.26 STRAIPSNIS

Prekių ženklų suteikiamų teisių išimtys

1. Kiekviena Šalis numato tam tikras prekių ženklų suteikiamų teisių išimtis, kaip antai tinkamą aprašymą, įskaitant geografinių nuorodų atvejų, naudojimą, ir gali numatyti kitas tam tikras išimtis, jei jomis atsižvelgiama į teisėtus prekių ženklo savininko ir trečiųjų asmenų interesus.

2. Prekių ženklas nesuteikia jo savininkui teisės uždrausti trečiajam asmeniui, jam laikantis sąžiningos pramoninės ar komercinės veiklos praktikos, naudoti:

- a) savo paties vardą, pavardę ar adresą, jei tas trečiasis asmuo yra fizinis asmuo;
- b) nuorodas, susijusias su prekių ar paslaugų rūšimi, kokybe, kiekiu, numatyta paskirtimi, verte, geografine kilme, prekių pagaminimo ar paslaugų suteikimo laiku arba kitomis prekių ar paslaugų savybėmis, arba
- c) prekių ženklą, kai būtina nurodyti produkto ar paslaugos numatytą paskirtį, visų pirma kaip priedų ar atsarginių dalių.

3 POSKIRSNIS

DIZAINAS

21.27 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis deda visas pastangas prisijungti prie 1999 m. liepos 2 d. Ženevoje priimto Hagos susitarimo dėl pramoninio dizaino tarptautinės registracijos Ženevos akto (1999 m.).

21.28 STRAIPSNIS

Registruotojo dizaino apsauga

1. Kiekviena Šalis numato apsaugą nepriklausomai sukurtam, naujam ir originaliam dizainui^{1 2}. Dizainas saugomas jį įregistravus ir jo savininkams suteikiamos išimtinės teisės pagal šį poskirsnį.
2. Registruotojo dizaino savininkas turi teisę neleisti tretiesiems asmenims be jo sutikimo atlikti šių veiksmų: gaminti, siūlyti parduoti, parduoti, teikti rinkai, importuoti, eksportuoti tokį produktą ir kaupti jo atsargas arba naudoti elementus, turinčius ar išreiškiančius saugomą dizainą, jei tokių veiksmų imamasi komerciniais tikslais.

21.29 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo trukmė

Apsauga taikoma bent 15 (penkiolika) metų, įskaitant pratęsimus, nuo paraiškos pateikimo datos.

¹ Šio straipsnio tikslais Šalis gali laikyti, kad originalus dizainas yra dizainas, turintis individualių savybių.

² Argentina numato apsaugą nepriklausomai sukurtam dizainui, kuris yra naujas ar originalus.

21.30 STRAIPSNIS

Neregistruotojo dizaino apsauga

Kiekviena Šalis gali nustatyti teises priemones, kuriomis būtų užkirstas kelias neregistruotojo dizaino naudojimui.

21.31 STRAIPSNIS

Išimtys ir apsaugos netaikymas

1. Kiekviena Šalis gali nustatyti tam tikras dizaino apsaugos išimtis, jei jos nepagrįstai neprieštarauja įprastiniam saugomo dizaino naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų saugomo dizaino savininko interesų, atsižvelgiant į teisėtus trečiųjų asmenų interesus.
2. Dizaino apsauga netaikoma dizainui, kurį iš esmės lemia techniniai ar funkciniai aspektai.

21.32 STRAIPSNIS

Ryšys su autorių teisėmis

Kiekviena Šalis užtikrina, kad, jei tai numatyta jos įstatymuose ir kituose teisės aktuose, dizainas taip pat saugomas pagal jos autorių teisių teisę nuo tos dienos, kai dizainas buvo sukurtas ar išreikštas koku nors pavidalu. Kiekviena Šalis nustato tokios apsaugos aprėptį ir sąlygas, įskaitant būtiną originalumo lygį.

4 POSKIRSNIS

GEOGRAFINĖS NUORODOS

21.33 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų apsauga

1. Šis poskirsnis taikomas geografinių nuorodų, kurių kilmės vieta – Šalių teritorija, pripažinimui ir apsaugai.
2. Šalys imasi reikiamų priemonių 1 dalyje nurodytų geografinių nuorodų apsaugai įgyvendinti savo teritorijose, nustatydamos tinkamą tokio įgyvendinimo metodą savo teisės sistemoje ir praktikoje.
3. Šalies geografinėms nuorodoms šis straipsnis taikomas tik tuo atveju, jei kilmės Šalies teritorijoje jos saugomos kaip geografinės nuorodos pagal tos Šalies geografinių nuorodų registravimo ir apsaugos sistemą.
4. Kiekviena Šalis, išnagrinėjusi 21-A priede nurodytus kitos Šalies teisės aktus ir 21-B priede išvardytas geografines nuorodas ir užbaigusi prieštaravimo procedūrą arba viešas konsultacijas dėl 21-B priede išvardytų geografinių nuorodų, įsipareigoja nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos saugoti tas geografines nuorodas laikydamosi šiame poskirsnyje nustatyto apsaugos lygio, įskaitant konkretų apsaugos lygį, visų pirma nustatytą 21.35 straipsnio 8 dalyje ir 21-B-1 priedėlyje.

5. Kiekviena Šalis pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus gali saugoti kitų produktų nei žemės ūkio maisto produktai, vynai, spiritiniai gėrimai ar aromatizuoti vynai geografines nuorodas. Šalys patvirtina, kad 21-D priede išvardytos geografinės nuorodos kilmės šalyje yra saugomos kaip geografinės nuorodos.

21.34 STRAIPSNIS

Naujų geografinių nuorodų įtraukimas

Šalies prašymu ir užbaigus 21.33 straipsnio 4 dalyje aprašytas procedūras, 21.59 straipsnyje nurodytas Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetis gali rekomenduoti Jungtinei tarybai prekybos klausimams pagal 9.7 straipsnio 1 dalies f punktą priimti sprendimą į 21-B priedą įtraukti naujas geografines nuorodas, be kita ko, siekiant į 21-B priedą perkelti 21-C priede išvardytas geografines nuorodas.

21.35 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų apsaugos taikymo sritis

1. Kiekviena Šalis pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus nustato teisinius būdus, kuriais suinteresuotosios šalys galėtų užkirsti kelią:
 - a) kitos Šalies geografinių nuorodų, išvardytų 21-B priedo 1 ir 2 dalyse, naudojimui bet kuriam produktui, kuris priskiriamas 21-B priedo 3 skirsnyje nurodytai atitinkamai produktų klasei ir kuris:
 - i) nėra kilęs iš 21-B priede nurodytos tos geografinės nuorodos kilmės šalies arba
 - ii) yra kilęs iš tos 21-B priede nurodytos geografinės nuorodos kilmės šalies, bet nebuvo pagamintas pagal kitos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie būtų taikomi, jei tas produktas būtų skirtas vartoti kitoje Šalyje;
 - b) prekės žymėjimo ar pateikimo priemonės, pagal kurią galima nustatyti ar suprasti, kad ta prekė yra kilusi iš kitos geografinės vietovės nei tikroji jos kilmės vieta, ir dėl to visuomenė gali būti klaidinama dėl prekės geografinės kilmės, naudojimui;
 - c) nuorodos naudojimui bet koku kitu būdu, kuris yra nesąžiningos konkurencijos veiksmas, kaip tai suprantama Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnyje;

- d) tiesioginiam ar netiesioginiam saugomo pavadinimo naudojimui komerciniais tikslais panašioms produktams, kurie neatitinka produkto su saugomu pavadinimu specifikacijos, pavadinti arba jeigu taip naudojamosi geografinės nuorodos reputacija;
- e) geografinės nuorodos, kuria žymimo produkto kilmės vieta nėra ta geografinė nuoroda nurodyta vietovė, net jei nurodyta tikroji prekių kilmė arba jei geografinė nuoroda yra išversta arba prie jos rašomi tokie žodžiai kaip „rūšis“, „tipas“, „stilius“, „imitacija“ ar kiti panašūs žodžiai, naudojimui ir
- f) geografinės nuorodos saugomo pavadinimo netinkamam naudojimui, imitavimui ar apgaulingam naudojimui, arba geografinės nuorodos saugomo pavadinimo melagingam ar klaidinančiam nurodymui, arba bet kokiais veiksmais, dėl kurios vartotojas gali susidaryti klaidingą įspūdį apie tikrąją produkto kilmę, kilmės vietą ir pobūdį.

2. Dėl prekių ženklų ir geografinių nuorodų ryšio:

- a) jei geografinė nuoroda saugoma pagal šį poskirsnį, kiekviena Šalis atsisako tapačiam ar panašiam produktui įregistruoti prekių ženklą, kurio naudojimas prieštarautų šiam poskirsnii, jei paraiška įregistruoti prekių ženklą pateikta po paraiškos dėl geografinės nuorodos apsaugos atitinkamoje teritorijoje pateikimo dienos; pažeidžiant šią dalį įregistruoti prekių ženklai pripažįstami negaliojančiais pagal Šalių teisę;
- b) 21-B priede nurodytų geografinių nuorodų šio Susitarimo įsigaliojimo dieną atveju a punkte nurodytos paraiškos dėl apsaugos pateikimo data yra prieštaravimo procedūros arba viešų konsultacijų paskelbimo atitinkamose teritorijose data;

- c) 21.34 straipsnyje nurodytų geografinių nuorodų atžvilgiu paraiškos dėl apsaugos pateikimo data yra prašymo taikyti geografinės nuorodos apsaugą perdavimo kitai Šaliai data;
- d) nedarydama poveikio e punktui kiekviena Šalis saugo 21-B priede nurodytas geografines nuorodas taip pat ir tuo atveju, jei yra ankstesnis prekių ženklas; ankstesnis prekių ženklas – prekių ženklas, dėl kurio pateikta paraiška, kuris yra įregistruotas arba kuris dėl naudojimo gera valia yra įgijęs skiriamąjį požymį (jei tokia galimybė numatyta atitinkamos Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose) vienos Šalies teritorijoje iki dienos, kurią kita Šalis pateikia paraišką dėl geografinės nuorodos apsaugos pagal šį Susitarimą, kaip nurodyta 1 dalyje; nepaisant geografinės nuorodos apsaugos toks ankstesnis prekių ženklas gali būti toliau naudojamas, atnaujinamas ir jam gali būti taikomi pakeitimai, dėl kurių gali reikėti pateikti naujas paraiškas dėl prekių ženklų, jei pagal prekių ženklų teisę, pagal kurią tas prekių ženklas yra įregistruotas arba įsitvirtinęs, nėra pagrindo pripažinti prekių ženklą negaliojančiu ar jį panaikinti; nei ankstesnis prekių ženklas, nei geografinė nuoroda negali būti naudojami taip, kad vartotojas būtų klaidinamas dėl atitinkamos intelektinės nuosavybės teisės pobūdžio, ir
- e) Šalis nėra įpareigota saugoti geografinės nuorodos atsižvelgdama į garsų, gero vardo ar gerai žinomą prekių ženklą, jei taikant tokią apsaugą vartotojai būtų klaidinami dėl tikrojo produkto tapatumo.
3. Nė viena šio poskirsnio nuostata Šaliai neužkertamas kelias bet kurio produkto atžvilgiu vartoti tos Šalies teritorijoje esančių augalų veislės ar gyvūnų veislės pavadinimo¹.

¹ Šalys 21-B-1 priedėlyje apibrėžia augalų veisles ir gyvūnų veisles, kurių pavadinimų vartoti nedraudžiama.

4. Nė viena šio poskirsnio nuostata Šaliai neužkertamas kelias vartoti atskirą sudėtinio termino, kuris tos Šalies teritorijoje saugomas kaip geografinė nuoroda, komponentą, jeigu toks atskiras komponentas yra įprastas terminas, bendrinėje kalboje vartojamas kaip susijusios prekės bendrinis pavadinimas¹.
5. Nė viena šio poskirsnio nuostata nereikalaujama, kad Šalis saugotų geografinę nuorodą, tapačią įprastam terminui, kuris bendrinėje kalboje vartojamas kaip susijusios prekės bendrinis pavadinimas tos Šalies teritorijoje.
6. Jei geografinės nuorodos vertimas yra tapatus įprastam terminui, bendrinėje kalboje vartojamam kaip produkto bendrinis pavadinimas Šalies teritorijoje, arba toks terminas yra jos dalis, arba jei geografinė nuoroda nėra tapati tokiam terminui, bet jis yra jos dalis, šio poskirsnio nuostatomis nedaromas poveikis jokio asmens teisei vartoti tą terminą tokiam produktui apibūdinti.
7. Dėl homonimiškų geografinių nuorodų:
 - a) jei Šalių tos pačios produktų kategorijos² produktų esamos ar būsimos geografinės nuorodos yra homonimiškos, abi šios nuorodos taikomos kartu ir kiekviena Šalis nustato praktines sąlygas, kuriomis atitinkamos homonimiškos nuorodos atskiriamos viena nuo kitos, atsižvelgdama į poreikį atitinkamiems gamintojams užtikrinti lygias teises ir į tai, kad nebūtų klaidinami vartotojai, ir

¹ Šalys 21-B-1 priedėlyje apibrėžia terminus, kuriems apsaugos neprašoma arba ji nesuteikiama.

² Pagal Nicos klasifikaciją ir jos dalinius pakeitimus.

- b) jei Šalis per derybas su trečiąja šalimi siūlo taikyti apsaugą tos trečiosios šalies geografini nuorodai ir pavadinimas yra kitos Šalies geografinės nuorodos homonimas, prieš tokiam pavadinimui suteikiant apsaugą apie tai pranešama pastarajai Šaliai ir jai suteikiama galimybė pateikti pastabų.
8. Nedarant poveikio 21.35 straipsnio 1–7 dalims, konkretus apsaugos lygis apibrėžiamas šiais 21-B priede išvardytų geografinių nuorodų atvejais¹:
- a) „Genièvre“, „Jenever“ arba „Genever“: geografinės nuorodos „Genièvre“, „Jenever“ arba „Genever“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Ginebra“ naudotojams Argentinos teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Genièvre“, „Jenever“ arba „Genever“ apsaugai Argentinoje, ir ankstesniems termino „Genebra“ naudotojams Brazilijos teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Genièvre“, „Jenever“ arba „Genever“ apsaugai Brazilijoje, toliau naudoti šiuos terminus, jeigu tais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodą į tikrąją Europos geografinės nuorodos kilmę, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad kiekvienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės suteikiamas konkretus apsaugos lygis, kaip apibrėžta 21.35 straipsnio 8 dalyje, taikomas tik tiems ankstesniems naudotojams, kurie yra įtraukti į tos konkrečios Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės ankstesnių naudotojų sąrašą.

- b) „Queso Manchego“: geografinės nuorodos „Queso Manchego“ apsauga sūriams, pagamintiems Ispanijoje pagal taikomas technines specifikacijas ir naudojant avių pieną, neužkerta kelio ankstesniems termino „Queso Manchego“ naudotojams Urugvajaus teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Queso Manchego“ apsaugai, jei jis susijęs su sūriais, pagamintais iš karvės pieno, toliau naudoti šį terminą, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafinės nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;
- c) „Grappa“: geografinės nuorodos „Grappa“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Grappamiel“ arba „Grapamiel“ naudotojams Urugvajaus teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Grappa“ apsaugai, toliau naudoti šiuos terminus, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafinės nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;

- d) „Steinhäger“: geografinės nuorodos „Steinhäger“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Steinhäger“ naudotojams Brazilijos teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Steinhäger“ apsaugai, toliau naudoti šį terminą, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;
- e) „Parmigiano Reggiano“:
- i) geografinės nuorodos „Parmigiano Reggiano“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Parmesão“ naudotojams Brazilijos teritorijoje ir ankstesniems termino „Parmesano“ naudotojams Argentinos, Paragvajaus ir Urugvajaus teritorijose, kurie šiuos terminus sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Parmigiano Reggiano“ apsaugai, toliau naudoti šiuos terminus, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;

- ii) geografinės nuorodos „Parmigiano Reggiano“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Reggiano“ naudotojams Argentinos teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Parmigiano Reggiano“ apsaugai, ir Paragvajaus ir Urugvajaus teritorijose, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Parmigiano Reggiano“ apsaugai, toliau naudoti šį terminą, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;

- f) „Fontina“: geografinės nuorodos „Fontina“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Fontina“ naudotojams Argentinos, Brazilijos, Paragvajaus ir Urugvajaus teritorijose, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Fontina“ apsaugai, toliau naudoti šį terminą, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;

g) „Gruyère“ (Prancūzija):

- i) geografinės nuorodos „Gruyère“ (Prancūzija) apsauga neužkerta kelio ankstesniems terminų „Gruyère“ ir „Gruyere“ naudotojams Argentinos, Brazilijos, Paragvajaus ir Urugvajaus teritorijose, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Gruyère“ (Prancūzija) apsaugai, toliau naudoti šiuos terminus, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;
- ii) geografinės nuorodos „Gruyère“ (Prancūzija) apsauga neužkerta kelio ankstesniems terminų „Gruyerito“ ir „Gruyer“ naudotojams Urugvajaus teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Gruyère“ (Prancūzija) apsaugai, toliau naudoti šiuos terminus, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu;

- h) „Grana Padano“: geografinės nuorodos „Grana Padano“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Grana“ naudotojams Brazilijos teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo bent 5 (penkerius) metus iki skelbimo prieštarauti geografinės nuorodos „Grana Padano“ apsaugai, toliau naudoti šį terminą, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į saugomą Europos geografinę nuorodą, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu, ir
- i) „Gorgonzola“: geografinės nuorodos „Gorgonzola“ apsauga neužkerta kelio ankstesniems termino „Gorgonzola“ naudotojams Brazilijos teritorijoje, kurie šį terminą sąžiningai ir nepertraukiamai naudojo iki skelbimo prieštarauti apsaugai, toliau naudoti šį terminą, jeigu šiais produktais nėra prekiaujama grafines nuorodas, pavadinimus, paveikslėlius ar vėliavas naudojant kaip nuorodas į tikrąją geografinės nuorodos kilmę, ir su sąlyga, kad terminas pateikiamas žymiai mažesniu (tačiau įskaitomu) šrifto dydžiu nei prekės ženklas ir nedviprasmiškai nuo jo atskiriamas produkto kilmės atžvilgiu.
9. Ankstesni naudotojai, nurodyti 8 dalies a–i punktuose, yra išvardyti 21-E priede. Ankstesnių naudotojų teisių perėmimas ir to poveikis nustatomi pagal kiekvienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus.
10. 21-B priede išvardytos saugomos geografinės nuorodos netampa bendrinėmis Šalių teritorijose.
11. Nė viena šio skyriaus nuostata nesukuriama pareiga Šalims saugoti geografines nuorodas, kurios nėra arba nebėra saugomos jų kilmės vietoje.

12. Šiuo skyriumi nedaromas poveikis asmenų teisei komerciniais tikslais naudoti savo arba savo verslo pirmtako asmenvardį, išskyrus atvejus, kai naudojant tokį asmenvardį klaidinami vartotojai.

21.36 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų naudojimo teisė

1. Bet kuris veiklos vykdytojas, prekiaujantis atitinkamą specifikaciją atitinkančiais žemės ūkio produktais, maisto produktais, vynais, aromatizuotais vynais ar spiritiniais gėrimais, gali naudoti geografinę nuorodą pagal šią Susitarimo dalį.
2. Kai geografinė nuoroda tampa saugoma pagal šią Susitarimo dalį, tokį saugomą pavadinimą leidžiama naudoti neregistruojant naudotojų ir netaikant papildomų mokesčių.

21.37 STRAIPSNIS

Apsaugos užtikrinimas

Kiekviena Šalis tinkamais administraciniais ir teisminiais veiksmais savo teisės sistemoje ir praktikoje nustato teisinius būdus, kuriais suinteresuotosios šalys galėtų siekti apsaugos, numatytos 21.35 straipsnyje, užtikrinimo.

21.38 STRAIPSNIS

Importas, eksportas ir pateikimas rinkai

Produktai, kurių pavadinimai išvardyti 21-B priede, importuojami, eksportuojami ir jais prekiaujama laikantis Šalies, kurios rinkai jie pateikiami, teritorijoje taikomų įstatymų ir kitų teisės aktų.

21.39 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ir skaidrumas geografinių nuorodų srityje

1. 21.59 straipsnyje nurodytas Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetas stebi, ar šis poskirsnis tinkamai veikia, ir gali svarstyti visus su jo įgyvendinimu ir veikimu susijusius klausimus. Jis atsakingas už:

- a) keitimąsi informacija apie teisėkūros ir politikos pokyčius geografinių nuorodų srityje ir visus kitus bendro intereso klausimus geografinių nuorodų srityje ir
- b) bendradarbiavimą kuriant alternatyvius produktų, kuriais Šalies gamintojai yra prekiaavę naudodami kitos Šalies geografines nuorodas atitinkančius terminus, pavadinimus, ypač tais atvejais, kai taikomas laipsniškas panaikinimas.

2. Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetas gali rekomenduoti Jungtinei tarybai prekybos klausimams pagal 9.7 straipsnio 1 dalies f punktą iš dalies keisti:

- a) 21-A priedą, kiek tai susiję su nuorodomis į Šalių taikytiną teisę;

- b) 21-B priedą, kiek tai susiję su geografinėmis nuorodomis ir keitimusi informacija tuo tikslu;
- c) 21-C priedą, kiek tai susiję su geografinėmis nuorodomis, ir
- d) 21-E priedą, kiek tai susiję su ankstesniais naudotojais.

3. Kiekviena Šalis praneša kitai Šaliai, jei 21-B priede nurodytai geografinėi nuorodai Šalies teritorijoje nebetaikoma apsauga. Gavusi tokį pranešimą Jungtinė taryba prekybos klausimams pagal 9.7 straipsnio 1 dalies f punktą iš dalies pakeičia 21-B priedą, kad būtų nutraukta apsauga pagal šią Susitarimo dalį. Tik produkto kilmės Šalis turi teisę prašyti nutraukti pagal šį poskirsnį taikomą 21-B priede nurodytos geografinės nuorodos apsaugą.

4. Jei įsigaliojus šiam Susitarimui MERCOSUR nustato papildomus ankstesnius naudotojus, kurie atitinka 21.35 straipsnio 8 dalies a–i punktuose nustatytus konkrečius reikalavimus, ji apie tai praneša Europos Sąjungai. Gavusi tokį pranešimą ir jeigu Šalys sutaria, kad siūlomi papildomi ankstesni naudotojai atitinka pirmiau minėtus reikalavimus, Jungtinė taryba prekybos klausimams pagal 9.7 straipsnio 1 dalies f punktą iš dalies pakeičia 21-E priedą ir įtraukia tokius papildomus ankstesnius naudotojus.

5. Šalys tiesiogiai arba Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetyje palaiko tiesioginius ryšius visais su šio poskirsnio įgyvendinimu ir veikimu susijusiais klausimais. Visų pirma Šalis gali prašyti, kad kita Šalis pateiktų informaciją, susijusią su produktų specifikacijomis ir jų daliniais pakeitimais, taip pat su kontrolės kontaktiniais punktais.

6. Šiame poskirsnyje nurodyta produkto specifikacija yra Šalies, iš kurios teritorijos produktas kilęs, institucijų patvirtinta produkto specifikacija (įskaitant visus tų institucijų patvirtintus jos dalinius pakeitimus).

7. Šalys gali viešai paskelbti produktų specifikacijas ar jų santrauką, atitinkančias kitos Šalies geografines nuorodas, kurios yra saugomos pagal šį poskirsnį, portugalų, ispanų arba anglų kalba.

5 POSKIRSNIS

PATENTAI

21.40 STRAIPSNIS

Tarptautinės sutartys

Kiekviena Šalis deda visas pastangas prisijungti prie 1970 m. birželio 19 d. Vašingtone priimtos Patentinės kooperacijos sutarties¹.

¹ Europos Sąjungos atveju ši nuostata gali būti įgyvendinta, jei prie sutarties prisijungia valstybės narės.

6 POSKIRSNIS

AUGALŲ VEISLĖS

21.41 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

Kiekviena Šalis užtikrina augalų veislių teisinę apsaugą pagal 1961 m. gruodžio 2 d. Paryžiuje priimtą Tarptautinę konvenciją dėl naujų augalų veislių apsaugos su patikslinimais, padarytais 1972 m. lapkričio 10 d. Ženevoje ir 1978 m. spalio 23 d. (1978 m. UPOV aktas) ar 1991 m. kovo 19 d. (1991 m. UPOV aktas), ir bendradarbiauja skatindamos augalų veislių apsaugą.

7 POSKIRSNIS

NEATSKLEISTOS INFORMACIJOS APSAUGA

21.42 STRAIPSNIS

Komercinių paslapčių apsaugos taikymo sritis

1. Vykdydama pareigą pagal 21.1 straipsnio 1 dalį laikytis TRIPS sutarties, ypač TRIPS sutarties 39 straipsnio 1 ir 2 dalių, kiekviena Šalis numato tinkamą civilinį procesą ir teisių gynimo priemones, kad komercinės paslapties turėtojas galėtų užkirsti kelią komercinės paslapties gavimui, naudojimui ar atskleidimui, jei šie veiksmai neatitinka sąžiningos komercinės praktikos, ir turėtų teisę į žalos atlyginimą.
2. Šio poskirsnio tikslais:
 - a) komercinė paslaptis – informacija:
 - i) kuri yra slapta, nes jos kaip visumos arba tikslios jos sudėties ir sudedamųjų dalių konfigūracijos apskritai nežino arba negali lengvai gauti asmenys toje aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija;
 - ii) kuri turi komercinės vertės, nes yra slapta, ir
 - iii) kurią teisėtai valdantis asmuo imasi pagrįstų veiksmų, atsižvelgdamas į aplinkybes, kad ją išlaikytų slapta, ir

b) komercinės paslapties turėtojas – fizinis ar juridinis asmuo, teisėtai valdantis komercinę paslaptį.

3. Šio poskirsnio tikslais Šalis laiko, kad sąžiningos komercinės praktikos neatitinka bent šie veiksmai:

- a) komercinės paslapties gavimas be komercinės paslapties turėtojo sutikimo neteisėtai gavus prieigą prie bet kokių dokumentų, objektų, reikmenų, medžiagų ar elektroninių bylų, kuriuos teisėtai valdo komercinės paslapties turėtojas ir kuriuose yra komercinė paslaptis ar iš kurių galima išgauti komercinę paslaptį, juos pasisavinus ar padarius jų kopiją;
- b) komercinės paslapties naudojimas ar atskleidimas be komercinės paslapties turėtojo sutikimo, kai asmuo:
 - i) neteisėtai gavo komercinę paslaptį;
 - ii) pažeidė konfidencialumo susitarimą arba bet kurią kitą pareigą neatskleisti komercinės paslapties arba
 - iii) pažeidė sutartinę ar bet kokią kitą pareigą riboti komercinės paslapties naudojimą ir
- c) komercinės paslapties gavimas, naudojimas arba atskleidimas, jei asmuo, gaudamas, naudodamas arba atskleisdamas komercinę paslaptį, žinojo arba turėjo žinoti, atsižvelgiant į aplinkybes, kad komercinė paslaptis tiesiogiai arba netiesiogiai gauta iš kito asmens, kuris komercinę paslaptį naudojo arba atskleidė neteisėtai, kaip tai suprantama b punkte.

4. Šalis neprivalo laikyti, kad sąžiningos komercinės praktikos pagal šį poskirsnį neatitinka kuris nors iš šių veiksmų:

- a) asmuo atitinkamą informaciją atrado ar sukūrė savarankiškai;
- b) asmuo, teisėtai turintis gaminį ir teisiškai neįpareigotas riboti atitinkamos informacijos gavimo, gaminį atgamino apgražos inžinerijos metodais;
- c) informacijos gavimas, naudojimas arba atskleidimas, kiek to reikalauja arba kiek tai leidžia atitinkamos Šalies teisė, arba
- d) darbuotojų patirties ir gebėjimų, sąžiningai įgytų įprastomis darbo aplinkybėmis, naudojimas.

5. Nė viena šio poskirsnio nuostata nėra suprantama kaip ribojanti saviraiškos ir informacijos laisvę, įskaitant kiekvienos Šalies jurisdikcijoje saugomą žiniasklaidos laisvę.

21.43 STRAIPSNIS

Civilinis procesas ir teisių gynimo priemonės, taikomos komercinėms paslaptims

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenims, dalyvaujantiems 21.42 straipsnyje nurodytame civiliniame procese ar turintiems prieigą prie dokumentų, kurie sudaro to proceso dalį, nebūtų leidžiama naudoti ar atskleisti bet kokią komercinę paslaptį arba tariamą komercinę paslaptį, kurią kompetentingos teisminės institucijos, reaguodamos į tinkamai pagrįstą suinteresuotosios šalies prašymą, įvardijo konfidencialia ir kurią tie asmenys sužinojo dalyvaudami tokiam procese arba turėdami tokią prieigą.

2. Kiekviena Šalis nustato, kad vykstant 21.42 straipsnyje nurodytam civiliniam procesui jos teisminės institucijos būtų įgaliotos bent:
- a) nurodyti taikyti laikinąsias priemones, kaip nustatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, kad užkirstų kelią komercinės paslapties gavimui, naudojimui arba atskleidimui sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu;
 - b) nurodyti taikyti draudimus, kad užkirstų kelią komercinės paslapties gavimui, naudojimui arba atskleidimui sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu;
 - c) nurodyti asmeniui, kuris žinojo ar turėjo žinoti, kad gauna, naudoja arba atskleidžia komercinę paslaptį sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu, atlyginti komercinės paslapties turėtojų žalą, kuri atitinka faktinius nuostolius, patirtus dėl neteisėto komercinės paslapties gavimo, naudojimo ar atskleidimo;
 - d) imtis konkrečių priemonių, kad būtų išsaugotas bet kokios komercinės paslapties ar tariamos komercinės paslapties, atskleistos per civilinį procesą, susijusį su tariamu komercinės paslapties gavimu, naudojimu ar atskleidimu nesilaikant sąžiningos komercinės praktikos, konfidencialumas; laikantis Šalies teisės, šios konkrečios priemonės gali apimti galimybę visiškai arba iš dalies apriboti teisę susipažinti su tam tikrais dokumentais, apriboti teisę dalyvauti posėdžiuose ir susipažinti su atitinkamais įrašais arba stenogramomis ir pateikti nekonfidencialią teismo sprendimo versiją, iš kurios pašalinti ar pakeisti komercinę paslaptį sudarantys segmentai, ir
 - e) skirti sankcijas šalims ar kitiems teismo jurisdikcijai priklausantiems asmenims už teismo nutarčių, susijusių su komercinės paslapties arba tariamos komercinės paslapties, atskleistos per tą procesą, apsauga, pažeidimą.

3. Šalis neprivalo numatyti 21.42 straipsnyje nurodyto proceso ir teisių gynimo priemonių, jei sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančių veiksmų imamas remiantis tos Šalies teise tam, kad būtų atskleistas nusizengimas, pažeidimas ar neteisėta veikla arba būtų apsaugotas teisėtas, pagal teisę pripažįstamas interesas.

C SKIRSNIS

INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMAS

1 POSKIRSNIS

GYNIMAS CIVILINĖMIS IR ADMINISTRACINĖMIS PRIEMONĖMIS

21.44 STRAIPSNIS

Bendrosios pareigos

1. Kiekviena Šalis dar kartą patvirtina savo įsipareigojimus pagal TRIPS sutartį, visų pirma jos III dalį, ir užtikrina intelektinės nuosavybės teisių gynimą pagal savo teisę, savo teisės sistemą ir praktiką.
2. Šio skirsnio tikslais terminas „intelektinės nuosavybės teisės“ – intelektinės nuosavybės teisės, kaip apibrėžta 21.3 straipsnio 1 dalyje, išskyrus 21.42 ir 21.43 straipsniuose nurodytas teises, jeigu nenumatyta kitaip.

3. Šiam skirsniai įgyvendinti nustatytos, paliktos galioti arba taikomos procedūros¹ turi būti veiksmingos, sąžiningos ir teisingos, neturi būti nepagrįstai sudėtingos arba reikalaujančios didelių sąnaudų, taip pat dėl jų neturi būti nustatomi nepagrįsti terminai ar nepagrįstai vilkinama ir jos turi atgrasyti nuo tolesnių pažeidimų. Kiekviena Šalis atsižvelgia į tai, kad taikytinos priemonės, teisių gynimo priemonės ir sankcijos turi būti proporcingos pažeidimui, visų susijusių šalių teisėms ir trečiųjų asmenų interesams.
4. 3 dalyje nurodytas su intelektinės nuosavybės teisių gynimu susijusias procedūras Šalys taiko taip, kad būtų vengiama kurti kliūčių teisėtai prekybai ir būtų numatyta apsauga nuo piktnaudžiavimo jomis.
5. 21.44–21.58 straipsniais Šaliai nenustatoma pareiga sukurti teismų sistemą intelektinės nuosavybės teisėms ginti, kuri skirtųsi nuo bendrosios teisės normų vykdymo užtikrinimo sistemos pagal tos Šalies teisę, taip pat šie straipsniai neturi įtakos Šalių gebėjimui apskritai užtikrinti savo teisės normų vykdymą.

21.45 STRAIPSNIS

Asmenys, turintys teisę prašyti taikyti procedūras

Kiekviena Šalis pripažįsta, kad teisė prašyti taikyti šiame skirsnyje ir TRIPS sutarties III dalyje nurodytas intelektinės nuosavybės teisių gynimo procedūras pagal Šalies, kurioje vyksta procedūra, teisę suteikiama bent:

- a) intelektinės nuosavybės teisių subjektams;

¹ Šio skirsnio tikslais terminas „procedūros“ apima priemones ir teisių gynimo priemones.

- b) išimtinių licencijų turėtojams, jei jie turi teisių subjektų leidimą, ir
- c) kolektyvinės intelektinės nuosavybės teisių valdymo įstaigoms, kurios teisiškai ir aiškiai pripažįstamos turinčiomis teisę atstovauti intelektinės nuosavybės teisių subjektams.

21.46 STRAIPSNIS

Įrodymas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kompetentingos teisminės institucijos, gavusios subjekto prašymą, kuriame pateikti pagrįstai gauti įrodymai, pagrindžiantys subjekto teiginius, kad to subjekto intelektinės nuosavybės teisė buvo arba netrukus bus pažeista, būtų įgalios nurodyti imtis neatidėliotinių ir veiksmingų laikinųjų priemonių, kad, laikantis konfidencialios informacijos apsaugos nuostatų, būtų išsaugoti atitinkami įrodymai, susiję su įtariamu pažeidimu¹.
2. 1 dalyje nurodytos laikinosios priemonės gali būti: išsamus aprašymas imant pavyzdžius arba jų neimant, arba prekių, pagamintų, kaip tariama, pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, ir, tinkamais atvejais, su tuo susijusių dokumentų fizinis konfiskavimas.
3. Kiekviena Šalis imasi būtinų priemonių, kad prekių ženklų klastojimo ar autorių teisių komercinio piratavimo atvejais² kompetentingos teisminės institucijos, kai tinkama, subjekto prašymu ir jei reikia nustatyti pažeidimo buvimą ir mastą, atsižvelgdamos į konfidencialios informacijos apsaugą, galėtų nurodyti perduoti susijusius bankų, finansinius ar komercinius dokumentus, kurie yra priešingo subjekto žinioje.

¹ Šio straipsnio tikslais terminas „konfidenciali informacija“ gali apimti asmens duomenis.

² Šalis gali šios dalies nuostatas taikyti ir kitoms intelektinės nuosavybės teisėms.

4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad teisminės institucijos būtų kompetentingos leisti taikyti priemones įrodymams išsaugoti su sąlyga, kad pareiškėjas pateiktų tinkamą užstatą arba lygiavertę garantiją kompensacijai už bet kokią atsakovo patirtą žalą užtikrinti.

5. Jei priemonės įrodymams išsaugoti panaikinamos arba jei jos nustoja galioti dėl pareiškėjo bet kokio veiksmo ar neveikimo, arba jei vėliau paaiškėja, kad intelektinės nuosavybės teisė nebuvo pažeista arba nebuvo grėsmės, kad ji bus pažeista, teisminės institucijos yra įgaliotos nurodyti, kad atsakovo prašymu pareiškėjas suteiktų atsakovui tinkamą kompensaciją už bet kokią šiomis priemonėmis padarytą žalą.

21.47 STRAIPSNIS

Teisė į informaciją

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo atvejais kompetentingos teisminės institucijos, reaguodamos į pagrįstą ir proporcingą ieškovo prašymą, galėtų nurodyti, kad pažeidėjas arba bet kuris kitas asmuo pateiktų atitinkamą informaciją apie prekių ar paslaugų, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, kilmę ir platinimo tinklus.

2. Šio straipsnio tikslais:

a) bet kuris kitas asmuo – asmuo:

- i) pas kurį aptikta komerciniams tikslams skirtų prekių, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės;
- ii) kuris, kaip nustatyta, komerciniais tikslais naudojami paslaugomis, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės;

- iii) kuris, kaip nustatyta, komerciniais tikslais teikė paslaugas, naudotas vykdant veiklą, kuria pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, arba
 - iv) kurį i–iii punktuose nurodytas asmuo nurodė kaip dalyvaujantį gaminant ar platinant prekes arba teikiant paslaugas;
- b) atitinkama informacija gali apimti informaciją apie asmenis, komerciniais tikslais dalyvaujančius vykdant faktinį ar įtariamą pažeidimą, ir prekių ar paslaugų gamybos priemones ir platinimo tinklus.
3. Šis straipsnis taikomas nedarant poveikio kitoms teisės aktų nuostatoms, pagal kurias:
- a) teisių subjektui suteikiama teisė gauti išsamesnę informaciją;
 - b) reglamentuojamas pagal šį straipsnį pateiktos informacijos naudojimas civiliniame procese;
 - c) reglamentuojama atsakomybė už piktnaudžiavimą teise į informaciją;
 - d) numatoma galimybė atsisakyti suteikti informaciją, kuri priverstų 1 dalyje nurodytą asmenį prisipažinti jam pačiam ar jo artimam giminaičiui dalyvavus pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, arba
 - e) reglamentuojama informacijos šaltinių konfidencialumo apsauga arba asmens duomenų tvarkymas.

21.48 STRAIPSNIS

Laikinosios ir atsargumo priemonės

1. Kiekviena Šalis nustato, kad jos teisminės institucijos būtų įgaliotos nurodyti imtis neatidėliotinių ir veiksmingų laikinųjų ir atsargumo priemonių, įskaitant laikinus draudimus subjekto arba, jei tinkama, trečiojo asmens, kuris pavaldus atitinkamos teisminės institucijos jurisdikcijai, atžvilgiu, kad būtų užkirstas kelias intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui, visų pirma užkirstas kelias prekėms, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, patekti į prekybos kanalus.
2. Laikinas draudimas taip pat gali būti priimtas siekiant konfiskuoti prekes, kuriomis, įtariama, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, arba sustabdyti jų tiekimą, kad jos nepatektų į prekybos kanalus ir jais nejudėtų.
3. Jei įtariamasis pažeidimas daromas komerciniais tikslais, kiekviena Šalis užtikrina, kad pareiškėjui įrodžius, jog susiklostė žalai atlyginti nepalankios aplinkybės, teisminės institucijos galėtų nurodyti imtis atsargumo priemonių ir areštuoti įtariamo pažeidėjo kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, įskaitant įtariamo pažeidėjo banko sąskaitų ir kito turto įšaldymą. Tuo tikslu kiekviena Šalis užtikrina, kad kompetentingos institucijos galėtų nurodyti pateikti bankų, finansinius ar komercinius dokumentus arba sudaryti tinkamas sąlygas susipažinti su atitinkama informacija.
4. Teisminės institucijos įgaliotos reikalauti, kad pareiškėjas pateiktų visus pagrįstai jam prieinamus įrodymus, kurių pakaktų įsitikinti, kad pareiškėjas yra teisių subjektas ir kad pareiškėjo teisė yra pažeidžiama arba kad gresia toks pažeidimas, ir nurodyti pareiškėjui pateikti užstatą ar lygiavertę garantiją, kurios pakaktų atsakovui apginti ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui.

21.49 STRAIPSNIS

Teisių gynimo priemonės

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kompetentingos teisminės institucijos pareiškėjo prašymu ir nedarydamos poveikio teisių subjekto, kurio teisės buvo pažeistos, teisėms į žalos atlyginimą be jokios kompensacijos galėtų nurodyti sunaikinti arba bent galutinai pašalinti iš prekybos kanalų prekes, kuriomis, kaip nustatyta, pažeistos intelektinės nuosavybės teisės. Tokios prekės gali būti naudojamos viešojo intereso tikslais. Teisminės institucijos taip pat įgaliotos nurodyti, kad medžiagos ir priemonės, daugiausia naudotos prekėms, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, sukurti, be jokios kompensacijos būtų sunaikintos nenaudojant prekybos kanalų taip, kad būtų kuo labiau sumažinta tolesnių pažeidimų rizika. Nagrinėdamos tokius prašymus kompetentingos teisminės institucijos atsižvelgia į tai, kad teisių gynimo priemonės, kurių nurodyta imtis, turi būti proporcingos pažeidimo sunkumui, ir į trečiųjų asmenų interesus.

2. Kiekvienos Šalies kompetentingos teisminės institucijos yra įgaliotos nurodyti, kad tų priemonių taikymo išlaidas atlygintų pažeidėjas, nebent dėl tam tikrų priežasčių nurodoma kitaip.

21.50 STRAIPSNIS

Draudimai

Kiekviena Šalis užtikrina, kad teismo sprendimu patvirtinus, kad padarytas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimas, kompetentingos teisminės institucijos galėtų priimti draudimą pažeidėjui ar, jei tinkama, atitinkamos teisminės institucijos jurisdikcijai priklausančiam trečiajam asmeniui tęsti pažeidžiančią veiklą.

21.51 STRAIPSNIS

Alternatyvios priemonės

Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad tinkamais atvejais ir asmens, kuriam turi būti taikomos 21.49 arba 21.50 straipsnyje numatytos priemonės, prašymu teisminės institucijos galėtų nurodyti sumokėti nukentėjusiajai šaliai piniginę kompensaciją vietoje 21.49 arba 21.50 straipsnyje numatytų priemonių, jei nustatyta, kad tas asmuo pažeidimą padarė netyčia ir ne dėl aplaidumo, arba jei atitinkamų priemonių taikymas padarytų tam asmeniui neproporcingos žalos arba jei piniginė kompensacija nukentėjusiąją šalį pagrįstai tenkina¹.

¹ Spręsdamas, ką reiškia „pagrįstai tenkina“, teisėjas gali atsižvelgti į viešąjį interesą.

21.52 STRAIPSNIS

Žalos atlyginimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos būtų įgaliotos nukentėjusiosios šalies prašymu nurodyti pažeidėjui, kuris, žinodamas arba turėdamas pakankamą pagrindą žinoti, dalyvavo veikloje, kuria pažeistos intelektinės nuosavybės teisės, atlyginti teisių subjektui žalą taip, kad būtų kompensuota faktinė žala, patirta dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo.

Nustatydamos žalos atlyginimą kompetentingos teisminės institucijos:

- a) atsižvelgia į visus tinkamus aspektus, kaip antai neigiamas ekonomines pasekmes, įskaitant nukentėjusiosios šalies prarastą pelną, bet kokį pažeidėjo gautą nesąžiningą pelną¹ ir, jei taikytina, kitus, ne ekonominius veiksnius, kaip antai dėl pažeidimo teisių subjektui padarytą moralinę žalą, arba
- b) kita, nei a punkte numatyta galimybė – tinkamais atvejais galėtų nustatyti vienkartinę žalos atlyginimo sumą, remdamosi tam tikrais veiksniais, pavyzdžiui, bent autorinio atlyginimo ar kitų mokėjimų, kuriuos būtų tekę sumokėti, jei pažeidėjas būtų prašęs leidimo naudotis atitinkama intelektinės nuosavybės teise, suma.

¹ Terminas „nesąžiningas pelnas“ reiškia pelną, gautą iš pažeidimo, kaip nustatyta Šalies teisėje.

21.53 STRAIPSNIS

Teismo išlaidos

Kiekviena Šalis nustato, kad, baigus civilinį procesą dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, jos teisminės institucijos, jei tinkama, būtų įgaliotos nurodyti, kad pralaimėjusi šalis apmokėtų šalies, kurios naudai priimtas teismo sprendimas, teismo išlaidas ir kitas išlaidas, kaip numatyta tos Šalies teisėje.

21.54 STRAIPSNIS

Teisminių institucijų sprendimų skelbimas

Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos galėtų nurodyti paskelbti sprendimą intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo atveju, nebent tai būtų neproporcinga pažeidimo sunkumui.

21.55 STRAIPSNIS

Autorystės ar nuosavybės prielaida

Kiekviena Šalis bent laikinosiose priemonėse, kurias prašoma taikyti civiliniame procese, susijusiame su autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis, numato prielaidą, kad, jei nėra priešingu įrodymų, asmuo ar subjektas, kurio vardas ir pavardė ar pavadinimas įprastu būdu nurodyti kaip kūrinio ar objekto autorius ar gretutinių teisių subjektas, yra tokio kūrinio ar objekto paskirtųjų teisių subjektas.

21.56 STRAIPSNIS

Visuomenės informavimas

Šalys imasi reikiamų priemonių didinti visuomenės informavimą apie intelektinės nuosavybės apsaugą, įskaitant švietimo ir informacijos sklaidos projektus, susijusius su intelektinės nuosavybės naudojimu ir jos teisių gynimu.

2 POSKIRSNIS

PASIENYJE TAIKOMOS VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

21.57 STRAIPSNIS

Derėjimas su GATT ir TRIPS sutartimi

Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitinei pasienyje įgyvendinant intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemones, nepriklausomai nuo to, ar joms taikomas šis skyrius, ar ne, būtų laikomasi jos pareigų pagal GATT ir TRIPS sutartį, visų pirma GATT V straipsnio ir TRIPS sutarties 41 straipsnio ir III dalies 4 skirsnio.

21.58 STRAIPSNIS

Pasienyje taikomos priemonės

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti muitinės prižiūrimoms prekėms taikomas procedūras, pagal kurias teisių subjektas gali teikti prašymus muitinei, kad prekių, susijusių su, kaip įtariama, bent prekių ženklų klastojimu, autorių ir gretutinių teisių komerciniu piratavimu ar geografinių nuorodų pažeidimu, (toliau – įtariamoms prekėms) išleidimas būtų sustabdytas arba tokios prekės būtų sulaikytos.
2. Šalys neprivalo šiame poskirsnyje nustatytų procedūrų taikyti tranzitu vežamoms prekėms.
3. Kiekviena Šalis skatina naudoti elektronines sistemas, kuriomis muitinės tvarko patenkintus ar įregistruotus prašymus.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad muitinės per pagrįstą laikotarpį praneštų prašymo teikėjui, ar jo prašymas patenkintas arba įregistruotas.
5. Kiekviena Šalis numato, kad toks prašymas ar įregistravimas būtų siejami su keliomis siuntomis, jei tai leidžiama pagal Šalies teisės nuostatas.
6. Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad jos muitinė būtų įgaliota savo iniciatyva sustabdyti muitinės prižiūrimų įtariamų prekių išleidimą arba jas sulaikyti.
7. Kiekviena Šalis užtikrina, kad muitinė galėtų naudoti rizikos analizę įtariamoms prekėms nustatyti.

8. Kiekviena Šalis pagal Šalies teisę gali nustatyti administracines arba teismines procedūras, kurias taikant būtų galima sunaikinti įtariamąs prekes, jei susiję asmenys sutinka, kad prekės būtų sunaikintos, arba tam neprieštarauja. Jei tokios prekės nesunaikinamos, kiekviena Šalis užtikrina, kad jomis būtų atsikratyta nenaudojant prekybos kanalų ir tokiu būdu, kad teisių subjektas nepatirtų jokios žalos.
9. Šalys neprivalo taikyti šio straipsnio importuojamoms prekėms, teisių subjektų ar jiems sutikus pateikiamoms rinkai kitoje šalyje. Šalis gali netaikyti šio straipsnio nekomercinio pobūdžio prekėms, vežamoms keliautojų asmeniniame bagaže.
10. Šalys užtikrina, kad kiekvienos Šalies muitinės palaikytų nuolatinį dialogą ir skatintų bendradarbiavimą su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir kitomis institucijomis, dalyvaujančiomis ginant 1 dalyje nurodytas intelektinės nuosavybės teises.
11. Šalys bendradarbiauja tarptautinės prekybos įtariamomis prekėmis klausimais ir visų pirma dalijasi informacija apie tokią prekybą.
12. Nedarant poveikio kitų formų bendradarbiavimui, intelektinės nuosavybės teises reglamentuojančių teisės aktų, kurių vykdymo užtikrinimas pagal šį straipsnį priklauso muitinės kompetencijai, pažeidimams taikomas 12-A priedas.

D SKIRSNIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21.59 STRAIPSNIS

Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetas

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetas, be 2.4, 9.9 ir 21.39 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:

a) keičiasi informacija:

i) apie teisinę sistemą, susijusią su intelektinės nuosavybės teisėmis ir atitinkamomis apsaugos ir gynimo taisyklėmis, ir

ii) susijusia su viešąja nuosavybe Šalių teritorijose ir

b) keičiasi patirtimi, susijusia su:

i) teisėkūros pažanga;

ii) intelektinės nuosavybės teisių gynimu ir

iii) muitinės, policijos, administracinių ir teisminių institucijų vykdomu teisių gynimu centriniu ir žemesniu lygmenimis.

21.60 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Siekdamas lengvinti šio skyriaus įgyvendinimą, Šalys bendradarbiauja:
 - a) Intelektinės nuosavybės teisių pakomitetyje;
 - b) tarptautiniuose forumuose;
 - c) per įvairias agentūras arba
 - d) kitais tinkamais būdais.
2. Bendradarbiavimo sritys apima šią veiklą:
 - a) veiklos koordinavimą, siekiant užkirsti kelią suklastotų prekių eksportui, taip pat su kitomis šalimis;
 - b) techninę pagalbą, gebėjimų stiprinimą, darbuotojų mainus ir mokymą;
 - c) intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ir gynimą bei šios srities informacijos sklaidą, *inter alia*, verslo subjektams ir pilietinei visuomenei;
 - d) vartotojų ir teisių subjektų informuotumo didinimą ir institucijų, visų pirma intelektinės nuosavybės tarnybų, bendradarbiavimo stiprinimą;

- e) aktyvų informuotumo skatinimą ir plačiosios visuomenės švietimą intelektinės nuosavybės teisių politikos klausimais;
- f) bendradarbiavimą su MVĮ, be kita ko, į MVĮ orientuotuose renginiuose ar susibūrimuose, susijusiuose su intelektinės nuosavybės teisių naudojimu, apsauga ir gynimu;
- g) BĮK ir susijusių priemonių, taip pat vidaus sistemų, leidžiančių naudotis genetiniais ištekliais ir susijusiomis tradicinėmis žiniomis, inovacijomis bei praktika, taikymą ir
- h) palankesnių sąlygų sudarymą savanoriškoms suinteresuotųjų subjektų iniciatyvoms, kuriomis siekiama mažinti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų skaičių, be kita ko, internete ir kitose prekyvietėse.

22 SKYRIUS

MAŽOSIOS IR VIDUTINĖS ĮMONĖS

22.1 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Šalys pripažįsta, kad MVĮ labai prisideda prie prekybos, ekonomikos augimo, užimtumo ir inovacijų. Šalys patvirtina savo ketinimą remti MVĮ augimą ir plėtrą ir didinti MVĮ gebėjimą dalyvauti įgyvendinant šiuo Susitarimu teikiamas galimybes ir jomis pasinaudoti.

2. Šalys pripažįsta, kad svarbu mažinti netarifines kliūtis, dėl kurių MVĮ tenka neproporcinga našta. Jos taip pat pripažįsta, kad, be šio skyriaus nuostatų, šiame Susitarime yra kitų nuostatų, kuriomis siekiama stiprinti Šalių bendradarbiavimą MVĮ svarbiais klausimais arba kurios kitais atžvilgiais gali būti ypač naudingos MVĮ.

22.2 STRAIPSNIS

Dalijimasis informacija

1. Kiekviena Šalis sukuria arba palieka toliau veikti jai priklausančią viešai prieinamą svetainę, kurioje pateikiama informaciją apie šią Susitarimo dalį, įskaitant:

- a) šios Susitarimo dalies tekstą, įskaitant visus priedus, muitų tarifų sąrašus ir konkreitiems produktams taikomas kilmės taisykles;
- b) šios Susitarimo dalies santrauką ir
- c) MVĮ skirtą informaciją, kurioje:
 - i) apibūdinamos šios Susitarimo dalies nuostatos, kurias tokia Šalis mano esant svarbias MVĮ, ir
 - ii) pateikiama bet kokia kita informacija, kurią tokia Šalis mano esant naudingą MVĮ, norinčioms pasinaudoti šia Susitarimo dalimi teikiamomis galimybėmis.

2. Kiekviena Šalis 1 dalyje nurodytoje svetainėje pateikia nuorodas į:
- a) atitinkamą kitos Šalies svetainę;
 - b) savo valdžios institucijų ir kitų atitinkamų subjektų svetaines, kuriose, Šalies nuomone, teikiama naudinga informacija asmenims, besidomintiems prekybos, investavimo ar kitokių formų verslo galimybėmis tos Šalies teritorijoje, įskaitant turimą informaciją, susijusią su:
 - i) didžiausio palankumo režimo ir lengvatinių muitų normomis ir kvotomis, kilmės taisyklėmis ir muitais ar kitais pasienyje taikomais mokesčiais;
 - ii) muitų teisės aktais ir importo, eksporto ir tranzito procedūromis, taip pat kitomis tam reikalingomis formomis ir dokumentais;
 - iii) taisyklėmis ir procedūromis, susijusiomis su intelektinės nuosavybės teisėmis;
 - iv) techniniais reglamentais, įskaitant, kai būtina, privalomas atitikties vertinimo procedūras;
 - v) nuorodomis į atitikties vertinimo įstaigų sąrašus, kaip numatyta 13 skyriuje;
 - vi) SF priemonėmis, susijusiomis su importu ir eksportu, kaip numatyta 14 skyriuje;
 - vii) viešaisiais pirkimais, skaidrumo taisyklėmis ir skelbimų apie viešuosius pirkimus paskelbimu, taip pat kitomis atitinkamomis 20 skyriaus nuostatomis;

- viii) verslo registravimo procedūromis ir
 - ix) kita informacija, kuri, MVĮ koordinatorių sutikimu, gali padėti MVĮ;
- c) duomenų bazę, kurioje galima atlikti elektroninę paiešką pagal muitų tarifų kodą ir kurioje pateikiama b punkto i papunktyje nurodyta informacija, taip pat ši informacija:
- i) akcizai;
 - ii) mokesčiai (pridėtinės vertės mokestis arba pardavimo mokestis);
 - iii) kitos tarifinės priemonės;
 - iv) muitų atidėjimas ar kitų rūšių lengvatos, dėl kurių sumažinami ar kompensuojami muitai arba nuo jų atleidžiama;
 - v) kriterijai, pagal kuriuos nustatoma prekės muitinė vertė;
 - vi) jei taikoma, kilmės šalies ženklinimo reikalavimai, įskaitant susijusius su ženklinimo vieta ir metodais;
 - vii) importo procedūroms reikalinga informacija ir
 - viii) su netarifinėmis priemonėmis susijusi informacija.

3. Kiekviena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė deda visas pastangas užtikrinti, kad ne vėliau kaip per 3 (trejus) metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo būtų sukurtos 1 ir 2 dalyse nurodytos svetainės ir duomenų bazė, kuriose būtų kuo daugiau informacijos apie patekimą į jos rinkas.
4. Kiekviena Šalis reguliariai arba kitos Šalies prašymu atnaujiną 1 ir 2 dalyse nurodytas informaciją ir nuorodas.
5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad šiame straipsnyje nurodyta informacija būtų pateikta taip, kad MVĮ būtų lengva ja naudotis. Jei įmanoma, kiekviena Šalis stengiasi, kad informacija būtų prieinama anglų kalba.
6. Šalis jokiems Šalies asmenims netaiko jokio mokesčio už galimybę susipažinti su informacija, pateikta pagal 1 ir 2 dalis.

22.3 STRAIPSNIS

MVĮ koordinatoriai

1. Kiekviena Šalis kitai Šaliai per MVĮ koordinatorius praneša apie savo MVĮ koordinatorių, atsakingą už šiame straipsnyje išvardytų funkcijų vykdymą, taip pat apie visus savo MVĮ koordinatoriaus kontaktinių duomenų pasikeitimus. MVĮ koordinatoriai:
 - a) parengia darbo planą šiame straipsnyje nurodytoms užduotims vykdyti;

- b) atlieka savo darbą MVĮ koordinatorių sutartais ryšių kanalais, kurie gali apimti e. pašta, asmeninius susitikimus, posėdžius arba ryšius telefonu, per vaizdo konferenciją arba kitomis priemonėmis, ir
- c) periodiškai teikia savo veiklos ataskaitas Jungtiniam komitetui prekybos klausimams, kad šis jas apsvarstyti.

2. MVĮ koordinatoriai vykdo šias užduotis:

- a) užtikrina, kad įgyvendinant šią Susitarimo dalį būtų atsižvelgiama į MVĮ poreikius;
- b) stebi, kaip įgyvendinamas 22.2 straipsnis, siekiant užtikrinti, kad jis visada būtų aktualus ir svarbus MVĮ;
- c) rekomenduoja, kokia papildoma informacija galėtų būti įtraukta į 22.2 straipsnyje nurodytas Šalių svetaines;
- d) bendradarbiauja ir keičiasi informacija, kad Europos Sąjungos ir MERCOSUR MVĮ galėtų pasinaudoti naujomis šios Susitarimo dalis teikiamomis galimybėmis didinti prekybą ir investicijas;
- e) nagrinėja visus MVĮ svarbius klausimus, susijusius su šios Susitarimo dalies įgyvendinimu;
- f) jeigu tinkama, dalyvauja pagal 9.9 straipsnį įsteigtų pakomitečių darbe, kai tie pakomitečiai svarsto MVĮ svarbius klausimus;

- g) keičiasi informacija, kad padėtų Jungtiniam komitetui prekybos klausimams stebėti ir įgyvendinti šią Susitarimo dalį, kiek jis yra susijęs su MVI, ir
 - h) svarsto bet kokius kitus pagal šią Susitarimo dalį kylančius klausimus, susijusius su MVI.
3. MVI koordinatoriai, vykdydami savo veiklą, kai tinkama, gali bendradarbiauti su ekspertais ir išorės organizacijomis.

22.4 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Nė viena Šalis negali naudotis 29 skyriuje nustatyta ginčų sprendimo tvarka dėl pagal šį skyrių kilusio klausimo.

23 SKYRIUS

KONKURENCIJA

23.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) antikonkurenciniai veiksmai – Šalies konkurencijos teisėje apibrėžtas elgesys ar veiksmas, už kurį skiriamos sankcijos;
- b) konkurencijos institucija:
 - i) Europos Sąjungoje – Europos Komisija, ir
 - ii) MERCOSUR – kiekvienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės kompetentingos institucijos;

- c) konkurencijos teisė:
- i) Europos Sąjungoje – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101, 102 ir 106 straipsniai, 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės¹ ir atitinkami tų straipsnių bei to reglamento įgyvendinimo reglamentai² ir
 - ii) MERCOSUR – kiekvienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės konkurencijos teisė ir atitinkami įgyvendinimo aktai;
- d) įmonių koncentracija – Šalies konkurencijos teisėje apibrėžtas sandoris arba veiksmas ir
- e) vykdymo užtikrinimo veikla – konkurencijos teisės taikymas Šalies konkurencijos institucijoms atliekant tyrimą arba vykdant procedūrą.

¹ ES OL L 24, 2004 1 29, p. 1.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad konkurencijos teisė žemės ūkio sektoriui Europos Sąjungoje taikoma pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007, (ES OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

23.2 STRAIPSNIS

Principai

1. Šalys pripažįsta, kad jų prekybos santykiams svarbi laisva ir neiškraipyta konkurencija. Šalys pripažįsta, kad antikonkurenciniai veiksmai ir įmonių koncentracija, dėl kurių kyla didelių kliūčių veiksmingai konkurencijai, gali turėti įtakos tinkamam rinkų veikimui ir prekybos liberalizavimo teikiamai naudai.

2. Su šia Susitarimo dalimi nesuderinama, jei tai gali daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai:
 - a) įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir įmonių suderinti veiksmai, kurių tikslas arba rezultatas – užkirsti kelią konkurencijai, ją riboti arba iškreipti¹, kaip apibrėžta atitinkamoje kiekvienos Šalies konkurencijos teisėje;

 - b) vienos ar daugiau įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, kaip apibrėžta atitinkamoje kiekvienos Šalies konkurencijos teisėje, ir

 - c) įmonių koncentracija, dėl kurios kyla didelių kliūčių veiksmingai konkurencijai, kaip apibrėžta atitinkamoje kiekvienos Šalies konkurencijos teisėje.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis punktas neaiškinamas kaip ribojantis analizės, kuri turi būti atliekama įmonių susitarimų, įmonių asociacijų sprendimų ir įmonių suderintų veiksmų pagal atitinkamą kiekvienos Šalies konkurencijos teisę atveju, apimtį.

3. Šalys pripažįsta, kad konkurencijos teisę svarbu taikyti skaidriai, laiku, nediskriminuojant ir laikantis proceso sąžiningumo principų visų suinteresuotųjų šalių atžvilgiu, įskaitant šalių, dėl kurių atliekamas tyrimas, teises į gynybą.

23.3 STRAIPSNIS

Įgyvendinimas

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti išsamias konkurencijos teisės nuostatas, kuriomis veiksmingai sprendžiami su 23.2 straipsnio 2 dalyje nurodytais antikonkurenciniais veiksmais ir įmonių koncentracija susiję klausimai ir laikomasi 23.2 straipsnio 3 dalyje nustatytų principų. Kiekviena Šalis įsteigia konkurencijos institucijas, paskirtas skaidriai ir veiksmingai įgyvendinti Šalies konkurencijos teisę ir tam tinkamai aprūpintas, arba užtikrina, kad tokios institucijos toliau veiktų.
2. Kiekvienos Šalies konkurencijos institucijos paskiria ryšių punktus ir vienos kitoms apie juos praneša. Ryšių punktai gali perduoti informaciją dėl 23.5, 23.6 ir 23.7 straipsnių įgyvendinimo ir ja keistis.

23.4 STRAIPSNIS

Valstybės valdomos įmonės ir įmonės, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos

1. Nė viena šio skyriaus nuostata neužkertamas kelias Šaliai pagal jos atitinkamą teisę paskirti valstybės valdomas įmones, įmones, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos, arba monopolijas arba užtikrinti, kad jos toliau veiktų.

2. 1 dalyje nurodytiems subjektams konkurencijos teisė taikoma, jeigu jos taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti Šalies jiems pavestų su viešuoju interesu susijusių konkrečių užduočių.

23.5 STRAIPSNIS

Keitimasis nekonfidencialia informacija ir bendradarbiavimas vykdymo užtikrinimo srityje

1. Siekdamas sudaryti palankesnes sąlygas veiksmingai taikyti kiekvienos Šalies konkurencijos teisę, konkurencijos institucijos gali keistis nekonfidencialia informacija.
2. Vienos Šalies konkurencijos institucija gali prašyti kitos Šalies konkurencijos institucijos bendradarbiauti vykdymo užtikrinimo srityje. Toks bendradarbiavimas neužkerta kelio Šalims priimti savarankiškų sprendimų.
3. Šalis neprivalo perduoti informacijos kitai Šaliai pagal šį straipsnį. Nepaisant pirmesnio sakinio, jei Šalis teikia informaciją kitai Šaliai pagal šį straipsnį, ji gali reikalauti, kad tokia informacija būtų naudojama laikantis jos nustatytų sąlygų.

23.6 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalies konkurencijos institucija gali prašyti surengti konsultacijas su kitos Šalies konkurencijos institucija, jei mano, kad jos interesams didelį neigiamą poveikį daro:
 - a) antikonkurenciniai veiksmai, kuriuos vykdo arba vykdė viena ar daugiau įmonių, esančių kitos Šalies teritorijoje;
 - b) 23.2 straipsnio 2 dalies c punkte nurodyta įmonių koncentracija arba
 - c) vykdymo užtikrinimo veikla, kurią vykdo kitos Šalies konkurencijos institucija.
2. 1 dalyje nurodytų konsultacijų surengimas nedaro poveikio jokiems Šalies konkurencijos institucijos veiksams pagal Šalies konkurencijos teisę arba jos sprendimų priėmimo savarankiškumui.
3. Konkurencijos institucija, su kuria konsultuojamasi pagal 1 dalį, laikydamosi savo įstatymų ir kitų teisės aktų ir nedarydama poveikio galimybei savo nuožiūra užtikrinti konkurencijos teisės vykdymą, gali imtis visų, jos nuomone, tinkamų taisomųjų veiksmy.

23.7 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Nė viena Šalis negali naudotis 29 skyriuje nustatyta ginčų sprendimo tvarka dėl pagal šį skyrių kilusio klausimo.

24 SKYRIUS

SUBSIDIJOS

24.1 STRAIPSNIS

Principai

Kiekviena Šalis gali teikti subsidijas, jei jos reikalingos viešosios politikos tikslui pasiekti. Vis dėlto, Šalys pripažįsta, kad tam tikros subsidijos gali iškraipyti tinkamą rinkų veikimą ir mažinti prekybos liberalizavimo teikiamą naudą.

24.2 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Šalys pripažįsta būtinybę bendradarbiauti daugiašaliu ir regioniniu lygmenimis, siekiant:
 - a) rasti veiksmingus būdus savo pozicijoms ir pasiūlymams dėl subsidijų PPO sistemoje koordinuoti;
 - b) išnagrinėti būdus, kaip padidinti su subsidijomis susijusį skaidrumą, ir
 - c) keisti informacija apie savo subsidijų kontrolės sistemų veikimą.
2. Jungtinė taryba prekybos klausimams gali apsvarstyti būdus, kaip toliau didinti Šalių supratimą apie subsidijavimo poveikį prekybai.
3. Šalys peržiūri, kaip veikia jų bendradarbiavimas, ne vėliau kaip per 3 (trejus) metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, o vėliau – reguliariai. Šalys konsultuojasi tarpusavyje dėl būdų, kaip sustiprinti bendradarbiavimą, atsižvelgdamos į įgytą patirtį ir visas iniciatyvas dėl subsidijų taisyklių, parengtas PPO.
4. Išsamios tokio bendradarbiavimo nuostatos gali būti išdėstytos administraciniame susitarime.

25 SKYRIUS

VALSTYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS IR ĮMONĖS, KURIOMS SUTEIKTOS IŠIMTINĖS AR SPECIALIOSIOS PRIVILEGIJOS

25.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) komercinė veikla – veikla, kurią įmonė vykdo siekdama pelno ir kurios galutinis rezultatas yra prekės gamyba ar paslaugos teikimas, kai ta prekė ar paslauga bus parduodama atitinkamoje rinkoje įmonės nustatytais kiekiais ir kainomis¹;
- b) komerciniai sumetimai – kaina, kokybė, prieinamumas, perkamumas, vežimas ir kitos pirkimo ar pardavimo sąlygos arba kiti veiksniai, į kuriuos paprastai atsižvelgtų pagal rinkos ekonomikos principus atitinkamame verslo arba pramonės sektoriuje veikiančios privačiosios įmonės, priimdamos komercinius sprendimus;
- c) įmonė, kuriai suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos – viešoji arba privačioji įmonė (įskaitant patronuojamąsias įmones), kuriai Šalis oficialiai arba faktiškai suteikė išimtines ar specialiąsias privilegijas;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad į šią veiklą nepatenka veikla, kurią vykdanči įmonė veikia: a) nesiekdama pelno arba b) siekdama tik padengti sąnaudas.

- d) išimtinės ar specialiosios privilegijos – teisės ar privilegijos, kurias Šalis suteikia vienintelei įmonei arba tam tikram skaičiui įmonių, kurioms leidžiama tiekti prekę ar teikti paslaugą, ir kurios suteikiamos ne pagal objektyvius, proporcingus ir nediskriminacinius kriterijus, o atsižvelgiant į konkrečius sektoriams taikomą reglamentavimą, pagal kurį suteikta teisė ar privilegija, taip darant esminį poveikį bet kurios kitos įmonės galimybei iš esmės lygiavertėmis sąlygomis tiekti tokią pačią prekę arba teikti tokią pačią paslaugą toje pačioje geografinėje vietovėje¹;
- e) vykdančios oficialias valdžios funkcijas teikiama paslauga – paslauga, teikiama vykdančios oficialias valdžios funkcijas, kaip apibrėžta GATS I straipsnio 3 dalies c punkte, ir, kai taikytina, finansinėms paslaugoms skirto GATS priedo 1 straipsnio b, c ir d punktuose, ir
- f) valstybės valdoma įmonė – Šaliai priklausanti arba jos kontroliuojama įmonė².

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad licencija, išduota nedideliame įmonių skaičiui paskirstant ribotus išteklius pagal objektyvius, proporcingus ir nediskriminacinius kriterijus savaime nelaikoma išimtinė ar specialiąja privilegija.

² Šioje termino apibrėžtyje terminu „priklausanti arba kontroliuojama“ nurodomi atvejai, kai Šaliai priklauso daugiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų) akcinio kapitalo arba kai Šalis kontroliuoja daugiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų) balsavimo teisių ar kitaip lygiavertiu lygiu kontroliuoja įmonę pagal tos įmonės valdymo taisykles.

25.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas valstybės valdomoms įmonėms ir komercinę veiklą vykdančioms įmonėms, kurioms Šalis oficialiai arba faktiškai suteikė išimtinės ar specialiąsias privilegijas. Jei įmonė vykdo ir komercinę, ir nekomercinę veiklą, šis skyrius taikomas tik tos įmonės komercinei veiklai.
2. Šis skyrius netaikomas Šalies viešiesiems pirkimams, kai Šalis perka prekes ar paslaugas valstybės reikmėms ir nesiekdama jų perparduoti komerciniais tikslais arba siekdama panaudoti prekęms gaminti ar paslaugoms teikti komercinėje prekyboje, nepaisant to, ar tas pirkimas yra į taikymo sritį patenkantis viešasis pirkimas, kaip tai suprantama 20.3 straipsnyje, ar ne.
3. Šis skyrius netaikomas vykdant oficialias valdžios funkcijas teikiamoms paslaugoms.
4. Šis skyrius netaikomas valstybės valdomoms įmonėms ar įmonėms, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos, jei atitinkamos įmonės komercinės veiklos, kuriai taikomas šis skyrius, metinės pajamos per bet kuruos vienus iš 3 (trejų) iš eilės einančių ankstesnių finansinių metų buvo mažesnės nei 200 (du šimtai) milijonų specialiųjų skolinimosi teisių.
5. Šis skyrius netaikomas valstybės valdomų įmonių ir įmonių, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos, komercinei veiklai sektoriuose ar subsektoriuose, dėl kurių konkretūs įsipareigojimai neprisiimti pagal 25-A-1 ir 25-A-2 priedėlius, arba sektoriuose ar subsektoriuose, dėl kurių prisiimtiems konkretiems įsipareigojimams taikomi apribojimai pagal 25-A-1 ir 25-A-2 priedėlius, tiek, kiek aprėpia tie apribojimai, ir pagal juose nustatytas sąlygas.

6. Šis skyrius netaikomas gynybos sektoriaus valstybės valdomoms įmonėms.
7. Šis skyrius netaikomas 25-A-1 ir 25-A-2 priedėliuose nurodytoms valstybės valdomoms įmonėms arba įmonėms, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos. 25.4 straipsnis netaikomas 25-A-1 priedėlyje išvardytoms valstybės valdomoms įmonėms.

25.3 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Kiekviena Šalis patvirtina savo teises ir pareigas pagal GATT 1994 XVII straipsnį, Susitarimą dėl GATT 1994 XVII straipsnio aiškinimo ir GATS VIII straipsnį.
2. Nė viena šio skyriaus nuostata neužkertamas kelias Šaliai steigti valstybės valdomas įmones arba užtikrinti, kad jos veiktų toliau, paskirti monopolijas arba užtikrinti, kad jos veiktų toliau, arba suteikti įmonėms išimtinės ar specialiąsias privilegijas.

25.4 STRAIPSNIS

Komeriniai sumetimai

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos valstybės valdomos įmonės ir įmonės, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos, Šalies teritorijoje vykdydamos komercinę veiklą vadovautųsi komerciniais sumetimais, kai perka ar parduoda prekes ar paslaugas, išskyrus atvejus, kai jos turi įgyvendinti savo viešuosius įgaliojimus ar tikslą¹, kaip numatyta tos Šalies teisėje.
2. 1 dalis šioms įmonėms neužkerta kelio:
 - a) pirkti prekes ar paslaugas arba tiekti prekes ar teikti paslaugas kitokiomis sąlygomis, įskaitant su kaina susijusias sąlygas, jei tos kitokios sąlygos yra pagrįstos komerciniais sumetimais, arba
 - b) atsisakyti pirkti prekes ar paslaugas arba tiekti prekes ar teikti paslaugas, jei toks atsisakymas yra pagrįstas komerciniais sumetimais.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad sąvoka „viešieji įgaliojimai ar tikslas“ apima, *inter alia*, nacionalinių bankų veiklą, susijusią su prekių ir paslaugų pirkimu pagal federalinius viešųjų pirkimų įstatymus, ir skolinimo politiką, kuria remiamas įperkamas būstas, eksportas ar importas, labai mažos, mažosios ir vidutinės įmonės ir ūkininkai, arba bet kokias užduotis, kurias Šalis paveda savo valstybės valdomoms įmonėms ir įmonėms, kurioms Šalis suteikė išimtines ar specialiąsias privilegijas. Sąvoka „viešieji įgaliojimai ar tikslas“ taip pat apima viešojo subjekto arba patikos fondo vykdomą veiklą, susijusią su socialine apsauga ar valstybinės senatvės pensijos planais.

25.5 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Šalis, turinti pagrindo manyti, kad kitos Šalies valstybės valdomos įmonės arba įmonės, kuriai suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos, komercinė veikla daro neigiamą poveikį jos interesams, gali prašyti kitos Šalies raštu pateikti informaciją apie tos įmonės komercinę veiklą, kuriai taikomos šio skyriaus nuostatos. Prašomoji Šalis, kiek įmanoma, atsako laiku.
2. 1 dalyje nurodytuose prašymuose pateikti informaciją nurodoma įmonė, susijusios prekės, paslaugos ir rinkos, taip pat nurodomi interesai pagal šį skyrių, kuriems, prašančiosios Šalies nuomone, padarytas neigiamas poveikis.

25.6 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

Šalys bendradarbiauja:

- a) svarstydamas galimybes prisiimti papildomų įsipareigojimų dėl valstybės valdomų įmonių ir įmonių, kurioms suteiktos išimtinės ar specialiosios privilegijos, ir
- b) keisdamosi patirtimi, kaip plėtojama geriausia praktika valstybės valdomų įmonių bendrojo valdymo srityje.

25.7 STRAIPSNIS

25-A priedo dalinis keitimas

Po 5 (penkerių) metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Jungtinė taryba prekybos klausimams peržiūri 25-A priedą, siekdama išsiaiškinti galimybę priimti papildomų įsipareigojimų. Jungtinė taryba prekybos klausimams gali priimti sprendimą atitinkamai iš dalies pakeisti 25-A priedą.

26 SKYRIUS

PREKYBA IR DARNUS VYSTYMASIS

26.1 STRAIPSNIS

Tikslai ir taikymo sritis

1. Šio skyriaus tikslas – stiprinti darnaus vystymosi integravimą į Šalių prekybos ir investicijų santykius, visų pirma nustatant principus ir veiksmus, susijusius su darnaus vystymosi darbu¹ ir aplinkos aspektais, kurie ypač svarbūs prekybai ir investicijoms.

¹ Šio skyriaus tikslais terminas „darbas“ reiškia Tarptautinės darbo organizacijos strateginius tikslus pagal deramo darbo darbotvarkę, išdėstytą TDO deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos.

2. Šalys primena 1992 m. birželio 3–14 d. Rio de Žaneire vykusioje JT konferencijoje dėl aplinkos ir vystymosi priimtą „Darbotvarkę 21“, 1992 m. Rio deklaraciją dėl aplinkos ir plėtros, Johanesburgo deklaraciją dėl darnaus vystymosi ir 2002 m. pasaulinio aukščiausiojo lygio susitikimo darnaus vystymosi klausimais Johanesburgo įgyvendinimo planą, 2006 m. Jungtinių Tautų Ekonominės ir Socialinės Tarybos priimtą ministrų deklaraciją dėl aplinkos sukūrimo nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis, kuri prisidėtų prie visiško ir našaus užimtumo bei deramo darbo visiems, ir jos poveikio darniam vystymuisi, TDO deklaracija dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, 2012 m. JT konferencijos darnaus vystymosi klausimais baigiamąjį dokumentą „Ateitis, kurios norime“, ir Darbotvarkės iki 2030 m. DVT.
3. Šalys pripažįsta, kad darnaus vystymosi ekonominis, socialinis ir aplinkos aspektai yra priklausomi vienas nuo kito ir papildo vienas kitą, ir patvirtina savo įsipareigojimą skatinti tarptautinės prekybos plėtrą taip, kad padėtų siekti darnaus vystymosi tikslo, didinant dabarties ir ateities kartų gerovę.
4. Laikydamosi 2 dalyje nurodytų dokumentų, Šalys skatina darnų vystymąsi ir šiais veiksmais:
 - a) plėtoja prekybos ir ekonominius santykius taip, kad būtų padedama siekti DVT ir remiami atitinkami Šalių darbo ir aplinkos apsaugos standartai bei tikslai palaikant prekybos santykius, kurie yra laisvi, atviri, skaidrūs ir atitinka daugiašalius susitarimus, kurių šalys jos yra;
 - b) vykdo savo daugiašalius įsipareigojimus darbo ir aplinkos apsaugos srityse ir

c) glaudžiau bendradarbiauja savo atitinkamų darbo ir aplinkos apsaugos politikos bei priemonių, susijusių su prekyba, srityje ir stengiasi geriau suprasti šią vienos kitų tokią politiką ir priemones, atsižvelgdamos į skirtingas nacionalines realijas, pajėgumus, poreikius ir išsivystymo lygį, taip pat laikydamosi nacionalinės politikos ir prioritetų.

5. Šalys pripažįsta, kad jų išsivystymo lygiai skiriasi, ir susitaria, kad šiuo skyriumi įgyvendinamas bendromis vertybėmis ir interesais grindžiamas bendradarbiavimo metodas.

26.2 STRAIPSNIS

Teisė reglamentuoti ir apsaugos lygiai

1. Šalys pripažįsta kiekvienos Šalies teisę savo nuožiūra formuoti savo darnaus vystymosi politiką ir apibrėžti prioritetus, nustatyti vidaus aplinkos ir darbuotojų apsaugos lygius ir priimti arba keisti savo įstatymus, kitus teisės aktus ir politiką. Tokie lygiai, įstatymai, kiti teisės aktai ir politika atitinka kiekvienos Šalies įsipareigojimą laikytis 26.4 ir 26.5 straipsniuose nurodytų tarptautinių susitarimų ir darbo standartų.

2. Kiekviena Šalis stengiasi tobulinti savo įstatymus, kitus teisės aktus ir politiką, kad užtikrintų aukštą ir veiksmingą aplinkos ir darbuotojų apsaugos lygį.

3. Siekdama skatinti prekybą ar investicijas, Šalis nesilpnina savo aplinkos apsaugos ar darbo įstatymais ir kitais teisės aktais užtikrinamo apsaugos lygio.

4. Šalis neatsisako savo aplinkos apsaugos ar darbo įstatymų ir kitų teisės aktų ir nuo jų nenukrypsta, taip pat nesiūlo jų atsisakyti arba nuo jų nukrypti, kad būtų skatinama prekyba ar investicijos.

5. Šalis savo nuosekliais ar pasikartojančiais veiksmais ar neveikimu neturi liautis veiksmingai užtikrinti, kad būtų laikomasi jos aplinkos apsaugos ar darbo įstatymų ir kitų teisės aktų, kad būtų skatinama prekyba ar investicijos.

6. Šalis netaiko savo aplinkos apsaugos ir darbo įstatymų ir kitų teisės aktų taip, kad būtų užslėptai ribojama prekyba arba šališkai ar nepagrįstai diskriminuojama.

26.3 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kiekviena Šalis pagal 27 skyrių užtikrina, kad šios priemonės būtų rengiamos, priimamos ir įgyvendinamos skaidriai, užtikrinant informuotumą, skatinant visuomenės dalyvavimą ir laikantis Šalies taisyklių ir procedūrų:

- a) priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ir darbo sąlygas ir kurios gali daryti poveikį prekybai ar investicijoms, ir
- b) prekybos ar investavimo priemonės, kurios gali daryti poveikį aplinkos apsaugai arba darbo sąlygoms.

26.4 STRAIPSNIS

Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai

1. Šalys patvirtina labiau suderintos deramo darbo politikos, įskaitant pagrindinius darbo standartus, aukšto lygio darbo apsaugą ir veiksmingą vykdymo užtikrinimą, vertę ir pripažįsta, kad šios sritys gali būti naudingos ekonominiam efektyvumui, inovacijoms ir našumui, įskaitant eksporto rodiklius. Šiomis aplinkybėmis jos taip pat pripažįsta, kad svarbu palaikyti socialinį dialogą darbo klausimais tarp darbuotojų, darbdavių, atitinkamų jų organizacijų ir vyriausybių, ir įsipareigoja tokį dialogą skatinti.
2. Šalys dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą skatinti tarptautinės prekybos plėtrą taip, kad būtų užtikrinamas deramas darbas visiems, įskaitant moteris ir jaunimą. Šiomis aplinkybėmis kiekviena Šalis dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą skatinti ir veiksmingai įgyvendinti TDO konvencijas ir protokolus, kuriuos ratifikavo Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės ir Europos Sąjungos valstybės narės ir kuriuos TDO laiko naujaisiais.
3. Vadovaudamasi TDO konstitucija ir vadovaudamasi 1998 m. birželio 18 d. Ženevoje priimta TDO deklaracija dėl pagrindinių principų ir teisių darbe ir jos tolesnėmis priemonėmis (toliau – TDO deklaracija dėl pagrindinių principų ir teisių darbe), kiekviena Šalis įsipareigoja gerbti, skatinti ir veiksmingai įgyvendinti tarptautiniu mastu pripažintus pagrindinius darbo standartus, kaip apibrėžta pagrindinėse TDO konvencijose, t. y.:
 - a) asociacijų laisvę ir veiksmingą teisės į kolektyvines derybas pripažinimą;
 - b) visų formų priverstinio ar privalomojo darbo panaikinimą;

c) veiksmingą vaikų darbo panaikinimą ir

d) diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje panaikinimą.

4. Kiekviena Šalis toliau nuosekliai deda pastangas ratifikuoti pagrindines TDO konvencijas, protokolus ir kitas susijusias TDO konvencijas, kurių šalis ji dar nėra ir kuriuos TDO laiko naujausiais. Šalys reguliariai keičiasi informacija apie savo atitinkamą pažangą šioje srityje.

5. Šalys primena, kad vienas iš Darbotvarkės iki 2030 m. tikslų yra panaikinti priverčiamąjį darbą, ir pabrėžia, kad svarbu ratifikuoti ir veiksmingai įgyvendinti Konvencijos dėl priverstinio darbo 2014 m. protokolą.

6. Šalys atitinkamai konsultuojasi ir bendradarbiauja bendro intereso su prekyba susijusiais darbo klausimais, be kita ko, TDO kontekste.

7. Primindamos TDO deklaraciją dėl pagrindinių principų ir teisių darbe ir TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, Šalys pažymi, kad pagrindinių principų ir teisių darbe pažeidimas negali būti laikomas priešastimi ar kitaip naudojamas teisėtam santykiniam pranašumui įgyti ir kad darbo standartai neturėtų būti naudojami prekybai proteguoti.

8. Kiekviena Šalis skatina užtikrinti deramą darbą, kaip nustatyta TDO deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos. Kiekviena Šalis ypač daug dėmesio skiria:
- a) profesinės saugos ir sveikatos priemonių, įskaitant kompensacijas profesinės traumos ar ligos atveju, kaip apibrėžta atitinkamose TDO konvencijose ir kituose tarptautiniuose įsipareigojimuose, kūrimui ir stiprinimui;
 - b) deramo darbo visiems sąlygoms, susijusioms su, *inter alia*, darbo užmokesčiu ir darbo pajamomis, darbo laiku ir kitomis darbo sąlygomis,
 - c) darbo inspekcijai, visų pirma, veiksmingai įgyvendinant atitinkamus TDO darbo inspekcijos standartus, ir
 - d) diskriminacinių darbo sąlygų, įskaitant darbuotojams migrantams taikomas sąlygas, draudimui.
9. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų nustatytos ir prieinamos administracinės ir teisminės procedūros, kad būtų galima imtis veiksmingų priemonių dėl šiame skyriuje nurodytų darbuotojų teisių pažeidimų.

26.5 STRAIPSNIS

Daugiašaliai aplinkos susitarimai

1. Šalys pripažįsta, kad aplinka yra vienas iš darnaus vystymosi aspektų, kurių yra trys – ekonominis, socialinis ir aplinkos, ir kad į šiuos tris aspektus derėtų atsižvelgti suderintai ir integruotai. Be to, Šalys pripažįsta, kad prekyba gali prisidėti prie darnaus vystymosi.
2. Šalys pripažįsta Jungtinių Tautų aplinkos programos (toliau – UNEP) Jungtinių Tautų aplinkos asamblėjos ir daugiašalių aplinkos susitarimų (toliau – DAS) svarbą tarptautinei bendruomenei reaguojant į pasaulines ar regionines aplinkos problemas ir pabrėžia, kad reikia stiprinti prekybos ir aplinkos politikos sričių tarpusavio papildomumą.
3. Kiekviena Šalis patvirtina savo įsipareigojimus skatinti ir veiksmingai įgyvendinti DAS ir protokolus, kurių šalis ji yra, ir jų dalinius pakeitimus.
4. Šalys reguliariai keičiasi informacija apie savo atitinkamą pažangą, susijusią su DAS, įskaitant jų protokolus ir dalinius pakeitimus, ratifikavimu.
5. Šalys atitinkamai konsultuojasi ir bendradarbiauja bendro intereso su prekyba susijusiais aplinkos klausimais DAS kontekste.
6. Šalys pripažįsta savo teisę dėl aplinkos apsaugos priemonių remtis 28.2 straipsniu.

7. Nė viena šio Susitarimo nuostata Šaliai neužkertamas kelias nustatyti ar palikti galioti priemones, skirtas DAS, kurių šalis ji yra, įgyvendinti, jei tokios priemonės atitinka 26.2 straipsnio 6 dalį.

26.6 STRAIPSNIS

Prekyba ir klimato kaita

1. Šalys pripažįsta, kad, reaguojant į sparčiai didėjančią klimato kaitos grėsmę, svarbu siekti UNFCCC galutinio tikslo, ir pripažįsta prekybos vaidmenį siekiant šio tikslo.
2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:
 - a) veiksmingai įgyvendina UNFCCC ir pagal ją priimtą Paryžiaus susitarimą ir
 - b) laikydamasi Paryžiaus susitarimo 2 straipsnio skatina teigiamą prekybos indėlį siekiant mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir užtikrinti klimato kaitos poveikiui atsparų vystymąsi ir didinant gebėjimą prisitaikyti prie neigiamo klimato kaitos poveikio taip, kad nekiltų grėsmė maisto produktų gamybai.
3. Šalys bendradarbiauja su prekyba susijusiais klimato kaitos klausimais atitinkamai dvišaliu ar regioniniu lygmeniu ir tarptautiniuose forumuose, visų pirma UNFCCC.

26.7 STRAIPSNIS

Prekyba ir biologinė įvairovė

1. Šalys pripažįsta biologinės įvairovės išsaugojimo ir tvaraus naudojimo svarbą pagal 1992 m. birželio 5 d. Rio de Žaneire priimtą Biologinės įvairovės konvenciją, 1973 m. kovo 3 d. Vašingtone pasirašytą Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvenciją (toliau – CITES), Tarptautinę sutartį dėl maisto ir žemės ūkio paskirties augalų genetinių išteklių ir pagal ją priimtus sprendimus, taip pat vaidmens, kurį prekyba gali atlikti siekiant tų konvencijų ir tos sutarties tikslų, svarbą.

2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:

- a) skatina taikyti CITES konvenciją kaip biologinės įvairovės išsaugojimo ir tvaraus jos išteklių naudojimo priemonę, be kita ko, tais atvejais, kai laikoma, kad atitinkamų rūšių gyvūnų bei augalų išsaugojimo būklei dėl tarptautinės prekybos kyla pavojus, tas rūšis įtraukiant į CITES priedėlius;
- b) laikydamasi tarptautinių susitarimų, kurių šalis ji yra, įgyvendina veiksmingas priemones neteisėtai prekybai laukiniais augalais ir gyvūnais mažinti;
- c) pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus skatina prekybą gamtos ištekliais pagrįstais produktais, kurie gauti tvariai naudojant biologinius išteklius arba kuriais padedama išsaugoti biologinę įvairovę, ir

d) skatina sąžiningai ir teisingai dalytis nauda, gaunama naudojant genetinius išteklius, ir, jei tinkama, priimti priemones, susijusias su prieiga prie tokių išteklių ir išankstiniu informacija grindžiamu sutikimu.

3. Šalys taip pat keičiasi informacija apie iniciatyvas ir gerosios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su prekyba gamtos ištekliams pagrįstais produktais, siekdamas išsaugoti biologinę įvairovę ir bendradarbiauja atitinkamai dvišaliu ar regioniniu lygmeniu ir tarptautiniuose forumuose klausimais, kuriems taikomas šis straipsnis.

26.8 STRAIPSNIS

Prekyba ir tvari miškotvarka

1. Šalys pripažįsta tvarios miškotvarkos svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant šio tikslo, taip pat miškų atkūrimo jų išsaugojimui ir tvariam naudojimui svarbą.

2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:

a) skatina prekybą tvariai tvarkomų miškų produktais, gautais pagal medienos ruošos valstybės įstatymus ir kitus teisės aktus;

b) kai tinkama, gavusi su mišku susijusių vietos bendruomenių ir čiabuvių tautų išankstinę informaciją grindžiamą sutikimą, skatina jas įtraukti į tvarias medieninių ir nemedieninių miško produktų tiekimo grandines, kaip priemonę jų pragyvenimui gerinti ir miškų išsaugojimui bei tvariam naudojimui skatinti;

c) įgyvendina kovos su neteisėta medienos ruoša ir susijusia prekyba priemones;

- d) keičiasi informacija apie su prekyba susijusias tvarios miškotvarkos, miškų valdymo ir miškų ploto išsaugojimo iniciatyvas ir bendradarbiauja siekdama kuo didesnio Šalių atitinkamų bendro intereso politikos sričių poveikio bei tarpusavio papildomumo ir
- e) laikydamosi Darbotvarkės iki 2030 m., atitinkamai dvišaliu ar regioniniu lygmeniu ir tarptautiniuose forumuose bendradarbiauja klausimais, susijusiais su prekyba, miškų ploto išsaugojimu ir tvaria miškotvarka.

26.9 STRAIPSNIS

Prekyba ir tvarus žuvininkystės bei akvakultūros valdymas

1. Šalys pripažįsta jūrų biologinių išteklių ir jūrų ekosistemų išsaugojimo, tvaraus valdymo ir atsakingos bei tvarios akvakultūros plėtojimo svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant šių tikslų, taip pat Šalių bendrą įsipareigojimą siekti Darbotvarkės iki 2030 m. 14 DVT, visų pirma jo 4 ir 6 dalių.
2. Atsižvelgdama į 1 dalį ir laikydamosi savo tarptautinių įsipareigojimų, kiekviena Šalis:
 - a) pagal tarptautinę teisę, įtvirtintą UNCLOS ir kituose atitinkamuose JT ir Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (toliau – FAO) dokumentuose, kurių šalis ji yra, įgyvendina ilgalaikio išteklių išsaugojimo ir valdymo priemones ir jūrų gyvųjų išteklių tausaus naudojimo nuostatas;

- b) veikia pagal FAO atsakingos žuvininkystės kodekso, priimto 1995 m. spalio 31 d. Rezoliucija Nr. 4/95 (toliau – FAO atsakingos žuvininkystės kodeksas), principus;
- c) dalyvauja ir aktyviai bendradarbiauja regioninėse žvejybos valdymo organizacijose ir kituose atitinkamuose tarptautiniuose forumuose, kurių narė, stebėtoja ar bendradarbiaujančioji šalis, kuri nėra susitariančioji šalis, ji yra, siekdama užtikrinti gerą žuvininkystės valdymą ir tausiąją žvejybą, be kita ko, taikant veiksmingą valdymo priemonių kontrolę, stebėseną ir vykdymo užtikrinimą ir, jei taikytina, įgyvendindama laimikio dokumentavimo arba sertifikavimo sistemas;
- d) laikydamosi savo tarptautinių įsipareigojimų įgyvendina visapusiškas, veiksmingas ir skaidrias kovos su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba priemones ir iš tarptautinės prekybos srautų pašalina tokių priemonių neatitinkančius produktus, ir šiuo tikslu bendradarbiauja, be kita ko, sudarydama palankesnes sąlygas keistis informacija;
- e) siekia koordinuoti priemones, būtinas daugiateritorių žuvų išteklių išsaugojimui ir tvariam naudojimui bendro intereso srityse, ir
- f) skatina plėtoti tvarią ir atsakingą akvakultūrą, atsižvelgdama į savo ekonominius, socialinius ir aplinkos aspektus, be kita ko, kiek tai susiję su FAO atsakingos žuvininkystės kodekse nustatytų tikslų ir principų įgyvendinimu.

26.10 STRAIPSNIS

Mokslinė ir techninė informacija

1. Nustatydamą arba įgyvendindama priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ar darbo sąlygas ir kurios gali turėti įtakos prekybai ar investicijoms, kiekviena Šalis užtikrina, kad moksliniai ir techniniai įrodymai, kuriais tos priemonės pagrįstos, būtų gauti iš pripažintų techninių ir mokslinių institucijų ir kad priemonės būtų pagrįstos atitinkamais tarptautiniais standartais, gairėmis ar rekomendacijomis, jei jų yra.
2. Jei mokslinių įrodymų ar informacijos nepakanka arba ji nėra vienareikšmiška ir Šalies teritorijoje kyla rimto aplinkos būklės pablogėjimo arba pavojaus darbuotojų sveikatai ir saugai pavojus, Šalis gali imtis atsargumo principu pagrįstų priemonių. Tokios priemonės grindžiamos turima susijusia informacija ir periodiškai peržiūrimos. Tokias priemones nustatanti Šalis stengiasi gauti naujos arba papildomos mokslinės informacijos išsamesniam vertinimui atlikti ir prirėikus peržiūri tokias priemones.
3. Jei pagal 2 dalį nustatyta priemonė daro poveikį prekybai ar investicijoms, Šalis gali paprašyti priemonę nustačiusios Šalies pateikti informaciją, iš kurios būtų matyti, kad mokslinių įrodymų ar informacijos nepakanka arba jie nėra vienareikšmiški, kiek tai susiję su nagrinėjamu dalyku, ir kad nustatyta priemonė atitinka jos pačios apsaugos lygį, ir gali prašyti šį klausimą aptarti 26.14 straipsnyje nurodytame Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetyje.
4. Šiame straipsnyje nurodytos priemonės netaikomos taip, kad jomis būtų savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojama ar užslėptai ribojama tarptautinė prekyba.

26.11 STRAIPSNIS

Prekyba ir atsakingas tiekimo grandinių valdymas

1. Šalys pripažįsta atsakingo tiekimo grandinių valdymo svarbą laikantis atsakingo verslo ir įmonių socialinės atsakomybės praktikos, pagrįstos tarptautiniu mastu sutartomis gairėmis.
2. Remdamasi 1 dalimi, kiekviena Šalis:
 - a) padeda skleisti informaciją apie atitinkamus tarptautinės teisės aktus, kuriuos ji patvirtino ar remia, pavyzdžiui, 1977 m. lapkričio mėn. Ženevoje priimtą TDO trišalę deklaraciją dėl principų, susijusių su daugiašalėmis įmonėmis ir socialine politika, Jungtinių Tautų pasaulinį susitarimą, 2011 m. birželio 16 d. Žmogaus teisių tarybos rezoliucija Nr. 17/4 patvirtintus Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus ir EBPO rekomendacijas daugiašalėms įmonėms: rekomendacijas dėl atsakingo verslo pasauliniu mastu, pridėtas prie 1976 m. birželio 21 d. Paryžiuje priimtose EBPO deklaracijos dėl tarptautinių investicijų ir tarptautinių įmonių, ir šiais aktais naudotis;
 - b) skatina įmones savanoriškai taikyti įmonių socialinės atsakomybės arba atsakingo verslo praktiką, laikantis a punkte nurodytų gairių ir principų, ir
 - c) nustato palankią politikos sistemą a punkte nurodytiems principams ir gairėms veiksmingai įgyvendinti.

3. Šalys pripažįsta įmonių socialinės atsakomybės ir atsakingo verslo tarptautinių gairių, skirtų konkretiems sektoriams, naudą ir skatina šiuo atžvilgiu imtis bendrų veiksmų. Kiek tai susiję su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijomis dėl atsakingo naudingųjų iškasenų iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų tiekimo grandinių ir jų papildymais, tų rekomendacijų besilaikančios arba jas remiančios Šalys taip pat skatina jas taikyti.

4. Šalys keičiasi informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais ir, jei tinkama, bendradarbiauja klausimais, kuriems taikomas šis straipsnis, be kita ko, atitinkamuose regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose.

26.12 STRAIPSNIS

Kitos darniam vystymuisi palankios su prekyba ir investicijomis susijusios iniciatyvos

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą stiprinti prekybos ir investicijų indėlį siekiant ekonominiu, socialiniu ir aplinkos aspektais darnaus vystymosi tikslo.
2. Remdamosi 1 dalimi, Šalys:
 - a) skatina siekti deramo darbo darbotvarkės tikslų pagal TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, įskaitant pragyvenimą užtikrinantį minimalųjį darbo užmokestį, įtraukiant socialinę apsaugą, darbuotojų saugą ir sveikatą ir kitus su darbo sąlygomis susijusius aspektus;

- b) laikydamosi šios Susitarimo dalies skatina prekybą prekėmis ir paslaugomis ir investicijas į jas, taip pat savanorišką keitimąsi praktika ir technologijomis, kuriomis prisidedama prie geresnių socialinių ir aplinkos sąlygų, įskaitant ypač svarbias klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos, ir
- c) bendradarbiauja atitinkamai dvišaliu ar regioniniu lygmeniu ir tarptautiniuose forumuose klausimais, kuriems taikomas šis straipsnis.

26.13 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas prekybos ir darnaus vystymosi srityje

1. Šalys pripažįsta bendradarbiavimo svarbą siekiant šio skyriaus tikslų. Jos gali bendradarbiauti, *inter alia*, tokiais klausimais kaip:
 - a) prekybos ir darnaus vystymosi srities darbo ir aplinkos aspektai tarptautiniuose forumuose, visų pirma PPO, TDO, UNEP, UNCTAD, Jungtinių Tautų aukšto lygio politiniame forume darnaus vystymosi srityje ir pagal DAS;
 - b) darbo ir aplinkos apsaugos teisės bei standartų poveikis prekybai ir investicijoms;
 - c) prekybos ir investicijų teisės poveikis darbui bei aplinkai ir
 - d) savanoriškos tvarumo užtikrinimo sistemos, pavyzdžiui, sąžiningos ir etiškos prekybos sistemos ir ekologiniai ženklai, dalijantis patirtimi ir informacija apie tokias sistemas.

2. Siekdamos šio skyriaus tikslų Šalys taip pat gali bendromis pastangomis spręsti su prekyba susijusius aspektus tokių klausimų, kaip:
- a) pagrindinių, prioritetinių ir kitų naujausių TDO konvencijų įgyvendinimas;
 - b) TDO deramo darbo darbotvarkė, įskaitant prekybos ir visiško bei produktyvaus užimtumo sąsajas, darbo rinkos koregavimą, pagrindinius darbo standartus, deramą darbą pasaulinėse tiekimo grandinėse, socialinę apsaugą ir socialinę įtrauktį, socialinį dialogą, įgūdžių ugdymą ir lyčių lygybę;
 - c) DAS įgyvendinimas ir parama vienos kitų dalyvavimui tokiuose DAS;
 - d) dinamiškas tarptautinis kovos su klimato kaita režimas pagal UNFCCC, visų pirma, Paryžiaus susitarimo įgyvendinimas;
 - e) 1987 m. rugsėjo 16 d. Monrealyje priimtas Monrealio protokolas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų ir visi Šalių ratifikuoti jo daliniai pakeitimai, visų pirma, priemonės, skirtos kontroliuoti ozono sluoksnį ardančių medžiagų (OAM) ir hidrofluorangliavandenilių (HFC) gamybą, vartojimą ir prekybą jais, taip pat aplinką tausojančių alternatyvų joms skatinimas ir priemonės, skirtos kovoti su neteisėta prekyba tuo protokolu reglamentuojamomis medžiagomis;
 - f) įmonių socialinė atsakomybė, atsakingas verslas, atsakingas pasaulinių tiekimo grandinių valdymas ir atskaitomybė, be kita ko, atsižvelgiant į atitinkamų tarptautinių priemonių įgyvendinimą, plėtojimą ir sklaidą;
 - g) patikimas cheminių medžiagų ir atliekų tvarkymas;

- h) biologinės įvairovės išsaugojimas ir tvarus naudojimas, taip pat sąžiningas ir teisingas naudos, gaunamos naudojant genetinius išteklius, pasidalijimas, be kita ko, užtikrinant tinkamą prieigą prie tokių išteklių, kaip nurodyta 26.7 straipsnyje;
- i) kova su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, kaip nurodyta 26.7 straipsnyje;
- j) skatinimas išsaugoti ir tvariai valdyti miškus, siekiant mažinti miškų naikinimą ir neteisėtą medienos ruošą, kaip nurodyta 26.8 straipsnyje;
- k) privačios ir viešosios iniciatyvos, kuriomis padedama siekti tikslo sustabdyti miškų naikinimą, įskaitant iniciatyvas, kuriomis, laikantis Darbotvarkės iki 2030 m. 12 ir 15 DVT, gamyba ir vartojimas susiejami tiekimo grandinėse;
- l) tausios žvejybos praktikos ir prekybos tvariai valdomais žuvų produktais skatinimas, kaip nurodyta 26.9 straipsnyje, ir
- m) darnaus vartojimo ir gamybos iniciatyvos, atitinkančios Darbotvarkės iki 2030 m. 12 DVT, įskaitant žiedinę ekonomiką ir kitus tvarius ekonomikos modelius, kuriais siekiama didinti išteklių naudojimo efektyvumą ir mažinti atliekų susidarymą, bet jais neapsiribojant.

26.14 STRAIPSNIS

Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetis ir kontaktiniai punktai

1. Pagal 9.9 straipsnio 4 dalį įsteigtas Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetis, be 2.4 ir 9.9 straipsniuose išvardytų funkcijų, atlieka ir šias funkcijas:
 - a) lengvina ir stebi pagal šį skyrių vykdomą bendradarbiavimo veiklą;
 - b) atlieka 26.16–26.18 straipsniuose nurodytas užduotis ir
 - c) atlieka Jungtinio komiteto prekybos klausimams veiklai būtiną parengiamąjį vidaus darbą, be kita ko, susijusį su temomis, aptartomis su 2.7 straipsnyje nurodytomis vidaus patariamosiomis grupėmis.
2. Pakomitetis po kiekvieno savo posėdžio paskelbia ataskaitą.
3. Kiekviena Šalis savo administracijoje paskiria kontaktinį punktą, kuris padeda Šalims palaikyti ryšius ir koordinuoti veiksmus visais su šio skyriaus įgyvendinimu susijusiais klausimais.

26.15 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimas

1. Šalys deda visas pastangas bet koki nesutarimą dėl šio skyriaus aiškinimo ar taikymo išspręsti vedamos dialogą, konsultuodamosi, keisdamosi informacija ir bendradarbiaudamos.

2. Bet kuris 26.16 ir 26.17 straipsniuose nurodytas laikotarpis gali būti pratęstas Šalių bendru sutarimu.
3. Visi pagal šį skyrių nustatyti laikotarpiai skaičiuojami kalendorinėmis dienomis nuo kitos dienos po veiksmo ar fakto, kurio atžvilgiu jie nurodyti.
4. Šio skyriaus tikslais ginčo pagal šį skyrių Šalys yra Šalys, nustatytos 29.3 straipsnyje.
5. Nė viena Šalis negali naudotis 29 skyriuje nustatyta ginčų sprendimo tvarka dėl pagal šį skyrių kilusio klausimo.

26.16 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalis gali prašyti surengti konsultacijas su kita Šalimi dėl šio skyriaus aiškinimo ar taikymo, įteikdama rašytinį prašymą kitos Šalies kontaktiniam punktui, paskirtam pagal 26.14 straipsnio 3 dalį. Prašyme aiškiai nurodomas spręstinas klausimas ir trumpai aprašomi reikalavimai pagal šį skyrių, įskaitant atitinkamas jo nuostatas, ir paaiškinamas klausimo poveikis šio skyriaus tikslams bei pateikiama bet kokia kita informacija, kurią Šalis laiko svarbia. Konsultacijos pradedamos iškart po to, kai Šalis įteikia prašymą surengti konsultacijas, tačiau bet kokių atveju ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo prašymo gavimo dienos.

2. Konsultacijose dalyvaujama asmeniškai arba, jei Šalys susitaria, surengiant vaizdo konferenciją arba kitomis elektroninėmis priemonėmis. Jei konsultacijos vyksta dalyvaujant asmeniškai, jos rengiamos Šalies, kuriai pateiktas prašymas, teritorijoje, nebent Šalys susitartų kitaip.
3. Šalys rengia konsultacijas tam, kad pasiektų bendrai priimtina klausimo sprendimą. Klausimais, susijusiais su šiame skyriuje nurodytais daugiašaliais susitarimais, Šalys atsižvelgia į TDO arba atitinkamų organizacijų ar įstaigų, atsakingų už abiejų Šalių ratifikuotus DAS, pateiktą informaciją, kad paskatintų Šalių ir šių organizacijų veiklos nuoseklumą. Kai aktualu, Šalys gali susitarti kreiptis patarimo į tokias organizacijas ar įstaigas arba į bet kuri kitą ekspertą ar įstaigą, kurie, jų manymu, yra tinkami.
4. Jei Šalis mano, kad klausimą reikia aptarti papildomai, ji gali pateikti rašytinį prašymą sušaukti Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečio posėdį ir ji apie tą prašymą praneša pagal 26.14 straipsnio 3 dalį paskirtam kontaktiniam punktui. Toks prašymas pateikiamas ne anksčiau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo prašymo pagal 1 dalį gavimo dienos. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas nedelsdamas susirenka į posėdį ir stengiasi pasiekti bendrai priimtina klausimo sprendimą.
5. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas atsižvelgia į visas 2.7 straipsnyje nurodytų vidaus patariamųjų grupių nuomones tuo klausimu, taip pat į ekspertų rekomendacijas.
6. Bet kuris Šalių pasiektas klausimo sprendimas paskelbiamas viešai.

26.17 STRAIPSNIS

Ekspertų kolegija

1. Jei per 120 (šimtą dvidešimt) dienų nuo prašymo surengti konsultacijas pagal 26.16 straipsnį bendrai priimtino sprendimo nepasiekama, Šalis gali prašyti sudaryti ekspertų kolegiją klausimui išnagrinėti. Tokie prašymai teikiami raštu pagal 26.14 straipsnio 3 dalį paskirtam kitos Šalies kontaktiniam punktui ir juose nurodomos priežastys, dėl kurių prašoma sudaryti ekspertų kolegiją, įskaitant ginčijamų priemonių ir atitinkamų šio skyriaus nuostatų, kurios laikomos taikytinomis, aprašymą.
2. Išskyrus atvejus, kai šiame straipsnyje numatyta kitaip, taikomi 29.9, 29.11, 29.12, 29.26 ir 29.27 straipsniai, taip pat 29-A priede pateiktos Darbo tvarkos taisyklės ir 29-B priede pateiktas Elgesio kodeksas.
3. Per pirmąjį posėdį po šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas sudaro ne mažiau kaip 15 (penkiolikos) asmenų, kurie pageidauja ir gali būti ekspertų kolegijos nariais, sąrašą. Sąrašą sudaro 3 (trys) dalys: 1 (viena) ES pasiūlyta sąrašo dalis, 1 (viena) MERCOSUR pasiūlyta sąrašo dalis ir 1 (viena) asmenų, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai, sąrašo dalis. Kiekviena Šalis į savo sąrašo dalį pasiūlo bent po 5 (penkis) asmenis. Šalys taip pat atrenka bent 5 (penkis) asmenis sąrašui asmenų, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetas užtikrina, kad sąrašas būtų nuolat atnaujinamas ir kad jame nuolat būtų įrašyta ne mažiau kaip 15 (penkiolika) asmenų.

4. 3 dalyje nurodyti asmenys turi turėti specialiųjų ar ekspertinių žinių klausimais, aptariamais šiame skyriuje, įskaitant darbo, aplinkos apsaugos ar prekybos teisę, arba susijusių su ginčų, kylančių pagal tarptautinius susitarimus, sprendimu. Jie turi veikti kaip individualūs asmenys, būti nepriklausomi ir nevykdyti jokios organizacijos ar vyriausybės nurodymų su nesutarimu susijusiais klausimais arba neturėti ryšių su bet kuria iš Šalių vyriausybėmis. Jie taip pat laikosi 29-B priedo.

5. Jei Šalys nesusitaria kitaip, ekspertų kolegiją sudaro 3 (trys) nariai. Pirmininkas atrenkamas yra iš asmenų, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai, sąrašo dalies. Ekspertų kolegija sudaroma 29.9 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka. Ekspertai atrenkami iš atitinkamų asmenų, įtrauktų į šio straipsnio 3 dalyje nurodytas sąrašo dalis, laikantis atitinkamų 29.9 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių nuostatų.

6. Jei Šalys nesusitaria kitaip per 7 (septynias) dienas nuo ekspertų kolegijos sudarymo dienos, kaip apibrėžta 29.9 straipsnio 5 dalyje, jos įgaliojimai yra šie:

„atsižvelgiant į atitinkamas Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Pietų Amerikos šalių bendrosios rinkos, Argentinos Respublikos, Brazilijos Federacinės Respublikos, Paragvajaus Respublikos ir Urugvajaus Rytų Respublikos partnerystės susitarimo 26 skyriaus nuostatas, išnagrinėti prašyme sudaryti ekspertų kolegiją nurodytą klausimą ir pagal 26.17 straipsnį pateikti ataskaitą su rekomendacijomis dėl to klausimo sprendimo“.

7. Dėl klausimų, susijusių su šiame skyriuje nurodytų daugiašalių susitarimų laikymusi, į ekspertų nuomones arba informaciją, kurių paprašė ekspertų kolegija pagal 29.12 straipsnį, turėtų būti įtraukiama atitinkamų TDO arba DAS institucijų informacija ir patarimai. Visa pagal šią dalį gauta informacija pateikiama abiem Šalims, kad jos galėtų pateikti pastabų.

8. Ekspertų kolegija šio skyriaus nuostatas aiškina vadovaudamasi įprastomis tarptautinės viešosios teisės aiškinimo taisyklėmis.
9. Ekspertų kolegija per 90 (devyniasdešimt) dienų nuo ekspertų kolegijos sudarymo pateikia Šalims tarpinę ataskaitą, o galutinę ataskaitą – ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo tarpinės ataskaitos paskelbimo. Šiose ataskaitose nurodomi nustatyti faktai, atitinkamų nuostatų taikomumas ir pagrindžiami visi nustatyti faktai ir rekomendacijos. Per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo tarpinės ataskaitos paskelbimo bet kuri iš dalyvaujančių Šalių gali pateikti ekspertų kolegijai rašytinių pastabų dėl tarpinės ataskaitos. Aptarusi tokias rašytines pastabas ekspertų kolegija gali keisti ataskaitą ir prireikus klausimą nagrinėti papildomai. Jei, kolegijos manymu, šioje dalyje nustatytų terminų laikytis neįmanoma, ekspertų kolegijos pirmininkas apie tai raštu praneša Šalims ir nurodo vėlavimo priežastis ir dieną, kurią kolegija ketina paskelbti tarpinę arba galutinę ataskaitą.
10. Per 15 (penkiolika) dienų nuo dienos, kurią ekspertų kolegija įteikia galutinę ataskaitą, Šalys ją paskelbia viešai.
11. Šalys, atsižvelgdamos į ekspertų kolegijos ataskaitą ir rekomendacijas, aptaria, kokias tinkamas priemonės reikia įgyvendinti. Šalis atsakovė ne vėliau kaip per 90 (devyniasdešimt) dienų po to, kai viešai paskelbiama ataskaita, informuoja 2.7 straipsnyje nurodytą savo vidaus patariamąją grupę ir kitą Šalį apie savo sprendimus dėl veiksmų ar priemonių, kuriuos reikia įgyvendinti. Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetis stebi tolesnę veiklą, susijusią su ekspertų kolegijos ataskaita ir rekomendacijomis. 2.7 straipsnyje nurodytas vidaus patariamoji grupė gali Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečiui šiuo klausimu teikti pastabas.

26.18 STRAIPSNIS

Peržiūra

1. Siekdamas palengvinti šio skyriaus tikslų įgyvendinimą, Šalys Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečio posėdžiuose aptaria veiksmingą jo įgyvendinimą, įskaitant galimą jo nuostatų peržiūrą, atsižvelgdamos, *inter alia*, į įgytą patirtį, politikos pokyčius kiekvienoje Šalyje, tarptautinių susitarimų pokyčius ir suinteresuotųjų subjektų pateiktas nuomones.
2. Atsižvelgdamas į 1 dalyje nurodytų diskusijų rezultatus, Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitetis gali rekomenduoti Šalims iš dalies keisti atitinkamas šio skyriaus nuostatas.

27 SKYRIUS

SKAIDRUMAS

27.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) administracinis sprendimas – sprendimas, kuris konkrečiu atveju daro poveikį asmens teisėms ar pareigoms ir apima administracinį veiksma arba administracinio veiksmo nesiėmimo arba administracinio sprendimo nepriėmimo atvejus, nors tai numatyta Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose;
- b) suinteresuotasis asmuo – fizinis ar juridinis asmuo, kurį gali paveikti visuotinio taikymo priemonė, ir
- c) visuotinio taikymo priemonė – visuotinai taikomas įstatymas, kitas teisės aktas, teismo sprendimas, procedūra ar administracinis sprendimas, kurie gali paveikti bet kokį klausimą, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis.

27.2 STRAIPSNIS

Tikslai

Pripažindama poveikį, kurį Šalių atitinkama reglamentavimo aplinka gali daryti jų tarpusavio prekybai ir investicijoms, kiekviena Šalis pagal šio skyriaus nuostatas siekia skatinti ekonominės veiklos vykdytojus, pirmiausia MVI, sukurti skaidrią ir nuspėjamą reglamentavimo aplinką ir nustatyti veiksmingas procedūras.

27.3 STRAIPSNIS

Paskelbimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, susijusi visuotinio taikymo priemonė:
 - a) būtų nedelsiant skelbiama oficialiai paskirtoje informacijos sklaidos priemonėje ir, kai įmanoma, elektroninėmis priemonėmis arba kitaip paviešinama, kad su ja susipažinti galėtų bet kuris asmuo;
 - b) būtų paaiškinamas jos tikslas ir pagrindimas ir
 - c) būtų skiriama pakankamai laiko nuo jos paskelbimo iki įsigaliojimo, nebent tai neįmanoma dėl skubos priežasčių.

2. Priimdama arba iš dalies keisdama pagrindinius visuotinio taikymo įstatymus ar kitus teisės aktus, susijusius su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, kiekviena Šalis, kiek įmanoma, pagal savo atitinkamas taisykles ir procedūras:

- a) iš anksto paskelbia įstatymo ar kito teisės akto projektą arba konsultacijų dokumentą, kuriuose pateikiama išsami informacija apie tokio įstatymo ar kito teisės akto tikslą ir pagrindimą;
- b) suteikia suinteresuotiesiems asmenims ir kitai Šaliai pagrįstą galimybę pateikti pastabų dėl tokio įstatymo ar kito teisės akto projekto arba konsultacijų dokumentų ir
- c) stengiasi atsižvelgti į gautas pastabas dėl tokio įstatymo ar kito teisės akto projekto arba konsultacijų dokumentų.

27.4 STRAIPSNIS

Užklauso

1. Ne vėliau kaip per 3 (trejus) metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti tinkamus mechanizmus asmenų užklausoms dėl siūlomų ar galiojančių visuotinio taikymo priemonių ir dėl to, kaip jos būtų taikomos bet kokio klausimo, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, atžvilgiu, gauti ir į jas atsakyti.
2. Šalies prašymu kita Šalis nedelsdama pateikia informaciją ir atsako į užklauso, susijusias su bet kuria visuotinio taikymo priemone arba bet kuriuo pasiūlymu priimti arba iš dalies keisti kurią nors visuotinio taikymo priemonę, susijusią su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, kuri, prašančiosios Šalies manymu, gali daryti poveikį šios Susitarimo dalies veikimui.

27.5 STRAIPSNIS

Visuotinio taikymo priemonių administravimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina objektyvų, nešališką ir pagrįstą visų visuotinio taikymo priemonių, susijusių su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, administravimą.
2. Kiekviena Šalis, konkrečiais atvejais taikydamą visuotinio taikymo priemones kitos Šalies asmenims, prekėms ar paslaugoms:
 - a) stengiasi asmenims, kuriems administraciniai procesai daro tiesioginį poveikį¹, pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus, kai administracinis procesas yra inicijuotas, pateikti pagrįstą pranešimą, kuriame aprašomas proceso pobūdis, nurodomas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis inicijuojamas procesas, ir pateikiamas bendras visų ginčytinų klausimų aprašymas, ir
 - b) prieš priimdama bet koki galutinį administracinį sprendimą, suteikia tiems suinteresuotiesiems asmenims pagrįstą galimybę pateikti faktų ir argumentų, kuriais grindžiama jų pozicija, jei tai įmanoma atsižvelgiant į laiką, proceso pobūdį ir viešąjį interesą.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad klausimų, kuriems taikomas 23 skyrius, atveju tokie asmenys yra Šalies konkurencijos institucijos sprendimų adresatai.

27.6 STRAIPSNIS

Peržiūra ir apskundimas

1. Siekdama, kad administraciniai sprendimai, susiję su bet koku klausimu, kuriam taikoma ši Susitarimo dalis, būtų greitai peržiūrėti ar galėtų būti apskundžiami ir, jei pagrįsta, ištaisomi, kiekviena Šalis įsteigia bendrosios kompetencijos, arbitražo arba administracinius teismus ir nustato teismines, arbitražo arba administracines procedūras arba užtikrina, kad tokios institucijos veiktų toliau ar tokios procedūros būtų toliau taikomos. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos peržiūros ar apskundimo procedūras nediskriminuojamai ir nešališkai atliktų teismai, kurie būtų nešališki ir nepriklausomi nuo institucijos, kuriai pavesta užtikrinti administracinį vykdymą, ir sudaryti iš asmenų, kurie nebūtų iš esmės suinteresuoti šio klausimo baigtimi.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad 1 dalyje nurodytos procedūros šalims būtų užtikrinta teisė į:
 - a) pagrįstą galimybę remti arba ginti savo atitinkamas pozicijas ir
 - b) sprendimą, pagrįstą įrodymais ir pateikta bylos medžiaga, arba, jei to reikalaujama pagal Šalies teisę, administracinės institucijos surinkta bylos medžiaga.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad 2 dalies b punkte nurodytą sprendimą, kurį galima apskųsti arba toliau peržiūrėti, kaip numatyta jos teisėje, įgyvendintų ir jo praktika vadovautųsi institucija, kuriai pavestas susijusio administracinio sprendimo administracinis vykdymo užtikrinimas.

27.7 STRAIPSNIS

Reglamentavimo kokybė, veiksmingumas ir gera reglamentavimo praktika

1. Šalys pripažįsta geros reglamentavimo praktikos principus ir skatina reglamentavimo kokybę bei veiksmingumą. Visų pirma, Šalys stengiasi:
 - a) raginti naudotis reglamentavimo poveikio vertinimais rengiant didelės apimties iniciatyvas ir
 - b) nustatyti arba palikti galioti procedūras, kuriomis skatinamas reguliarus bendrojo intereso priemonių retrospektyvinis vertinimas.
2. Šalys stengiasi bendradarbiauti regioniniuose bei daugiašaliuose forumuose ir skatinti gerą reglamentavimo praktiką bei skaidrumą tarptautinės prekybos ir investicijų atžvilgiu srityse, kuriose taikoma ši Susitarimo dalis.

27.8 STRAIPSNIS

Ryšys su kitais skyriais

Šis skyrius taikomas nedarant poveikio jokioms konkrečioms kituose šios Susitarimo dalies skyriuose nustatytoms taisyklėms.

28 SKYRIUS

IŠIMTYS

28.1 STRAIPSNIS

Saugumo išimtys

Nė viena šios Susitarimo dalies nuostata neaiškinama kaip:

- a) reikalavimas Šaliai pateikti informaciją, kurios atskleidimas, jos manymu, prieštarauja jos esminiams saugumo interesams, arba suteikti prieigą prie tokios informacijos arba
- b) kliūtis Šaliai imtis, jos nuomone, jos esminiams saugumo interesams užtikrinti būtinų veiksmų:
 - i) kurie yra susiję su ginklų, šaudmenų ir karinių medžiagų gamyba ar prekyba jais ir tokia prekyba bei sandoriais, yra susiję su kitomis prekėmis bei medžiagomis, paslaugomis ir naudojamomis technologijomis, taip pat yra susiję su ekonomine veikla, vykdoma tiesiogiai ar netiesiogiai karinio objekto aprūpinimo tikslu;
 - ii) susijusių su daliosiomis ir termobranduolinėmis daliosiomis medžiagomis arba medžiagomis, iš kurių jos yra gautos, arba
 - iii) kurių imamasi karo metu ar susidarius kitai ekstremaliajai tarptautinių santykių padėčiai, arba

- c) kliūtis Šaliai imtis bet kokių veiksmų vykdant savo tarptautinius įsipareigojimus pagal JT Chartiją, siekiant palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą.

28.2 STRAIPSNIS

Bendrosios išimtys

1. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant tokioms pačioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti šališkai ar nepateisinamai diskriminuojamos šalys arba siekiama užslėptai riboti tarptautinę prekybą, nė viena 10, 12 ir 25 skyrių nuostata nėra laikoma kliūtimi Šaliai nustatyti arba vykdyti GATT 1994 XX straipsnyje nurodytas priemones. Tuo tikslu GATT 1994 XX straipsnis, įskaitant jo pastabas ir papildomas nuostatas, *mutatis mutandis* įtraukiamas į šią Susitarimo dalį ir tampa jos dalimi.
2. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant panašioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti šališkai ar nepateisinamai diskriminuojamos šalys arba siekiama užslėptai riboti investicijų liberalizavimą ar prekybą paslaugomis, nė viena 18 ir 25 skyrių nuostata nėra laikoma kliūtimi kuriai nors Šaliai nustatyti arba vykdyti priemones, kurios:
 - a) būtinos visuomenės saugumui užtikrinti, visuomenės dorovei apsaugoti ar viešajai tvarkai palaikyti¹;

¹ Išimtys dėl visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos gali būti taikomos tik tada, kai vienam iš pagrindinių visuomenės interesų kyla tikras ir pakankamai didelis pavojus.

- b) būtinos žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti;
- c) susijusios su senkančių gamtos išteklių išsaugojimu, jei tokios priemonės yra taikomos kartu su apribojimais vidaus investuotojams ar paslaugų vidaus teikimui ar vartojimui;
- d) būtinos meninės, istorinės ar archeologinės reikšmės nacionalinėms vertybėms apsaugoti;
- e) būtinos siekiant užtikrinti atitiktį įstatymams ar kitiems teisės aktams, kurie nėra nederantys su šios Susitarimo dalies nuostatomis, įskaitant nuostatas, susijusias su:
 - i) apgaulės ir sukčiavimo praktikos prevencija¹ arba su sutarčių nevykdymo padarinių šalinimu;
 - ii) asmenų privatumo apsauga tvarkant ir teikiant asmens duomenis ir su asmens dokumentų bei sąskaitų konfidencialumo apsauga arba
 - iii) sauga.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai apima įstatymus ir kitus teisės aktus dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu.

3. Nė viena 18 skyriaus nuostata nėra laikoma kliūtimi nustatyti ar vykdyti priemonę, kuria įgyvendinamas teismo, administracinio teismo ar konkurencijos institucijos nustatytas ar vykdomas reikalavimas ištaisyti konkurencijos įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimą.

4. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalys susitaria, kad tiek, kiek tokios priemonės kitais atžvilgiais neatitinka 10, 12 ir 25 skyrių nuostatų:

- a) GATT 1994 XX straipsnio b punkte nurodytos priemonės apima aplinkos apsaugos priemones, būtinas žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei arba sveikatai apsaugoti;
- b) GATT 1994 XX straipsnio g punktas taikomas gyvųjų ir negyvųjų senkančių gamtos išteklių išsaugojimo priemonėms ir
- c) priemonėms, kurių imamasi daugiašaliams aplinkos susitarimams įgyvendinti, gali būti taikomas GATT 1994 XX straipsnio b arba g punktas.

5. Prieš imdamasi bet kurių GATT 1994 XX straipsnio i ir j punktuose nurodytų priemonių Šalis kitai Šaliai pateikia visą svarbią informaciją ir siekia abiem Šalims priimtino sprendimo. Jei per 30 (trisdešimt) dienų nuo tokios informacijos pateikimo nesutariama, Šalis gali taikyti atitinkamas priemones. Jei dėl susiklosčiusių išimtinių ir kritiškų aplinkybių reikia imtis neatidėliotinių veiksmy, Šalis, ketinanti imtis priemonių, gali be išankstinio pranešimo taikyti priemonę, būtiną aplinkybėms ištaisyti, ir apie tai nedelsdama praneša kitai Šaliai.

28.3 STRAIPSNIS

Apmokestinimas

1. Šiame straipsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) gyvenamoji vieta – gyvenamoji vieta mokesčių tikslais ir
 - b) mokesčių konvencija – dvigubo apmokestinimo išvengimo konvencija arba bet koks kitas tarptautinis susitarimas ar tvarka, visiškai ar daugiausia susiję su apmokestinimu, kurių šalis yra Europos Sąjunga ar jos valstybės narės arba Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė.
2. Nė viena šios Susitarimo dalies nuostata nedaro poveikio Europos Sąjungos ar jos valstybių narių arba Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių teisėms ir pareigoms pagal bet kurią mokesčių konvenciją. Jei šios Susitarimo dalies nuostatos neatitinka bet kurios tokios mokesčių konvencijos nuostatų, vadovaujamaši tos mokesčių konvencijos nuostatomis.

3. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant panašioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti šališkai ar nepateisinamai diskriminuojamos šalys arba siekiama užslėptai riboti prekybą ir investicijas, nė viena šios Susitarimo dalies nuostata nėra laikoma kliūtimi Šaliai nustatyti, palikti galioti ar vykdyti bet kokią priemonę, kuria siekiama užtikrinti teisingą arba veiksmingą tiesioginių mokesčių taikymą arba surinkimą¹ ir kuria:

- a) diferencijuojami mokesčių mokėtojai pagal jų padėtį, visų pirma, pagal jų gyvenamąją vietą arba jų kapitalo investavimo vietą arba

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalys susitaria, kad tokios priemonės apima 18.4 straipsnio neatitinkančias priemones, kuriomis siekiama užtikrinti teisingą arba veiksmingą tiesioginių mokesčių taikymą ar surinkimą, kurių Šalis imasi pagal savo mokesčių sistemą ir kurios:

- i) taikomos investuotojams ir paslaugų teikėjams nerezidentams, pripažįstant, kad nerezidentams taikoma mokesčio prievolė nustatoma atsižvelgiant į apmokestinamuosius objektus, kurių šaltinis yra Šalies teritorija arba kurie yra Šalies teritorijoje;
- ii) taikomos nerezidentams, siekiant užtikrinti mokesčių taikymą ar surinkimą Šalies teritorijoje;
- iii) taikomos nerezidentams arba rezidentams, siekiant užkirsti kelią mokesčių vengimui ar slėpimui, įskaitant reikalavimų laikymosi priemones;
- iv) taikomos paslaugų vartotojams, kuriems teikiamos paslaugos kitos Šalies teritorijoje arba iš kitos Šalies teritorijos, siekiant užtikrinti mokesčių taikymą tokiems vartotojams ar jų surinkimą iš Šalies teritorijoje esančių šaltinių;
- v) investuotojus ir paslaugų teikėjus, kuriems taikomi visame pasaulyje apmokestinamiems objektams taikomi mokesčiai, atskiria nuo kitų investuotojų ir paslaugų teikėjų, atsižvelgiant į esminius jų mokesčių bazės skirtumus, arba
- vi) nustato, priskiria ar paskirsto pajamas, pelną, naudą, nuostolius, išskaitymus ar kreditą asmenims rezidentams ar filialams arba to paties asmens susijusiems asmenims ar filialams, siekiant apsaugoti Šalies mokesčių bazę.

Šioje išnašoje vartojami mokesčių terminai ar sąvokos suprantami pagal priemonę taikančios Šalies vidaus teisės mokesčių terminų apibrėžtis ir sąvokas arba lygiavertes ar panašias terminų apibrėžtis ir sąvokas.

- b) siekiama užkirsti kelią mokesčių vengimui arba slėpimui pagal kurios nors mokesčių konvencijos arba vidaus mokesčių teisės aktų nuostatas.

28.4 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

1. Nė viena šios Susitarimo dalies nuostata nėra laikoma reikalavimu Šaliai pateikti turimą konfidencialią informaciją, kurios atskleidimas trukdytų teisės vykdymo užtikrinimui ar kitaip prieštarautų viešajam interesui, ar pakenktų konkrečių viešųjų ar privačiųjų įmonių teisėtiems komerciniams interesams, išskyrus tuos atvejus, kai tos konfidencialios informacijos reikia kolegijai ginčų sprendimo procese pagal 29 skyrių. Tokiais atvejais kolegija užtikrina visišką konfidencialumo apsaugą.
2. Jei Šalis pateikia informaciją, kuri laikoma konfidencialia pagal tos Šalies įstatymus ar kitus teisės aktus, kita Šalis taip pat laiko tą informaciją konfidencialia, nebent ją pateikusi Šalis sutinka, kad ji nebūtų tokia laikoma.

28.5 STRAIPSNIS

Laikinas atleidimas nuo įsipareigojimų PPO

Jei šioje Susitarimo dalyje nustatyta pareiga iš esmės yra lygiavertė PPO steigimo sutartyje nustatyta pareigai, bet kuri priemonė, kurios imamasi laikantis laikino atleidimo nuo įsipareigojimų, priimto pagal PPO steigimo sutarties IX straipsnio 3 ir 4 dalis, laikoma atitinkančia iš esmės lygiavertę šios Susitarimo dalies nuostatą.

29 SKYRIUS

GINČŲ SPRENDIMAS

A SKIRSNIS

TIKSLAS, TERMINŲ APIBRĖŽTYS IR TAIKYMO SRITIS

29.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šio skyriaus tikslas – nustatyti efektyvų ir veiksmingą mechanizmą, siekiant:

- a) išvengti Šalių ginčų dėl šio Susitarimo III dalies aiškinimo ir taikymo ir juos spręsti siekiant, jei įmanoma, bendrai priimtino sprendimo ir
- b) kai taikytina, užtikrinti šia Susitarimo III dalimi suteikiamų nuolaidų pusiausvyrą.

29.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje ir 29-A, 29-B ir 29-C prieduose vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) patarėjas – asmuo, šalies pasamdytas patarti arba padėti tai šaliai klausimais, susijusiais su arbitražo procesu;
- b) arbitražo kolegija – pagal 29.9 straipsnį sudaryta kolegija;
- c) arbitras – arbitražo kolegijos narys;
- d) padėjėjas – asmuo, kuris arbitro nustatytais sąlygomis atlieka tyrimus ar jam padeda;
- e) kandidatas – asmuo, kurio vardas ir pavardė yra 29.8 straipsnio 3 dalyje nurodytame arbitrų sąraše ir kurio atrinkimas pagal 29.9 straipsnį sudarytos arbitražo kolegijos nariu yra svarstomas;
- f) šalis ieškovė – šalis, kuri prašo sudaryti arbitražo kolegiją pagal 29.7 straipsnį;
- g) ekspertas – asmuo, kuris turi specialiųjų ir pripažintų žinių ir patirties tam tikroje srityje ir kurio arbitražo kolegija ar tarpininkas prašo pateikti nuomonę arba kurio nuomonė toje srityje yra pateikta bet kuriai iš šalių arba bet kuri iš šalių prašo ją pateikti;

- h) tarpininkas – pagal 29.6 straipsnį tarpininkaujantis asmuo;
- i) šalies atstovas – šalies vyriausybės departamento, įstaigos ar kito viešojo subjekto paskirtas darbuotojas arba kitas asmuo, atstovaujantis tai šaliai sprendžiant ginčą pagal šį skyrių, ir
- j) personalas – arbitro atveju, arbitro vadovaujami ir kontroliuojami asmenys, išskyrus padėjėjus.

29.3 STRAIPSNIS

Ginčo šalys

1. Šio skyriaus tikslais ginčo šalimis gali būti Europos Sąjunga ir MERCOSUR arba viena ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių. Ginčo šalys toliau – šalis arba šalys.
2. Europos Sąjunga gali inicijuoti ginčų sprendimo procesą prieš MERCOSUR dėl priemonės, susijusios su Europos Sąjunga arba viena ar daugiau jos valstybių narių, jei ginčijama priemonė yra MERCOSUR priemonė.
3. Europos Sąjunga gali inicijuoti ginčų sprendimo procesą prieš vieną ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių dėl priemonės, susijusios su Europos Sąjunga arba viena ar daugiau jos valstybių narių, jei ginčijama priemonė yra tų Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių priemonė.

4. MERCOSUR gali inicijuoti ginčų sprendimo procesą prieš Europos Sąjungą dėl priemonės, susijusios su MERCOSUR arba visomis Susitarimą pasirašiusiomis MERCOSUR valstybėmis, jei ginčijama priemonė yra Europos Sąjungos¹ arba vienos ar daugiau jos valstybių narių priemonė.
5. Viena ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių gali atskirai inicijuoti ginčų sprendimo procesą prieš Europos Sąjungą dėl priemonės, susijusios su ta Susitarimą pasirašiusia MERCOSUR valstybe arba Susitarimą pasirašiusiomis MERCOSUR valstybėmis, jei ta priemonė yra Europos Sąjungos arba vienos ar daugiau jos valstybių narių priemonė.
6. Jeigu daugiau nei viena Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė inicijuoja ginčų sprendimo procesą prieš Europos Sąjungą tuo pačiu klausimu, *mutatis mutandis* taikomas GSS 9 straipsnis².

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šiame straipsnyje nurodyta Europos Sąjungos priemonė taip pat apima vienos ar daugiau jos valstybių narių priemones.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad GSS 9 straipsnio 3 dalis neužkerta kelio Susitarimą pasirašiusiai MERCOSUR valstybei paskirti kitą arbitražo kolegijos narį iš šio skyriaus 29.8 straipsnio 3 dalies b punkte nurodytos sąrašo dalies, nei kolegijos, sudarytos nagrinėti kitos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės skundą tuo pačiu klausimu, arbitras.

29.4 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Šio skyriaus nuostatos taikomos visiems ginčams:

- a) dėl šio Susitarimo III dalies nuostatų (toliau – atitinkamos nuostatos) aiškinimo ir taikymo, išskyrus atvejus, kai aiškiai nustatyta kitaip, arba
- b) dėl šalies įtarimo, kad kitos šalies taikoma priemonė panaikina arba iš esmės sumažina bet kokią naudą, kurią ji gauna pagal atitinkamas nuostatas, taip neigiamai paveikdama šalių tarpusavio prekybą, neatsižvelgiant į tai, ar ta priemonė prieštarauja šio Susitarimo III dalies nuostatoms, išskyrus atvejus, kai aiškiai nustatyta kitaip.

B SKIRSNIS

KONSULTACIJOS IR TARPININKAVIMAS

29.5 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalys stengiasi išspręsti visus ginčus dėl įtariamo 29.4 straipsnio a punkte nurodytų atitinkamų nuostatų nesilaikymo arba dėl 29.4 straipsnio b punkte nurodyto įtariamo naudos panaikinimo ar esminio sumažinimo gera valia surengdamos konsultacijas, kad būtų rastas bendrai priimtinas sprendimas. Šiomis aplinkybėmis papildomai atsižvelgiama į konkrečias žemyninėms besivystančioms šalims kylančias problemas.
2. Kreipdamasi dėl konsultacijų šalis įteikia kitai šaliai ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams rašytinį prašymą, kuriame nurodo prašymo priežastį ir, be kita ko, įvardija ginčijamą priemonę, o 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo atveju nurodo atitinkamas nuostatas, kurias ji laiko taikytinomis ir kurių kita šalis nesilaikė, arba, 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju – naudą, kuri, jos nuomone, dėl ginčijamos priemonės buvo panaikinta arba iš esmės sumažinta, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai.

3. Konsultacijos surengiamos ne vėliau kaip per 15 (penkiolika) dienų nuo prašymo gavimo dienos ir, jei šalys nesusitaria kitaip – šalies, su kuria konsultuojamasi, teritorijoje. Konsultacijos laikomos užbaigtomis ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo prašymo gavimo dienos, nebent abi šalys susitaria jas tęsti. Konsultacijos, visų pirma per jas šalių pateiktos nuomonės, yra konfidencialios ir jomis nedaromas poveikis šalies teisėms jokiuose tolesniuose procesuose.
4. Konsultacijos skubos klausimais, be kita ko, dėl greitai gendančių prekių ar kitų prekių ar paslaugų, kurios greitai praranda kokybę, esamą būklę ar komercinę vertę, surengiamos ne vėliau kaip per 15 (penkiolika) dienų nuo prašymo gavimo dienos ir laikomos užbaigtomis per tas 15 (penkiolika) dienų, nebent abi šalys susitaria tęsti konsultacijas.
5. Konsultacijų metu kiekviena šalis pateikia faktinę informaciją, kad būtų galima išsamiai išnagrinėti, kaip 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo atveju ginčijama priemonė galėtų paveikti šio Susitarimo III dalies taikymą arba 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju – panaikinti arba iš esmės sumažinti prašančiosios šalies pagal šio Susitarimo III dalį gaunamą naudą, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai.
6. Jei konsultacijos nesurengiamos per 3 arba 4 dalyje nustatytą laikotarpį, nelygu atvejis, arba jei konsultacijos užbaigiamos nepasiekus bendrai priimtino sprendimo, konsultacijas surengti paprašiusi šalis gali kreiptis dėl arbitražo kolegijos sudarymo pagal 29.7 straipsnį.

7. Prašymas surengti konsultacijas dėl 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo nedaro poveikio prašančiosios šalies teisei tuo pačiu metu arba vėliau prašyti surengti konsultacijas dėl 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo, susijusio su ta pačia priemone, ir atvirkščiai.

29.6 STRAIPSNIS

Tarpininkavimas

Šalis gali prašyti pagal 29-C priedą pradėti tarpininkavimo procedūrą dėl bet kokios šalies priemonės, kuria daromas neigiamas poveikis šalių tarpusavio prekybai. Tarpininkavimo procedūra gali būti inicijuota tik šalių bendru sutarimu.

C SKIRSNIS

ARBITRAŽAS

29.7 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos proceso inicijavimas

1. Jei šalys neišsprendžia ginčo per konsultacijas pagal 29.5 straipsnį arba jei šalis ieškovė mano, kad šalis atsakovė nesilaikė per konsultacijas bendrai priimto sprendimo, šalis ieškovė gali įteikti šaliai atsakovei ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams rašytinį prašymą sudaryti arbitražo kolegiją.
2. Šalis ieškovė nurodo prašymo priežastis, taip pat įvardija ginčijamą priemonę ir, 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo atveju, tokiu būdu, kad būtų pakankamai aiškus skundo teisinis pagrindas, paaiškina, kaip ta priemone pažeidžiamos atitinkamos nuostatos, o 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju – kaip ginčijama priemonė panaikina arba iš esmės sumažina naudą, kurią šalis ieškovė gauna pagal šio Susitarimo III dalį.
3. Prašymas sudaryti arbitražo kolegiją dėl 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo nedaro poveikio prašančiosios šalies teisei tuo pačiu metu arba vėliau prašyti sudaryti arbitražo kolegiją dėl 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo, susijusio su ta pačia priemone, ir atvirkščiai.

4. Jei šalis ieškovė tuo pačiu metu ir dėl tos pačios priemonės paprašė sudaryti arbitražo kolegiją tiek dėl 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo, tiek dėl 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo, sudaroma viena arbitražo kolegija abiem ginčams spręsti. Jei dėl tos pačios priemonės vėliau vyksta arbitražo procesas, vėlesnio arbitražo procesą, jei įmanoma, vykdo ta pati kolegija, kuri buvo sudaryta dėl pirmesnio ginčo.

29.8 STRAIPSNIS

Arbitrų skyrimas

1. Arbitrai turi turėti specialiųjų teisės ir tarptautinės prekybos žinių arba patirties. Arbitrai, kurie nėra šalies piliečiai, turi būti teisininkai.
2. Arbitrai:
 - a) turi būti nepriklausomi;
 - b) veikti kaip individualūs asmenys;
 - c) turi nevykdyti jokios organizacijos ar vyriausybės nurodymų ir negali būti susiję su šio Susitarimo Šalies vyriausybe ar vyriausybine organizacija ir
 - d) turi laikytis 29-B priedo.

3. Jungtinis komitetas prekybos klausimams ne vėliau kaip per 6 (šešis) mėnesius nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos sudaro 32 (trisdešimt dviejų) asmenų, kurie pageidauja ir gali būti arbitrais, sąrašą. Sąrašą sudaro šios 3 (trys) dalys:

- a) viena dalis, kurią sudaro 12 (dvylika) Europos Sąjungos pasiūlytų asmenų;
- b) viena dalis, kurią sudaro 12 (dvylika) MERCOSUR pasiūlytų asmenų, ir
- c) viena dalis, kurią sudaro 8 (aštuoni) abiejų Šalių pasiūlyti asmenys, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai ir kurie eis arbitražo kolegijos pirmininko pareigas.

4. Jungtinis komitetas prekybos klausimams užtikrina, kad šio straipsnio 3 dalyje nurodytame sąrašė būtų reikiamas asmenų skaičius. Jungtinis komitetas prekybos klausimams gali iš dalies keisti arbitrų sąrašą pagal 29-A priede pateiktų Darbo tvarkos taisyklių 25 taisyklę.

5. Jei konkrečios arbitražo kolegijos sudarymo pagal 29.9 straipsnį metu šio straipsnio 3 dalyje numatytas sąrašas nėra sudarytas arba jį sudarius ne visi į konkrečią sąrašo dalį įtraukti asmenys sprendžiant ginčą gali būti arbitrais, šaliai ieškovei atstovaujantis Jungtinio komiteto prekybos klausimams bendrapirmininkis arbitrus atrenka burtų keliu pagal 29-A priede pateiktų Darbo tvarkos taisyklių 10, 26 ir 28–31 taisykles.

29.9 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos sudarymas

1. Arbitražo kolegiją sudaro 3 (trys) arbitrai.
2. Ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų nuo rašytinio prašymo sudaryti arbitražo kolegiją pagal 29.7 straipsnio 1 dalį gavimo dienos šalys konsultuojasi tarpusavyje, siekdamos susitarti dėl kolegijos sudėties¹. Atrinkdamos arbitrus šalys gali atsižvelgti į su ginčo dalyku susijusias ekspertines žinias. Arbitražo kolegijos pirmininkas visada turi būti nė vienos iš Šalių pilietis.
3. Jei dėl arbitražo kolegijos sudėties nesusitariama per šio straipsnio 2 dalyje numatytą laikotarpį, kiekviena šalis ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų nuo šio straipsnio 2 dalyje nurodyto laikotarpio pabaigos paskiria vieną arbitražo kolegijos narį iš 29.8 straipsnio 3 dalyje nurodytos tos šalies sąrašo dalies. Jei šalis per tą laikotarpį nepaskiria arbitro, šaliai ieškovei atstovaujantis Jungtinio komiteto prekybos klausimams bendrapirmininkis arba jo paskirtas asmuo ne vėliau kaip per 5 (penkias) dienas nuo pirmesniame sakinyje nurodyto laikotarpio pabaigos arbitrą burtų keliu atrenka iš tos šalies sąrašo dalies.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad susitardamos dėl arbitražo kolegijos sudėties pagal šią dalį šalys gali susitarti arbitrais atrinkti asmenis, kurie nėra įtraukti į arbitrų sąrašą, sudarytą pagal 29.8 straipsnio 3 dalį.

4. Šalys stengiasi susitarti dėl arbitražo kolegijos pirmininko per šio straipsnio 2 dalyje nurodytą laikotarpį. Jei šalys negali susitarti, bet kuri šalis paprašo šaliai ieškovei atstovaujančio Jungtinio komiteto prekybos klausimams bendrapirmininkio ne vėliau kaip per 5 (penkias) dienas nuo to prašymo pateikimo arbitražo kolegijos pirmininką burtų keliu atrinkti iš 29.8 straipsnio 3 dalies c punkte nurodytos sąrašo dalies.
5. Arbitražo kolegijos sudarymo diena laikoma diena, kai visi atrinkti arbitrai sutinka su paskyrimu pagal 29-A priede pateiktas Darbo tvarkos taisykles.
6. Jei šalis mano, kad arbitras nesilaiko 29-B priedo, taikomos 29-A priede nustatytos procedūros.
7. Jei arbitras negali dalyvauti procese, iš jo pasitraukia arba turi būti pakeistas, naujas arbitras atrenkamas laikantis šiame straipsnyje nustatytų atrankos procedūrų ir 29-A priede pateiktų Darbo tvarkos taisyklių. Tuo laikotarpiu arbitražo procesas sustabdomas ne daugiau kaip 25 (dvidešimt penkioms) dienoms.
8. Šalys *ipso facto* ir be specialaus susitarimo pripažįsta, kad pagal šį skyrių sudarytų arbitražo kolegijų įgaliojimai yra privalomi.

29.10 STRAIPSNIS

Sprendimas dėl skubumo

Šalies prašymu arbitražo kolegija per 10 (dešimt) dienų nuo jos sudarymo nusprendžia, ar ginčas yra susijęs su skubos klausimais.

29.11 STRAIPSNIS

Posėdžiai

Jei ginčo šalys nenusprendžia kitaip, arbitražo kolegijos posėdžiai yra vieši. Jei šalies pareiškimuose ar argumentuose yra informacijos, kurią ta šalis nurodė esant konfidencialią, arbitražo kolegijos posėdžiai turi būti iš dalies arba visiškai uždari.

29.12 STRAIPSNIS

Informacija ir techninės konsultacijos

1. Arbitražo kolegija pagal 29-A priedą gali prašyti ekspertų nuomonės arba gali gauti informacijos iš bet kurio atitinkamo šaltinio.
2. Ekspertų nuomonės ir iš bet kurio atitinkamo šaltinio gauta informacija nėra privalomos.
3. Ekspertai turi turėti profesinę reputaciją ir atitinkamos srities patirties. Prieš pasirinkdama tokius ekspertus arbitražo kolegija konsultuojasi su šalimis.
4. Arbitražo kolegija nustato pagrįstą laikotarpį, per kurį ekspertai turi pateikti informaciją arba ataskaitą.

5. Šalių asmenims leidžiama pateikti *amicus curiae* informaciją arbitražo kolegijai, laikantis 29-A priede nustatytų sąlygų. Tomis sąlygomis užtikrinama, kad *amicus curiae* informacija nesudarytų nepagrįstos naštos ginčo šalims arba nepagrįstai nevilkintų ar neapsunkintų arbitražo kolegijos proceso.

6. Visa pagal šį straipsnį gauta informacija atskleidžiama kiekvienai šaliai ir pateikiama jų pastaboms.

29.13 STRAIPSNIS

Taikytina teisė ir aiškinimo taisyklės

1. 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo atveju arbitražo kolegija ginčą išsprendžia pagal atitinkamas nuostatas.

2. Visuose 29.4 straipsnyje nurodytuose ginčiuose arbitražo kolegija atitinkamas nuostatas aiškina vadovaudamasi įprastomis tarptautinės viešosios teisės aiškinimo taisyklėmis. Aiškindama pareigą pagal šį Susitarimą, kuri yra tapati pareigai pagal PPO steigimo sutartį, arbitražo kolegija atsižvelgia į visus atitinkamus aiškinimus, nustatytus PPO ginčų sprendimo tarybos sprendimuose.

29.14 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos nutartys

1. Arbitražo kolegija ne vėliau kaip per 90 (devyniasdešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo dienos pateikia šalims tarpinę arbitražo ataskaitą. Tarpinėje arbitražo ataskaitoje nurodomi nustatyti faktai, atitinkamų nuostatų taikomumas, kai aktualu, ir pagrindžiami visi nustatyti faktai ir arbitražo kolegijos teikiamos rekomendacijos.
2. Jei, arbitražo kolegijos manymu, 1 dalyje nurodyto termino laikytis neįmanoma, arbitražo kolegijos pirmininkas raštu praneša apie tai šalims ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams, nurodydamas vėlavimo priežastis ir dieną, kurią arbitražo kolegija ketina pateikti savo tarpinę arbitražo ataskaitą. Tarpinė arbitražo ataskaita jokių būdu negali būti pateikta vėliau kaip per 120 (šimtą dvidešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo dienos.
3. Skubos atvejais, įskaitant atvejus, susijusius su greitai gendančiomis prekėmis ar kitomis prekėmis ar paslaugomis, kurios greitai praranda kokybę, esamą būklę ar komercinę vertę, arbitražo kolegija deda visas pastangas, kad savo tarpinę arbitražo ataskaitą pateiktų per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo dienos.

4. Šalis ne vėliau kaip per 14 (keturiolika) dienų nuo ataskaitos gavimo, o skubos atvejais, įskaitant atvejus, susijusius su greitai gendančiomis prekėmis arba sezoninėmis prekėmis ar paslaugomis, – ne vėliau kaip per 7 (septynias) dienas nuo ataskaitos gavimo gali įteikti arbitražo kolegijai rašytinį prašymą peržiūrėti konkrečius tarpinės arbitražo ataskaitos aspektus. Išnagrinėjusi šalių rašytines pastabas dėl tarpinės arbitražo ataskaitos arbitražo kolegija gali pataisyti ataskaitą ir nagrinėti klausimą toliau, jei mano, kad to reikia.
5. Jei per 4 dalyje nurodytą laikotarpį rašytinis prašymas peržiūrėti konkrečius tarpinės arbitražo ataskaitos aspektus neįteikiamas, tarpinė arbitražo ataskaita tampa arbitražo kolegijos nutartimi.
6. Arbitražo kolegija arbitražo kolegijos nutartį šalims ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams pateikia ne vėliau kaip per 120 (šimtą dvidešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo. Jei arbitražo kolegija mano, kad to termino laikytis neįmanoma, arbitražo kolegijos pirmininkas apie tai raštu praneša šalims ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams, nuroydamas vėlavimo priežastis. Arbitražo kolegijos nutartis jokių būdu negali būti pateikta vėliau kaip per 150 (šimtą penkiasdešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo.
7. Skubos atvejais, įskaitant atvejus, susijusius su greitai gendančiomis prekėmis ar kitomis prekėmis ar paslaugomis, kurios greitai praranda kokybę, esamą būklę ar komercinę vertę, arbitražo kolegija deda visas pastangas, kad arbitražo kolegijos nutartį pateiktų ne vėliau kaip per 60 (šešiasdešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos sudarymo dienos. Arbitražo kolegijos nutartis jokių būdu negali būti pateikta vėliau kaip per 75 (septyniasdešimt penkias) dienas nuo tos dienos.

8. Arbitražo kolegijos nutartyje nurodomi nustatyti faktai, atitinkamų nuostatų taikomumas, kai aktualu, ir pagrindžiami visi nustatyti faktai ir rekomendacijos. Arbitražo kolegijos nutartyje pateikiama pakankamai išsami šalių pateiktų argumentų analizė ir aiškiai atsakoma į abiejų šalių klausimus ir pastabas, įskaitant pateiktus dėl tarpinės arbitražo ataskaitos.
9. Arbitražo kolegija objektyviai įvertina gautą klausimą, be kita ko, objektyviai įvertina atvejo faktus, abiejų šalių pateiktus įrodymus bei argumentus ir:
- a) 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo atveju – atitinkamų nuostatų taikomumą bei atitiktį joms arba
 - b) 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju – tai, ar nauda, kurią šalis ieškovė gauna pagal atitinkamas nuostatas, panaikinta arba iš esmės sumažinta, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai.
10. 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju, jei šalys nesusitaria kitaip, arbitražo kolegija:
- a) nustato, ar ginčijama priemonė panaikina arba iš esmės sumažina naudą, kurią šalis ieškovė gauna pagal atitinkamas nuostatas, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai;
 - b) jei taikytina, nustato naudos, kurią šalis ieškovė gauna pagal atitinkamas nuostatas ir kuri buvo panaikinta arba iš esmės sumažinta, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai, dydį;

- c) jei nustato, kad ginčijama priemonė panaikina arba iš esmės sumažina naudą, kurią šalis ieškovė gauna pagal atitinkamas nuostatas, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai, rekomenduoja šaliai atsakovei atlikti bendrai priimtinaį pritaikymą; šalis atsakovei neprivalo atšaukti ginčijamos priemonės, ir
- d) jei taikytina ir jei to prašo abi šalys, siūlo būdus ir priemones, kaip atlikti bendrai priimtinaį pritaikymą, įskaitant kompensaciją; tokie pasiūlymai šalims neprivalomi.

11. Arbitražo kolegija deda visas pastangas, kad visi jos sprendimai būtų priimami bendru sutarimu. Vis dėlto, jei sprendimo negalima priimti bendru sutarimu, sprendimas dėl ginčijamo klausimo priimamas balsų dauguma. Arbitrai neteikia skirtingų ar atskirų nuomonių ir užtikrina balsavimo konfidencialumą.

12. Jungtinis komitetas prekybos klausimams viešai skelbia visą arbitražo kolegijos nutartį, išskyrus atvejus, kai šalys bendru sutarimu nusprendžia viešai neskelbti nutarties dalių, kuriose yra konfidencialios informacijos.

13. Arbitražo kolegijos nutartis šalims privaloma nuo jos pateikimo dienos ir negali būti apskūsta.

14. Arbitražo kolegijos nutartis negali papildyti ar sumažinti teisių ir pareigų, numatytų atitinkamose nuostatose. Arbitražo kolegijos nutartis nelaikoma suteikiančia asmenims teisių ar nustatančia jiems pareigų.

15. Šio straipsnio 2, 4, 6, 8 ir 11 dalys taikomos 29.18, 29.19, 29.20 ir 29.21 straipsniuose nurodytiems arbitražo kolegijos sprendimams.

29.15 STRAIPSNIS

Skundo atsiėmimas, bendrai priimtinas sprendimas arba ginčo sprendimo sustabdymas

1. Šalis ieškovė, gavusi šalies atsakovės sutikimą, gali atsiimti skundą, kol nepriimta arbitražo kolegijos nutartis.
2. Jei bet kuriuo metu iki priimant arbitražo kolegijos nutartį arba ją priėmus šalys pasiekia bendrai priimtina sprendimą, abi šalys apie tai raštu praneša Jungtiniam komitetui prekybos klausimams.
3. Arbitražo kolegija abiejų šalių prašymu bet kuriuo metu iki priimant arbitražo kolegijos nutartį sustabdo savo veiklą šalių sutartam laikotarpiui, neviršijančiam 12 (dvylika) mėnesių iš eilės. Per tą laikotarpį arbitražo kolegija darbą atnaujina tik gavusi rašytinį abiejų šalių prašymą. Apie prašymą pranešama Jungtiniam komitetui prekybos klausimams. Procesas atnaujinamas nuo to etapo, kai jis buvo sustabdytas, praėjus 20 (dvidešimt) dienų nuo prašymo gavimo dienos. Jei arbitražo kolegijos veikla buvo sustabdyta ilgesniam nei 12 (dvylikos) mėnesių laikotarpiui, arbitražo kolegijos įgaliojimai baigiasi nedarant poveikio šalies ieškovės teisei vėliau prašyti sudaryti arbitražo kolegiją dėl to paties dalyko.

29.16 STRAIPSNIS

Prašymas pateikti paaiškinimą

Ne vėliau kaip per 10 (dešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos nutarties gavimo dienos šalis gali pateikti arbitražo kolegijai rašytinį prašymą pateikti paaiškinimą dėl arbitražo kolegijos nutarties nustatyto fakto ar rekomendacijos konkrečių aspektų, kurie, prašančiosios šalies nuomone, yra dviprasmiški, ir šio prašymo kopijas pateikti kitai šaliai ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams. Kita ginčo šalis arbitražo kolegijai gali pateikti pastabų dėl to prašymo ne vėliau kaip per 5 (penkias) dienas nuo prašymo gavimo. Arbitražo kolegija į prašymą pateikti paaiškinimą dėl arbitražo kolegijos nutarties atsako ne vėliau kaip per 15 (penkiolika) dienų nuo jo gavimo. Prašymai pateikti paaiškinimą nenaudojami arbitražo kolegijos nutarčiai peržiūrėti.

29.17 STRAIPSNIS

Arbitražo kolegijos nutarties vykdymas

1. Šalis atsakovė imasi visų reikiamų priemonių, kad arbitražo kolegijos nutartis būtų vykdoma greitai ir sąžiningai.
2. Jei arbitražo kolegija padaro išvadą, kad ginčijama priemonė panaikina arba iš esmės sumažina naudą, kurią šalis ieškovė gauna pagal atitinkamas nuostatas, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai, šalys pradeda konsultacijas, siekdamos susitarti dėl bendrai priimtino sprendimo. Šalys stengiasi teikti pirmenybę sprendimui, kuriuo veiksmingai išplečiamos patekimo į rinką galimybės taikant tokias priemones kaip, be kita ko, tarifų mažinimas arba netarifinių kliūčių šalinimas.

29.18 STRAIPSNIS

Pagrįstas laikotarpis nutarčiai įvykdyti

1. Jei arbitražo kolegijos nutarties neįmanoma įvykdyti iš karto, šaliai atsakovei suteikiamas pagrįstas laikotarpis, per kurį ji turi tai padaryti. Tokiu atveju šalis atsakovė ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo arbitražo kolegijos nutarties gavimo praneša šaliai ieškovei ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams nutarčiai įvykdyti reikalingo pagrįsto laikotarpio trukmę.
2. Šalims nesusitarus dėl pagrįsto laikotarpio trukmės arbitražo kolegijos nutarčiai įvykdyti, šalis ieškovei ne vėliau kaip per 20 (dvidešimt) dienų nuo pagal 1 dalį šalies atsakovės pateikto pranešimo gavimo raštu paprašo pirmosios arbitražo kolegijos nustatyti pagrįsto laikotarpio trukmę. Apie tokį prašymą pranešama kitai šaliai ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams. Arbitražo kolegija savo sprendimą šalims ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams pateikia ne vėliau kaip per 20 (dvidešimt) dienų nuo prašymo pateikimo dienos.
3. Šalis atsakovė raštu praneša šaliai ieškovei apie arbitražo kolegijos nutarties vykdymo pažangą likus bent 1 (vienam) mėnesiui iki pagrįsto laikotarpio pabaigos.
4. Pagrįstas laikotarpis gali būti pratęstas šalių bendru sutarimu.

29.19 STRAIPSNIS

Priemonių, kurių imtasi arbitražo kolegijos nutarčiai įvykdyti, peržiūra

1. Iki pasibaigiant 29.18 straipsnyje nurodytam pagrįstam laikotarpiui, šalis atsakovė praneša kitai šaliai ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams apie visas priemones, kurių ji ėmėsi arbitražo kolegijos nutarčiai įvykdyti.
2. Jei šalys nesutaria dėl priemonės, apie kurią šalis atsakovė pranešė pagal 1 dalį, egzistavimo arba jos atitikties arbitražo kolegijos nutarčiai arba atitinkamoms nuostatomis, šalis ieškovė gali įteikti prašymą pirmajai arbitražo kolegijai priimti sprendimą šiuo klausimu. Tame prašyme nurodoma konkrety ginčijama priemonė ir, tokiu būdu, kad būtų aiškūs skundo teisinis pagrindas, paaiškinama, kaip ta priemonė neatitinka arbitražo kolegijos nutarties ar yra nesuderinama su atitinkamomis nuostatomis. Arbitražo kolegija savo sprendimą šalims pateikia ne vėliau kaip per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo prašymo įteikimo dienos.

29.20 STRAIPSNIS

Laikinos taisomosios priemonės nutarties nevykdymo atveju

1. Jei šalis atsakovė per pagrįstą laikotarpį, nustatytą pagal 29.18 straipsnį, nepraneša apie priemonę, kurios ji ėmėsi arbitražo kolegijos nutarčiai ar atitinkamoms nuostatomis įvykdyti, arba jei arbitražo kolegija pagal 29.19 straipsnio 2 dalį priima sprendimą dėl to, kad nesimta jokių priemonių nutarčiai ar nuostatomis įvykdyti arba kad priemonė, apie kurią pranešta pagal 29.19 straipsnio 1 dalį, neatitinka arbitražo kolegijos nutarties arba šalies atsakovės pareigų pagal atitinkamas nuostatas, šalis atsakovė šalies ieškovės prašymu pateikia pasiūlymą dėl laikinos kompensacijos.

2. Šalis ieškovė, pranešusi šaliai atsakovei ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams, gali sustabdyti nuolaidų taikymą ar kitų įsipareigojimų vykdymą pagal atitinkamas nuostatas, jeigu:
- a) šalis ieškovė nusprendžia neprašyti, kad būtų pateiktas pasiūlymas dėl laikinos kompensacijos pagal 1 dalį, arba
 - b) toks prašymas pateikiamas, bet dėl kompensacijos nesusitariama per 30 (trisdešimt) dienų nuo:
 - i) pagal 29.18 straipsnį nustatyto pagrįsto laikotarpio pabaigos arba
 - ii) arbitražo kolegijos nutarties, kuria nustatoma, kad nesiimta jokių priemonių nutarčiai ar nuostatomis įvykdyti arba kad priemonė, apie kurią pranešta pagal 29.19 straipsnio 1 dalį, neatitinka arbitražo kolegijos nutarties arba atitinkamų nuostatų, pateikimo pagal 29.19 straipsnio 2 dalį.
3. Nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymas neturi būti didesnio masto negu lygiavertis panaikintai ar sumažintai naudai šaliai atsakovei neįvykdžius arbitražo kolegijos nutarties. Šalis ieškovė praneša kitai šaliai apie nuolaidas ar kitus įsipareigojimus, kurių taikymą ar vykdymą ji ketina sustabdyti, likus 30 (trisdešimt) dienų iki dienos, kurią sustabdymas turi įsigalioti.
4. Svarstydamą, kokių nuolaidų taikymą ar kitų įsipareigojimų vykdymą sustabdyti, šalis ieškovė pirmiausia turėtų siekti sustabdyti nuolaidų taikymą ar kitų įsipareigojimų vykdymą tame pačiame sektoriuje ar sektoriuose, kuriems poveikį daro priemonė, kuri, kaip nustatyta, yra nesuderinama su atitinkamomis nuostatomis arba panaikina ar iš esmės sumažina naudą, kurią šalis ieškovė gauna pagal šio Susitarimo III dalį, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai.

5. 29.4 straipsnio a punkte nurodyto ginčo atveju nuolaidų taikymas gali būti sustabdytas ir kituose sektoriuose nei tas ar tie, kuriuose arbitražo kolegija nustatė, kad nauda panaikinama arba sumažinama, visų pirma jei šalis ieškovė mano, kad toks sustabdymas būtų veiksmingas skatinant užtikrinti atitiktį.

6. 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju, jei šalis ieškovė mano, kad nuolaidų taikymo sustabdyti tame pačiame sektoriuje ar sektoriuose, kuriems ginčijama priemonė daro neigiamą poveikį, praktiškai neįmanoma ar neveiksminga, ji gali siekti tas nuolaidas sustabdyti kituose sektoriuose. Tokiu atveju šalis ieškovė atsižvelgia į:

- a) prekybą sektoriuje, kuriam ginčijama priemonė daro neigiamą poveikį, ir tokios prekybos svarbą tai šaliai;
- b) platesnius ekonominius elementus, susijusius su naudos panaikinimu arba esminiu sumažinimu, ir
- c) platesnio masto ekonomines nuolaidų taikymo sustabdymo pasekmes, įskaitant laikinų taisomųjų priemonių taikymą įvairiuose sektoriuose, kad būtų atsižvelgta į skirtingą susijusių sektorių ekonominį dydį.

7. 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju šalis ieškovė sektoriuje, kuriam taikomos atitinkamos taisomosios priemonės, šaliai atsakovei toliau taiko reikšmingai palankesnę režimą nei režimas, kurį ji taikė tai šaliai iki šio Susitarimo įsigaliojimo.

Visų pirma, kai laikina taisomoji priemonė nustatoma kaip tarifų nuolaidų taikymo sustabdymas, šalis ieškovė pirmenybę teikia prekėms, kurių muitų tarifai visiškai liberalizuoti.

Prekėms, kurioms taikomos tarifinės kvotos, bet kokios laikinos taisomosios priemonės taikomos taip, kad ne mažiau kaip 50 % (penkiasdešimt procentų) 10-A priede nurodyto su šalimi atsakove susijusios kvotos kiekio nepasikeistų ir būtų visiškai prieinamas pagal šio Susitarimo III dalies sąlygas.

Prekėms, kurioms taikomas laipsniškas liberalizavimas ir kurių muitų mažinimo laikotarpis iki visiško liberalizavimo yra ilgesnis nei 11 (vienuolika) metų, bet kokios laikinos taisomosios priemonės, nustatomos kaip tarifų nuolaidų taikymo sustabdymas, neviršija 50 % (penkiasdešimt procentų) skirtumo tarp atitinkamu metu taikomos 10-A priede nustatytos normos ir nuolaidų taikymą sustabdančios šalies taikomos nelengvatinės maito normos, iki kol prekyba atitinkamomis prekėmis bus visiškai liberalizuota.

8. 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo, susijusio su žemynine besivystančia šalimi, atveju šalis ieškove apsvarsto, kokių tolesnių veiksmų, tinkamų tos žemyninės besivystančios šalies aplinkybėmis, ji galėtų imtis, atsižvelgdama ne tik į su skundžiamomis priemonėmis susijusios prekybos aprėptį, bet ir į bet kokių laikinų taisomųjų priemonių poveikį konkrečioms tos žemyninės besivystančios šalies ekonominėms problemoms.

9. Jei šalis atsakovė mano, kad nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymo mastas, apie kurį pranešta, yra didesnis negu lygiavertis panaikintai ar sumažintai naudai šaliai atsakovei neįvykdžius arbitražo kolegijos nutarties, ji gali įteikti rašytinį prašymą pirmajai arbitražo kolegijai priimti sprendimą šiuo klausimu. Apie tokį prašymą šaliai ieškovei ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams šalies atsakovės pranešama ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo 2 dalyje nurodyto pranešimo gavimo dienos. Per 10 (dešimt) dienų nuo prašymo arbitražo kolegijai gavimo dienos šalis ieškove pateikia dokumentą, kuriame nurodo metodiką, naudotą nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymo mastui apskaičiuoti. Arbitražo kolegija savo sprendimą pateikia ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo prašymo gavimo dienos. Tuo laikotarpiu šalis ieškove nesustabdo jokių nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo.

10. Nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymas yra laikinas ir nepakeičia tikslo visiškai įvykdyti arbitražo kolegijos nutartį ir atitinkamas nuostatas. Nuolaidų taikymas ar kitų įsipareigojimų vykdymas sustabdomas tik kol:

- a) 29.4 straipsnio a dalyje nurodyto ginčo atveju, priemonės, kurios, kaip nustatė arbitražo kolegija, yra nesuderinamos su atitinkamomis nuostatomis, atšaukiamos arba iš dalies pakeičiamos taip, kad šalis atsakovė įvykdytų tas nuostatas;
- b) 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju, priemonės, kurios, kaip nustatė arbitražo kolegija, panaikina arba iš esmės sumažina naudą, kurią šalis ieškove gauna pagal atitinkamas nuostatas, taip padarant neigiamą poveikį šalių tarpusavio prekybai, atšaukiamos arba iš dalies pakeičiamos taip, kad tas naudos panaikinimas arba esminis sumažinimas būtų panaikintas;
- c) šalys susitaria, kad taikydama priemonę, apie kurią pranešta pagal 29.19 straipsnio 1 dalį, šalis atsakovė įvykdo arbitražo kolegijos nutartį arba atitinkamas nuostatas, arba

d) šalis pasiekia bendrai priimtina sprendimą pagal 29.24 straipsnį.

11. Nepaisant 1 dalies, 29.4 straipsnio b punkte nurodyto ginčo atveju kompensacija gali būti bendrai priimtino pritaikymo, kuris yra galutinis ginčo sprendimas, dalis.

29.21 STRAIPSNIS

Priemonių, kurių imtasi arbitražo kolegijos nutarčiai įvykdyti
priėmus laikinas taisomas priemones dėl nevykdymo, peržiūra

1. Šalis atsakovė įteikia šaliai ieškovei ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams pranešimą apie priemones, kurių ėmėsi arbitražo kolegijos nutarčiai įvykdyti, sustabdžius nuolaidų taikymą ar kitų įsipareigojimų vykdymą arba, nelygu atvejis, pritaikius laikiną kompensaciją. Išskyrus 2 dalyje išvardytus atvejus, šalis ieškovei ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo pranešimo įteikimo nutraukia nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymą. Jei taikyta kompensacija, išskyrus 2 dalyje nurodytus atvejus, šalis atsakovė gali nutraukti tokios kompensacijos taikymą ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo jos pranešimo, kad arbitražo kolegijos nutartis įvykdyta.

2. Jei šalis nesutaria, ar priėmusi priemonę, apie kurią pranešė, šalis atsakovė įvykdo arbitražo kolegijos nutartį arba atitinkamas nuostatas, bet kuri iš šalių ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo pranešimo apie priemonę įteikimo gali raštu paprašyti arbitražo kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu. Apie tokį prašymą pranešama kitai šaliai ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams. Arbitražo kolegija apie savo sprendimą šalims ir Jungtiniam komitetui prekybos klausimams praneša ne vėliau kaip per 45 (keturiasdešimt penkias) dienas nuo prašymo gavimo. Arbitražo kolegijai nusprendus, kad priemonė, kurios imtasi arbitražo kolegijos nutarčiai ar atitinkamoms nuostatoms įvykdyti, yra suderinama su arbitražo kolegijos nutartimi ar atitinkamomis nuostatomis, nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymas nutraukiamas arba, nelygu atvejis, kompensacija nebetaikoma. Jei aktualu, šalis ieškovė suderina nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymo mastą su arbitražo kolegijos nustatytu mastu.

3. Jei arbitražo kolegijai nepateikiamas prašymas pagal 2 dalį, nuolaidų taikymo ar kitų įsipareigojimų vykdymo sustabdymas nutraukiamas arba, nelygu atvejis, kompensacija nebetaikoma.

29.22 STRAIPSNIS

Priedai

1. 29-A, 29-B ir 29-C priedai yra neatskiriama šio skyriaus dalis.
2. Ginčai pagal šį skyrių sprendžiami laikantis 29-A ir 29-B priedų.
3. Jungtinis komitetas prekybos klausimams gali iš dalies keisti 29-A ir 29-B priedus.

D SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

29.23 STRAIPSNIS

Forumo pasirinkimas

1. Ginčai dėl to paties klausimo, kylantys pagal atitinkamas nuostatas ir PPO steigimo sutartį arba pagal bet kurį kitą susitarimą, kurio šalys yra atitinkamos šalys, gali būti sprendžiami pagal šį skyrių, GSS arba to kito susitarimo ginčų sprendimo procedūras šalies ieškovės nuožiūra.
2. Šio straipsnio tikslais:
 - a) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal PPO steigimo sutartį inicijuojamos šalies prašymu sudaryti arbitražo kolegiją pagal GSS 6 straipsnį;
 - b) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal bet kurį kitą susitarimą inicijuojamos šalies prašymu sudaryti ginčų sprendimo kolegiją arba instituciją pagal to susitarimo nuostatas, ir
 - c) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal šį skyrių inicijuojamos šalies prašymu sudaryti arbitražo kolegiją pagal 29.7 straipsnį.

3. Nepaisant 1 dalies ir atsižvelgiant į 4 dalį, kai Europos Sąjunga, MERCOSUR arba viena ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių paprašo sudaryti kolegiją pagal GSS 6 straipsnį arba pagal atitinkamas kito susitarimo, kurio šalys yra atitinkamos šalys, nuostatas, arba arbitražo kolegiją pagal 29.7 straipsnį, ta šalis negali inicijuoti kito proceso tuo pačiu klausimu bet kuriame iš kitų forumų, išskyrus atvejus, kai pasirinkto forumo kompetentinga institucija nepriima sprendimo dėl klausimo esmės dėl jurisdikcijos ar procedūrinių priežasčių, kitų nei proceso nutraukimas gavus prašymą pasitraukti iš proceso arba sustabdyti procesą.
4. MERCOSUR paprašius sudaryti arbitražo kolegiją pagal 29.7 straipsnį, Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė neinicijuoja kito proceso tuo pačiu klausimu jokiame kitame forume. Europos Sąjungai paprašius sudaryti arbitražo kolegiją pagal 29.7 straipsnį prieš MERCOSUR, Europos Sąjunga neinicijuoja kito proceso prieš vieną ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių jokiame kitame forume, jei tos arba tų Susitarimą pasirašiusios (-ių) MERCOSUR valstybės (-ių) ginčijama priemonė yra MERCOSUR ginčijamą priemonę įgyvendinanti priemonė ir Europos Sąjunga įtaria, kad pažeidžiama iš esmės lygiavertė pareiga.
5. Du ar daugiau ginčų yra susiję su tuo pačiu klausimu, jei jie susiję su tomis pačiomis ginčo šalimis, ta pačia priemone ir įtariamą iš esmės lygiavertės pareigos pažeidimu¹.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šio straipsnio tikslais du ar daugiau ginčų, susijusių su tomis pačiomis ginčo šalimis ir ta pačia priemone, bet nesusijusių su įtariamą atitinkamų nuostatų arba PPO steigimo sutarties ar bet kurio kito susitarimo, kurio šalys yra atitinkamos šalys, pažeidimu, nelaikomi susijusiais su tuo pačiu klausimu.

6. Nedarant poveikio 3 daliai, nė viena šio Susitarimo nuostata Šaliai netrukdoma sustabdyti pareigų vykdymo gavus PPO ginčų sprendimo tarybos leidimą arba leidimą pagal ginčų sprendimo procedūras, nustatytas kitu tarptautiniu susitarimu, kurio šalys yra ginčo šalys. PPO steigimo sutartimi ar kitu šalių tarptautiniu susitarimu nesiremiama siekiant sutrukdyti Šaliai sustabdyti pareigų vykdymą pagal šį skyrių.

29.24 STRAIPSNIS

Bendrai priimtinas sprendimas

1. Šalys gali bet kuriuo metu susitarti dėl bendrai priimtino bet kokio 29.4 straipsnyje nurodyto ginčo sprendimo. Šalys susitaria dėl tokio sprendimo įgyvendinimo laikotarpio.
2. Jei bendrai priimtinas sprendimas pasiekiamas per arbitražo kolegijos procesą, šalys kartu apie jį praneša arbitražo kolegijos pirmininkui. Po tokio pranešimo arbitražo kolegijos procesas užbaigiamas.
3. Kiekviena šalis nustato priemones, kurios yra būtinos, kad bendrai priimtinas sprendimas būtų įgyvendintas per sutartą laikotarpį.
4. Sprendimas gali būti priimtas Jungtinės tarybos prekybos klausimams sprendimu. Šalių bendrai priimtino sprendimo priėmimas gali būti susietas su sąlyga, kad bus užbaigtos visos būtinos vidaus procedūros. Bendrai priimtini sprendimai skelbiami viešai, neatskleidžiant informacijos, kurią šalis nurodė esant konfidencialią.

5. Iki sutarto laikotarpio pabaigos įgyvendinančioji šalis raštu praneša kitai šaliai apie bet kokias priemones, kurių ji ėmėsi bendrai priimtinam sprendimui įgyvendinti.

29.25 STRAIPSNIS

Laikotarpiai

1. Arbitražo kolegija arba tarpininkas gali bet kuriuo metu pasiūlyti šalims pakeisti šiame skyriuje nurodytus laikotarpius, išdėstydami pasiūlymo priežastis.
2. Bet koks šiame skyriuje minimas laikotarpis gali būti pakeistas šalių bendru sutarimu.

29.26 STRAIPSNIS

Konfidencialumas

Arbitražo kolegijos svarstymai yra konfidencialūs. Arbitražo kolegija ir šalys konfidencialia laiko informaciją, kurią šalis pateikė arbitražo kolegijai ir nurodė ją esant konfidencialią. Jei ta šalis arbitražo kolegijai pateikia konfidencialią savo rašytinių pareiškimų versiją, kitos šalies prašymu ji taip pat pateikia nekonfidencialią pareiškimuose esančios informacijos, kuri gali būti atskleista viešai, santrauką.

29.27 STRAIPSNIS

Išlaidos

1. Kiekviena šalis padengia savo išlaidas, susijusias su dalyvavimu arbitražo kolegijos arba tarpininkavimo procese.
2. Šalys¹ po lygiai pasidalija išlaidas, susijusias su organizaciniais klausimais, įskaitant arbitrų ir tarpininko atlyginimą ir išlaidas, pagal 29-A priedą.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šias išlaidas po lygiai turi pasidalyti Europos Sąjunga ir Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, kurios yra ginčo šalys, bei MERCOSUR, jei ji taip pat yra ginčo šalis.

IV DALIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30 SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30.1 STRAIPSNIS

Įsigaliojimas

1. Šis Susitarimas ES Šalies ir MERCOSUR Šalies tarpusavio santykių atžvilgiu įsigalioja pirmą kito mėnesio dieną po to, kai jos raštu pranešė viena kitai, kad jų atitinkamos šiam tikslui reikalingos vidaus procedūros yra baigtos.
2. Pranešimai siunčiami Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui ir Paragvajaus Respublikos Vyriausybei arba jos veiklos tęsėjams, kurie yra šio Susitarimo depozитарai.

30.2 STRAIPSNIS

Taikymas iki Susitarimo įsigaliojimo

1. Šis Susitarimas gali būti taikomas laikinai. Susitarimą gali laikinai taikyti Europos Sąjunga ir (arba) viena ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių pagal savo atitinkamas vidaus procedūras.
2. Laikinas šio Susitarimo ar jo dalių taikymas pradamas pirmą kito mėnesio dieną praėjus vienam mėnesiui po to, kai:
 - a) Europos Sąjunga pranešė, kad baigtos jos vidaus procedūros, ir nurodė laikinai taikytinas šio Susitarimo dalis, ir
 - b) Europos Sąjunga, MERCOSUR ir (arba) atitinkama Susitarimą pasirašiusi MERCOSUR valstybė arba atitinkamos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, priklausomai nuo to, kas taikytina, pranešė, kad baigtos jos (jų) vidaus procedūros arba šis Susitarimas ratifikuotas, ir patvirtino savo sutikimą laikinai taikyti šio Susitarimo dalis, kurias pasiūlė Europos Sąjunga.
3. Pranešimai siunčiami šio Susitarimo depozitarams.
4. Jungtinė taryba ir kiti pagal šį Susitarimą įsteigti organai šio Susitarimo ar jo dalies laikino taikymo laikotarpiu gali vykdyti savo funkcijas. Visi per šį laikotarpį vykdant funkcijas priimti sprendimai taikomi tik laikinai šį Susitarimą taikančių Šalių tarpusavio santykių atžvilgiu ir nustoja galioti Šalies ar Šalių, kurios nustoja laikinai taikyti šį Susitarimą, ir likusios (-ių) Šalies (-ių) tarpusavio santykių atžvilgiu.

5. Jei pagal šį straipsnį šis Susitarimas ar tam tikros šio Susitarimo nuostatos taikomos laikinai, bet kuri nuoroda į įsigaliojimo dieną laikoma nuoroda į dieną, nuo kurios vykdomas tas laikinas taikymas.

6. Jei pagal šį straipsnį šis Susitarimas ar tam tikros šio Susitarimo nuostatos Europos Sąjungos ir vienos ar daugiau Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių taikomos laikinai, bet kuri nuoroda į MERCOSUR laikoma nuoroda į Susitarimą pasirašiusią (-as) valstybę (-es), sutikusią (-ias) laikinai taikyti šį Susitarimą.

7. Šio Susitarimo ar jo dalių daliniai pakeitimai taip pat gali būti laikinai taikomi pagal šį straipsnį. Jei šie daliniai pakeitimai priimami tuo metu, kai šis Susitarimas laikinai taikomas, jie taikomi MERCOSUR ir (arba) bet kuriai Susitarimą pasirašiusiai MERCOSUR valstybei jai sutikus laikinai taikyti šį Susitarimą pagal 2 dalį ir lieka galioti įsigaliojus šiam Susitarimui.

30.3 STRAIPSNIS

Nuorodos į įstatymus ir kitus susitarimus

1. Jei nenurodyta kitaip, kai daroma nuoroda į Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, laikoma, kad tie įstatymai ir kiti teisės aktai apima ir jų dalinius pakeitimus.

2. Jei nenurodyta kitaip, kai šiame Susitarime daroma nuoroda į kitus susitarimus arba teisės aktus ar jų dalis arba kai darant nuorodą kiti susitarimai arba teisės aktai ar jų dalys įtraukiami į šį Susitarimą, laikoma, kad tai apima susijusius priedus, protokolus, išnašas, aiškinamąsias pastabas ir paaiškinimus.

3. Jei nenurodyta kitaip, kai šiame Susitarime daroma nuoroda į tarptautinius susitarimus arba kai jie ar jų dalis įtraukiami į šį Susitarimą, laikoma, kad jie apima ir jų dalinius pakeitimus arba juos pakeitusius susitarimus, abiem Šalims įsigaliojusius šio Susitarimo pasirašymo dieną arba vėliau. Jeigu dėl minėtų dalinių pakeitimų ar esamus susitarimus pakeitusių susitarimų iškyla klausimų dėl šio Susitarimo nuostatų įgyvendinimo ar taikymo, Šalys bet kurios iš Šalių prašymu gali konsultuotis tarpusavyje Jungtinėje taryboje, kad šiems klausimams prireikus rastų bendrai priimtina sprendimą. Po šių konsultacijų Šalys gali atitinkamai iš dalies pakeisti šį Susitarimą Jungtinės tarybos sprendimu.

4. 3 dalis taikoma *mutatis mutandis*, jei šiame Susitarime nurodyto arba į jį įtraukto tarptautinio susitarimo arba jo dalies dalinis pakeitimas ar jį pakeitęs susitarimas įsigalioja Europos Sąjungos ir vienos ar kelių Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių atžvilgiu.

30.4 STRAIPSNIS

Pareigų vykdymas

1. Kiekviena Šalis, remdamasi abipusės pagarbos, lygiateisės partnerystės ir pagarbos tarptautinei teisei principais, imasi visų bendrų ar konkrečių priemonių, reikalingų savo pareigoms pagal šį Susitarimą vykdyti.

2. Jei kuri nors Šalis mano, kad kita Šalis neįvykdė kurių nors šio Susitarimo III dalyje nurodytų pareigų, taikomi specialūs toje Susitarimo dalyje numatyti mechanizmai.

3. Jei remdamasi faktine padėtimi Šalis mano, kad kita Šalis pažeidė pareigas, kurios 1.2 straipsnio 2 dalyje, 5.3 straipsnio 2 dalyje ir 7.7 straipsnio 3 dalyje apibūdintos kaip esminiai elementai, ji gali imtis tinkamų priemonių.

Ji nedelsdama praneša kitai Šaliai apie šį faktą ir priemones, kurių imtasi. Šalis gali prašyti surengti skubias konsultacijas šiuo klausimu, kad būtų rastas bendrai priimtinas sprendimas. Susijusios Šalys stengiasi surengti konsultacijas prieš pradėdant taikyti tinkamas priemones. Pranešančioji Šalis, kuri priima priemones, pateikia visą susijusią informaciją, kurios reikia padėčiai nuodugniai išnagrinėti.

Šios dalies tikslais terminas „tinkamos priemonės“ gali apimti dalinį arba visišką šio Susitarimo taikymo sustabdymą. Šio Susitarimo taikymo sustabdymas yra kraštutinė priemonė, kuri gali būti taikoma tik labai šiurkščiai ir iš esmės pažeidus 1.2 straipsnio 1 dalyje, 5.3 straipsnio 2 dalyje ir 7.7 straipsnio 3 dalyje nurodytus esminius elementus. Tokiu atveju taikymo sustabdymo laikotarpiu Šalys atleidžiamos nuo pareigos taikyti visą šį Susitarimą arba jo dalį tarpusavio santykiams. Toks taikymo sustabdymas taikomas trumpiausią laikotarpį, kurio reikia, kad klausimas būtų išspręstas Šalims priimtiniu būdu.

4. Kuri nors Šalis, remdamasi faktine padėtimi, mananti, kad kita Šalis neįvykdė kurios nors šiame Susitarime nustatytos pareigos, išskyrus į 2 ir 3 dalies taikymo sritį patenkančias pareigas, apie tai praneša kitai Šaliai. Šalis intensyvina savo pastangas konsultuotis ir bendradarbiauti, kad klausimai būtų išspręsti laiku ir taikiai, ir rengia konsultacijas vadovaujant Jungtinei tarybai, kad būtų rastas bendrai priimtinas sprendimas. Jungtinė taryba gali paprašyti Jungtinio komiteto susirinkti per 15 (penkiolika) dienų, kad būtų surengtos skubios konsultacijos. Kiekviena Šalis pateikia visą susijusią informaciją, kurios reikia nuodugniai nagrinėjimui. Jei Jungtinė taryba bendrai priimtino sprendimo nepasiekia per 90 (devyniasdešimt) dienų nuo pranešimo dienos, pranešančioji Šalis gali taikyti tinkamas priemones. Šios dalies tikslais terminas „tinkamos priemonės“ gali apimti dalinį arba visišką šio Susitarimo I, II ir IV dalių taikymo sustabdymą. Tokiu atveju pranešančioji Šalis ir Šalis, kuriai pranešta, per sustabdymo taikymo laikotarpį atleidžiamos nuo pareigos taikyti visą šį Susitarimą arba jo dalį tarpusavio santykiams.

5. 3 ir 4 dalyje nurodytų tinkamų priemonių imamasi visapusiškai laikantis tarptautinės teisės ir jos yra proporcingos pareigų pagal šį Susitarimą pažeidimui. Pirmenybė teikiama mažiausiai šio Susitarimo veikimą trikdančioms tinkamoms priemonėms.

6. Sustabdžius bet kurios šio Susitarimo dalies taikymą dėl vienos Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės, šio Susitarimo taikymas dėl kitų Susitarimą pasirašiusių MERCOSUR valstybių nesustabdomas, išskyrus atvejus, kai visišką šio Susitarimo taikymo sustabdymas pagal 3 dalį yra tinkamas siekiant ištaisyti esminių elementų, išdėstytų 1.2 straipsnio 1 dalyje ir 5.3 straipsnio 2 dalyje, pažeidimą. Spręsdama, ar visiškai sustabdyti šio Susitarimo taikymą, ES Šalis atsižvelgiat į visas priemones, kurių MERCOSUR ėmėsi pažeidimą padariusios Susitarimą pasirašiusios MERCOSUR valstybės atžvilgiu.

7. Sustabdžius šio Susitarimo taikymą vienai Susitarimą pasirašiusiai MERCOSUR valstybei pažeidus esminį elementą, nurodytą 7.7 straipsnio 3 dalyje, šio Susitarimo taikymas kitoms Susitarimą pasirašiusioms MERCOSUR valstybėms nesustabdomas.

30.5 STRAIPSNIS

Daliniai pakeitimai

1. Šalys gali raštu susitarti iš dalies keisti šį Susitarimą. Dalinis pakeitimas įsigalioja po to, kai Šalys apsikeičia raštiškais pranešimais, patvirtinančiais, kad jos įgyvendino savo atitinkamus taikytinus vidaus reikalavimus ir procedūras, būtinus tam daliniam pakeitimui įsigaliooti, arba konkrečią Šalių sutartą datą.

2. Nepaisant 1 dalies, atitinkamai Jungtinė taryba prekybos klausimams arba Jungtinis komitetas prekybos klausimams gali nuspręsti iš dalies keisti šio Susitarimo priedus ar kitas jo III dalies dalis, jei Susitarime taip numatyta. Tokiame sprendime gali būti numatyta, kad tokie daliniai pakeitimai būtų taikomi nuo Šalių sutartos dienos arba, jei taikytina, nuo pranešimo apie Šalies ar Šalių teisinių reikalavimų įvykdymą.

30.6 STRAIPSNIS

Naujų valstybių narių įstojimas į Europos Sąjungą

1. Europos Sąjunga praneša MERCOSUR Šaliai apie visus trečiųjų šalių prašymus įstoti į Europos Sąjungą.

2. Vykstant Europos Sąjungos ir narystės siekiančios šalies kandidatės deryboms Europos Sąjunga:

- a) MERCOSUR Šalies prašymu, kiek įmanoma, teikia visą informaciją apie bet kokį klausimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, ir
- b) atsižvelgia į visas MERCOSUR Šalies pateiktas pastabas.

3. Jungtinis komitetas išnagrinėja galimą trečiosios šalies įstojimo į Europos Sąjungą poveikį šiam Susitarimui likus pakankamai laiko iki įstojimo dienos.

4. Iki susitarimo dėl trečiosios šalies įstojimo į Europos Sąjungą įsigaliojimo Šalys Jungtinės tarybos sprendimu tiek, kiek būtina, atlieka reikiamus pritaikymus ar priima pereinamojo laikotarpio priemones dėl šio Susitarimo.

5. Nedarant poveikio 4 daliai, šio Susitarimo III dalis naujosios Europos Sąjungos valstybės narės ir MERCOSUR Šalies tarpusavio santykių atžvilgiu taikoma nuo tos naujosios valstybės narės įstojimo į Europos Sąjungą dienos.

30.7 STRAIPSNIS

Valstybių prisijungimas prie MERCOSUR

1. MERCOSUR praneša ES Šaliai apie visus trečiųjų šalių prašymus prisijungti prie MERCOSUR.

2. Vykstant MERCOSUR ir prisijungti siekiančios šalies kandidatės deryboms, MERCOSUR:

- a) ES Šalies prašymu, kiek įmanoma, teikia visą informaciją apie bet kokį klausimą, kuriam taikomas šis Susitarimas, ir
- b) atsižvelgia į visas ES Šalies pateiktas pastabas.

3. Bet kuri MERCOSUR valstybė, kuri šio Susitarimo pasirašymo dieną nėra šio Susitarimo Šalis, (toliau – prisijungti siekianti MERCOSUR valstybė) gali prisijungti prie šio Susitarimo pagal ES Šalies ir prisijungti siekiančios MERCOSUR valstybės prisijungimo protokolą. Prisijungimo protokole pateikiami prisijungimo derybų rezultatai ir prireikus Jungtinio komiteto pagal 4 dalį rekomenduojami pritaikymai. Šis Susitarimas iš dalies keičiamas pagal 30.5 straipsnio 1 dalį, kad būtų atsižvelgta į prisijungimo sąlygas, dėl kurių susitarta ES Šalies ir prisijungimo siekiančios MERCOSUR valstybės prisijungimo protokole.

4. Vykstant deryboms dėl 3 dalyje nurodyto prisijungimo protokolo, prisijungti siekiančios MERCOSUR valstybės delegaciją gali lydėti MERCOSUR atstovai, o prieš užbaigiant derybas bet kuri Šalis gali prašyti surengti Jungtinio komiteto posėdį, kuriame būtų išnagrinėtas galimas prisijungti siekiančios MERCOSUR valstybės prisijungimo poveikis šiam Susitarimui ir būtų apsvarstyti galimi pritaikymai.

30.8 STRAIPSNIS

Priedai, priedėliai ir protokolai

Šio Susitarimo priedai, priedėliai ir protokolai yra neatskiriama jo dalis.

30.9 STRAIPSNIS

Privačių asmenų teisės

1. Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma asmenims suteikiančia teisių ar nustatančia pareigų, išskyrus Šalių nustatytas tarpusavio teises ir pareigas pagal tarptautinę viešąją teisę.
2. Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma leidžiančia šį Susitarimą tiesiogiai taikyti Šalių vidaus teisės sistemose. MERCOSUR valstybė, kuri yra pasirašiusi šį Susitarimą, pagal savo vidaus teisę gali nustatyti kitaip.

30.10 STRAIPSNIS

Galiojimo laikas

Šis Susitarimas galioja neribotą laiką.

30.11 STRAIPSNIS

Denonsavimas

1. ES Šalis arba MERCOSUR Šalis gali kitai Šaliai raštu pranešti apie ketinimą denonsuoti šį Susitarimą.
2. Denonsavimas įsigalioja po devynių mėnesių nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo.

30.12 STRAIPSNIS

Autentiškos kalbos

Šis Susitarimas parengtas dviem egzemplioriais airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, kroatų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, nyderlandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovakų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių kalbomis, kiekvienas tekstas yra vienodai autentiškas.